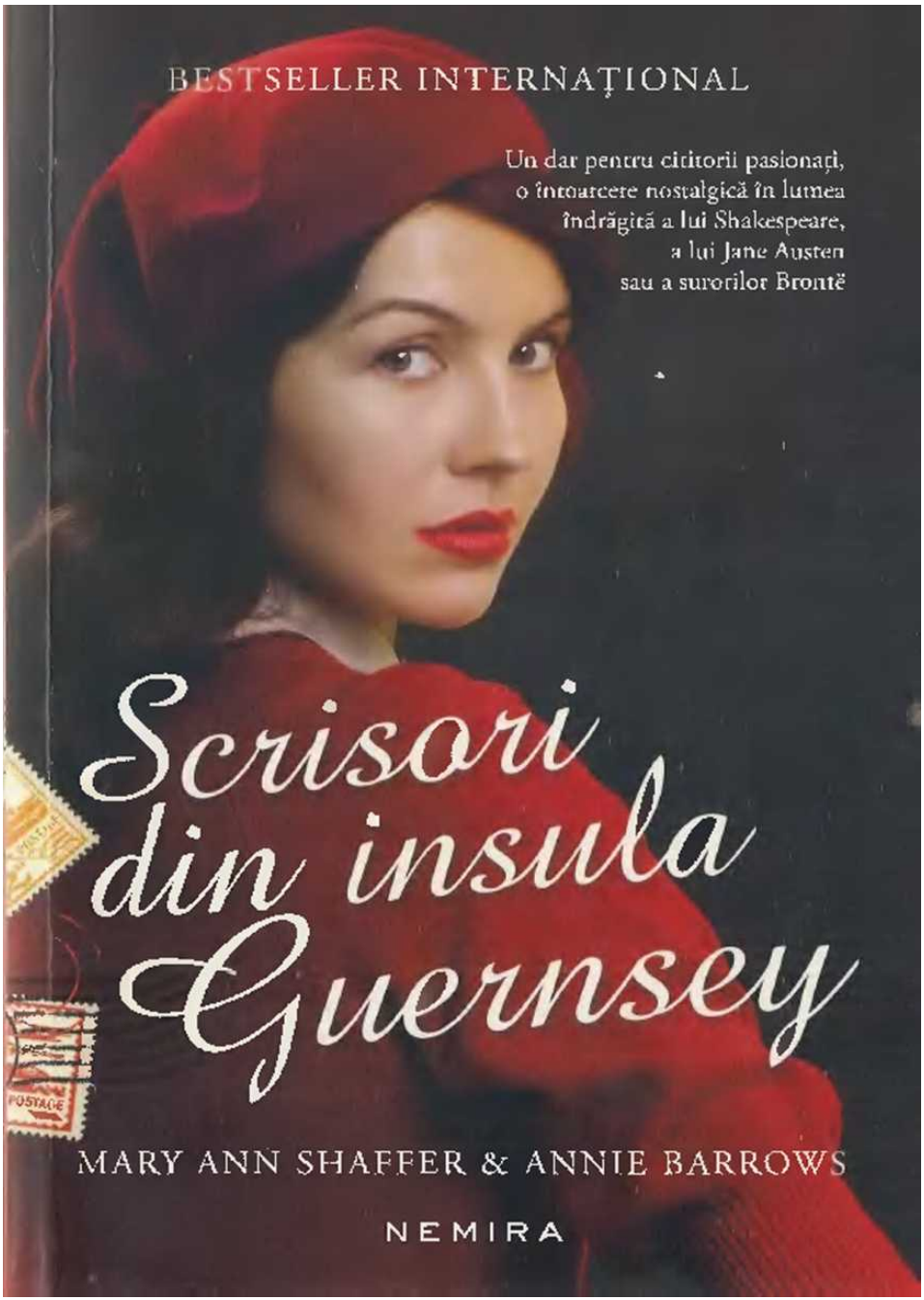
BESTSELLER INTERNAȚIONAL
Un dar pentru cititorii pasionați,
o întoarcere nostalgică în lumea
îndrăgită a lui Shakespeare,
a lui Jane Austen
sau a surorilor Brontë
Scrisori din insula Guernsey
MARY ANN SHAFFER & ANNIE BARROWS
NEMIRA

MARY ANN SHAFFER & ANNIE BARROWS

SCRISORI DIN INSULA GUERNSEY

Traducere din limba engleză Ruxandra Toma
Titlul original: *THE GUERNSEY LITERARY AND POTATO PEEL PIE SOCIETY*, 2009

Nemira, 2018

Versiune ebook: v1.0, noiembrie 2018

MARY ANN SHAFFER (1934–2008) a fost editor, dar a lucrat şi ca bibliotecar şi librar. Acesta este fost primul roman pe care l-a scris ca autoare americană, dar care a apărut după moartea ei. ANNIE BARROWS, nepoata sa, este autoarea seriei pentru copii *Ivy and Bean,* precum şi a volumului *The Magic Half*. Locuieşte în nordul Californiei. În 2016 a publicat romanul *The Truth According to Us,* bestseller *New York Times*.

Cu multă dragoste dedic această carte
mamei mele, Edna Fiery Morgan,
şi dragei mele prietene, Julia Poppy
MARY ANN SHAFFER

Cu tot dragul,
mamei mele, Cynthia Barrows
ANNIE BARROWS

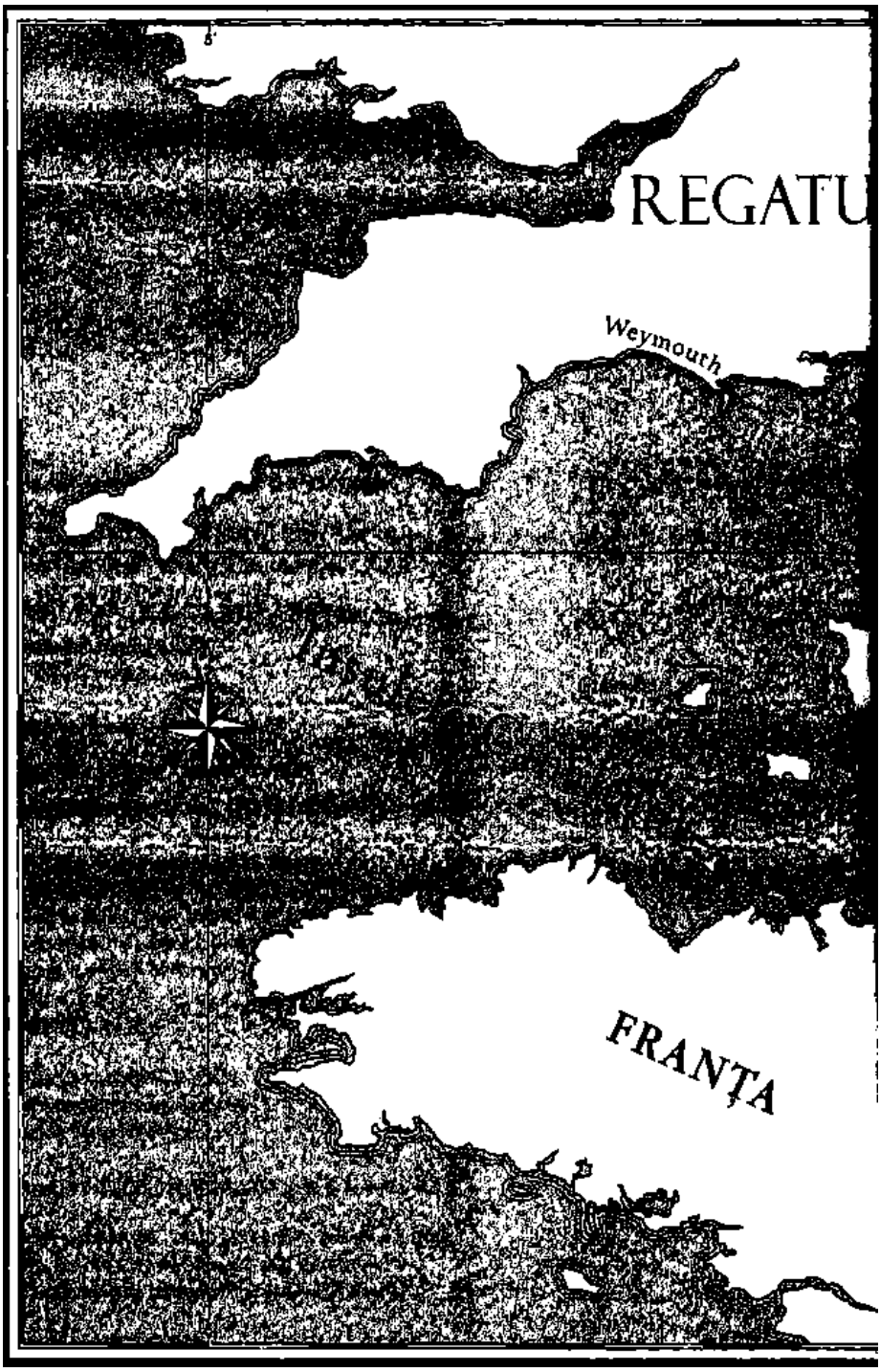
REGATU
Weymouth
FRANȚA

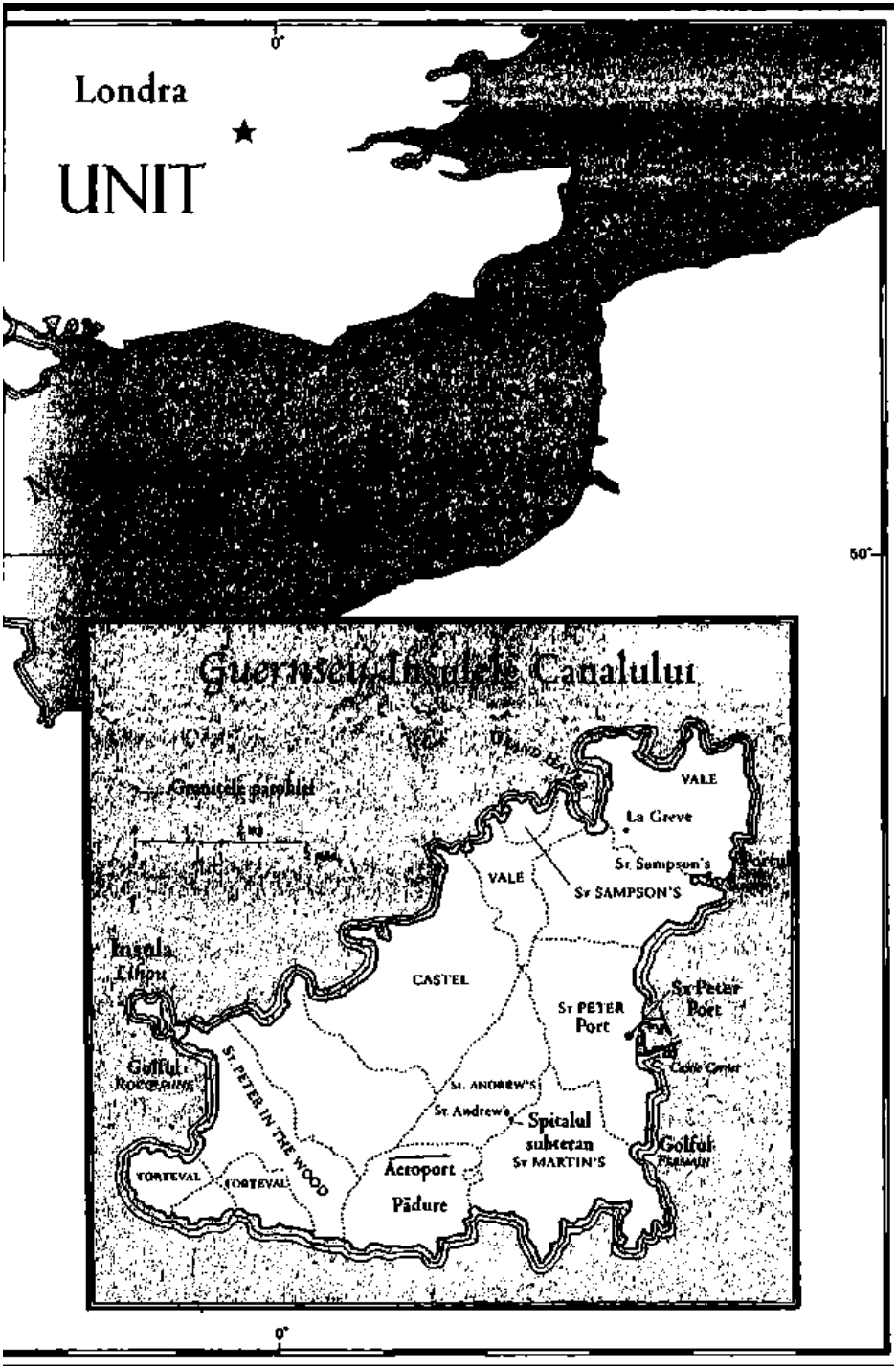
0°
Londra
UNIT
50°
Guernsey, Insulele Canalului
Greenwich parohie
VALE
La Greve
St. Sampson's
VALE
St SAMPSON'S
Insula Lihou
CASTEL
St PETER Port
St Peter Port
Castle Cornet
Golful Roquaine
St. ANDREW'S
St Andrew's
Spitalul subteran
St MARTIN'S
Golful Plemont
St PETER IN THE WOOD
TORTEVAL
TORTEVAL
Aeroport
Pădure
0°

PARTEA ÎNTÂI

8 ianuarie 1946

Dlui Sidney Stark, editor
Stephens & Stark Ltd.
21 St. James's Place
Londra S.W.1
Anglia

Dragă Sidney,

Susan Scott e minunea minunilor. Am vândut peste patruzeci de exemplare ale cărţii, ceea ce a fost foarte bine; dar, din punctul meu de vedere, mult mai senzaţională a fost mâncarea. Susan a reuşit să facă rost de nişte cupoane de raţie, cu care a luat zahăr pudră şi *ouă adevărate* pentru bezele. Dacă toate prânzurile ei literare ating asemenea culmi, atunci nu m-ar deranja să vizitez întreaga ţară. Crezi că o primă generoasă ar putea s-o ajute să găsească şi nişte unt? Haide să încercăm – ai să scazi banii din drepturile mele de autor.

Acum, veştile proaste. M-ai întrebat cum merge lucrul la cartea cea nouă. Of, Sidney, nu merge deloc!

Metehne englezeşti mi se părea atât de promiţătoare la început. La urma urmei, ar fi trebuit să pot scrie tone de pagini despre Societatea Contra Glorificării Iepuraşului. Am dezgropat o fotografie în care membrii Sindicatului Lucrătorilor din Deratizare defilează pe o stradă din Oxford, înarmaţi cu pancarte şi scandând „Jos Beatrix Potter[1]!" Dar ce s-ar mai putea scrie după asta? Îţi spun eu ce: nimic, absolut nimic.

Nu mai vreau să lucrez la carte – pur şi simplu nu mă trage inima. Oricât de dragă mi-a fost – şi încă îmi este – Izzy Bickerstaff, nu vreau să mai semnez nimic cu pseudonimul ăsta. Şi nici nu mai vreau să fiu considerată drept o ziaristă frivolă. Sigur, recunosc că a fost mare lucru să-i pot face pe cititori să râdă – sau măcar să zâmbească – în timpul războiului. Dar, gata, nu mai vreau. Parcă mi-am pierdut simţul echilibrului şi al proporţiilor şi numai Dumnezeu ştie că umorul nu poate exista în lipsa lor.

Pentru moment, sunt foarte bucuroasă că Stephens & Stark face bani din vânzarea cărţii *Izzy Bickerstaff merge la război.* Succesul ei mă ajută să mă simt mai împăcată după dezastrul cu biografia lui Anne Brontë.

Îţi mulţumesc pentru tot şi îţi trimit dragostea mea,
Juliet

P.S. Acum citesc scrisorile doamnei Montagu[{2}]. Ştii ce i-a scris femeia asta uluitoare lui Jane Carlyle[{3}]? „Scumpa mea Jane, toţi ne naştem cu câte un talent, iar al tău este acela de a scrie nişte bileţele absolut încântătoare.” Sper din suflet ca Jane s-o fi scuipat între ochi.

Din partea lui Sidney pentru Juliet

10 ianuarie 1946

Drei Juliet Ashton
23 Glebe Place
Chelsea
Londra S. W. 3

Dragă Juliet:

Felicitări! Susan Scott zice că participanţii la prânzul acela te-au îndrăgit la fel cum îndrăgeşte romul un beţiv – şi tu pe ei. Aşa că, te rog, nu-ţi mai face probleme în legătură cu turneul de

promovare a cărţii care începe săptămâna viitoare. N-am nici cea mai mică îndoială că te vei bucura de un succes colosal. Nu uita că am fost de faţă la prestaţia ta absolut extraordinară cu „Băiatul păstor cântă în Valea Umilinţei”{4}, de acum optsprezece ani, aşa că ştiu că îţi joci spectatorii pe degete. Totuşi, o mică sugestie: poate acum ai să te abţii şi n-ai să mai arunci cu cartea în public după ce termini.

Susan arde de nerăbdare să te conducă prin toate librăriile de la Bath şi până în Yorkshire. Şi, desigur, Sophie se zbate să-ţi prelungească turneul şi în Scoţia. M-am folosit de tonul ăla exasperant de frate mai mare şi i-am zis că „asta rămâne de văzut”. Ştiu că îi este foarte dor de tine, însă Editura Stephens & Stark trebuie să rămână insensibilă la asemenea sentimentalisme.

Tocmai ce am primit de la Londra şi comitatele din jur cifrele vânzărilor pentru *Izzy* – sunt excelente. Te felicit încă o dată!

Nu fi supărată din cauza *Metehnelor englezeşti;* mai bine că ţi-a pierit acum entuziasmul decât după ce ai fi pierdut şase luni scriind despre iepuraşi. Sigur, ideea s-ar fi vândut bine, dar sunt de acord că subiectul ar fi fost considerat cel puţin extravagant. O să apară un alt subiect, unul care să-ţi placă.

Luăm cina într-o seară înainte să pleci? Spune tu când.

Cu drag,
Sidney

P.S. Şi tu scrii nişte bileţele absolut încântătoare.

Din partea lui Juliet pentru Sidney

11 ianuarie 1946

Dragă Sidney,

Sigur, minunat – se poate să găsim un restaurant pe malul Tamisei? Mi-e poftă de stridii şi de şampanie şi de muşchi de vită, dacă am putea găsi aşa ceva. Dacă nu, mă mulţumesc şi cu pui. Sunt foarte bucuroasă că *Izzy* se vinde bine. Dar se vinde

atât de bine încât să nu fiu obligată să-mi fac bagajele şi să plec din Londra?

Pentru că tu şi S&S m-aţi transformat într-o scriitoare destul de apreciată, trebuie să fac eu cinste cu cina.

Cu mult drag,
Juliet

P.S. N-am aruncat în public cu „Băiatul păstor cântă în Valea Umilinţei". Am aruncat cartea spre profesoara de dicţie. Trebuia să-i cadă la picioare, dar am greşit.

Din partea lui Juliet pentru Sophie Strachan

12 ianuarie 1946

Dnei Alexander Strachan
Ferma Feochan
lângă Oban
Argyll

Draga mea Sophie,

Bineînţeles că mi-aş dori nespus să te văd, dar am devenit o maşinărie fără suflet şi fără voinţă. Sidney mi-a ordonat să mă duc la Bath, Colchester, Leeds şi alte locuri pe care nu mi le amintesc acum, aşa că nu am cum să dau o fugă până în Scoţia. Fruntea lui Sidney s-ar întuneca, ochii lui s-ar îngusta şi ar începe să se plimbe furios de colo până colo. Şi ştii foarte bine cât de enervant este acest obicei al lui.

Îmi doresc să mă strecor pe furiş până la ferma ta şi să mă las răsfăţată. Tu mi-ai permite să-mi pun picioarele pe canapea, nu-i aşa? Şi după aia m-ai înveli bine cu păturile şi mi-ai face un ceai. Pe Alexander l-ar deranja să-mi închirieze canapeaua aia pe termen lung? Mi-ai spus că este un om plin de răbdare, dar poate prezenţa mea l-ar supăra chiar şi pe el.

De ce sunt melancolică? Ar trebui să mă simt absolut încântată la gândul că voi citi din *Izzy* în faţa unui public

captivat. Ştii cât de mult îmi place să vorbesc despre cărţi şi mai ştii şi că ador să primesc complimente. Prin urmare, ar trebui să mă simt în culmea fericirii. Însă, în realitate, sunt tristă – mai tristă chiar decât am fost în timpul războiului. Totul din jur este atât de *distrus,* Sophie: drumurile, casele, oamenii. Mai cu seamă oamenii.

Probabil că sufăr consecinţele îngrozitorului dineu la care am luat parte aseară. Cum era de aşteptat, mâncarea a fost dezgustătoare. Însă pe mine m-au indispus invitaţii – niciodată n-am mai întâlnit oameni atât de deprimanţi. Nu ştiau să vorbească decât despre bombe şi foamete. O mai ţii minte pe Sarah Morecroft? A fost şi ea acolo, toată numai oase şi piele de găină şi ruj de culoarea sângelui. Nu era frumuşică pe vremuri? Nu a fost nebună după călăreţul ăla care s-a mutat în Cambridge? Pe el nu l-am văzut nicăieri. Sarah s-a măritat cu un doctor cu chipul pământiu şi care plescăie din limbă înainte să vorbească. Dar ce personaj romantic şi atrăgător în comparaţie cu vecinul meu de masă – un bărbat necăsătorit, probabil ultimul de pe pământ! Of, Doamne, cât de mizerabilă şi meschină sunt!

Îţi jur, Sophie, am sentimentul că nu sunt normală. Fiecare bărbat pe care îl cunosc mi se pare insuportabil. Poate că ar trebui să cobor un pic ştacheta – nu chiar până la nivelul doctorului care plescăie, dar să o mai cobor puţin. Nici măcar nu pot da vina pe război – pentru că niciodată n-am avut noroc la bărbaţi, nu-i aşa?

Oare tu crezi că muncitorul ăla care făcea cuptoare a fost singura mea dragoste adevărată? Puţin probabil, de vreme ce nu am stat niciodată de vorbă cu el, dar măcar ştiu că a fost o pasiune nepângărită de dezamăgire. Plus că părul lui negru era absolut superb. Şi apoi a venit Anul Poeţilor, îţi aminteşti? Sidney nu-i prea înghite şi îi tratează cu dispreţ, aşa că nu pricep de ce mi i-a prezentat. Şi după aia a fost bietul Adrian. Vai, nu-i deloc nevoie să-ţi enumăr din nou toate defectele pe care le-am văzut la el – dar, Sophie, ce se *întâmplă* cu mine? Sunt eu prea specială? Nu vreau să mă mărit doar ca să fiu măritată. Nicio altă viaţă nu mi se pare mai tristă şi mai

însingurată decât una petrecută alături de un om cu care nu ai ce să vorbeşti. Sau – şi mai rău – alături de un om lângă care nu poţi să taci.

Ce scrisoare urâtă şi plângăcioasă! Vezi? Am reuşit să te fac să te simţi uşurată că nu trec prin Scoţia. Dar nu te bucura încă – s-ar putea s-o fac. Soarta mea este în mâinile lui Sidney.

Sărută-l pe Dominic din partea mea şi spune-i că ieri am văzut un şobolan cât un terrier.

Toată dragostea mea lui Alexander şi încă şi mai multă ţie,
Juliet.

Din partea lui Dawsey Adams, Guernsey, Insulele Canalului, pentru Juliet

12 ianuarie 1946

Drei Juliet Ashton
81 Oakley Street
Chelsea
Londra S. W. 3

Dragă domnişoară Ashton,

Eu sunt Dawsey Adams şi locuiesc la ferma mea, din Parohia St. Martin, pe Insula Guernsey. Am auzit de dumneavoastră pentru că am o carte care v-a aparţinut pe vremuri – *Eseuri alese ale lui Elia,* scrise de Charles Lamb{5}. Numele şi adresa dumneavoastră erau notate pe dosul copertei.

Voi fi sincer: îmi place foarte mult Charles Lamb. În titlul cărţii mele apare cuvântul *alese,* drept care m-am întrebat dacă a scris mai multe lucrări din care au fost alese exact acestea. Aşa ceva vreau să citesc şi, cu toate că nemţii au plecat de aici, pe Guernsey nu mai există nicio librărie.

Dacă îmi este permis, aş dori să vă cer un serviciu. Îmi puteţi trimite numele şi adresa unei librării din Londra. Pentru că vreau să comand prin poştă şi alte scrieri ale lui Charles Lamb.

De asemenea, aş vrea să vă întreb dacă i-a scris cineva biografia şi, dacă da, unde aş putea găsi un exemplar? Cred că, în ciuda minţii sale sclipitoare şi întortocheate, domnul Lamb a avut parte de multă tristeţe în viaţă.

În timpul ocupaţiei germane, el a fost cel care a reuşit să mă facă să râd, mai ales la povestea cu friptura de porc. „Clubul de literatură şi de plăcinte din coji de cartofi" din Guernsey a fost înfiinţat tocmai datorită unei fripturi de porc pe care trebuia s-o ascundem de soldaţii nemţi, aşa că simt că există o afinitate între mine şi domnul Lamb.

Îmi pare rău că vă deranjez, dar şi mai rău mi-ar părea dacă nu aş afla mai multe despre omul ale cărui scrieri m-au făcut să-l consider prietenul meu.

Cu speranţa că nu v-am supărat,
Dawsey Adams

P.S. Prietena mea, doamna Maugery, a făcut rost de un pamflet care v-a aparţinut tot dumneavoastră. Titlul lui este: *A existat rugul aprins? O pledoarie în favoarea lui Moise şi a celor Zece Porunci.* I-a plăcut ce aţi scris pe marginea paginii: „Cuvântul lui Dumnezeu sau controlul maselor???" Aţi reuşit să vă decideţi?

Din partea lui Juliet pentru Dawsey

15 ianuarie 1946

Dlui Dawsey Adams
Les Vauxlarens
La Bouvée
St. Martin, Guernsey

Dragă domnule Adams,

Nu mai locuiesc pe Oakley Street, dar mă bucur foarte mult că scrisoarea dumneavoastră a ajuns la mine şi că volumul meu

a ajuns la dumneavoastră. M-a întristat foarte tare despărţirea de *Eseuri alese ale lui Elia.* Aveam două exemplare şi o nevoie cumplită de a face loc pe raft, dar tot mă simt ca o trădătoare pentru că am vândut unul dintre ele. Uite că dumneavoastră aţi reuşit să-mi împăcaţi conştiinţa.

Mă întreb cum de a ajuns cartea mea pe insula Guernsey. Poate cărţile au un soi de instinct al orientării care le duce în mâinile cititorului perfect. Cât mi-aş dori să fie adevărat!

Pentru că nimic nu-mi place mai mult decât să scotocesc prin librării, imediat ce am primit scrisoarea dumneavoastră m-am dus la Hastings Sons. Sunt clienta lor fidelă de ani buni, deoarece mereu găsesc acolo cartea pe care o doresc – plus încă trei despre care nu ştiam că mi le doresc. I-am spus domnului Hastings că vreţi un exemplar în bună stare (dar *nu* o ediţie rară) din *Alte eseuri ale lui Elia.* Vi-l va expedia prin poştă (cu factura ataşată). S-a bucurat nespus să afle că şi dumneavoastră îl admiraţi pe Charles Lamb. Mi-a mai spus că cea mai bună biografie a lui a fost scrisă de E.V. Lucas şi că vă va căuta un exemplar, deşi s-ar putea să dureze ceva timp până îl va găsi.

Până atunci, doriţi să primiţi acest micuţ dar din partea mea? Este volumul *Scrisori alese,* tot al domnului Lamb. Cred că vă va spune mai multe despre el decât orice biografie. E.V. Lucas mi se pare prea sobru ca să fi inclus în cartea lui pasajul meu preferat din scrierile lui Lamb: „Bâz, bâz, bâz, bum, bum, bum, uf, uf, uf, pleosc, pleosc, pleosc, cling, cling, cling, scââârţ! Cu siguranţă că voi fi criticat. Beau încontinuu de două zile. Descopăr simţul moral în această ultimă etapă a beţiei, când simt că îmi slăbeşte credinţa.” Veţi găsi citatul acesta în *Scrisori* (la pagina 244). Au fost primele cuvinte ale lui Lamb pe care le-am citit eu vreodată. Şi recunosc cu ruşine că am cumpărat cartea doar pentru că citisem altundeva că un om, pe nume Charles Lamb, şi-a vizitat în închisoare prietenul, Leigh Hunt{6}, condamnat pentru că scrisese o satiră la adresa Prinţului de Wales.

Lamb l-a ajutat pe Hunt să-şi picteze pe tot tavanul celulei cerul albastru cu norişori albi. Apoi au pictat pe un perete o tufă de trandafiri căţărători. După aceea, am aflat că Lamb a

ajutat cu bani familia lui Hunt – cu toate că şi el era foarte sărac. De asemenea, Lamb a învăţat-o pe mezina lui Hunt să spună Tatăl Nostru de-a-ndoaselea. Aşa că-i firesc să afli tot ce se poate despre un astfel de om.

Asta-mi place mie la citit: te interesează un lucru mărunt dintr-o carte, iar lucrul acela mărunt te conduce la o altă carte, iar acolo vei găsi altceva, care te va duce la un al treilea volum. Este o progresie geometrică – al cărei sfârşit nu-l poţi anticipa, dar care pur şi simplu îţi face o foarte mare plăcere.

Pata aceea roşie de pe copertă care pare a fi de sânge – este de sânge. Am mânuit neglijent coupe-papier-ul. Iar cartea poştală ataşată este o copie a portretului lui Lamb, făcut de prietenul său, William Hazlitt[7].

Dacă aveţi timp să corespondaţi cu mine, aş dori să vă rog să-mi răspundeţi la câteva întrebări. De fapt, sunt doar trei. De ce friptura de porc trebuia să fie un secret? Cum a putut un porc să vă îndemne să puneţi bazele unui club de literatură? Şi, cea mai importantă, ce anume este o plăcintă din coji de cartofi – şi din ce motiv este inclusă în denumirea clubului dumneavoastră?

Am subînchiriat un apartament la adresa următoare: 23 Glebe Place, Chelsea, Londra S. W. 3. Casa din Oakley Street unde stăteam a fost bombardată în 1945. Mi-e tare dor de ea. Oakley Street era superbă – de la trei dintre ferestrele mele se vedea Tamisa. Ştiu că sunt foarte norocoasă că încă mai am unde să locuiesc în Londra, dar aşa sunt eu: prefer să mă lamentez, în loc să fiu recunoscătoare pentru lucrurile bune care mi se întâmplă. Mă bucur că v-aţi gândit la mine să vă găsesc cartea lui Lamb.

Cu stimă,
Juliet Ashton

P.S. N-am putut să iau o hotărâre în legătură cu Moise – şi povestea asta încă îmi dă bătăi de cap.

Din partea lui Juliet pentru Sidney

18 ianuarie 1946

Dragul meu Sidney,

Îţi scriu ca să-mi cer scuze. Te rog să-mi ierţi văicărelile în legătură cu prânzurile şi ceaiurile pe care le-ai organizat ca să o promovăm pe *Izzy*. Ţi-am zis cumva că eşti un tiran? Îmi retrag toate cuvintele – iubesc nespus de mult editura Stephens & Stark pentru că m-a scos din Londra.

Bath este un oraş minunat, cu străduţe albe în formă de semilună şi case semeţe, atât de diferite de clădirile negre şi mohorâte din Londra sau de mormanele de moloz în care s-au transformat unele dintre ele. Este o mare fericire să pot respira aer curat, fără praf şi fără fum de cărbune. Vremea este rece, dar nu umedă şi apăsătoare ca aceea din Londra. Parcă şi oamenii întâlniţi pe stradă mi se par deosebiţi – semeţi, aidoma caselor lor, nu pământii la faţă, posomorâţi şi gârboviţi cum sunt londonezii.

Susan mi-a spus că oaspeţii librăriei Abbot s-au distrat pe cinste – ştiu că aşa a fost. După primele două minute am reuşit să-mi dezlipesc limba de cerul gurii şi am început să mă simt excelent.

Mâine voi pleca cu Susan către librăriile din Colchester, Norwich, King's Lynn, Bradford şi Leeds.

Îţi trimit toată dragostea şi mulţumirile mele,
Juliet

Din partea lui Juliet pentru Sidney

21 ianuarie 1946

Dragă Sidney,

Am redescoperit plăcerea călătoriilor cu trenul pe timp de noapte! Nu mai stăm pe coridor cu orele, nu mai suntem trecuţi pe o altă linie ca să permitem trecerea unei garnituri militare şi,

mai presus de toate astea, s-a terminat cu camuflajul. Toate ferestrele pe lângă care am trecut erau luminate şi i-am putut vedea pe oamenii din spatele lor. Asta mi-a lipsit teribil de mult în timpul războiului. Aveam sentimentul că ne-am prefăcut toţi în cârtiţe, fiecare cu propria-i galerie. Nu cred despre mine că aş fi vreo voyeuristă în adevăratul sens al cuvântului. Pe voyeurişti îi pasionează ce se petrece în dormitoare, în timp ce pe mine mă emoţionează scenele simple de familie – din sufragerie sau bucătărie. Îmi pot imagina întreaga lor viaţă doar dacă le zăresc, din mersul trenului, rafturile cu cărţi sau birourile sau lumânările aprinse sau pernele în culori aprinse de pe canapele.

Astăzi am avut de-a face cu un individ nepoliticos şi arogant la librăria lui Tillman. După ce am vorbit despre *Izzy,* le-am stat la dispoziţie pentru întrebări. Iar tipul ăsta literalmente a sărit de pe scaun ca să mă înfrunte. Cum se face – a vrut el să ştie – că eu, o femeie oarecare, am neobrăzarea de a-mi bate joc de numele lui Isaac Bickerstaff?

„Adevăratul Isaac Bickerstaff a fost un jurnalist de excepţie – ba nu! a fost inima şi sufletul literaturii din secolul al optsprezecelea! Iar acum este mort, iar dumneavoastră i-aţi terfelit numele."

Înainte să apuc să mă apăr cumva, a sărit o femeie din rândul din spate.

„Of, staţi la locul dumneavoastră, domnule! Nu poţi să terfeleşti un om care n-a existat! Nu-i mort, pentru că n-a fost viu niciodată! Isaac Bickerstaff a fost pseudonimul pe care îl folosea Joseph Addison{8} ca să-şi semneze editorialele din *The Spectator!* Este un nume fictiv, aşa că domnişoara Ashton poate spune ce vrea despre el – deci mai tăceţi din gură!"

Sidney, tu ai auzit vreodată de numele Markam V. Reynolds, Jr.? Dacă nu, te rog să-l cauţi pentru mine în *Who's Who,* în *Domesday Book{9},* la Scotland Yard. Dacă tot nu-l găseşti, atunci s-ar putea să dai de el în cartea de telefon. Mi-a trimis un buchet superb cu flori de primăvară la hotelul din Bath unde am stat. Şi după aia, o duzină de trandafiri albi la tren şi o grămadă de trandafiri roşii la Norwich. Însă fără niciun mesaj,

doar cu cartea de vizită.

În fond, de unde ştie unde stăm? Ce trenuri luăm? Toate florile mă aşteptau la sosire. Nici nu ştiu dacă trebuie să mă simt flatată sau hărţuită.

Cu drag,
Juliet

Din partea lui Juliet pentru Sidney

23 ianuarie 1946

Dragă Sidney,

Susan tocmai mi-a arătat cifrele vânzărilor pentru *Izzy* – parcă nici nu-mi vine să cred. Credeam că toată lumea va fi sătulă de război şi că nimeni nu va dori să şi-l amintească – mai cu seamă dintr-o carte. Din fericire, tu iarăşi ai avut dreptate, iar eu m-am înşelat (mai că mă omoară să recunosc asta!).

Este *cu adevărat* palpitant să călătoresc, să vorbesc în faţa unui public obligat să mă asculte, să semnez cărţi şi să cunosc tot felul de oameni. Femeile pe care le-am întâlnit mi-au spus propriile lor poveşti despre război şi aproape că-mi doresc să nu fi renunţat la editorialele din ziar. Ieri am stat la şuetă cu o doamnă din Norwich. Are patru fiice adolescente şi, săptămâna trecută, cea mai mare dintre ele a fost invitată la ceai la şcoala de cadeţi din oraş. Fata s-a gătit cu cea mai frumoasă rochie a ei, şi-a pus mănuşi de un alb imaculat, s-a dus la şcoală, a intrat pe uşă, a aruncat o singură privire la mulţimea de cadeţi cu chipuri strălucitoare din faţa ei – şi a leşinat pe loc! Sărmana copilă nu mai văzuse niciodată atâţia bărbaţi adunaţi într-un singur loc. Dacă stai să te gândeşti, este trist că o întreagă generaţie a crescut fără să meargă la ceaiuri, fără să danseze, fără să flirteze.

Îmi place să intru în librării şi să fac cunoştinţă cu librarii, care sunt o specie realmente deosebită. Niciun om în toate minţile nu s-ar apuca să vândă cărţi în schimbul unui salariu de mizerie – şi niciun om zdravăn la cap nu şi-ar dori să deţină o

librărie, din moment ce profitul este atât de mic. Deci trebuie că-i motivează dragostea faţă de cărţi şi de cititori, împreună cu drepturile aproape insignifiante asupra volumelor noi.

Mai ţii minte primul loc de muncă pe care l-am avut în Londra alături de sora ta? În anticariatul morocănosului domn Hawke? Cât de mult l-am iubit! Deschidea câte o cutie cu cărţi, ne dădea una sau două să le citim şi ne spunea: „Să nu care cumva să găsesc pe ele scrum de ţigară, urme de degete murdare – şi, pentru numele lui Dumnezeu, termină cu însemnările pe marginea paginii, Juliet! Sophie, drăguţo, n-o lăsa să bea cafea în timp ce citeşte!” Şi plecam imediat cu cărţile noastre.

Şi atunci, ca şi acum, mi se părea uimitor să văd cât de mulţi oameni intră în librării fără să ştie ce anume caută – nu vor decât să se uite pe rafturi, sperând că vor vedea o carte care le vor atrage atenţia. Şi după aceea, pentru că sunt suficient de inteligenţi ca să nu pună bază pe reclama pe care o face librarul, îi vor pune vânzătorului trei întrebări: (1) Despre ce este vorba? (2) Dumneavoastră aţi citit-o? (3) E ceva de capul ei?

Vânzătorii veritabili – aşa cum am fost eu şi Sophie – nu pot minţi. Ne trădează feţele. O sprânceană ridicată ori o buză niţel mai strâmbă dau în vileag faptul că respectiva carte nu merită să fie citită. Atunci, clienţii mai isteţi ne cer să le recomandăm noi una, caz în care îi târâm cu de-a sila la un anumit volum, pe care le cerem să-l citească neapărat. Dacă l-au citit şi nu le-a plăcut deloc, clienţii cu pricina nu vor mai reveni în librăria noastră. Însă, dacă le-a plăcut, ne devin clienţi pe viaţă.

Iei notiţe? Ar trebui s-o faci – un patron de editură n-ar trebui să trimită la librărie doar un exemplar înainte de tipărirea lui în masă, ci mai multe, pentru ca tot personalul să poată citi cartea respectivă.

Domnul Seton mi-a spus astăzi că *Izzy Bickerstaff* este cadoul ideal pe care să-l faci atât oamenilor la care ţii, cât şi acelora pe care nu poţi să-i suferi, dar eşti obligat să le dăruieşti ceva. Şi a pretins că treizeci la sută dintre toate cărţile cumpărate sunt făcute cadou cuiva. Treizeci la sută? Oare m-a minţit?

Ţi-a zis Susan cu ce altceva s-a mai ocupat în afară de turneul nostru? Cu mine. Nici măcar nu trecuse o jumătate de oră de când făcusem cunoştinţă cu el, că mi-a şi zis că machiajul, hainele, coafura şi pantofii mei nu aveau niciun haz. N-am aflat că războiul s-a terminat?

Aşa că m-a dus la Madame Helena să-mi aranjeze părul. Acum îl am scurt şi ondulat, nu lung şi lins cum îl ştii tu. Mi l-a şi decolorat foarte puţin – Susan şi Madame ziceau că aşa îmi vor fi scoase mai mult în evidenţă nuanţele aurii ale „minunatelor mele bucle castanii". Dar nu m-au păcălit: vopseaua trebuie să-mi ascundă firele cărunte (patru, după socoteala mea), care mi-au apărut peste noapte. Mi-am cumpărat şi un borcan cu cremă pentru faţă, o cremă pentru mâini cu un parfum minunat, un ruj nou şi un ondulator de gene, care mă face să mă uit cruciş atunci când îl folosesc.

Apoi Susan mi-a sugerat că ar fi bine să-mi cumpăr şi o rochie nouă. I-am adus aminte că Regina pare foarte mulţumită de garderoba ei din 1939. Eu de ce n-aş fi? Mi-a răspuns că Regina nu are nevoie să facă niciun fel de impresie asupra necunoscuţilor, pe când eu trebuie să impresionez pe toată lumea care dă cu ochii de mine. M-am simţit ca o trădătoare de neam şi ţară: nicio femeie onorabilă nu-şi cumpără rochii noi în momente ca astea. Dar mi-am uitat toate rezervele atunci când m-am văzut în oglindă. Prima mea rochie nouă după patru ani. Şi ce rochie! De culoarea piersicii coapte, se unduieşte superb când mă mişc. Vânzătoarea a zis că aş avea un „şic franţuzesc" dacă aş cumpăra-o. Aşa că mi-am luat-o. Pantofii noi mai trebuie să aştepte, pentru că am cheltuit pe rochie aproape toate cupoanele pe un an.

Datorită lui Susan, noii mele coafuri, machiajului şi rochiei, nu mai arăt ca o femeie de treizeci şi doi de ani, apatică şi deplorabilă. Par o tânără de doar treizeci de ani, plină de energie, elegantă, îmbrăcată după ultima modă.

Apropo de rochia mea cea nouă şi de lipsa de pantofi noi – nu ţi se pare scandalos că raţionalizarea este mult mai strictă acum decât a fost în vremea războiului? Înţeleg că sute de mii de oameni din toată Europa au nevoie de hrană, locuinţe şi

haine, dar, în sinea mea, mă simt deranjată de faptul că atât de mulţi dintre ei sunt germani.

Tot n-am nicio idee despre următoarea carte. Şi asta a început să mă cam deprime. Ai cumva vreo sugestie?

Din moment ce am ajuns în nord, am de gând să o sun diseară pe Sophie în Scoţia. Ai vreun mesaj pe care să-l transmit surorii tale? Cumnatului tău? Nepotului?

Cred că asta-i cea mai lungă scrisoare pe care am scris-o vreodată – nu-i nevoie să-mi răspunzi la fel.

Cu drag,
Juliet.

Din partea lui Susan Scott pentru Sidney

25 ianuarie 1946

Dragă Sidney,

Să nu crezi ce scriu ziarele. Juliet nu a fost arestată şi încătuşată, ci doar mustrată de un poliţist din Bradford, care abia era în stare să-şi stăpânească râsul.

Este adevărat că Juliet a aruncat un ceainic în capul lui Gilly Gilbert, dar să nu-l crezi când zice că l-a opărit – ceaiul era rece. De altminteri, abia l-a atins, nu l-a lovit ca lumea. Iar directorul hotelului n-a acceptat să-i plătim ceainicul, pentru că era doar puţin ciobit. Din păcate, însă, ţipetele lui Gilly l-au obligat să cheme poliţia.

Iată întreaga poveste, pentru care eu îmi asum toată răspunderea. Ar fi trebuit să-l refuz pe Gilly când mi-a spus că vrea să-i ia un interviu lui Juliet. Ştiam că-i o persoană detestabilă, unul dintre ipocriţii ăia mizerabili care lucrează la gazeta *London Hue and Cry*{10}. Şi mai ştiam că toată redacţia acelei fiţuici este cumplit de invidioasă pe succesul de care s-a bucurat *The Spectator* în urma articolelor semnate de Izzy Bickerstaff. Evident că nenorociţii ăia sunt invidioşi şi pe Juliet.

Tocmai ce ne întorseserăm la hotel după petrecerea organizată de librăria Booksmith în cinstea lui Juliet. Eram

amândouă foarte obosite – şi foarte încântate de noi înşine – şi nici nu am intrat bine în hol, că Gilly a şi sărit din fotoliu. Ne-a implorat să-i acordăm onoarea de a lua ceaiul cu el. Ne-a implorat să-i acordăm onoarea de a-i lua un scurt interviu „minunatei noastre domnişoare Ashton – sau poate ar fi mai bine să spun – lui Izzy Bickerstaff, acest simbol al Angliei". Linguşelile lui ar fi trebuit să mă alerteze, dar uite că n-a fost aşa. Nu-mi doream decât să mă aşez undeva, să mă bucur de succesul lui Juliet, să beau un ceai şi să mănânc nişte fursecuri.

Şi am acceptat. Conversaţia decurgea destul de lin, iar gândurile mele începuseră să rătăcească aiurea, când l-am auzit pe Gilly spunând: „…şi dumneata ai fost văduvă de război, nu-i aşa? Mai bine zis, *aproape* văduvă de război. Totuna. Urma să te căsătoreşti cu locotenentul Rob Dartry, corect? Făcuseşi chiar planuri pentru nuntă, corect?

Şi Juliet îi zice: „Ce spuneţi, domnule Gilbert?" Vezi că i se adresa cu „dumneavoastră" – doar o ştii cât de politicoasă e.

„Am dreptate, nu-i aşa? Dumneata şi locotenentul Dartry *chiar* aţi făcut cerere să vă fie emis un certificat de căsătorie. *Chiar* urma să vă căsătoriţi la Evidenţa Populaţiei din Chelsea, în data de 13 decembrie 1942, la ora unsprezece fix dimineaţa. Dumneata *chiar* ai rezervat o masă la Ritz, unde urma să luaţi prânzul – numai că nu te-ai prezentat la niciuna dintre aceste întâlniri stabilite în avans. Este mai mult decât evident că l-ai părăsit pe locotenentul Dartry la altar, cum se spune – sărmanul om – şi l-ai trimis, singur şi umilit, înapoi pe navă, să-şi ducă inima sfârâmată în Burma, unde a şi fost ucis la nici trei luni după asta."

M-am ridicat repede de pe scaun. Sunt convinsă că aveam gura căscată şi că mă uitam neputincioasă la el, în timp ce Juliet să străduia să fie politicoasă.

„Nu l-am părăsit *la altar* – l-am părăsit cu o zi înainte de data stabilită pentru căsătorie. Şi nu s-a simţit deloc umilit, ci uşurat. I-am spus că pur şi simplu nu vreau să mă căsătoresc. Credeţi-mă, domnule Gilbert, a plecat de la mine plin de fericire, încântat că a scăpat de mine. Şi nici nu s-a furişat apoi la bordul navei sale, simţindu-se singur şi trădat. Ci s-a dus glonţ

la clubul armatei, unde a dansat toată noaptea cu Belinda Twining."

Cu toate că Gilly era foarte surprins, n-a dat semne că s-ar fi simţit descurajat. În fond, dragă Sidney, şobolanii ăştia mici, de teapa lui, nu se intimidează niciodată, nu crezi? Aşa că imediat şi-a dat seama că a dat de un subiect şi mai picant pentru ziarul lui.

„Oho!" a zâmbit el atotcunoscător. „În cazul ăsta, care a fost motivul real al despărţirii? Băutura? Femeile? Poate o prea mare influenţă a lui Oscar Wilde{11}?"

Atunci i-a aruncat Juliet ceainicul în cap. Îţi dai seama ce tărăboi a urmat, iar holul hotelului era plin de oameni care luau ceaiul. Sunt convinsă că de la ei au aflat ziarele despre incidentul acesta.

Mie mi s-a părut cam dur titlul *IZZY BICKERSTAFF MERGE LA RĂZBOI – DIN NOU!,* deşi nu-i prea rău. Însă *UN ROMEO RATAT – EROUL CĂZUT ÎN BURMA* a fost prea scârbos, chiar şi pentru Gilly Gilbert şi fiţuica lui de ştiri murdare.

Juliet îşi face griji să nu fi pătat cumva bunul renume al Editurii Stephens & Stark prin gestul ei, dar este îngrozitor de supărată că numele lui Rob Dartry a fost târât într-un asemenea scandal. N-am reuşit s-o fac să-mi spună decât că locotenentul era un om bun, un om foarte bun, că nu a fost vina lui pentru cele întâmplate şi că nu merită aşa ceva!

Tu l-ai cunoscut pe Rob Dartry? Fireşte că poveştile cu băutura şi Oscar Wilde sunt doar nişte prostii, dar de ce a anulat Juliet nunta? Tu ştii? Şi, dacă da, mi-ai spune şi mie? Normal că nu mi-ai spune. Nici măcar nu ştiu de ce mă obosesc să te rog.

Bineînţeles că toate bârfele vor înceta la un moment dat. Dar te întreb eu: trebuie neapărat ca Juliet să se întoarcă la Londra doar din cauza asta? Oare nu-i mai bine să ne prelungim turneul şi în Scoţia? Recunosc că am ezitările mele în această privinţă. Vânzările au fost impresionante, întrecându-ne şi cele mai optimiste aşteptări. Însă Juliet a făcut eforturi deosebite în timpul întâlnirilor cu cititorii la ceai sau la prânz – nu-i deloc uşor să vorbeşti într-o încăpere plină de oameni străini. Cu atât

mai greu este să fii nevoită să te lauzi pe tine şi cartea ta. Nu-i obişnuită cu toată vâlva asta aşa cum sunt eu şi cred că-i foarte obosită.

Duminică vom fi în Leeds. Anunţă-mă atunci ce ai hotărât cu privire la Scoţia.

Desigur că Gilly Gilbert este un individ greţos şi de cea mai joasă speţă şi sper că nu o s-o sfârşească bine, dar a reuşit să urce proiectul nostru, *Izzy Bickerstaff merge la război,* spre vârful listei celor mai bine vândute cărţi. Sunt tentată să-i scriu un bilet de mulţumire.

A ta, foarte grăbită,
Susan

P.S. Ai reuşit să afli cine este Markham V. Reynolds? Azi i-a trimis lui Juliet o pădure de camelii.

Telegramă din partea lui Juliet pentru Sidney

ÎMI PARE FOARTE, FOARTE RĂU CĂ V-AM FĂCUT DE RÂS PE TINE ŞI PE STEPHENS & STARK. CU DRAGOSTE, JULIET

Din partea lui Sidney pentru Juliet

26 ianuarie 1946

Drei Juliet Ashton
Queens Hotel
City Square
Leeds

Draga mea Juliet,

Nu-ţi face probleme din pricina poveştii cu Gilly – n-ai făcut deloc de râs Editura S&S. Tot ce pot eu să-ţi spun este că îmi pare teribil de rău că ceaiul nu a fost fierbinte şi că tu n-ai ţintit puţin mai jos. Ziariştii mă vânează la tot pasul ca să obţină o

declaraţie despre ultimele calomnii ale lui Gilly la adresa ta şi să ştii că am să le-o ofer. Nu-ţi face griji, voi vorbi despre situaţia jurnalismului în aceste vremuri degenerate, nu despre tine sau Rob Dartry.

Tocmai ce am vorbit cu Susan despre continuarea turneului în Scoţia şi – deşi sunt convins că Sophie nu mi-o va ierta niciodată – am respins această idee. Vânzările lui *Izzy* continuă să crească – să crească foarte mult – şi eu cred că ar fi bine să te întorci acasă.

Cei de la *The Times* vor să le scrii un articol lung pentru suplimentul lor – prima dintr-o serie de trei părţi, pe care intenţionează să o publice în numere succesive. Îi las pe ei să-ţi comunice subiectul şi sunt convins că vei fi foarte surprinsă. Dar sunt trei lucruri pe care ţi le pot împărtăşi chiar acum. Primul este că vor să semnezi articolul cu numele tău real, Juliet Ashton, *nu cu pseudonimul Izzy Bickerstaff*. Al doilea, că tema este una serioasă. Şi al treilea, dar nu mai puţin important, cu suma discutată îţi vei putea umple apartamentul cu flori proaspete în fiecare zi, vreme de un an; îţi vei putea cumpăra o cuvertură din satin (Lordul Woolton zice că nu trebuie să-ţi iei aşternuturi noi doar atunci când îţi pierzi casa într-un bombardament); şi îţi vei putea lua o pereche de pantofi din piele veritabilă – dacă ai să găseşti aşa ceva. Îţi ofer toate cupoanele mele.

The Times are nevoie de articol abia spre sfârşitul primăverii, aşa că vom avea suficient timp să ne gândim la un nou subiect de carte. Vezi? Ai toate motivele să te întorci cât mai repede – mai cu seamă că mi-este foarte dor de tine.

Cât despre Markham V. Reynolds, Junior, află că *Domesday Book* nu e de niciun folos. Ştiu cine este domnul – un american. Fiul şi moştenitorul lui Markham V. Reynolds, Senior, care avea monopol asupra fabricilor de hârtie din Statele Unite şi care acum le deţine pe cele mai multe dintre ele. Reynolds fiul, un tânăr cu înclinaţii artistice, nu vrea să-şi murdărească mâinile ca să facă hârtie – aşa că doar o tipăreşte. Este proprietarul mai multor publicaţii. Ale lui sunt *The New York Journal, The Word, The View,* împreună cu alte câteva reviste mai mici. Ştiam că a

fost în Londra. Varianta oficială este că ar fi venit ca să inaugureze sediul londonez al revistei *The View,* însă se zvoneşte că a decis să publice şi cărţi. Aşa că se află aici ca să-i convingă pe cei mai buni scriitori englezi să se mute în America, promiţându-le o viaţă plină de belşug. Habar n-am avut că recurge şi la trandafiri şi camelii ca să-şi atingă scopul, dar nu mă mir. Dintotdeauna a dat dovadă de impertinenţă – aşa cum îi zicem noi – sau de spirit întreprinzător, cum îi spun americanii. Aşteaptă doar să-l cunoşti: a reuşit să vrăjească femei mai puternice decât tine, inclusiv pe secretara mea. Îţi mărturisesc cu regret că ea i-a dat itinerarul *şi* adresele la care te poate găsi. Toantei ăleia i s-a părut că individul avea un aer foarte romantic, plus că purta „un costum atât de elegant şi pantofi făcuţi la comandă". Dumnezeule mare! Nici măcar n-a priceput că fapta ei se numeşte „încălcarea confidenţialităţii", aşa că am fost nevoit s-o concediez.

Te urmăreşte, Juliet, fără îndoială. Vrei să-l provoc la duel? Cu siguranţă că m-ar ucide, aşa că aş prefera să n-o fac. Scumpa mea, eu nu-ţi pot promite o viaţă îmbelşugată – nici măcar nişte unt de întins pe pâine n-am cum să-ţi promit. Dar ştii foarte bine că eşti cea mai îndrăgită scriitoare a Editurii Stephens & Stark – mai ales a lui Stark –, nu-i aşa că ştii?

Luăm cina în prima seară după ce te întorci acasă?

Cu mult drag,
Sidney

Din partea lui Juliet pentru Sidney

28 ianuarie 1946

Dragul meu Sidney,

Accept cu mare plăcere invitaţia ta la cină. Voi îmbrăca rochia cea nouă şi mă voi pune pe mâncat ca o scroafă.

Mă bucur nespus că n-am făcut de râs editura cu povestea aia cu ceainicul şi cu Gilly – că mi-am făcut tare multe griji. Susan

mi-a sugerat să dau şi eu o „declaraţie decentă” presei, în care să vorbesc despre Rob Dartry şi să explic motivele pentru care nu ne-am căsătorit. Dar cu niciun chip nu pot s-o fac. Sincer, nu-mi pasă dacă mă acopăr de ridicol. Problema este să nu fac mai mult rău memoriei lui Rob. Pentru că aşa s-ar întâmpla, iar el nu merită aşa ceva. Însă asta ar fi *impresia* pe care ar lăsa-o. Prin urmare, prefer să nu spun nimic în legătură cu acest subiect şi să fiu considerată o femeie rea, fără inimă şi frivolă.

Dar vreau să ştii *tu* adevărul. Ţi l-aş fi spus mai devreme, însă, în 1942, erai înrolat în Marină şi nu ai fost aici, aşa că nu l-ai cunoscut pe Rob. Nu l-a cunoscut nici măcar Sophie – care era în Bedford în toamna aceea – şi am pus-o apoi să-mi jure că va păstra secretul asupra intenţiilor mele matrimoniale. Cu cât amânam mai mult mărturisirea, cu atât mi se părea mai puţin importantă, în primul şi în primul rând pentru că m-ai fi crezut proastă că m-am grăbit să mă logodesc.

Am crezut că sunt îndrăgostită *(asta-i* partea patetică – cum mi se părea mie că ar trebui să te simţi atunci când iubeşti). Şi, pentru că mă gândeam că-mi voi împărţi casa cu el, am făcut loc pentru lucrurile lui, ca nu cumva să se simtă ca o mătuşă venită în vizită. Mi-am golit jumătate dintre sertarele scrinului, jumătate din şifonier, jumătate din dulăpiorul de medicamente, jumătate din birou. Am renunţat la umeraşele mele capitonate şi am făcut rost de acelea bărbăteşti, făcute din lemn dur. Mi-am luat păpuşa din cârpă de pe pat şi am exilat-o în pod. Şi astfel în apartamentul meu puteau locui doi oameni, nu doar unul singur.

În după-amiaza de dinaintea nunţii, Rob urma să-şi aducă ultimele lucruri, iar eu m-am dus să predau ultimul articol semnat de *Izzy*. Imediat ce am terminat, am luat-o la fugă spre casă, am urcat în goana mare scara, am dat uşa de perete şi l-am găsit pe Rob stând pe un taburet, în faţa bibliotecii mele, înconjurat de cutii. Tocmai ce o închidea pe ultima cu bandă gumată şi sfoară. Erau opt cutii – *opt cutii,* în care se aflau cărţile mele –, toate bine închise şi pregătite să fie duse în pivniţă!

A ridicat ochii la mine şi mi-a zis: „Bună, iubito! Nu lua în

seamă deranjul, portarul mi-a spus că o să mă ajute să le duc la subsol."

Apoi a făcut un semn din cap spre rafturile unde fuseseră cărţile mele şi m-a întrebat: „Nu ţi se pare că arată superb?"

Ce să zic, când nu-mi mai găseam cuvintele? Eram mult prea oripilată ca să mai pot spune ceva. Dragul meu Sidney, află că toate rafturile – absolut toate rafturile mele – erau acum pline cu trofee sportive: cupe de argint, cupe de aur, rozete albastre, panglici roşii. Erau acolo premii pentru toate sporturile care pot fi practicate cu un obiect din lemn: crose de cricket, rachete de tenis, vâsle, crose de golf, palete de ping-pong, arcuri şi săgeţi, tacuri de biliard, beţe de lacrosse, crose de hockey şi ciocane de polo. Mai erau şi statuete pentru toate probele posibile şi imposibile în care un om trebuie să sară peste vreun obstacol – fie de unul singur, fie călare. Şi diplome, o sumedenie, pentru cel mai mare număr de păsări vânate la data cutare sau cutare, pentru locul întâi la alergări, pentru câştigarea, în faţa Scoţiei, a concursului ăluia stupid de tras de funie.

Singura mea reacţie a fost să-i zbier: „Cum îndrăzneşti? Ce ai FĂCUT? Pune-mi cărţile la loc!"

Aşa a început totul. La un moment dat, am zis ceva de genul că nu m-aş mărita niciodată cu un bărbat care găseşte fericirea în vânarea păsărelelor şi lovirea unor bile. Rob a ripostat, făcând mai multe comentarii urâte la adresa feministelor şi femeilor cu gură mare. Iar de aici a degenerat toată situaţia. Probabil că amândoi ne gândeam la acelaşi lucru: Despre ce mama naibii am vorbit în ultimele patru luni? Chiar, despre ce? Rob m-a contrazis şi s-a lamentat şi a făcut spume la gură – şi a plecat. Iar eu mi-am despachetat cărţile.

Mai ţii minte noaptea aia de anul trecut, când m-ai aşteptat la gară ca să-mi spui că îmi fusese bombardată locuinţa? Când ai crezut că m-a apucat o criză de râs isteric? Ei bine, nici vorbă de aşa ceva. Râdeam de ironia situaţiei – dacă l-aş fi lăsat pe Rob să-mi ducă toate cărţile la subsol, le-aş mai fi avut încă.

Sidney, în numele îndelungatei noastre prietenii, îţi cer să nu vorbeşti niciodată despre ce ţi-am mărturisit acum. Te rog!

Îţi mulţumesc pentru că ai descoperit cine este şi ce vrea

Markham V. Reynolds, Jr. Până acum mi-a făcut complimente doar sub formă de flori şi, oricum, eu îţi voi rămâne ţie credincioasă – ţie şi imperiului tău. Însă o compătimesc pe secretara ta (sper că i-a trimis câţiva trandafiri, ca s-o aline în necazul pe care el i l-a creat). Şi să mai ştii că nu simt tocmai convinsă că ar fi corect din partea mea, în condiţiile actuale, să apreciez nişte pantofi făcuţi la comandă. Dacă se va întâmpla să-l întâlnesc, voi avea mare grijă să nu mă uit la picioarele lui. Sau, mai bine am să mă leg mai întâi de un catarg, ca Ulise, şi abia după aceea am să mă uit pe furiş la încălţările lui.

Îţi mulţumesc din tot sufletul pentru că îmi spui să mă întorc acasă. Abia aştept să aflu subiectul propus de *Times* pentru seria de articole. Te juri pe Sophie că n-o să fie unul frivol? Adică nu mă vor pune să scriu despre Ducesa de Windsor[{12}], nu?

Cu multă dragoste,
Juliet

Din partea lui Juliet pentru Sophie Strachan

31 ianuarie 1946

Dragă Sophie,

Mulţumesc pentru vizita fugitivă pe care ai făcut-o la Leeds – n-am cuvinte să-ţi spun cât de mare nevoie aveam să văd un chip prietenos chiar în momentele acelea. Îţi mărturisesc cu toată sinceritatea că mai aveam foarte puţin şi plecam pe ascuns spre insulele Shetland, ca să mă dedic unei existenţe în sihăstrie.

Caricatura din *London Hue and Cry,* în care eram înfăţişată în lanţuri, a fost mult exagerată – nici măcar nu m-au arestat. Ştiu că lui Dominic i-ar plăcea să se laude cu naşa lui din închisoare, dar, de data asta, va trebui să se mulţumească cu ceva mai puţin dramatic.

I-am spus şi lui Sidney că singurul lucru pe care l-aş putea face în faţa acuzaţiilor mincinoase şi neruşinate ale lui Gilly ar

fi să păstrez o tăcere demnă. Şi el mi-a zis că este alegerea mea, dar Stephens & Stark nu are de gând să tacă!

Aşa că a organizat o conferinţă de presă ca să apere onoarea lui *Izzy Bickerstaff,* Juliet Ashton şi a Jurnalismului însuşi împotriva unor jigodii ca Gilly Gilbert. S-a scris despre ea în ziarele din Scoţia? Dacă nu, iată ideea principală. Sidney a zis despre Gilly Gilbert că este un nemernic şi un depravat (mă rog, poate nu chiar cu cuvintele astea, dar sensul era cât se poate de clar), care a minţit pentru că a fost prea leneş ca să umble după adevăr şi prea prost ca să priceapă cât rău fac minciunile lui nobilei tradiţii a Jurnalismului. A fost de-a dreptul minunat.

Draga mea Sophie, oare există pe lumea asta două fete (femei, acum), care să aibă lângă ele un susţinător mai înflăcărat decât fratele tău? Eu nu cred. Discursul lui a fost de-a dreptul extraordinar, deşi trebuie să recunosc că am nişte rezerve. Gilly Gilbert este un om perfid, un şarpe, şi mă îndoiesc că se va târî înapoi, în gaura lui, fără să încerce să mai muşte o dată. Susan mă contrazice şi spune că Gilly este un laş mizerabil, care nu va avea curajul să se răzbune. Sper să aibă dreptate.

Va îmbrăţişez cu drag,
Juliet

P.S. Individul acela mi-a trimis ditamai balotul de orhidee. Am căpătat un tic nervos tot aşteptându-l să iasă din ascunzătoare. Crezi că asta-i strategia lui?

Din partea lui Dawsey pentru Juliet

31 ianuarie 1946

Dragă domnişoară Ashton,

Ieri am primit cartea de la dumneavoastră! Sunteţi o doamnă minunată şi vă mulţumesc din toată inima.

Eu lucrez la dana din St Peter Port{13} – la descărcatul

navelor, aşa că am timp de citit în pauzele pentru ceai. Este o adevărată binecuvântare să pot bea ceai adevărat şi să pot mânca pâine cu unt, iar binecuvântarea aceasta este acum sporită de cartea dumneavoastră. Îmi place foarte mult, pentru că are copertele moi şi o pot ţine în buzunar, cu mare grijă însă, să nu o uzez prea repede. Şi mă bucur că am fotografia lui Charles Lamb – nu vi se pare că are trăsături nobile?

Mi-ar plăcea să corespondez cu dumneavoastră. Vă voi răspunde la întrebări cât pot eu de bine. Deşi pe lumea asta există mulţi povestitori mult mai buni decât mine, am să vă spun istoria fripturii noastre de porc.

Am moştenit de la tatăl meu o căsuţă şi o fermă. Înainte de război am crescut porci şi am cultivat legume pentru pieţele din St. Peter Port, precum şi flori pentru piaţa din Covent Garden. De asemenea, am lucrat adesea şi ca tâmplar şi montator de acoperişuri.

Acum nu mai am porci. Mi i-au luat nemţii ca să-şi hrănească soldaţii de pe continent. Şi mi-au ordonat să cultiv cartofi. Trebuia să cultivăm doar ce ne spuneau ei, nimic altceva. La început, înainte să aflu mai bine de ce sunt în stare invadatorii, am crezut că pot să ascund câţiva porci – doar pentru uzul meu personal. Dar mi i-a descoperit funcţionarul de la agricultură şi m-a lăsat fără ei. Ce să zic, a fost o lovitură pentru mine, dar am reuşit să mă descurc pentru că aveam cartofi şi napi din abundenţă, iar pe vremea aia încă se mai găsea făină. Ciudat cum omul se gândeşte numai la mâncare. După şase luni de mâncat numai napi şi câte o bucată de zgârci din când în când, îmi era foarte greu să mă mai gândesc la altceva în afară de o masă îmbelşugată şi consistentă.

Într-o după-amiază, am primit un bilet din partea vecinei mele, doamna Maugery. Vino repede, îmi scria ea. Şi ia cu tine un satâr. Am încercat să nu-mi fac speranţe prea mari, dar am pornit în goană spre conacul doamnei. Era adevărat! Avea un porc, un porc pe care-l ascunsese bine şi acum m-a invitat şi pe mine la ospăţ, alături de prietenii ei.

Nu am fost un copil prea vorbăreţ – mă bâlbâiam îngrozitor. Plus că nu eram obişnuit cu invitaţiile la masă. Drept să spun,

cina doamnei Maugery a fost prima la care am fost chemat. Şi am acceptat, pentru că mă gândeam doar la friptura de porc, însă îmi doream în taină să-mi fie permis să-mi iau farfuria acasă şi să mănânc acolo.

Bine că nu mi s-a îndeplinit dorinţa, pentru că atunci am făcut cunoştinţă cu „Clubul de literatură şi de plăcinte din coji de cartofi" din Guernsey, chiar dacă la vremea respectivă nu se chema aşa. Cina a fost excepţională, dar compania a fost încă şi mai bună. Tot mâncând şi discutând, am uitat de ora impusă pentru stingere. La un moment dat, Amelia (adică doamna Maugery) a auzit orologiul bătând de nouă ori – întârziasem o oră. Mâncarea bună ne dăduse curaj şi am fost cu toţii de acord cu Elizabeth McKenna când a spus că nu ar fi frumos din partea noastră să rămânem toată noaptea pe capul Ameliei şi că ar fi bine să plecăm la casele noastre. Însă încălcarea orei de stingere era o infracţiune – auzisem că mulţi oameni fuseseră trimişi în lagărele de concentrare pentru asta –, iar creşterea unui porc în gospodărie era un delict şi mai mare, aşa că am străbătut câmpurile în cea mai mare linişte.

Totul s-ar fi sfârşit cu bine, dacă n-ar fi fost cu noi şi John Booker. La cină mai mult băuse decât mâncase şi, când am ajuns la drum, a uitat de toate cele şi s-a apucat să cânte! L-am înşfăcat şi l-am făcut să tacă, dar a fost prea târziu: dintre copaci apăruseră deja şase soldaţi dintr-o patrulă germană, toţi cu Lugerele scoase. Au început să strige la noi – De ce ne aflam afară după ora de stingere? Unde fuseserăm? Unde ne duceam?

Habar n-aveam ce să fac. M-ar fi împuşcat dacă aş fi luat-o la fugă. Măcar atâta lucru ştiam şi eu. Gura mi-era uscată ca iasca şi mintea mi se golise complet. Mă ţineam strâns de Booker şi speram să nu păţim nimic.

Atunci Elizabeth a tras aer în piept şi a făcut un pas înainte. Elizabeth nu este o femeie înaltă, aşa că ţevile de la pistoale erau pe linia ochilor ei, dar nici nu a clipit. Parcă nu vedea nicio armă care s-o ameninţe. S-a apropiat de comandantul patrulei şi a început să-i vorbească. Sunt sigur că n-ai mai auzit niciodată asemenea minciuni. I-a zis că-i pare rău că încălcaserăm legea stingerii. I-a zis că fuseserăm la o întrunire a

Clubului de Literatură din Guernsey şi că tema dezbătută în acea seară fusese romanul *Elizabeth şi grădina ei germană*{14} şi că ne înfierbântaserăm atât de tare în timpul discuţiilor, că pierduserăm cu totul noţiunea timpului. Minunată carte – domnul ofiţer o citise?

Niciunul dintre noi n-a avut prezenţa de spirit să-i susţină spusele, însă comandantul patrulei nu s-a putut abţine şi i-a zâmbit. Aşa-i Elizabeth a noastră. Apoi neamţul ne-a notat numele şi ne-a ordonat – pe un ton politicos – să ne prezentăm la comandament a doua zi la prima oră. După care a dat din cap către noi şi ne-a urat o seară bună. Elizabeth a dat şi ea din cap, cu toată graţia de care se mai simţea în stare, în vreme ce noi, ceilalţi, am plecat tiptil, încercând să nu o luăm la fugă mâncând pământul. Am ajuns foarte repede acasă, chiar dacă am fost obligat să-l târăsc după mine pe Booker.

Aceasta este povestea cinei unde ni s-a servit friptură de porc.

Acum aş vrea să vă pun şi eu o întrebare. Iată despre ce este vorba: zilnic, în portul din Guernsey tot vin şi pleacă vapoare care ne aduc toate cele necesare: alimente, haine, seminţe, pluguri, hrană pentru animale, unelte, medicamente. Cel mai important lucru este că acum avem ce mânca şi cu ce ne încălţa. Nu cred că cineva de aici a mai avut o pereche întreagă de pantofi la sfârşitul războiului.

Unele dintre pachetele primite sunt ambalate în ziare vechi şi în pagini din reviste. Eu şi prietenul meu, Clovis, le netezim şi le luăm acasă să le citim – după care le dăm şi vecinilor, care, la fel ca noi, tânjesc să afle ce s-a mai întâmplat prin lume în ultimii cinci ani. Însă nu-i vorba doar despre ştiri şi fotografii: doamna Saussey vrea să afle reţete culinare noi; madam LePell citeşte rubricile de modă (este croitoreasă); domnul Brouard citeşte necrologurile (speră să găsească un nume acolo, dar nu vrea să ni-l destăinuie); Claudia Rainey caută fotografii cu Ronald Colman{15}; domnul Tourtelle vrea să vadă fotografii cu câştigătoarele concursurilor de frumuseţe îmbrăcate în costume de baie; iar prietenei mele, Isola, îi place să citească articolele despre nunţi.

Atât de multe ne doream să aflăm în perioada războiului, însă nu ne era permis să primim scrisori sau ziare din Anglia – sau din oricare alt loc. În 1942, nemţii au interzis activitatea tuturor posturilor de radio – bineînţeles că au rămas unele care emiteau din locuri necunoscute de nimeni, pe care noi le ascultam pe furiş. Însă era foarte riscant pentru că, dacă te prindeau, te trimiteau imediat într-un lagăr de concentrare. Acesta este motivul pentru care nu înţelegem multe dintre lucrurile despre care citim astăzi.

Mie îmi plac caricaturile, însă există una care mă nedumereşte. A apărut într-un număr din 1944 al revistei *Punch*. În ea sunt desenaţi vreo zece oameni care merg pe o stradă din Londra. Personajele principale sunt doi bărbaţi cu gambete pe cap şi cu serviete şi umbrele în mâini. Şi unul îi zice celuilalt: „E ridicol să spui că acele Doodlebugs{16} ale nemţilor ne-au afectat în vreun fel.” Abia după câteva secunde mi-am dat seama că toate personajele din caricatură aveau o ureche normală şi una *foarte mare*. Poate îmi puteţi explica despre ce anume este vorba.

Cu stimă, al dumneavoastră
Dawsey Adams

Juliet către Dawsey

3 februarie 1946

Dragă domnule Adams,

Sunt foarte încântată că vă plac scrisorile lui Lamb şi copia după portretul lui. Nu arată aşa cum mi-l imaginam eu şi mă bucur că sunteţi de aceeaşi părere cu mine.

Va mulţumesc pentru că mi-aţi spus povestea fripturii de porc, dar să nu vă închipuiţi că n-am observat că mi-aţi răspuns doar la una dintre întrebări. Vreau să aflu mai multe despre „Clubul de literatură şi de plăcinte din coji de cartofi” din Guernsey, însă nu doar pentru a-mi satisface vreo curiozitate

neadecvată – mă interesează acest subiect din punct de vedere profesional.

V-am spus că sunt scriitoare? Pe perioada războiului am avut o rubrică săptămânală în revista *The Spectator,* iar Editura Stephens & Stark mi-a adunat toate articolele într-un volum, pe care l-au publicat cu titlul *Izzy Bickerstaff merge la război. Izzy* era pseudonimul pe care mi-l alesese revista, însă acum, slavă Domnului, biata fată şi-a găsit binemeritata odihnă, iar eu pot să-mi semnez din nou scrierile cu numele meu real. Mi-aş dori să scriu o carte, dar nu reuşesc să găsesc un subiect cu care să-mi petrec bucuroasă următorii ani.

Deocamdată, cei de la *The Times* mi-au cerut un articol pentru suplimentul lor de literatură. Vor să pună în discuţie valorile practice, morale şi filozofice ale lecturii – în trei articole scrise de trei persoane diferite. Eu trebuie să mă ocup de latura filozofică a discuţiei şi, până acum, singura idee care mi-a venit este că lectura te împiedică să te ţicneşti. Vă daţi seama că am nevoie de ceva ajutor.

Credeţi că membrii clubului dumneavoastră s-ar supăra dacă aş vorbi în articol despre această iniţiativă? Sunt convinsă că cititorilor li se va părea absolut fascinantă povestea întemeierii acestui club şi aş dori să aflu mai multe lucruri despre întrunirile la care participaţi. Dar nu vă faceţi probleme în privinţa mea dacă nu sunteţi de acord – orice decizie veţi lua, eu voi înţelege. Şi oricum ar fi să fie, aş dori să-mi scrieţi în continuare.

Îmi amintesc foarte bine caricatura din *Punch* pe care mi-aţi descris-o şi cred că v-a nedumerit cuvântul *Doodlebug.* Acesta a fost un nume inventat de Ministerul Informaţiilor{17}. Ar fi trebuit să sune mai puţin înspăimântător decât „rachetele V-1 ale lui Hitler", sau „bombe teleghidate".

Ne obişnuiserăm toţi cu bombardamentele nocturne şi cu scenele rămase în urma lor, dar niciodată nu mai văzuserăm asemenea bombe.

Se năpusteau peste noi în timpul zilei şi erau atât de rapide, că nici sirena care vestea atacul aerian nu mai avea timp să sune şi nici noi să ne refugiem în adăposturi. Puteai chiar să le

vezi: semănau cu nişte creioane subţiri şi negre şi scoteau un fel de bâzâit spasmodic – ca o maşină rămasă fără benzină. Atâta timp cât încă le mai auzeai tuşind şi pufăind, erai în siguranţă şi îţi ziceai „Mulţumescu-ţi ţie, Doamne, că au trecut pe lângă mine”.

Dar dacă zgomotul înceta, însemna că peste doar treizeci de secunde aveau să cadă peste tine. Aşa că trebuia să stai mereu cu urechile ciulite. Să auzi când li se opresc motoarele. Odată am şi văzut cum cade o asemenea rachetă „Doodlebug”. Eram destul de departe, dar tot m-am aruncat în şanţ şi m-am ghemuit lângă bordura trotuarului. Nişte femei, de la ultimul etaj al unei clădiri înalte, de birouri, de pe aceeaşi stradă, au deschis fereastra ca să se uite. Şi au fost aspirate de forţa exploziei.

Pare imposibil ca o caricatură despre „Doodlebug” să stârnească râsul întregii lumi – aici mă includ şi pe mine. Însă aşa s-a întâmplat. Poate că-i adevărat ce se zice – că umorul este cea mai bună metodă prin care poţi suporta insuportabilul.

V-a găsit domnul Hastings biografia scrisă de Lucas?

Cu stimă,
Juliet Ashton

Din partea lui Juliet pentru Markham Reynolds

4 februarie 1946

Dlui Markham Reynolds
63 Halkin Street
Londra S.W. 1

Stimate domnule Reynolds,

Am dat peste curierul dumneavoastră când tocmai voia să-mi lase în prag un morman de garoafe. L-am prins şi l-am ameninţat până mi-a dezvăluit adresa dumneavoastră – pentru că, domnule Reynolds, nu sunteţi singurul om înzestrat cu darul

convingerii. Sper că nu-l veţi concedia; este un băiat drăguţ şi chiar nu a avut de ales în situaţia dată – l-am ameninţat cu un volum din *În căutarea timpului pierdut.*{18}

Acum pot să vă mulţumesc cum se cuvine pentru zecile de flori pe care mi le-aţi trimis – de ani buni n-am mai văzut asemenea frumuseţi de trandafiri, camelii, orhidee. Nu aveţi nici cea mai vagă idee cât de mult mi-aţi înseninat inima în iarna aceasta friguroasă. Habar n-am de ce tocmai eu merit să trăiesc într-o seră, când toţi semenii mei trebuie să se mulţumească cu mocirlele şi copacii uzi şi fără frunze, dar sunt cât se poate de mulţumită de situaţie.

A dumneavoastră,
Juliet Ashton

Din partea lui Markham Reynolds pentru Juliet Ashton

5 februarie 1946

Dragă domnişoară Ashton,

Pe curier nu l-am concediat, ci l-am promovat. A reuşit să facă ce eu singur nu am putut: să mă pună în legătură cu dumneavoastră. Din punctul meu de vedere, scrisoarea dumneavoastră este o strângere de mână metaforică şi acum pot spune că am terminat cu preambulul. Sper că sunteţi de aceeaşi părere şi astfel nu voi mai fi nevoit să recurg la tot soiul de matrapazlâcuri ca să fac rost de o invitaţie la dineul dat de lady Bascomb, sperând că vă voi putea vedea acolo. Prietenii dumneavoastră sunt nişte persoane extrem de neîncrezătoare, mai cu seamă domnul acela, Stark, care a spus că nu-i treaba dânsului să recompenseze America pentru Legea de împrumut şi închiriere{19} şi a refuzat să vă aducă la cocktailul pe care l-am oferit la inaugurarea sediului revistei *The View*.

Vă jur că am intenţii curate, sau, cel puţin, nemercantile. Adevărul este că sunteţi singura femeie ale cărei scrieri mă fac să râd. Articolele lui Izzy Bickerstaff au fost cele mai spirituale creaţii din timpul războiului şi doresc să o cunosc pe doamna

care le-a scris. Dacă vă dau cuvântul meu că nu am să vă răpesc, îmi veţi face onoarea să luaţi cina cu mine săptămâna viitoare? În oricare seară vă convine – sunt cu totul la dispoziţia dumneavoastră.

Cu mult respect,
Markham Reynolds

Din partea lui Juliet pentru Markham Reynolds

6 februarie 1946

Stimate domnule Reynolds

Nu sunt imună la complimente, mai cu seamă la acelea care se referă la scrierile mele. Sunt încântată să cinez cu dumneavoastră. Joia viitoare?

A dumneavoastră,
Juliet Ashton

Din partea lui Markham Reynolds pentru Juliet

3 februarie 1946

Dragă Juliet,

Joi e prea departe. Ce zici de luni? La Claridge{20}? La şapte?

Al tău,
Mark

P.S. Nu cred că ai telefon, nu-i aşa?

Din partea lui Juliet pentru Markham

7 februarie 1946

Dragă domnule Reynolds,

În regulă – luni, la Claridge, la ora şapte.

Am telefon. Se află pe Oakley Street, sub un morman de moloz din locul unde a fost apartamentul meu. Locuinţa actuală

este subînchiriată şi proprietăreasa, doamna Olive Burns, deţine singurul telefon din clădire. Dacă doriţi să vă conversaţi cu ea, aş fi bucuroasă să vă dau numărul.

A dumneavoastră,
Juliet Ashton

Din partea lui Dawsey pentru Juliet

7 februarie 1946

Dragă domnişoară Ashton,

Sunt convins că membrii Clubului de Literatură din Guernsey şi-ar dori să le fie menţionată activitatea în articolul dumneavoastră pentru *The Times*. Am rugat-o pe doamna Maugery să vă scrie despre întrunirile noastre, deoarece este o femeie cultivată, iar cuvintele dumneaei ar suna mai bine decât ale mele. Însă trebuie să vă spun că eu nu cred că semănăm prea mult cu societăţile literare din Londra.

Domnul Hastings încă nu a găsit niciun exemplar din biografia scrisă de Lucas, dar mi-a trimis o carte poştală în care scrie: „Greu de găsit, dar nu imposibil. Nu pierdeţi speranţa.” Este un domn foarte cumsecade, nu-i aşa?

Acum mă ocup de transportul ţiglelor pentru noul acoperiş al Hotelului Coroanei. Proprietarii speră să apară din nou turiştii la vară. Mă bucur că am de lucru, dar şi mai tare mă voi bucura când voi începe să-mi lucrez pământul.

Îmi pare bine ori de câte ori găsesc câte o scrisoare de la dumneavoastră când ajung seara acasă. Va doresc mult noroc la găsirea unui subiect despre care să vă facă plăcere să scrieţi.

Al dumneavoastră,
Dawsey Adams

Din partea Ameliei Maugery pentru Juliet

8 februarie 1946

Dragă domnişoară Ashton,

Tocmai ce m-a vizitat Dawsey Adams. Niciodată nu l-am mai văzut să se bucure de ceva atât de mult, cum se bucură de darul şi scrisoarea de la dumneavoastră. Ba chiar şi-a uitat timiditatea, încercând din răsputeri să mă convingă să vă scriu chiar a doua zi. Dawsey este înzestrat cu un extraordinar talent al persuasiunii, deşi nu cred că este conştient de asta. Însă niciodată nu cere ceva pentru el însuşi.

Mi-a povestit despre propunerea de articol pe care aţi primit-o şi m-a întrebat dacă aş dori să vă scriu despre clubul de literatură pe care noi l-am înfiinţat în timpul – şi din cauza – ocupaţiei germane. O voi face cu bucurie, dar mai întâi trebuie să vă previn asupra unui lucru.

O prietenă din Anglia mi-a trimis un exemplar din *Izzy merge la război.* Vreme de cinci ani la noi nu a ajuns nicio veste din restul lumii, aşa că vă puteţi imagina cât de mulţumită am fost să aflu cum s-a descurcat ţara noastră în toată această perioadă nefastă. Cartea dumneavoastră este deopotrivă instructivă, interesantă şi distractivă – însă pe mine tocmai tonul acesta vesel mă deranjează.

Îmi dau seama perfect că numele nostru – Clubul de literatură şi de plăcinte din coji de cartofi din Guernsey – este neobişnuit şi poate deveni cu uşurinţă subiect de batjocură. Sunteţi bună să mă asiguraţi că nu veţi fi tentată să ne luaţi în râs? Îmi sunt foarte dragi toţi membrii clubului nostru şi nu vreau să fie ridiculizaţi de cititorii dumneavoastră.

Aş vrea să-mi spuneţi ce anume intenţionaţi cu articolul şi aş dori să-mi povestiţi câte ceva şi despre dumneavoastră. Dacă veţi înţelege cât de important este pentru mine să primesc răspunsurile, voi fi mai mult decât bucuroasă să vă spun cât mai multe despre clubul nostru. Sper că voi avea curând veşti de la dumneavoastră.

Cu stimă,

Amelia Maugery

Din partea lui Juliet pentru Amelia

10 februarie 1946

Dnei Amelia Maugery
Conacul Windcross
La Bouvée
St. Martin’s, Guernsey

Dragă doamnă Maugery,

Va mulţumesc pentru scrisoare. Vă voi răspunde bucuroasă la orice întrebări.

Este foarte adevărat că am satirizat multe dintre situaţiile apărute în perioada războiului; *The Spectator* era de părere că o abordare mai destinsă ar fi un leac împotriva tragediilor cu care ne confruntam şi că umorul va ridica moralul foarte scăzut al londonezilor. Sunt fericită că *Izzy* şi-a îndeplinit misiunea, dar slavă Domnului că acum nu mai trebuie să fiu amuzantă cu orice preţ. Niciodată nu voi mai râde de oamenii care se refugiau în lectură în vremurile acelea. Şi nici de domnul Adams – m-am bucurat că unul dintre volumele mele a ajuns la el.

Deoarece doriţi să aflaţi mai multe despre mine, l-am rugat pe pastorul Simon Simpless să vă scrie. El slujeşte la biserica St. Hilda, de lângă Bury St. Edmunds, comitatul Suffolk. Mă cunoaşte de când eram mică şi ţine mult la mine. Am rugat-o şi pe lady Bella Taunton să vă ofere referinţe despre mine. Am fost amândouă voluntare în echipele de pompieri pe perioada atacurilor aeriene şi mă detestă din toată inima. Făcând media între cele două descrieri, vă veţi putea face o părere destul de corectă despre mine.

Va trimit un exemplar al biografiei lui Anne Brontë, să vedeţi că pot scrie şi altceva. Din păcate, nu s-a vândut prea bine – de fapt, nu s-a vândut deloc, însă eu sunt mai mândră de ea decât

de *Izzy merge la război.*

Dacă mai pot face ceva ca să vă asigur de bunele mele intenţii, vă rog să-mi spuneţi şi mă voi supune cu cea mai mare plăcere.

Cu sinceritate,
Juliet Ashton

Din partea lui Juliet pentru Sophie

12 februarie 1946

Scumpa mea Sophie,

Markham V. Reynolds, individul cu cameliile, şi-a făcut, în sfârşit, apariţia. S-a prezentat, mi-a făcut complimente şi m-a invitat la cină. La Claridge –, nici mai mult, nici mai puţin! Am acceptat cu multă graţie şi demnitate. Îţi dai seama? Voi cina la *Claridge!* În următoarele trei zile mi-am făcut probleme din cauza coafurii. Mare noroc că am rochia asta nouă, că nu mai trebuie să-mi pierd vremea şi cu hainele.

Madame Helena a avut mare dreptate când a zis „Părul ăsta e un dezastru." Am încercat să-mi fac un coc: s-a desfăcut. Am încercat să mi-l prind lejer la spate, franţuzeşte: s-a desfăcut. Nu mai aveam mult şi-mi. Legam în jurul capului o fundă uriaşă din catifea roşie, când m-a salvat Evangeline Smythe, vecina mea, binecuvântată fie ea! A făcut minuni cu părul meu. În doar două minute, am devenit întruchiparea eleganţei. Mi-a ridicat buclele, le-a prins şi le-a lăsat să-mi cadă pe spate – acum puteam să mişc liniştită capul, fără teamă că mi s-ar desface coafura. Apoi am plecat, simţindu-mă absolut fermecătoare. Nici măcar holul din marmură de la Claridge nu a reuşit să mă intimideze.

Asta, până când l-am văzut pe Markham V. Reynolds – şi s-a topit tot mirajul. Este năucitor de chipeş. Sincer, Sophie, n-am mai văzut niciodată un bărbat atât de frumos. Nici măcar băiatul care făcea cuptoare nu se poate compara cu el. Bronzat, cu ochi albaştri, scânteietori. Pantofi superbi din piele, costum

elegant din stofa de lână, batistă orbitor de albă în buzunarul de la piept. Iar, pentru că-i american, normal că este înalt şi are zâmbetul ăla periculos… ştii tu… dinţi strălucitori şi jovialitate. Însă nu-i deloc un tip prietenos. Ci impunător, obişnuit să dea ordine – dar o face cu atâta lejeritate că oamenii nici nu-şi dau seama. Crede că doar părerea lui reprezintă adevărul, dar nu face prea mult tam-tam pe tema asta. Este mult prea convins că are dreptate ca să se mai obosească să facă mult caz de asta.

Imediat ce ne-am aşezat – în separeul drapat în catifea – şi toţi picolii, ospătarii şi şefii de sală au terminat cu agitaţia în jurul nostru, l-am întrebat direct ce l-a făcut să-mi trimită toate tonele alea de flori, fără să le ataşeze niciun bilet.

A început să râdă. „Ca să-ţi trezesc interesul. Ce mi-ai fi răspuns dacă ţi-aş fi scris şi ţi-aş fi cerut să te întâlneşti cu mine?" I-am recunoscut că aş fi refuzat. Şi atunci a ridicat dintr-o sprânceană arcuită spre mine. Era vina lui că mă putea păcăli aşa uşor?

M-am simţit îngrozitor de ofensată când mi-am dat seama cât de uşor sunt de citit. Atunci, el a pornit să vorbească despre război şi despre literatura din epoca victoriană – ştie că eu am scris o biografie a lui Anne Brontë – şi despre New York şi despre raţii. Şi nici nu mi-am dat seama cât de repede a început să mă bucure atenţia pe care mi-o acorda, cât de tare mă fermecase.

Îţi mai aduci aminte de după-amiezile din Leeds, când făceam presupuneri despre motivele care-l îndemnau pe Markham V. Reynolds Junior să rămână învăluit în mister? Ştiu că ai să fii dezamăgită, dar află, draga mea, că ne-am înşelat cu totul. Nu este căsătorit. Nu este câtuşi de puţin ruşinos. Nu are chipul desfigurat de nicio cicatrice, care să-l oblige să evite lumina zilei. Nu pare că ar fi vârcolac (pentru că nu are păr pe degete). Şi nu-i nici vreun dezertor nazist (pentru că nu are accent).

Dacă mă gândesc mai bine, poate că *este* vârcolac. Mi-l şi imaginez urmărindu-şi prada prin ţinuturi mlăştinoase. Şi sunt convinsă că n-ar sta pe gânduri dacă ar trebui să mănânce vreun trecător nevinovat. Am să-l urmăresc îndeaproape când

va fi lună plină. M-a invitat să merg cu el la dans mâine seară – poate că ar trebui să port un guler înalt. Stai, gulerul înalt te apără de vampiri, nu?

Mi se pare că sunt puţin cam uşuratică.

Cu drag,
Juliet

De la Lady Bella Taunton pentru Amelia

12 februarie 1946

Stimată doamnă Maugery,

Am aici scrisoarea lui Juliet Ashton şi trebuie să vă spun că mă uluieşte conţinutul ei. Să înţeleg că doreşte să vă ofer referinţe cu privire la caracterul ei? Mă rog, aşa să fie! Nu-i pot contesta calităţile, ci doar bunul-simţ. Pentru că îi lipseşte cu desăvârşire.

După cum bine ştiţi, războiul creează parteneriate din cele mai ciudate, iar noi două ne-am cunoscut în timpul bombardamentelor de la începutul războiului. Voluntarii din echipele de pompieri stăteau nopţile pe acoperişurile londoneze, pândind apariţia avioanelor germane. Când începeau să cadă bombele, ne repezeam să stingem focurile cu pompele portabile şi cu nisipul din găleţile pe care le aveam cu noi, înainte ca incendiile să apuce să se întindă. Juliet şi cu mine am fost puse să lucrăm împreună. Nu am stat deloc de vorbă, cum ar fi făcut voluntarii mai puţin conştiincioşi. Eu stăruiam asupra unei vigilenţe maxime şi permanente. Dar, chiar şi aşa, tot am aflat câteva amănunte din viaţa ei de dinainte de război.

Tatăl lui Juliet Ashton a fost un om respectabil – avea o fermă în Suffolk. Presupun că mama ei a fost o soţie tipică de fermier, care mulgea vacile şi jumulea găinile atunci când nu se ocupa cu librăria pe care o avea în Bury St. Edmunds. Cei doi părinţi au murit într-un accident de maşină când Juliet avea

doar doisprezece ani. După aceea, ea s-a dus la St. John's Wood, ca să locuiască alături de unchiul său, un renumit specialist în filologia clasică, căruia i-a tulburat studiile şi traiul când a fugit de acasă – de două ori.

Disperat, domnul cu pricina a trimis-o la un internat pentru elite. După ce a terminat şcoala, Juliet a refuzat să studieze mai departe, a plecat la Londra, unde a locuit într-o cameră cu prietena ei, Sophie Stark. În timpul zilei vindea cărţi într-o librărie. În timpul nopţii scria o carte despre una dintre amărâtele alea de surori Brontë – am uitat despre care anume. Mi se pare că acea carte chiar a fost publicată de editura fratelui lui Sophie, Stephens & Stark. Cred că a fost vorba despre o formă de nepotism, altminteri nu-mi pot explica apariţia scrierii lui Juliet.

În orice caz, după aceea s-a apucat să publice editoriale în diferite ziare şi reviste. Datorită felului ei superficial şi frivol de a gândi, a reuşit să câştige destui admiratori în rândurile cititorilor cu mai puţine pretenţii intelectuale – şi mă tem că sunt foarte mulţi printre noi. Şi-a cheltuit ultimii bani din moştenire pe un apartament în Chelsea. Tocmai în Chelsea, cămin al artiştilor, al modelelor, al liber-cugetătorilor, al libertinilor şi al socialiştilor – persoane complet iresponsabile, exact cum s-a dovedit a fi şi Juliet Ashton în timpul bombardamentelor.

Am ajuns acum la detaliile relaţiei noastre.

Juliet şi cu mine făceam parte din grupul de câţiva voluntari repartizat pe acoperişul de la Inner Temple Hall, din complexul Inns of Court{21}. Înainte de toate trebuie să vă spun că viteza de reacţie şi mintea limpede erau calităţi esenţiale pentru un pompier – trebuia să fim permanent în alertă, conştiente de tot ce se petrece în jurul nostru. De *absolut* tot.

Într-o noapte din luna mai a anului 1941, o bombă de mare putere a căzut prin acoperişul bibliotecii de la Inner Temple Hall. Deşi se afla la o oarecare distanţă de postul ei, Juliet s-a speriat atât de tare că îi vor fi distruse cărţile alea pe care le iubea mai mult decât orice altceva pe lume, încât a şi luat-o la fugă *spre* flăcări – de parcă ar fi putut să salveze biblioteca de

una singură! Fireşte că n-a reuşit decât să creeze probleme şi mai mari, iar pompierii adevăraţi au fost nevoiţi să piardă minute preţioase ca să o scape din incendiu.

Mi se pare că Juliet a suferit ceva arsuri, dar n-a putut să salveze nicio carte şi cele cincizeci de mii de volume au plecat pe lumea cealaltă. Atunci numele ei a fost şters de pe lista voluntarilor de pe lângă echipele de pompieri – pe bună dreptate, dacă mă întrebaţi pe mine. Am aflat că, după asta, s-a înrolat ca voluntar în echipele de apărare civilă. În dimineţile de după bombardamente, aceste echipe aveau sarcina să ofere ceai grupelor de salvatori şi să le ajute cu ce puteau. De asemenea, mai trebuiau să ofere asistenţă supravieţuitorilor: să reunească familii, să caute adăposturi temporare pentru cei ramaţi fără case, să le dea obiecte de îmbrăcăminte, alimente, bani. După părerea mea, Juliet era potrivită pentru asemenea sarcini, deoarece nu avea cum să provoace tragedii printre ceştile de ceai.

Iar serile şi le petrecea după bunul plac. Fără îndoială că se ocupa de alte articole neserioase, deoarece *The Spectator* o angajase să-i scrie câte un editorial pe săptămână, dedicat stării naţiunii noastre în vreme de război – editoriale pe care le semna cu pseudonimul „Izzy Bickerstaff”.

Am citit unul singur, după care mi-am anulat abonamentul. Pentru că mizeria aia era un atac la adresa bunului-gust al dragii noastre (din păcate, decedate) Regine Victoria. Cu siguranţă că şi dumneavoastră cunoaşteţi monumentul ridicat de Victoria în amintirea iubitului său soţ, Prinţul Albert. Este bijuteria acelei coroane reprezentate de Grădinile Kensington – monument închinat atât aceluia plecat de lângă ea, cât şi rafinatului ei simţ artistic. Juliet a salutat decizia Ministerului Alimentaţiei de a cultiva mazăre pe terenurile din jurul monumentului, sugerând că în toată Anglia nu se poate găsi o sperietoare de ciori mai bună decât Prinţul Albert.

Cu toate că-i pun la îndoială bunul-gust, opiniile, priorităţile şi umorul, total inadecvat, trebuie să-i recunosc o calitate – Juliet este o persoană sinceră. Dacă spune că va respecta reputaţia societăţii dumneavoastră literare, atunci aşa va face.

Altceva nu mai am să vă spun.

A dumneavoastră,
Bella Taunton

Din partea pastorului Simon Simples pentru Amelia

13 februarie 1946

Dragă doamnă Maugery,

Da, puteţi să aveţi toată încrederea în Juliet. V-o spun cât se poate de clar. Părinţii ei mi-au fost prieteni şi enoriaşi. Şi eram la ei acasă în noaptea când ea s-a născut.

Juliet a fost o copilă încăpăţânată, dar dulce, politicoasă şi veselă – cu o înclinaţie spre integritate neobişnuită la cineva atât de tânăr.

Am să vă povestesc o întâmplare petrecută când avea zece ani. Ajunsese la a patra strofă din „El stă cu ochii pe vrabie{22}” când a închis brusc cartea de imnuri şi n-a mai vrut să cânte nicio notă în plus. I-a zis dirijorului corului nostru că versurile acelea mânjesc reputaţia lui Dumnezeu. El (dirijorul corului, nu Domnul nostru) n-a ştiut ce să facă şi a adus-o pe Juliet la mine în birou ca să discut eu cu ea.

Nu m-am descurcat prea bine. Juliet mi-a spus: „Păi, n-ar fi trebuit să zică «Stă cu ochii pe vrabie» – adică de ce? A avut grijă Doamne-Doamne să nu cadă vrabia aia din pom şi să moară? Sau doar a zis «Vai?» Parcă Dumnezeu ar sta să păzească păsări, când oamenii adevăraţi au nevoie de El.”

M-am văzut nevoit să-i dau dreptate – oare eu de ce nu mă gândisem niciodată la acest aspect? De atunci încoace, corul din biserica mea nu a mai cântat niciodată „El stă cu ochii pe vrabie”.

Juliet avea doisprezece ani când a rămas orfană de ambii părinţi şi a fost trimisă să locuiască la Londra, cu fratele bunicului ei, Dr. Roderick Ashton. Deşi nu era un om rău, atât de cufundat era în studierea civilizaţiilor antice, greacă şi romană, că nu avea timp să se ocupe de fetiţă. Nici imaginaţie

nu avea – defect fatal pentru cineva care creşte un copil.

De două ori a fugit Juliet de acasă. Prima dată nu a ajuns decât până la Gara King's Cross. Acolo a găsit-o poliţia. Avea cu ea o bocceluţă în care îşi pusese lucrurile şi undiţa tatălui ei. Voia să se urce în trenul către Bury St. Edmunds. A fost dusă înapoi, la Dr. Ashton – şi a fugit din nou. De data aceasta, Dr. Ashton mi-a telefonat, rugându-mă să-l ajut să o găsească.

Ştiam unde să o caut – la fosta fermă a părinţilor ei. Am găsit-o pe o colină împădurită, vizavi de poartă. Ploua tare, dar ei parcă nici nu-i păsa. Stătea acolo, udă până la piele, şi se uita la căminul care fusese al ei şi în care acum locuiau nişte străini.

I-am telegrafiat unchiului său şi, a doua zi, am dus-o personal cu trenul înapoi la Londra. Intenţia mea era să mă întorc la parohie cu următorul tren, dar, când am văzut că nechibzuitul de Ashton îşi trimisese bucătarul la gară ca s-o ia acasă, am insistat să-i însoţesc. Am dat năvală în biroul lui şi am purtat o discuţie destul de animată. Ashton a fost de acord că internatul ar fi fost cea mai bună soluţie – părinţii lui Juliet lăsaseră o sumă mare de bani pentru o asemenea eventualitate.

Din fericire, eu auzisem de o şcoală foarte bună – St. Swithin's. O instituţie excelentă de învăţământ, cu o directoare cu inimă bună. Mă bucur să vă pot spune că Juliet a înflorit acolo – părea că o interesează extrem de mult materiile studiate, dar eu cred că adevărata cauză pentru care micuţa îşi recăpătase pofta de viaţă era prietenia cu Sophie Stark şi familia acesteia. Adesea îşi petrecea vacanţele intersemestriale acasă la Sophie şi de vreo două ori au venit amândouă să stea cu mine şi sora mea, în casa parohială. Ce vremuri pline de bucurii au fost acelea: picnicuri, plimbări cu bicicleta, partide de pescuit! O dată a venit şi fratele lui Sophie, Sidney Stark, care, deşi era cu zece ani mai mare decât fetele şi avea obiceiul să cam facă pe şeful cu ele, a fost mai mult decât bine-venit în grupul nostru vesel.

Am fost extrem de mulţumit să o pot vedea pe Juliet cum creşte şi ajunge femeia de acum. Şi sunt fericit că mi-a cerut să vă descriu cum o cunosc eu.

V-am povestit despre trecutul nostru comun ca să înţelegeţi

că ştiu despre ce vorbesc. Dacă Juliet spune că va face ceva, atunci o va face cu siguranţă. Dacă zice că nu va face ceva, atunci nu se va răzgândi pentru nimic în lume.

Al dumneavoastră, sincer,
Simon Simples

Din partea lui Susan pentru Juliet

17 februarie 1946

Dragă Juliet,

Oare *tu* dansai rumba cu Mark Reynolds în fotografia din numărul de săptămâna asta al revistei *Tatler?* Arătai fabulos – erai aproape la fel de superbă ca el –, dar ţi-aş sugera să te ascunzi într-un adăpost antiaerian înainte ca Sidney să pună şi el mâna pe revistă.

Ştii bine că tăcerea mea poate fi cumpărată cu detalii fierbinţi despre această întâlnire.

A ta,
Susan

De la Juliet pentru Susan Scott

18 februarie 1946

Dragă Susan,

Nu recunosc nimic.

Cu drag,
Juliet

Din partea Ameliei pentru Juliet

18 februarie 1946

Dragă domnişoară Ashton,

Vă mulţumesc pentru că aţi luat în serios cererea mea. La întrunirea de aseară a clubului nostru, i-am anunţat pe ceilalţi membri despre articolul pe care urmează să-l scrieţi pentru *The Times* şi le-am sugerat doritorilor să vă scrie despre cărţile pe care le citesc şi despre bucuria pe care le-o aduce lectura.

Reacţia lor a fost atât de zgomotoasă şi entuziasmată că Isola Pribby, doamna care veghează la respectarea ordinii, a fost nevoită să bată cu ciocănelul în masă (trebuie să recunosc că Isola se atinge cam rar de ciocănelul acela). Cred că veţi primi foarte multe scrisori de la noi şi sper că vă vor putea fi de folos.

Dawsey v-a spus deja că societatea noastră s-a născut dintr-o minciună, menită a-i împiedica pe soldaţii germani să-mi aresteze prietenii veniţi la cină: Dawsey, Isola, Eben Ramsey, John Booker, Will Thisbee şi scumpa noastră Elizabeth McKenna, care a născocit pe loc povestea – binecuvântate să-i fie mintea ageră şi elocinţa!

Desigur că, la momentul respectiv, eu nu am avut cunoştinţă despre necazul lor. Imediat ce au plecat, m-am grăbit să ascund în pivniţă toate dovezile cinei noastre. Despre clubul de literatură am auzit abia în dimineaţa următoare, la ora şapte, când Elizabeth a apărut în pragul bucătăriei mele şi m-a întrebat: „Câte cărţi ai în casă?”

Aveam destule, dar Elizabeth a aruncat o singură privire la biblioteca mea şi a clătinat din cap. „Avem nevoie şi de altele. Tu ai cam multe manuale despre grădinărit.” Avea dreptate, fireşte – îmi plac cărţile bune care te învaţă cum să-ţi îngrijeşti grădina. „Îţi zic eu ce o să facem”, a continuat ea. „După ce-mi termin treaba la Comandament, mergem împreună la librăria Fox şi cumpărăm toate cărţile de acolo. Dacă suntem Clubul de literatură din Guernsey, atunci trebuie să arătăm ca atare.” Am fost agitată toată dimineaţa, întrebându-mă ce se întâmplă la Comandament. Dacă îi bagă pe toţi la închisoarea din Guernsey? Sau, infinit mai rău, într-un lagăr de concentrare de pe continent? Nemţii erau extrem de imprevizibili când venea

vorba despre aplicarea legilor lor, aşa că nimeni nu avea cum să ştie ce sentinţă le vor da prietenilor mei. Însă nu a avut loc nicio tragedie.

Oricât ar părea de ciudat, nemţii permiteau – ba chiar încurajau – activităţile artistice şi culturale în rândul locuitorilor de pe Insulele Canalului. Scopul lor era acela de a dovedi britanicilor că Ocupaţia Germană era una ideală. Desigur că nu ni s-a explicat niciodată cum anume urma să ajungă mesajul acesta la restul lumii, din moment ce toate cablurile de telefon şi telegraf dintre Guernsey şi Londra fuseseră tăiate încă din iunie 1940, când nemţii debarcaseră pe insula noastră. Dar, indiferent care ar fi fost raţionamentul lor sucit, adevărul este că la început au tratat cu mult mai multă îngăduinţă Insulele Canalului decât restul Europei cucerite.

Prietenilor mei li s-a cerut doar să plătească o amendă modestă şi să depună lista cu numele persoanelor care făceau parte din club. Comandantul german le-a mărturisit că şi el este mare iubitor de literatură şi s-a interesat dacă poate participa uneori la întruniri, împreună cu alţi câţiva ofiţeri care-i împărtăşesc pasiunea.

Elizabeth i-a spus că vor fi bine-veniţi. Apoi ea, Eben şi cu mine, am dat fuga la librărie, am cumpărat teancuri de cărţi şi ne-am repezit înapoi la conac, să le aranjăm cât mai repede pe rafturile bibliotecii mele. După aceea ne-am plimbat din poartă în poartă – străduindu-ne să părem cât mai nonşalanţi – ca să le spunem celorlalţi că trebuie să vină în seara respectivă să-şi aleagă câte o carte pe care s-o citească până la prima întrunire a clubului. Mi s-a părut un chin înfiorător că trebuia să mergem agale, să ne oprim ici şi colo să mai sporovăim cu câte cineva, când ştiam că trebuie să ne grăbim! Sincronizarea era esenţială, deoarece Elizabeth se temea ca nu cumva să apară şi comandantul neamţ la întrunirea de peste două săptămâni. (Dar n-a apărut. De-a lungul anilor au trecut pe la noi câţiva ofiţeri, însă, din fericire, au plecat cam nedumeriţi şi nu s-au mai întors niciodată.)

Acesta a fost începutul. Îi cunoşteam pe toţi membrii noştri, dar pe unii destul de puţin. Dawsey îmi era vecin de peste

treizeci de ani şi, cu toate acestea, nu cred că discutasem vreodată cu el despre altceva în afară de starea vremii şi a culturilor noastre de legume. Isola şi Eben îmi erau prieteni buni, însă Will Thisbee îmi era doar o simplă cunoştinţă, în timp ce John Booker era aproape un străin pentru mine, deoarece venise pe insulă cu foarte puţin timp înainte de invazia germană. Elizabeth era numitorul nostru comun. Dacă ea nu ar fi insistat, eu singură nu m-aş fi gândit să-i invit să guste din friptura mea de porc, iar „Clubul de literatură şi de plăcinte din coji de cartofi" nu ar fi existat niciodată.

În seara aceea, când au venit la mine ca să-şi aleagă cărţile, aceia care rareori citiseră şi altceva pe lângă Biblie, cataloage cu seminţe sau *Gazeta crescătorului de porci* au descoperit un alt fel de lectură. La mine în casă Dawsey l-a descoperit pe Charles Lamb, iar Isola a dat peste romanul *La răscruce de vânturi.* Eu mi-am ales *Documentele postume ale Clubului Pickwick,* sperând că îmi va ridica moralul. Şi nu m-am înşelat.

Apoi s-au dus toţi la casele lor şi s-au pus pe citit. Am început să ne întâlnim periodic, mai întâi de teama Comandantului, pe urmă pentru plăcerea noastră. Niciunul dintre noi nu avea vreo experienţă cu funcţionarea acestor cluburi de literatură, aşa că ne-am făcut propriile reguli: trebuia să vorbim pe rând despre cărţile citite, fără întreruperi din partea celorlalţi. La început, am încercat să fim calmi şi obiectivi, numai că strădania aceasta a noastră nu a durat prea mult. Iar vorbitorii nu mai voiau nimic altceva decât să-i convingă şi pe ceilalţi să citească şi ei cărţile respective. Iar atunci când doi dintre membrii noştri citeau aceeaşi carte, imediat începeau dezbaterile – spre marea noastră încântare. Citeam cărţi, discutam despre cărţi, ne certam din cauza cărţilor şi ţineam din ce în ce mai mult unii la alţii. Apoi au cerut să ni se alăture şi alţi localnici, iar serile petrecute împreună au devenit şi mai inimoase, şi mai vesele – din când în când parcă şi uitam de bezna de afară. Şi acum ne mai întâlnim o dată la două săptămâni.

Will Thisbee este cel care a adăugat plăcintele din coji de cartofi în denumirea clubului nostru. Nemţi sau nu, el nu avea

de gând să vină la vreo întrunire unde nu era nimic de mâncare! Aşa au ajuns gustările parte integrantă a programului nostru. Însă, pentru că nu aveam suficient unt, făină şi mai puţină, iar zahăr mai deloc, Will a născocit o plăcintă din coji de cartof: cu umplutură din piure, crustă din coji şi îndulcită cu zeamă de sfeclă roşie. În mod normal, reţetele lui Will sunt cam dubioase, însă plăcinta asta a devenit curând preferata noastră.

M-aş bucura mult să mai primesc veşti de la dumneavoastră şi să aflu cum merge lucrul la articol.

Cu sinceritate, a dumneavoastră,
Amelia Maugery

Din partea Isolei Pribby pentru Juliet

19 februarie 1946

Dragă domnişoară Ashton,

Ce surpriză! Dumneavoastră aţi scris o carte despre Anne Brontë, soră cu Charlotte şi Emily. Amelia Maugery zice că mi-o va împrumuta s-o citesc, deoarece ştie că am o mare slăbiciune pentru surorile Brontë – sărmanele copile. Când te gândeşti că toate cinci au suferit de plămâni şi au murit atât de tinere! Mare păcat!

Nu-i aşa că tăicuţul lor a fost un egoist? Îşi neglija fiicele – se închidea în birou şi zbiera să i se aducă şalul. Pretindea să fie mereu servit. Nici n-a ieşit din camera lui, în timp ce fetele îi mureau ca muştele.

Şi nici fratele lor, Branwell, nu făcea multe parale. Mereu beat, mereu vomitând pe covoare. Iar ele erau obligate să cureţe după el. Frumoasă îndeletnicire pentru nişte doamne Scriitoare!

Am convingerea că, având acasă minunăţiile astea de bărbaţi şi fiindu-i imposibil să cunoască alţii, Emily a trebuit să-l inventeze pe Heathcliff! Şi a făcut o treabă foarte bună. Bărbaţii din cărţi sunt mult mai interesanţi decât cei din viaţa reală.

Amelia ne-a spus că aţi dori să cunoaşteţi mai multe lucruri despre clubul nostru literar şi despre ce anume discutăm la întruniri. Eu am vorbit despre fetele Brontë atunci când mi-a venit rândul. Regret că nu vă pot trimite notiţele mele despre Charlotte şi Emily – le-am folosit ca să aprind focul la plită, pentru că nu mai aveam alte hârtii prin casă. Deja mi-am ars Cartea Apocalipsei şi povestea lui Iov.

Probabil că veţi dori să ştiţi de ce le admir atât de mult pe fetele astea. Îmi place să citesc despre întâlniri pasionale. Eu n-am avut parte de aşa ceva, dar acum mi le pot imagina. La început nu mi-a plăcut *La răscruce de vânturi,* însă atunci când fantoma lui Cathy începe să zgârie la geam – mi s-a pus un nod în gât şi n-am mai putut să las cartea din mână. Emily Brontë m-a făcut să aud tânguielile lui Heathcliff peste mlaştini. Nu cred că, după ce am citi romanul unei scriitoare atât de bune, aş mai putea să recitesc *Dramă în amurg,* a domnişoarei Amanda Gillyflower. Dacă apuci să citeşti o carte bună, nu te mai poţi bucura de lectura unei cărţi proaste.

Am să vă spun acum câteva lucruri despre mine. Am o căsuţă şi un petic de pământ lângă conacul şi ferma Ameliei Maugery. Proprietăţile noastre se află pe malul mării. Am câteva găini, un ţap – pe care îl cheamă Ariel – şi îmi cultiv pământul. Mai am grijă şi de un papagal – de fapt, o papagaliţă, pe care o cheamă Zenobia şi care nu poate să sufere bărbaţii.

În fiecare săptămână mă duc la târg, unde am o tarabă, ca să-mi vând conservele, legumele şi elixirele prin care bărbaţii îşi pot recăpăta ardoarea pierdută. Poţiunile acestea le fac cu ajutorul lui Kit McKenna – fiica scumpei mele prietene, Elizabeth McKenna. Are doar patru ani şi trebuie să se urce pe un taburet ca să ajungă la oală, dar n-am cuvinte să vă descriu cu câtă vigoare amestecă în ea.

Nu sunt o femeie atrăgătoare. Am nasul mare şi mi l-am spart atunci când am căzut de pe coteţul găinilor. Un ochi are obiceiul să mi se zbată în permanenţă, iar părul îmi stă mereu vâlvoi, pentru că nu reuşesc să-l netezesc cu niciun chip. Plus că sunt înaltă şi cu oase mari.

Dacă doriţi, pot să vă mai scriu. Să vă spun ce credem noi

despre lectură şi cum cărţile au reuşit să ne ridice moralul în perioada când nemţii se aflau pe insula noastră. Singura dată când cititul nu a mai reuşit să ne ajute a fost atunci când au arestat-o pe Elizabeth. Au prins-o că îl adăpostea pe unul dintre amărâţii ăia de muncitori polonezi şi au trimis-o la închisoare în Franţa. Nicio carte n-a mai putut să mă bucure – nici atunci şi nici multă vreme după aceea. De dragul lui Kitty, trebuia să mă stăpânesc ca nu cumva să iau la bătaie fiecare neamţ care-mi ieşea în cale. Era doar o copiliţi la vremea respectivă şi avea mare nevoie de noi. Elizabeth încă nu s-a întors acasă, deşi războiul s-a terminat. Ne întrebăm ce-o fi păţit, dar eu zic că-i încă devreme şi mai e timp să vină înapoi. Mă rog pentru asta, pentru că mi-e tare dor de ea.

A dumneavoastră prietenă,
Isola Pribby

Din partea lui Juliet pentru Dawsey

19 februarie 1946

Dragă domnule Adams,

De unde aţi ştiut că, dintre toate florile care există pe pământ, mie cel mai mult îmi place liliacul alb? Şi ce fericită sunt acum când am un buchet chiar pe masa mea de lucru. Este superb şi mă bucur nespus că mi l-aţi trimis – ador delicateţea acestor flori, parfumul lor suav şi încântător. Cât despre surpriza pe care mi-aţi făcut-o, ce să mai vorbesc? La început mi-am zis: De unde naiba o fi făcut rost de liliac în februarie? Apoi mi-am adus aminte că, spre norocul lor, Insulele Canalului au parte de curenţi calzi, care îmblânzesc clima.

Dis-de-dimineaţă mi-a bătut în uşă domnul Dilwyn cu darul de la dumneavoastră. Zicea că a venit la Londra pentru că are nişte treburi la bancă. M-a asigurat că nu l-a deranjat absolut deloc să-mi aducă florile şi că măcar atât să poată face pentru dumneavoastră ca să se revanşeze pentru săpunul pe care i l-aţi

dăruit doamnei Dilwyn în timpul războiului. Spune că soţia dumnealui plânge şi acum când îşi aduce aminte de săpunul acela. Este un om foarte drăguţ şi îmi pare tare rău că n-a avut timp să bea o cafea cu mine.

Mulţumită intervenţiei dumneavoastră, am primit scrisori lungi şi încântătoare de la doamna Maugery şi Isola Pribby. Habar n-avusesem că nemţii *vă interziseseră să primiţi orice fel de veşti din exterior* şi că nici măcar scrisorile nu ajungeau la locuitorii din Guernsey. Şi am fost foarte surprinsă. Deşi n-ar fi trebuit – ştiam că Insulele Canalului fuseseră ocupate, dar niciodată nu m-am gândit ce anume presupunea asta. Ignoranţă deliberată aş numi eu acest refuz inconştient al meu de a reflecta asupra realităţii. Aşa că plec la Biblioteca din Londra ca să mă instruiesc. Clădirea a fost serios avariată de bombardamente, dar podelele au fost reparate, toate cărţile recuperate se află din nou pe rafturi şi ştiu că acolo se află o colecţie imensă, cu toate numerele din *The Times,* din 1900 şi până ieri. Aşa că am să mă apuc de studiat temeinic perioada ocupaţiei germane.

De asemenea, îmi doresc să găsesc şi nişte cărţi de călătorii sau de istorie în care să se vorbească despre Insulele Canalului. Este adevărat că, în zilele senine, puteţi vedea maşinile de pe coasta franceză? Aşa scrie în enciclopedia mea, dar am cumpărat-o dintr-un anticariat cu doar patru şilingi şi n-am prea mare încredere în informaţiile din ea. Tot de acolo am aflat că insula Guernsey are „aproximativ şapte mile lungime şi cinci lăţime”, iar populaţia numără „circa 42.000 locuitori”. Informaţii extrem de utile, ce să zic, dar vreau să aflu mai multe.

Domnişoara Pribby mi-a spus că prietena dumneavoastră, Elizabeth McKenna, a fost trimisă într-o închisoare de pe continent şi că nu s-a întors încă. Vestea asta mi-a tăiat răsuflarea. De când am primit scrisoarea dumneavoastră în care mi-aţi povestit despre cina cu friptură de porc, tot continui să mi-o imaginez acolo, pe insulă. Chiar fără să fiu conştientă de asta, mă aşteptam să şi primesc o scrisoare de la dumneaei într-o bună zi. Îmi pare foarte rău. Sper să se întoarcă acasă cât de

curând.

Va mulţumesc încă o dată pentru flori. A fost un gest minunat.

A dumneavoastră,
Juliet Ashton

P.S. Poate veţi zice că este o întrebare retorică, dar ce avea săpunul acela de o făcea să plângă pe doamna Dilwyn?

De la Juliet pentru Sidney

19 februarie 1946

Scumpul meu Sidney,

Nu am mai primit veşti de la tine de prea mult timp. Oare tăcerea ta glacială are vreo legătură cu Mark Reynolds?

Mi-a venit o idee pentru cartea cea nouă. M-am gândit la un roman despre o scriitoare frumoasă, însă foarte sensibilă, a cărei personalitate este zdrobită de despotismul editorului ei. Ce zici? Îţi place?

Cu dragoste, ca întotdeauna,
Juliet

Din partea lui Juliet pentru Sidney

23 februarie 1946

Dragul meu Sidney,

Am glumit.

Cu dragoste,
Juliet

De la Juliet pentru Sidney

25 februarie 1946

Sidney?

Cu dragoste, Juliet

Din partea lui Juliet pentru Sidney

26 februarie 1946

Dragul meu Sidney,

Credeai că n-am să aflu că ai plecat? Ei bine, am aflat. După ce ţi-am trimis trei bilete şi n-am primit niciun răspuns, am venit eu însămi la sediul editurii din St. James's Place, unde m-am întâlnit cu severa şi veşnic intransigenta domnişoară Tilley, care m-a anunţat că lipseşti din localitate. Edificator, n-am ce spune! Singură nu mi-aş fi dat seama. După ce am insistat destul de mult, am aflat că eşti plecat în Australia! Domnişoara Tilley mi-a ascultat netulburată strigătele de surprindere. Cu niciun chip nu a vrut să-mi divulge locul exact unde te afli şi mi-a spus doar că ai plecat aşa departe ca să cauţi noi scriitori pe care să-i publicaţi la Stephens & Stark. Şi că ea hotărăşte ce scrisori să-ţi trimită acolo.

Domnişoara asta a ta nu mă păcăleşte. Şi nici tu – ştiu precis unde eşti şi ce faci. Ai luat avionul până în Australia ca să-l găseşti pe Piers Langley şi să-l ţii de mână pe perioada dezalcoolizării. Cel puţin, asta sper că faci. Este un prieten minunat – şi un scriitor de excepţie. Îmi doresc să-şi revină şi să scrie din nou poezii. De asemenea, aş vrea să uite totul despre Burma şi despre japonezi, însă ştiu că aşa ceva nu este posibil.

Ai fi putut să-mi spui. Pot să fiu discretă când îmi dau silinţa (nu-i aşa că nu mi-ai iertat niciodată gafa făcută despre doamna Atwater? Deşi mi-am cerut scuze cu vârf şi îndesat la vremea respectivă.).

Îmi plăcea mai mult cealaltă secretară a ta. Să ştii că ai

concediat-o degeaba: tot m-am întâlnit cu Markham Reynolds. Da, bine, a fost mai mult decât o simplă întâlnire. Am fost împreună să dansăm rumba. Dar nu te enerva. Markham a pomenit doar în treacăt despre revista *The View* şi n-a încercat absolut deloc să mă convingă să mă mut la New York. Am discutat despre lucruri mai elevate – despre literatura victoriană, de pildă. Domnul acesta nu-i un diletant, aşa cum mi l-ai descris tu. Ba chiar cunoaşte extrem de bine viaţa şi operele lui Wilkie Collins{23}. Tu ştiai că avea două locuinţe separate, fiecare cu câte o amantă şi grupul de copii aferent? Nici nu-mi pot imagina cum reuşea să jongleze între ele. Aşa că nu-i de mirare că devenise dependent de laudanum.

Sunt convinsă că ţi-ar plăcea Mark dacă l-ai cunoaşte mai bine şi s-ar putea ca asta să-ţi rezerve viitorul. Însă nu te teme: inima mea şi mâna cu care scriu aparţin pe veci Editurii Stephens & Stark.

Articolul pentru *The Times* se dovedeşte a fi o adevărată desfătare. Mi-am făcut un grup de prieteni din Insulele Canalului – îşi spun „Clubul de literatură şi de plăcinte din coji de cartofi de la Guernsey”. Nu ţi se pare că au un nume adorabil? Dacă ai nevoie de ceva care să-ţi distragă atenţia de la problemele lui Piers, am să-ţi scriu o scrisoare lungă despre cum au ajuns să se numească astfel. Dacă nu, am să-ţi povestesc totul când te întorci acasă (chiar, când?).

Vecina mea, Evangeline Smythe, va naşte gemeni în iunie. Nu-i deloc încântată, aşa că am s-o rog să-mi dea mie unul.

Toată dragostea mea ţie şi lui Piers,
Juliet

Din partea lui Juliet pentru Sophie

28 februarie 1946

Scumpa mea Sophie,

Sunt la fel de surprinsă ca tine. Nici mie nu mi-a suflat nicio

vorbă. Marţi mi-am dat seama că nu mai primisem de câteva zile nicio veste de la Sidney, aşa că m-am dus la Stephens & Stark să aflu ce se întâmplă şi am auzit că a dispărut. Secretara aia nouă a lui este dată naibii. La toate întrebările mi-a răspuns doar cu „Nu pot să vă divulg chestiuni de natură personală, domnişoară Ashton”. Nici nu-ţi poţi imagina cât de tare îmi venea să-i ard o palmă.

Tocmai când ajunsesem la concluzia că fusese racolat de MI6 şi trimis în misiune în Siberia, odioasa domnişoară Tilley mi-a mărturisit că Sidney se afla în Australia. Atunci totul a devenit foarte clar, nu crezi? S-a dus să-l scoată pe Piers din azilul ăla şi să-l aducă aici. Teddy Lucas părea aproape sigur că patima băuturii o să-l ucidă în cele din urmă dacă nu îl opreşte cineva să mai bea. Nu pot să-l învinovăţesc, mai cu seamă după ce a trecut prin ce a trecut – dar, Slavă Domnului, Sidney o să aibă grijă de el şi totul va fi bine.

Ştii că îl iubesc pe Sidney din tot sufletul, însă, spre ruşinea mea, vestea că se află *în Australia* m-a făcut să mă simt cumva eliberată. În ultimele trei săptămâni, Mark Reynolds a fost – cum ar zice mătuşa voastră, Lydia – extrem de galant şi insistent. Însă, indiferent dacă mă îndopam cu homar sau cu şampanie, tot aveam senzaţia că Sidney se află în apropiere şi stă cu ochii pe mine. Este încredinţat că Mark încearcă să mă răpească din Londra – în general – şi de la Stephens & Stark – în particular. Şi nimic din ce îi spun eu nu-l poate convinge că se înşală. Ştiu că nu-l suferă pe Mark – mi se pare că ultima oară când am vorbit mi-a spus despre el că este un individ „agresiv şi lipsit de scrupule” – dar, zău aşa, prea face pe Regele Lear în situaţia asta. Sunt femeie în toată firea – de cele mai multe ori mă şi port ca atare – şi pot să mă îndop cu şampanie alături de cine am eu chef.

Mă distrez de minune atunci când nu-l caut pe Sidney pe sub masă. Parcă aş fi ieşit dintr-un tunel întunecat şi am nimerit drept în mijlocul unui carnaval. Nu mă dau în vânt după carnavaluri, dar după bezna din tunelul ăla, sentimentul este absolut încântător. Mark este mare amator de distracţii şi în fiecare seară mergem într-un alt loc – la petreceri (cel mai

adesea) sau la cinematograf sau la teatru sau la câte un club de noapte sau la câte un bar rău famat (zice că trebuie să cunosc idealurile democratice). Totul este extrem de palpitant.

Ai observat că există oameni – mai ales americani – pe lângă care războiul a trecut parcă fără să-i atingă? Nu vreau să insinuez că Mark ar fi vreun laş sau vreun dezertor – să ştii că a luptat în forţele lor aeriene –, dar pur şi simplu nu pare afectat de tragedia care i-a distrus pe cei mai mulţi dintre noi. Iar atunci când sunt împreună cu el, mă simt şi eu neatinsă de ororile din ultimii ani. Ştiu că-i doar o iluzie, evident că ştiu. Şi, sincer, mi-ar fi ruşine de mine însămi dacă aşa ar fi cu adevărat. Dar pot fi iertată dacă mă distrez şi eu puţin – nu crezi?

Dominic este acum prea mare ca să se mai joace cu un *jack-in-the-box*{24}? Am văzut ieri unul absolut diabolic în vitrina unui magazin. Juri că omuleţul din cutie este un ticălos de cea mai joasă speţă – cum se mai bălăngăne el pe arcuri şi se uită chiorâş la tine, cum rânjeşte arătându-şi dinţii ascuţiţi şi albi pe sub mustaţa aia neagră şi pomădată! Sunt convinsă că Dominic o să-l adore – fireşte, după ce depăşeşte şocul iniţial.

Cu dragoste,
Juliet

Din partea lui Juliet pentru Isola

28 februarie 1946

Drei Isola Pribby
Ferma Pribby
La Bouvée
St. Martin’s, Guernsey

Dragă domnişoară Pribby,

Vă mulţumesc din suflet pentru scrisoarea despre dumneavoastră şi Emily Brontë. Am râs când am citit că vi s-a pus un nod în gât atunci când fantoma sărmanei Cathy a bătut

în geam. Şi eu am avut *exact aceeaşi reacţie.*

Când eram la internat, profesoara noastră ne-a cerut să citim *La răscruce de vânturi* în vacanţa de Paşte. M-am dus acasă cu prietena mea, Sophie Stark, şi amândouă ne-am văitat câteva zile de nedreptatea care ni se făcuse. În cele din urmă, fratele ei, Sidney, ne-a spus să tăcem din gură şi să *ne apucăm de treabă.* Spumegând de furie, m-am pus pe citit – şi am tot spumegat, până când am ajuns la scena cu fantoma lui Cathy în faţa ferestrei. Niciodată nu mai fusesem atât de îngrozită ca în clipa aia. Am citit destule cărţi cu monştri şi vampiri şi nu m-am speriat niciodată. Dar fantomele sunt cu totul altceva.

Nici eu şi nici Sophie n-am mai făcut altceva în vacanţa aceea decât să ne mutăm din pat pe hamac şi de pe hamac pe fotoliu, în timp ce citeam *Agnes Grey, Necunoscuta de la Wildfell Hall*{25}*, Jane Eyre* şi *Shirley*{26}.

Minunate surori! }nsă eu am preferat să scriu despre Anne Brontë, deoarece mi s-a părut mai puţin cunoscută decât celelalte – deşi, din punctul meu de vedere, a fost o scriitoare la fel de talentată ca sora ei, Charlotte. Numai Dumnezeu ştie cum de a putut Anne să scrie cât a scris, aflându-se sub influenţa unei bigote atât de exaltate cum era mătuşa lor, Elizabeth Branwell. Emily şi Charlotte au avut înţelepciunea de a o ignora, însă nu şi biata Anne. Imaginaţi-vă cum i-a vârât în cap mătuşa că dorinţa lui Dumnezeu este ca femeile să fie supuse, slabe şi uşor melancolice. Şi atunci în casă va fi linişte – aşa cum voia cotoroanţa aia invidioasă!

Sper că îmi veţi scrie din nou.

A dumneavoastră,
Juliet Ashton

Din partea lui Eben Ramsey pentru Juliet

28 februarie 1946

Dragă domnişoară Ashton,

Sunt un localnic din Guernsey, iar numele meu este Eben Ramsey. Strămoşii mei au fost cioplitori de pietre funerare – nişte mieluşei. Mie îmi place să sculptez seara, dar îmi câştig traiul zilnic din pescuit.

Doamna Maugery mi-a spus că aţi dori să vă scriem despre lecturile noastre din perioada ocupaţiei germane. Nu voiam să vorbesc – sau să scriu – niciodată despre acele zile, dacă s-ar fi putut, însă doamna Maugery a zis că putem avea încredere în dumneavoastră şi că veţi descrie corect clubul nostru, înfiinţat în vreme de război. Dacă doamna Maugery spune că sunteţi o persoană de încredere, atunci eu o cred. De asemenea, aţi avut amabilitatea de a-i trimite o carte prietenului meu Dawsey – un necunoscut pentru dumneavoastră. Aşa că vă scriu şi eu, cu speranţa că vă voi putea fi de ajutor la realizarea articolului dumneavoastră.

Ar fi bine să precizez că, la începutul-începutului, nu am fost un club de literatură în adevăratul sens al cuvântului. În afară de Elizabeth, doamna Maugery şi, poate, Booker, cei mai mulţi dintre noi nu prea mai puseseră mâna pe o carte din vremea şcolii. Când am luat volumele din biblioteca doamnei Maugery, ne-a fost şi teamă să nu le mânjim paginile delicate. La vremea respectivă nu aveam niciun fel de aplecare spre lectură. Doar teama de comandant şi de închisoare m-a făcut să deschid cartea şi să încep să citesc.

Se chema *Opere alese – William Shakespeare.* Mai târziu am aflat că domnii Dickens şi Wordsworth la bărbaţi ca mine s-au gândit atunci când au scris ce au scris. Dar eu cred că Shakespeare s-a gândit cel mai mult la bărbaţi ca mine. Trebuie să vă mărturisesc că nu înţeleg întotdeauna ce scrie, dar sunt convins că voi înţelege cu timpul.

Cu cât spune mai puţin, cu atât mai mare este frumuseţea pe care o creează – asta-i părerea mea. Ştiţi care este citatul meu preferat? „S-a dus a zilei strălucire şi bezna neagră ne aşteaptă{27}”.

Ce bine ar fi fost să cunosc citatul acesta în ziua când am văzut trupele nemţeşti aterizând pe insula noastră – avion după avion după avion. Şi portul se umpluse de vapoare! Dar eu nu

eram în stare decât să-mi repet la nesfârşit *dracu' să-i ia, dracu' să-i ia, dracu' să-i ia!* Dacă mi-aş fi spus „s-a dus a zilei strălucire şi bezna neagră ne aşteaptă", poate că m-aş fi consolat cât de cât şi m-aş fi împăcat cu situaţia – nu m-aş mai fi simţit atât de disperat.

Nemţii au ajuns la noi duminică, 30 iunie 1940, după ce ne bombardaseră vreme de două zile. Ne-au zis că nu au vrut să ne bombardeze, dar li s-a părut că pe chei ar staţiona camioane militare, nu maşinile noastre cu lăzi pline de roşii. Am încercat să înţeleg cum de s-a întâmplat să aibă impresia asta, dar m-am temut că o să-mi scrântesc mintea. Realitatea este că ne-au bombardat şi au ucis aproximativ treizeci de bărbaţi, femei şi copii – printre care şi băieţelul vărului meu. Când a văzut avioanele, a dat fuga şi s-a adăpostit sub camionul tatălui său, care a fost aruncat în aer. Nemţii au ucis oamenii din bărcile de salvare. Au bombardat ambulanţele cu semnul Crucii Roşii pe ele, care ne duceau răniţii la adăpost. Pentru că nimeni nu le riposta, şi-au dat seama că britanicii ne lăsaseră descoperiţi. Două zile mai târziu au venit fără să mai facă tărăboi şi ne-au ţinut cinci ani sub ocupaţia lor.

La început de tot au fost incredibil de drăguţi. Dar şi foarte plini de ei pentru că reuşiseră să cucerească o părticică din Anglia. Dar dădeau în gropi de proşti când îşi imaginau că la fel de uşor le va fi să cucerească şi Londra. Atunci când au înţeles că nu va fi să fie aşa, au revenit la răutatea lor caracteristică.

Aveau reguli pentru orice – fă asta, nu face aia. Însă le tot schimbau, încercând să pară prietenoşi – ca un tembel care flutură un morcov în nasul unui măgar. Numai că îşi dădeau repede seama că nu suntem măgari. Şi schimbau iarăşi foaia.

De pildă, modificau mereu ora stingerii – ba opt seara, ba nouă, ba cinci după-amiaza, dacă le veneau dracii pe noi. Aşa că nu doar că nu te mai puteai duce în vizită la prieteni, dar nici de gospodărie nu mai aveai cum să te îngrijeşti.

La început am fost optimişti, convinşi că vor pleca în cel mult şase luni. Numai că lunile astea s-au întins parcă la nesfârşit. Alimentele au devenit tot mai greu de găsit şi lemnele de foc au dispărut curând. Zilele erau cenuşii şi trudite, serile

erau întunecate şi plictisitoare. Slăbiserăm toţi de la lipsa de hrană şi eram în permanenţă deprimaţi, întrebându-ne dacă acest coşmar se va sfârşi vreodată. Ne agăţam de cărţi şi de prieteni – doar aşa ne puteam aduce aminte că viaţa mai înseamnă şi altceva. Elizabeth recita foarte des o anumită poezie. Nu mi-o amintesc pe toată, dar începea aşa: „Oare atât de neimportant să fie că te-ai bucurat de soare, că ai trăit în lumina primăverii, că ai iubit, că ai gândit, că ai creat, că ţi-ai făcut prieteni adevăraţi?[28]”. Nu-i deloc neimportant. Şi sper ca Elizabeth, oriunde s-ar afla ea acuma, să nu uite asta.

Pe la sfârşitul lui 1944 nu mai conta ora stabilită de nemţi pentru stingere. Majoritatea ne duceam la culcare de la cinci după-masa ca să ne încălzim. Aveam dreptul la două lumânări pe săptămână şi mai târziu doar la una singură. Era greu şi enervant la culme să zaci în pat fără să ai măcar o lumină mică la care să citeşti.

După Ziua Z[29], nemţii n-au mai putut să primească provizii din Franţa din cauza bombardamentelor forţelor aliate. Şi aşa au ajuns şi ei la fel de flămânzi ca noi – s-au apucat să omoare pisici şi câini ca să-i mănânce. Năvăleau în grădinile noastre şi ne dezgropau cartofii – îi mâncau chiar şi pe ăia negri şi putreziţi. Patru soldaţi au murit după ce au mâncat mai multe frunze de cucută. Crezuseră că era pătrunjel.

Ofiţerii au ordonat să fie executaţi soldaţii care furau din grădinile noastre. Un amărât a fost văzut cu un cartof în mână. Fugărit de camarazii lui, s-a urcat într-un copac. Dar l-au găsit şi l-au împuşcat chiar acolo. Însă asta nu i-a împiedicat să fure în continuare. Să nu credeţi că eu aş condamna asemenea fapte, deoarece unii dintre noi făceau la fel. Probabil că foamea permanentă e în stare să te aducă la disperare.

Nepotul meu, Eli, a fost dus în Anglia la vârsta de şapte ani. Acum s-a întors acasă – un băiat înalt, de doisprezece ani, dar eu nu-i voi ierta niciodată pe nemţi pentru că mi-au răpit copilăria lui.

Acum trebuie să mă duc să mulg vaca, dar am să vă mai scriu, dacă doriţi.

Vă urez multă sănătate,
Eben Ramsey

Din partea domnişoarei Adelaide Addison pentru Juliet

1 martie 1946

Stimată domnişoară Ashton,

Ţinând cont de faptul că nu mă cunoaşteţi, vă rog să-mi iertaţi îndrăzneala de a vă scrie. Însă consider că este de datoria mea să o fac. Am înţeles de la Dawsey Adams că trebuie să scrieţi un articol mare pe tema importanţei lecturii pentru suplimentul literar al gazetei *The Times*, în care intenţionaţi să vorbiţi despre „Clubul de literatură şi de plăcinte din coji de cartofi" din Guernsey.

Şi mi-a venit să râd.

Poate veţi reveni asupra acestei decizii atunci când veţi afla că fondatoarea lui, Elizabeth McKenna, nici măcar nu este originară de pe insula noastră. În pofida aerelor ei de mare doamnă, nu este decât o parvenită, dintr-o familie de slugi, crescută la Londra, în casa lui Sir Ambrose Ivers, R. A. (Academia Regală). Cu siguranţă aţi auzit de el. Este un portretist destul de cunoscut, deşi eu nu înţeleg prin ce anume se face remarcat. Mi s-a părut impardonabil portretul pe care i l-a făcut Contesei de Lambeth, în chip de Boadicea{30}, biciuindu-şi caii. Elizabeth McKenna este fiica menajerei lui, dacă vreţi să ştiţi.

În vreme ce mama lui Elizabeth ştergea praful, Sir Ambrose o lăsa pe copilă să se joace în atelierul lui. Apoi a ţinut-o în şcoală – o perioadă mult mai lungă decât cea normală pentru cineva de condiţia ei. Mama lui Elizabeth a murit când făta avea paisprezece ani. A trimis-o atunci Sir Ambrose în vreo instituţie publică unde să fie pregătită aşa cum se cuvine pentru o meserie potrivită pentru ea? Nu. A ţinut-o alături de el, în casa din Chelsea. Şi a făcut cerere să i se acorde o bursă la Academia de Arte Frumoase.

Luaţi aminte, nu spun că fata ar fi bastarda lui Sir Ambrose – îi cunoaştem prea bine orientările sexuale ca să ne gândim la aşa ceva – însă a iubit-o foarte mult şi i-a făcut toate poftele, alimentându-i astfel un cusur îngrozitor: lipsa de smerenie. Degradarea normelor morale reprezintă crucea pe care trebuie să o poarte vremurile acestea, iar acest declin regretabil nu se vede nicăieri mai limpede decât în comportamentul lui Elizabeth McKenna.

Sir Ambrose deţinea o casă în Guernsey – pe faleză, lângă La Bouvée. Obişnuia să-şi petreacă aici verile, împreună cu menajera şi cu fata, când aceasta era mică. Trebuie să vă spun că n-am pomenit copil mai neastâmpărat decât Elizabeth – neîngrijită şi cu părul vâlvoi, cutreiera insula cât era ziua de lungă, chiar şi duminicile. Fără mănuşi, fără pantofi, fără ciorapi. Maică-sa n-o punea să facă treabă prin casă. Aşa că se urca în câte o barcă şi pleca la pescuit împreună cu nişte bărbaţi necivilizaţi şi cu înfăţişare de sălbatici. Sau îi spiona pe oamenii cumsecade prin telescop. O adevărată ruşine.

Când a devenit limpede că avea să înceapă războiul, Sir Ambrose a trimis-o pe Elizabeth să-i închidă casa de pe Guernsey. Dar nu s-a gândit că o va trimite drept în gura lupului. Pentru că, tocmai atunci când monta obloanele, Elizabeth s-a pomenit cu nemţii în prag. Oricum, ea a ales să rămână pe insulă şi a demonstrat prin anumite evenimente ulterioare (evenimente pe care nu mă voi înjosi să le pomenesc) că nu este câtuşi de puţin o eroină nobilă şi mărinimoasă, aşa cum, din păcate, o cred unii oameni.

În plus, aşa-zisul „club” de literatură este un adevărat scandal. Pe insula Guernsey suntem destui oameni cultivaţi şi de familie bună care refuzăm să ia parte la această şaradă (chiar dacă am fi invitaţi). În club există doar două persoane respectabile – Eben Ramsey şi Amelia Maugery. Ceilalţi membri sunt: un negustor de haine vechi, un fost alienist{31} (căzut în patima beţiei), un bâlbâit care creşte porci, un lacheu cu aere de mare lord şi Isola Pribby, o vrăjitoare în adevăratul înţeles al cuvântului – spun aşa, deoarece chiar ea mi-a mărturisit că face şi vinde tot soiul de poţiuni. Pe parcurs, i-au convins şi pe alţii

să li se alăture – tot indivizi de teapa lor. Aşa că vă puteţi da seama cum arată serile lor „literare”.

Cu niciun chip nu trebuie să scrieţi despre oamenii ăştia şi cărţile lor – Dumnezeu ştie ce consideră ei a fi cărţi bune de citit!

Cu profundă consternare şi îngrijorare creştină,
a dumneavoastră, Adelaide Addison (domnişoară)

De la Mark pentru Juliet

2 martie 1946

Draga Juliet,

Tocmai mi-am însuşit biletele la operă ale criticului muzical de la revista mea. Covent Garden, la 8. Vrei?

Al tău,
Mark

De la Juliet pentru Mark

Dragă Mark,

Pentru diseară?

Juliet

De la Mark pentru Juliet

Da!

M.

De la Juliet pentru Mark

Minunat! Deşi îmi pare rău pentru criticul tău. Biletele astea sunt mai greu de găsit decât dinţii la găină.

Juliet

De la Mark pentru Juliet

Va trebui să se descurce la galerie. În picioare. Aşa va putea să scrie despre efectul înălţător pe care îl are opera asupra clasei de jos, etc. etc.

Vin să te iau la 7.

M.

Din partea lui Juliet pentru Eben

3 martie 1946

Dlui Eben Ramsey
Les Pommiers
Calais Lane
St. Martin's, Guernsey

Dragă domnule Ramsey,

Foarte amabil din partea dumneavoastră să-mi scrieţi despre întâmplările din timpul ocupaţiei. La sfârşitul războiului şi eu mi-am promis că nu voi mai vorbi niciodată despre el. Vreme de şase ani am trăit războiul şi am discutat despre el, iar acum îmi era dor să mă ocup de altceva – de orice altceva. Însă este ca şi cum mi-aş dori să devin altcineva. Războiul a devenit parte integrantă a vieţilor noastre şi nu avem cum să facem abstracţie de el.

M-am bucurat să aflu că nepotul dumneavoastră, Eli, s-a întors acasă. Locuieşte cu dumneavoastră sau cu părinţii lui? Nu aţi primit nicio veste de la el pe perioada ocupaţiei? S-au întors toţi copiii din Guernsey? Ce mare bucurie ar fi!

Nu vreau să vă copleşesc cu întrebările mele, dar aş mai avea câteva şi sper să fiţi în dispoziţia necesară pentru a-mi răspunde. Ştiu că aţi luat parte la cina unde s-a servit friptură de porc şi în urma căreia a luat fiinţă „Clubul de literatură şi plăcinte din coji de cartofi" de pe insula Guernsey. Însă aş dori să-mi spuneţi cum de încă mai avea doamna Maugery un porc? Cum poţi să ascunzi un asemenea animal?

Elizabeth McKenna a dat dovadă de mare curaj în seara aceea! Nu şi-a pierdut prezenţa de spirit şi farmecul în momente de maximă tensiune, calitate care pe mine mă umple de o admiraţie fără leac. Ştiu că atât dumneavoastră, cât şi ceilalţi membri ai clubului sunteţi extrem de îngrijoraţi din cauză că au trecut atâtea luni şi încă nu aţi primit nicio veste de la ea, însă nu trebuie să vă pierdeţi speranţa. Prietenii mei îmi spun că Europa seamănă cu un stup de albine care s-a spart şi în jurul căruia se agită mii şi mii de oameni care au fost deportaţi şi care acum încearcă să găsească drumul spre casă. În 1943, un prieten foarte drag de-al meu a fost împuşcat în Burma, iar luna trecută şi-a făcut apariţia în Australia – nu în cea mai bună formă, desigur, însă este în viaţă şi intenţionează să rămână aşa.

Vă mulţumesc pentru scrisoarea dumneavoastră.

Cu aleasă consideraţie,
Juliet Ashton

Din partea lui Clovis Fossey pentru Juliet

4 martie 1946

Draga duduie,

La început, eu n-am vrut să mă duc la nicio întâlnire din alea unde se vorbeşte despre cărţi. Am o grămadă de treabă la fermă şi n-am vrut să-mi irosesc timpul citind despre oameni care n-au existat niciodată, făcând lucruri pe care nu le-au făcut.

Dar, în 1942, am început să-i fac curte văduvei Hubert. Când

ieşeam la plimbare, obişnuia să meargă cu câţiva paşi înaintea mea şi nu-mi permitea s-o iau de braţ. Dar pe Ralph Murchey îl lăsa, aşa că am ştiut că nu-i plăcea ceva la mine.

Când bea, lui Ralph îi cam place să se laude şi odată a zis tuturor muşteriilor din tavernă: „Cucoanele se dau în vânt după poezie. Doar o vorbă frumoasă să le şopteşti la ureche şi se topesc cât ai bate din palme – ajung ca o pată de grăsime pe iarbă." Nu aşa se vorbeşte despre o doamnă şi atunci mi-am dat seama că nu o voia pe văduva Hubert pentru sufletul ei, aşa cum o voiam eu. Nu-i voia decât păşunile, ca să aibă vacile lui unde să pască. Aşa că mi-am zis – Dacă văduva Hubert vrea poezie, atunci asta am să-i ofer.

M-am dus la librăria pe care o ţine domnul Fox şi i-am cerut o carte cu poezii de dragoste. La vremea respectivă nu mai avea prea multe cărţi – oamenii le cumpărau ca să-şi facă focul cu ele. Iar când domnul Fox a înţeles ce se petrece, şi-a închis de tot prăvălia. Aşa că mi-a dat o cărţulie cu poeziile unuia pe care-l chema Catullus{32}. Un latin. Ştiţi ce de lucruri frumoase zicea el în versurile lui? Mi-am dat seama că în veci n-aş fi în stare să vorbesc şi eu aşa unei doamne.

Latinul ăsta se tot ţinea după o femeie, Lesbia, care s-a culcat cu el şi după aia l-a izgonit. Nu mă mir că a făcut-o – pentru că el se enerva de fiecare dată când ea îşi mângâia vrăbiuţa pufoasă. Prostul era gelos pe o păsărică mititică. S-a dus după aia acasă la el şi a vrut să-şi descrie în versuri tot chinul îndurat atunci când o vedea cum îşi strânge păsărica la sân. Atât de tare s-a supărat, că nici n-a mai vrut să audă de femei după aia. Şi a scris poezii foarte urâcioase despre ele.

Să nu mai spun că era şi extrem de zgârcit. Vreţi să citiţi poezia pe care a scris-o după ce o femeie uşoară, biata f[tucă, i-a cerut s-o plătească pentru serviciile ei? V-o copiez aici:

E în toate minţile târfa aia beată când îmi cere o mie de sesterţi{33}?
Cocota aia cu nasul strâmbi
Hei, voi, ăştia care trebuie s-aveţi de ea grijă,
Chemaţi-vă prietenii şi doctorii; fata-i nebună.

Crede că-i frumoasă.

Vi se par declaraţii de dragoste vorbele astea? I-am zis şi amicului Eben că n-am citit niciodată ceva atât de plin de ură. Şi el mi-a spus că n-am citit ce trebuie. M-a chemat la el acasă şi mi-a împrumutat o cărticică de-a lui. Cu poezii scrise de Wilffed Owen, un ofiţer care a luptat în Primul Război Mondial şi care a ştiut cum merg treburile în viaţă şi nu s-a ferit să le spună pe nume. Am fost şi eu acolo, la Passchendaele{34}. Şi am ştiut şi eu ce ştia el, numai că eu n-am putut să mă exprim aşa.

În fine, mi-am zis că poate e ceva de capul poeziilor ăstora Şi am început să mă duc la întruniri şi mă bucur că am făcut-o. Altminteri, nu aş fi ajuns să citesc operele lui William Wordsworth şi ar fi rămas pentru mine doar un ilustru necunoscut. Am învăţat pe de rost multe din versurile lui.

În orice caz, am reuşit să câştig mâna văduvei Hubert – Nancy a mea. Într-o seară am convins-o să se plimbe cu mine pe faleză şi i-am spus: „Uite colo, Nancy. Blândeţea cerului deasupra mării – Ascultă bine, Fiinţa supremă veghează”{35}. Atunci m-a lăsat s-o sărut prima oară. Acum îmi este nevastă.

Al dumneavoastră,
Clovis Fossey

P.S. Săptămâna trecută, doamna Maugery mi-a împrumutat o carte, îi *zice Antologie de poezie modernă{36}, 1892–1935*. L-au lăsat pe unul, Yeats, să facă selecţia de poezii. N-ar fi trebuit. Cine-i individul ăsta – şi ce ştie el despre poezie?

Am căutat prin toată cartea poezii de Wilfred Owen sau Siegfried Sassoon{37}. N-am găsit nici măcar una singură. Şi ştiţi de ce? Pentru că acest domn Yeats a zis – zice: „În mod intenţionat NU am inclus niciun poem scris în perioada Primului Război Mondial. Am o mare aversiune faţă de ele. Suferinţa pasivă nu poate constitui o temă pentru poezie.”

Suferinţa pasivă? Suferinţa pasivă! Puţin mai aveam şi mă lovea damblaua. Care-i problema individului ăstuia? Uitaţi versul ăsta scris de locotenentul Owen: „De ce să bată clopotele

pentru cei uciși ca niște vite? Nu se aude decât barbara furie a armelor.”{38} Ce anume e pasiv aici, aș vrea eu să știu? Exact așa au murit tinerii noștri. Am văzut iadul ăsta cu ochii mei și îl trimit la dracu’ pe domnul Yeats.

Al dumneavoastră,
Clovis Fossey

Din partea lui Eben pentru Juliet

10 martie 1946

Dragă domnișoară Ashton,

Vă mulțumesc pentru scrisoare și pentru întrebările amabile despre nepotul meu, Eli. Este băiatul fiicei mele, Jane. În 28 iunie 1940, prima zi când ne-au bombardat nemții, Jane a murit în spital împreună cu bebelușul ei. Tatăl lui Eli a fost ucis în nordul Africii, în 1942. Așa că Eli a rămas în grija mea.

A plecat de pe Guernsey la data de 20 iunie, alături de mii de copii mici și copii de școală care au fost evacuați de pe insulă și duși în Anglia. Știam că vor veni nemții peste noi, iar lui Jane îi era teamă pentru viața lui. Doctorul nu a lăsat-o și pe ea să plece, pentru că trebuia să nască foarte curând.

Vreme de șase luni nu am știut nimic de copiii noștri. Apoi eu am primit o carte poștală de la Crucea Roșie, în care am fost anunțat că Eli este bine, fără să mi se spună unde se află – n-am știut niciodată în ce orașe sunt copiii, dar ne rugam să nu fi fost duși în vreun oraș mare. A trecut și mai mult timp până am reușit să-i trimit și eu o carte poștală, tot prin Crucea Roșie. Însă la vremea respectivă eram cu sufletul îndoit, îmi era groază să-i spun că i-au murit mama și frățiorul. Nu suportam ideea că băiețelul meu va citi cuvintele astea reci pe spatele unei cărți poștale. Dar trebuia s-o fac. Și a trebuit să o mai fac o dată, atunci când am primit vestea despre moartea tatălui său.

Eli s-a întors doar atunci când s-a terminat războiul – toți copiii au fost trimiși acasă în același timp. Ce zi minunată! Mai frumoasă chiar decât aceea când au venit trupele britanice să

ne elibereze insula. Eli a fost primul băiat care a coborât de pe vapor – crescuse mult în cinci ani – şi nu cred că aş fi fost în stare să-i mai dau vreodată drumul din braţe dacă nu m-ar fi îmbrâncit Isola, ca să-l poată îmbrăţişa şi ea.

Îi mulţumesc lui Dumnezeu că a fost găzduit de o familie care avea o fermă în Yorkshire. S-au purtat frumos cu el. Eli mi-a dat o scrisoare din partea lor – plină cu toate lucrurile pe care eu le pierdusem în ăştia cinci ani din viaţa nepotului meu. Îmi povesteau cum s-a descurcat la şcoală, cum i-a ajutat la fermă, cum a încercat să-şi stăpânească emoţiile atunci când a primit cele două cărţi poştale de la mine.

Acum Eli merge cu mine la pescuit şi mă ajută să am grijă de vacă şi grădină – dar cel mai mult îi place să cioplească lemnul. Dawsey şi cu mine îi arătăm cum s-o facă. Săptămâna trecută a sculptat un şarpe foarte frumos dintr-o bucată de gard. Cred însă că bucata aia de lemn nu era din gardul nostru, ci dintr-o bârnă din hambarul lui Dawsey. Când l-am întrebat pe prietenul meu dacă aşa este, el doar a zâmbit şi nu mi-a răspuns. Lemnele sunt greu de găsit pe insulă şi am fost nevoiţi să tăiem majoritatea copacilor – ba ne-am sfărmat şi mobila şi scările cu care ne urcam în pod – ca să avem cu ce să ne facem focul când s-au terminat cărbunii şi gazul de lampă. Acum sădim copaci pe terenul meu – Eli şi cu mine –, dar va dura destul de mult timp până vor creşte. Şi tuturor ne este foarte dor de frunzele şi umbra lor.

Acum am să vă spun cum au stat lucrurile cu friptura de porc. Nemţii erau teribil de stricţi în privinţa animalelor pe care le creşteam. Ţineau socoteala tuturor porcilor şi vacilor din gospodăriile noastre. Guernsey trebuia să asigure hrana trupelor germane staţionate pe insulă şi în Franţa, în vreme ce noi trebuia să ne mulţumim cu resturile.

Nemţii se înnebunesc după contabilitate. Ţineau evidenţa fiecărui litru de lapte pe care-l mulgeam de la vaci, cântăreau smântâna, înregistrau fiecare sac cu făină. O vreme, ne-au lăsat în pace găinile. Dar când s-au împuţinat rău de tot furajele şi firimiturile de pâine, ne-au ordonat să tăiem găinile bătrâne, pentru ca acelea ouătoare să mai aibă ce mânca.

Noi, pescarii, eram obligaţi să le dăm cea mai mare parte din peştii prinşi. Ne aşteptau în port şi îşi luau ce ziceau ei că li se cuvine. La începutul ocupaţiei, mulţi localnici au fugit în Anglia cu bărcile de pescuit – unii s-au înecat, dar alţii au reuşit să scape. Aşa că nemţii au inventat o altă regulă: nicio persoană cu rude în Anglia nu mai avea dreptul să deţină vreo barcă – le era teamă că vom încerca toţi să fugim. Din moment ce Eli al meu se afla în Anglia, a trebuit să le predau barca mea. Şi am fost nevoit să mă angajez la serele domnului Privot. După o vreme, am ajuns să mă pricep destul de bine să îngrijesc plantele. Dar nici nu am cuvinte să vă spun ce dor îmi era de barca mea şi de mare.

Nemţii erau atât de agitaţi în legătură cu carnea, pentru că voiau să ajungă în burţile soldaţilor lor, nu pe piaţa neagră. Dacă scroafa ta făcea pui, atunci te pomeneai cu un funcţionar de la agricultură care număra purceluşii, îţi dădea câte un certificat de naştere pentru fiecare şi îi trecea în registru. Dacă îţi murea vreunul din cauze naturale, trebuia să-l anunţi pe funcţionarul ăla şi el venea iarăşi la tine, se uita la porcul mort şi îţi dădea un certificat de deces.

Îţi făceau vizite-surpriză şi, atunci când te pomeneai cu ei la fermă, bine era ca numărul porcilor vii din bătătură să fie egal cu numărul din catastiful lor. Un porc în minus îţi aducea o amendă de toată frumuseţea, încă unul şi puteai fi arestat şi trimis la închisoare în St. Peter Port. Dacă îţi lipseau prea mulţi, nemţii îşi imaginau că-i vinzi pe piaţa neagră şi te expediau imediat într-un lagăr din Germania. Cu nemţii niciodată nu puteai să ştii dincotro bate vântul – sunt un neam cu toane.

Totuşi, la început ne-a fost uşor să-l păcălim pe funcţionarul ăla de la agricultură şi să ne păstrăm câte un porc doar pentru noi. Aşa a ajuns Amelia să îl aibă pe al ei.

Porcul lui Will Thisbee era bolnav şi a murit. A venit funcţionarul şi i-a dat certificatul în care scria că porcul era mort de-a binelea şi a plecat, lăsându-l pe Will să-şi îngroape animalul. Numai că Will nu l-a îngropat, ci l-a luat în braţe şi a străbătut degrabă pădurea şi i l-a dat Ameliei Maugery. Amelia avea şi ea un porc, unul sănătos. L-a ascuns bine pe acesta şi a

chemat funcţionarul de la agricultură: „Veniţi repede, mi-a murit porcul.”

Funcţionarul s-a prezentat degrabă la ea, a văzut porcul cu picioarele în sus şi nu şi-a dat seama că era acelaşi animal pe care-l văzuse şi de dimineaţă. Şi a mai trecut încă un porc în registrul lui cu animale moarte.

Amelia a dus hoitul porcului la alt prieten, care l-a păcălit exact în acelaşi fel pe funcţionar. Am fi putut face asta până când ar fi putrezit porcul, numai că nemţii s-au prins la un moment dat că ceva nu era tocmai în regulă şi au început să însemneze încă de la naştere toţi purceii şi viţeii. Şi n-am mai putut schimba animalele moarte între noi.

Însă, cu un porc sănătos şi gras ţinut bine ascuns, Amelia nu avea nevoie decât de Dawsey, care să i-l taie în linişte. În cea mai mare linişte, pentru că lângă ferma ei se afla o baterie germană, iar soldaţii ar fi auzit zbieretele de moarte ale porcului şi ar fi dat năvală.

Porcii l-au plăcut întotdeauna pe Dawsey – când îl vedeau, se repezeau la el ca să-i scarpine pe spate. În schimb, făceau un mare tărăboi dacă încerca altcineva să pună mâna pe ei – guiţau tare, fornăiau, se agitau, fugeau. Însă Dawsey ştia exact cum să-i liniştească şi cunoştea locul de sub bărbia lor unde să-şi împlânte fulgerător cuţitul. Porcii nu mai aveau timp să guiţe şi se prăbuşeau pe prelată.

I-am zis lui Dawsey că se uitau la el miraţi, dar el mi-a spus că nu, porcii sunt destul de isteţi ca să-şi dea seama când sunt minţiţi şi că eu nu trebuie să exagerez.

Din porcul Ameliei a ieşit o friptură delicioasă – cu garnitură de ceapă şi cartofi. Aproape şi uitaserăm cum era să ne simţim burţile pline, dar ne-am amintit repede. Draperiile erau trase şi nu se mai vedea bateria germană, stăteam la o masă îmbelşugată alături de prieteni – aşa că ne puteam preface că războiul şi ocupaţia nici nu existau.

Aveţi dreptate să spuneţi că Elizabeth este o persoană curajoasă. Aşa este, aşa a fost mereu. Era mititică atunci când a venit prima oară de la Londra la Guernsey, împreună cu mama ei şi cu Sir Ambrose Ivers. Încă din prima vară s-a împrietenit

cu Jane a mea – amândouă aveau doar zece anişori.

În primăvara lui 1940, când s-a întors să închidă casa lui Sir Ambrose, a zăbovit prea mult pe insulă, pentru că voia să fie alături de Jane. Fetiţa mea se simţea tare rău de când soţul ei, John, plecase în Anglia ca să se înroleze – asta se întâmplase în decembrie 1939 – şi avea mari probleme cu sarcina. Domnul doctor Martin îi recomandase să stea în pat, aşa că Elizabeth a mai rămas ca să-i ţină companie şi să se joace cu Eli. Nimic nu-i plăcea mai mult nepoţelului meu decât să se joace cu ea. Mobila era în pericol în preajma lor, dar tare mult ne bucuram să-i auzim râzând. M-am dus odată să-i chem la cină şi i-am găsit tolăniţi pe un morman de perne la piciorul scării. Lustruiseră balustrada scumpă din lemn de stejar a lui Sir Ambrose şi coborâseră cele trei etaje alunecând pe ea!

Elizabeth s-a ocupat de toate formalităţile de evacuare pentru Eli. Aveam la dispoziţie doar o zi până când vapoarele veneau să-i ia pe copii în Anglia. Elizabeth s-a învârtit de colo până colo ca un titirez: i-a cusut şi spălat hainele lui Eli şi i-a explicat de ce nu îşi putea lua iepuraşul cu el. Când am plecat să-l ducem în curtea şcolii, unde se adunau toţi copiii, Jane s-a întors cu faţa la perete, ca să nu-i arate băieţelului ei că plânge. Şi Elizabeth l-a luat de mână şi a încercat să-i distragă atenţia de la mama lui, spunându-i că vremea era foarte bună pentru o călătorie pe mare.

Dar nici după plecarea lui Eli, Elizabeth n-a vrut să părăsească insula – deşi toată lumea nu mai ştia cum să scape de aici. „Nu”, zicea ea. „Am să aştept până naşte Jane şi, după ce copilul se va întrema suficient, îi voi lua şi pe el, şi pe Jane şi vom pleca la Londra. Ne vom interesa unde se află Eli şi îl vom lua la noi.” Când Elizabeth îşi punea ceva în minte, nu era chip s-o faci să se răzgândească. Strângea încăpăţânată din dinţi şi îţi dădeai lesne seama că n-avea niciun rost să mai insişti. N-am reuşit s-o convingem nici măcar când am văzut fumul ridicat deasupra Cherbourg-ului, unde francezii îşi ardeau rezervoarele de combustibil ca să nu ajungă în mâinile nemţilor. Nu şi nu, Elizabeth nu avea de gând să plece fără Jane şi copilaş. Am impresia că Sir Ambrose îi promisese că va veni cu iahtul unui

prieten şi o va lua înainte de apariţia trupelor germane. Sincer să fiu, mă bucur că n-a plecat. A fost alături de mine la spital când au murit Jane şi pruncul ei. A stat lângă ea şi a ţinut-o de mână până la sfârşit.

După aceea, amorţiţi de durere, am stat împreună pe coridor şi ne-am uitat pe fereastră. Atunci am văzut şapte avioane germane coborând în picaj deasupra portului. Ne-am spus că era doar un zbor de recunoaştere, cu care eram deja obişnuiţi. Numai că atunci au început să lanseze bombele – cădeau din cer ca nişte beţe. N-am scos nicio vorbă, dar ştiam ce gândeşte celălalt – slavă Domnului că Eli era în siguranţă, în Anglia. Elizabeth a fost alături de noi la greu şi după aceea. Eu n-am fost în stare să o ajut, aşa că îi mulţumesc lui Dumnezeu că pot avea grijă de fiica ei, Kit, şi mă rog ca Elizabeth să se întoarcă acasă cât mai curând.

Mi-a părut bine să aud că prietenul dumneavoastră a fost găsit în Australia. Sper că ne veţi mai scrie – mie şi lui Dawsey, pentru că şi el se bucură de scrisorile dumneavoastră la fel de mult ca mine.

Al dumneavoastră,
Eben Ramsey

Din partea lui Dawsey pentru Juliet

12 martie 1946

Dragă domnişoară Ashton,

Mă bucur nespus de mult că v-a plăcut buchetul de liliac alb.

Am să vă spun acum povestea cu doamna Dilwyn şi săpunul. Cam pe la mijlocul perioadei când am fost ocupaţi de nemţi, a început să nu se mai găsească săpun. Fiecare persoană avea dreptul la o singură bucată pe lună. Iar săpunul ăsta era făcut dintr-un fel de argilă franţuzească şi nu făcea deloc clăbuc – erai nevoit să te freci bine cu el şi să speri că va avea vreun efect.

Ne era tare greu să ne spălăm şi a trebuit să ne obişnuim să fim mai mult sau mai puţin murdari – şi noi, şi hainele noastre. Ni se dădea doar o cantitate ridicol de mică de pudră de săpun pentru vase şi haine, dar nici praful ăsta nu făcea clăbuc. Unele dintre doamnele de pe aici au suferit foarte tare din cauza asta, iar doamna Dilwyn se număra printre ele. Înainte de război, îşi cumpărase o mulţime de rochii elegante de la Paris, care se deteriorau acum mult mai repede decât cele simple, fără pretenţii.

Într-o zi, purceaua domnului Scope a făcut febra laptelui şi a murit. Pentru că nimeni nu a îndrăznit să-i mănânce carnea, domnul Scope mi-a dat mie carcasa. Atunci mi-am adus aminte că mama făcea săpun din grăsime de animal şi mi-am zis că nu strică să încerc şi eu. Rezultatul a fost ceva care semăna cu nişte lături îngheţate şi mirosea încă şi mai rău decât arăta. Am topit chestia aia şi am încercat din nou. Booker, care venise să mă ajute, mi-a sugerat să pun puţină boia – ca să-i dau culoare – şi scorţişoară – pentru parfum. Ne-a dat Amelia condimentele astea şi le-am amestecat în fiertură.

După ce săpunul s-a întărit suficient, l-am tăiat în formă de rotiţe cu forma de biscuiţi luată tot de la Amelia. Apoi împachetat bucăţelele de săpun în pânza pe care o foloseam să învelim brânza. Elizabeth a legat frumos fiecare pacheţel cu aţă roşie şi le-am oferit în dar tuturor doamnelor din clubul nostru. Cam una sau două săptămâni după asta, am arătat şi am mirosit şi noi ca nişte oameni respectabili.

Acum muncesc câteva zile pe săptămână la carieră şi în port. Isolei i s-a părut că arăt obosit şi mi-a făcut un balsam pentru durerile de muşchi – i-a pus numele „Degete de înger”. Isola mai are şi un sirop de tuse, care se cheamă „Licoarea diavolului”. Mă rog să n-am niciodată nevoie de el.

Ieri am luat cina cu Amelia şi Kit – după ce am mâncat, ne-am dus pe plajă, ne-am aşezat pe o pătură şi am urmărit răsăritul lunii. Lui Kit îi place foarte mult să se uite la lună când răsare, dar adoarme mereu înainte şi eu o duc în braţe acasă la Amelia. Fetiţa este convinsă că va reuşi să stea trează noaptea întreagă după ce va împlini cinci ani.

Dumneavoastră vă pricepeţi la copii? Eu habar n-am şi, cu toate eforturile mele, mi se pare că învăţ prea încet. Mi-a fost mult mai uşor când Kit încă nu învăţase să vorbească. Dar, pe de altă parte, atunci nu m-am simţit atât de bine ca acum. Încerc să-i răspund la miile de întrebări, dar, de cele mai multe ori, nu reuşesc să ţin pasul cu ea şi copila trece la următoarea întrebare, înainte ca eu să-i pot răspunde la prima. Plus că nu prea ştiu ce să-i spun. De pildă, mă întreabă cum arată o mangustă, iar eu nu am văzut niciodată una.

Îmi plac foarte mult scrisorile de la dumneavoastră, însă deseori am impresia că eu nu am nimic interesant să vă povestesc, aşa că mai bine mă mulţumesc doar să vă răspund la întrebările retorice.

Al dumneavoastră,
Dawsey Adams

Din partea lui Adelaide Addison pentru Juliet

12 martie 1946

Stimată domnişoară Ashton,

Văd că nu vreţi să ţineţi cont de sfaturile mele. Am văzut-o la taraba ei de la piaţă pe Isola Pribby, care se chinuia să scrie o scrisoare – un răspuns la scrisoarea primită de la dumneavoastră! Am încercat să-mi păstrez calmul şi să-mi văd de treburile mele, dar am dat peste Dawsey Adams, care punea la poştă o scrisoare – pentru dumneavoastră! Cine urmează, vă întreb eu? O asemenea situaţie nu este de suportat şi vă scriu acum ca să vă opresc.

Trebuie să vă spun că nu am fost tocmai sinceră cu dumneavoastră în ultima mea scrisoare. Fiind vorba despre o problemă delicată, am preferat să vă ascund adevăratul caracter al acelui grup şi al fondatoarei lui, Elizabeth McKenna. Dar acum mă văd nevoită să vă dezvălui totul:

Membrii clubului s-au înţeles între ei să o crească împreună pe fiica nelegitimă a lui Elizabeth McKenna şi a amorezului ei,

Christian Hellman – doctor/căpitan. Da, aţi citit bine! Un soldat german! Nu mă miră deloc că sunteţi şocată.

Se poate spune orice despre mine, însă nu că nu aş fi un om drept. Nu spun că Elizabeth ar fi vreo cocotă colaboraţionistă, cum i-ar zice clasele de jos, una care să se fi zbenguit prin toată insula cu *oricare* soldat german care i-ar fi adus daruri. N-am văzut-o niciodată cu ciorapi din mătase sau rochii elegante (veşmintele i-au fost mereu murdare ca vai de ele). Nu am simţit niciodată că ar fi mirosit a parfumuri franţuzeşti, n-am văzut-o să se îndoape cu vin sau bomboane din ciocolată. Şi n-am văzut-o nici să FUMEZE ŢIGĂRI, aşa cum fee celelalte stricate de pe Guernsey.

Însă adevărul este destul de urât şi aşa.

Iată faptele: în aprilie 1942, Elizabeth McKenna— femeie NECĂSĂTORITĂ – dă naştere unei fetiţe, în propria ei casă. La naştere au fost de faţă Eben Ramsey şi Isola Pribby – el, ca s-o ţină pe tânăra mamă de mână; ea, ca să aibă grijă să nu se stângă focul în sobă. Înainte de sosirea domnului doctor Martin, de naşterea propriu-zisă s-au ocupat Amelia Maugery şi Dawsey Adams (Un bărbat necăsătorit! Ce ruşine!). Presupusul tată? Absent! De fapt, părăsise insula cu puţin timp înainte. „A fost trimis în misiune pe continent” – AŞA MERGEA VORBA. Situaţia este cum nu se poate mai clară – atunci când relaţia lor clandestină n-a mai putut fi tăgăduită, căpitanul Hellman şi-a părăsit amanta şi a lăsat-o să tragă singură ponoasele.

Aş fi putut prezice acest rezultat scandalos. Am văzut-o de mai multe ori pe Elizabeth cu amantul ei când se plimbau şi erau cufundaţi în conversaţie sau când culegeau urzici pentru supă, sau când adunau lemne de foc. Şi odată i-am surprins când el o mângâia pe obraz.

Cu toate că ştiam că şansele mele de reuşită erau minime, am considerat de datoria mea s-o avertizez asupra urmărilor pe care le va avea comportamentul ei nesăbuit. Aşa că i-am zis că va fi alungată din rândul oamenilor respectabili. Dar ea nu m-a luat în seamă. Ba chiar a râs. Am îndurat batjocura, dar atunci mi-a zis să ies din casa ei.

Nu sunt mândră de profeţia mea. Mândria nu-i un sentiment

creştinesc

Dar să revin la copil – i-au pus numele Christina şi îi zic Kit. Un an după naştere, Elizabeth – la fel de imprudentă ca întotdeauna – a comis un act ilegal, interzis de Forţa de Ocupaţie Germană: a oferit adăpost şi a dat de mâncare unui prizonier scăpat din mâinile armatei germane. A fost arestată şi trimisă la închisoare pe continent.

Cât Elizabeth a fost în temniţă, de fiica ei a avut grijă doamna Maugery, care a luat-o la ea acasă. Şi din seara aceea? Membrii clubului de literatură au crescut-o de parcă ar fi fost sânge din sângele lor. De întreţinerea copilului s-a ocupat în principal Amelia Maugery, dar şi ceilalţi membri o luau la ei acasă pe rând – la fel cum împrumuţi o carte de la bibliotecă.

Au legănat-o pe fetiţă şi au răsfăţat-o, iar acum, că a mai crescut şi poate să meargă, îi însoţeşte pretutindeni – fie ţinându-i de mână, fie cocoţată pe umerii lor. Halal educaţie îi mai dau, ce să zic! Cu niciun chip nu trebuie să lăudaţi asemenea oameni în *The Times!*

Nu am să vă mai deranjez – eu mi-am făcut datoria. De acum doar de dumneavoastră depinde.

Adelaide Addison

Telegramă de la Sidney pentru Juliet

20 martie 1946

DRAGĂ JULIET – ÎNTOARCEREA ACASĂ AMÂNATĂ. CĂZUT DE PE CAL, RUPT PICIOR, ÎNGRIJIT DE PIERS. CU DRAG, SIDNEY

Telegramă de la Juliet pentru Sidney

20 martie 1946

VAI DE MINE, CARE PICIOR? ÎMI PARE FOARTE RĂU. CU DRAG, JULIET

Telegramă de la Sidney pentru Juliet

22 martie 1946

CELĂLALT. NU TE ÎNGRIJORA – DURERI MICI. PIERS ESTE O INFIRMIERĂ EXCELENTĂ. CU DRAG, SIDNEY

Telegramă de la Juliet pentru Sidney

22 martie 1946

FOARTE FERICITĂ CĂ NU E CEL RUPT DE MINE. CE SĂ-ŢI TRIMIT PENTRU O CONVALESCENŢĂ CÂT MAI PLĂCUTĂ? CĂRŢI – PLĂCI DE PATEFON – JETOANE PENTRU POKER – SÂNGELE MEU?

Telegramă de la Sidney pentru Juliet

22 martie 1946

NICI SÂNGE, NICI CĂRŢI, NICI JETOANE. DOAR SCRISORI LUNGI CA SĂ NE BINEDISPUNEM. CU DRAG, SIDNEY ŞI PIERS

Din partea lui Juliet pentru Sophie

23 martie 1946

Draga mea Sophie,

Eu am primit doar o telegramă, aşa că tu ştii mai multe decât mine. Însă, indiferent de circumstanţe, este absolut ridicol să te gândeşti să iei avionul până în Australia. Cui îl laşi pe Alexander? Şi pe Dominic? Şi mieluţii tăi? Se vor usca toţi de dorul tău.

Calmează-te şi gândeşte-te puţin – îţi vei da seama că nu ai de ce să te frământi. În primul şi primul rând, de Sidney se

ocupă Piers şi o face excelent. În al doilea rând, mai bine Piers decât noi – nu cred că nu-ţi aminteşti ce bolnav urâcios este Sidney. Ar trebui să ne considerăm norocoase că se află la mii de kilometri depărtare. În al treilea rând, Sidney munceşte fără preget de ani întregi. Are nevoie de odihnă şi probabil că doar piciorul ăla rupt îl va convinge să stea potolit. Însă cel mai important motiv pentru care nu trebuie să te duci acolo este că *el nu are nevoie de noi.*

Sunt mai mult decât convinsă că Sidney ar prefera să mă apuc să scriu la o carte nouă decât să apar la căpătâiul patului său, aşa că am de gând să rămân aici, în apartamentul meu jalnic, şi să caut un subiect. Am o idee foarte vagă, dar mult prea şubredă şi neajutorată ca să vorbesc deocamdată cuiva despre ea, chiar şi ţie. În cinstea piciorului lui Sidney, vreau să o menajez şi să o hrănesc, să văd dacă reuşesc s-o fac să se dezvolte.

Să trecem acum la subiectul Markham V. Reynolds (Junior). Întrebările tale despre acest domn sunt extrem de delicate, extrem de subtile, extrem de asemănătoare cu o lovitură de ciocan în moalele capului. Cum adică dacă m-am îndrăgostit de el? Întrebarea asta e ca o tubă printre flaute şi, sincer, mă aştept la mai mult din partea ta. Prima regulă a indiscreţiei spune că trebuie să abordezi problema pe ocolite. Când ai început să-mi trimiţi scrisori ameţitoare despre Alexander, te-am întrebat eu dacă te-ai îndrăgostit de el? Nici vorbă! Te-am întrebat ce animal îi place cel mai mult. Iar răspunsul tău mi-a spus tot ce trebuia să ştiu despre el – câţi bărbaţi din lumea asta ar recunoaşte că iubesc raţele? (Ceea ce aduce în discuţie o altă chestiune: habar n-am ce animal îi place lui Mark. Dar mă îndoiesc că ar fi raţa.)

Vrei câteva sfaturi? Mă poţi întreba care sunt scriitorii lui preferaţi (Dos Passos! Hemingway!!). Sau care-i culoarea lui favorită (albastru – nu ştiu exact care nuanţă, dar probabil că albastru-intens). Sau dacă dansează bine? (Da, mult mai bine decât mine, nu mă calcă niciodată, însă nu vorbeşte şi nici măcar nu fredonează atunci când dansăm. Din câte ştiu, nu fredonează niciodată.) Dacă are fraţi sau surori? (Are. Două

surori mai mari, una căsătorită cu un magnat al zahărului, cealaltă rămasă văduvă anul trecut. Plus un frate mai mic, despre care-mi spune, zâmbind cu dispreţ, că este un neghiob.)

Deci, acum că ţi-am făcut eu treaba, poate ai să-mi răspunzi tu la întrebarea asta ridicolă, căreia eu nu-i dau de cap. Atunci când sunt lângă Mark, mă cuprinde un fel de tulburare care ar putea fi dragoste, dar la fel de bine ar putea să n-aibă niciun fel de legătură cu acest sentiment. Necazul este că nu-mi dă pace. De pildă, mă tem de întâlnirea de diseară. Mergem la alt dineu, la fel de epatant ca toate de până acum, unde bărbaţii se vor apleca peste mese ca să-şi argumenteze mai bine punctul de vedere, iar femeile vor gesticula foarte mult din portţigarete. Of, Doamne, cât de mult mi-aş dori să mă cuibăresc pe canapeaua mea, însă trebuie să-mi adun puterile şi să mă gătesc cu o rochie de seară. Dragoste sau nu, Mark îmi pune la grea încercare garderoba.

Prin urmare, scumpo, nu te mai agita atâta din cauza lui Sidney. Ca mâine o să ne dea din nou târcoale.

Cu dragoste,
Juliet

Din partea lui Juliet pentru Dawsey

25 martie 1946

Dragă domnule Adams,

Am primit o scrisoare lungă (de fapt, două scrisori lungi!) de la o oarecare domnişoară Adelaide Addison, care mă avertizează să nu scriu în articol despre clubul dumneavoastră. Pentru că, dacă am s-o fac, dânsa se va spăla definitiv pe mâini de mine. Voi încerca să suport cu dârzenie această năpastă. E tare înverşunată împotriva femeilor care s-au iubit cu soldaţii nemţi, nu vi se pare?

De asemenea, am primit o scrisoare la fel de lungă despre poezie de la Clovis Fossey. Şi una de la Isola Pribby despre

surorile Brontë. Pe lângă faptul că mi-au făcut o mare plăcere, mi-au dat şi idei noi pentru articol. Cu toate informaţiile primite de la ei, de la dumneavoastră, de la domnul Ramsey şi doamna Maugery, am sentimentul că acum Guernsey scrie articolul în locul meu. Până şi domnişoara Adelaide Addison şi-a adus o contribuţie remarcabilă – şi voi fi extrem de încântată să nu ţin cont de recomandările dânsei.

Spre regretul meu, nu ştiu atât de multe lucruri despre copii. Am un fin minunat – un băieţel de trei ani, pe nume Dominic, fiul prietenei mele, Sophie. Ei locuiesc în Scoţia, în apropiere de Oban, aşa că nu-l văd prea des. Dar atunci când ne întâlnim, sunt mereu surprinsă să descopăr cum i se dezvoltă personalitatea – nici nu mă obişnuisem bine cu boţul ăla cu ochi, că a şi început să meargă singur şi să fugă de colo colo. Doar şase luni din viaţa lui am pierdut şi – ce să vezi? – a învăţat să vorbească! Acum vorbeşte de unul singur, lucru care mi se pare nespus de adorabil, pentru că la fel fac şi eu.

Puteţi să-i spuneţi lui Kit că mangusta este un animal care seamănă cu o nevăstuică şi care are dinţi foarte ascuţiţi şi este foarte iute din fire. Este singurul inamic natural al cobrei, fiind imună la veninul de şarpe. Dacă nu găseşte şerpi, se hrăneşte cu scorpioni. Poate găsiţi una să i-o faceţi cadou.

A dumneavoastră,
Juliet Ashton

P.S. M-am gândit mult dacă să vă trimit scrisoarea asta – cum ar fi să fiţi prieten cu Adelaide Addison? Însă mi-am dat seama că aşa ceva nu este posibil, aşa că iată că v-am expediat-o.

Din partea lui John Booker pentru Juliet

27 martie 1946

Stimată domnişoară Ashton,

Amelia Maugery m-a rugat să vă scriu, deoarece sunt unul dintre membrii fondatori ai „Clubului de literatură şi de plăcinte din coji de cartofi” de la Guernsey, chiar dacă nu am citit decât o singură carte (ce-i drept, de mai multe ori). Este vorba despre *Epistolele lui Seneca: traduse din limba latină într-un volum şi addenda.* Seneca şi clubul de literatură m-au ajutat să nu duc viaţa cumplită a beţivilor.

Din 1940 şi până în 1944, am pretins în faţa autorităţilor germane că aş fi fost lordul Tobias Penn-Piers – fostul meu stăpân, care fugise îngrozit în Anglia când au început bombardamentele asupra insulei Guernsey. Eu eram valetul lui, dar nu m-a luat cu el. Numele meu real este John Booker, născut şi crescut în Londra.

În noaptea cu friptura de porc, am fost prins afară după ora de stingere împreună cu ceilalţi. Nu-mi aduc aminte prea clar cum a fost. Probabil că eram cam ameţit, pentru că aşa eram mai mereu pe vremea aia. Îmi amintesc doar că soldaţii ţipau şi îşi agitau armele spre noi şi că Dawsey încerca să mă ţină în picioare. După aia am auzit vocea lui Elizabeth. Zicea ceva despre nişte cărţi – în ruptul capului nu reuşeam să pricep ce legătură aveau cărţile cu buclucul în care intraserăm. Şi după aia Dawsey a început să mă tragă repede după el printr-o păşune. Şi după aia am picat lat pe patul meu. Asta-i tot ce ştiu.

Dar dumneavoastră doriţi să aflaţi cum mi-au influenţat cărţile viaţa şi, după cum v-am spus, nu este vorba decât despre o singură carte. Seneca. Ştiţi cine a fost? Un filozof roman, care scria scrisori unor prieteni imaginari, în care îi sfătuia cum să se poarte până la sfârşitul vieţilor lor. Poate vi se pare plictisitor, dar scrisorile lui nu sunt deloc aşa –, ci extrem de spirituale. Eu cred că poţi învăţa mult mai multe dacă şi râzi în acelaşi timp.

Am impresia că vorbele lui au ecou printre oamenii din toate vremurile. Am să vă dau un exemplu din actualitate: aviatorii din Luftwaffe şi tunsorile lor. Pe perioada bombardamentelor asupra Londrei, avioanele Luftwaffe decolau de pe Guernsey şi se întâlneau cu bombardierele cele mari pe drumul spre Londra. Zburau doar noaptea, aşa că zilele şi le petreceau aşa cum

pofteau în St. Peter Port. Şi cum anume pofteau piloţii nemţi să şi le petreacă? În saloanele de frumuseţe: ca să li se lustruiască unghiile, să li se maseze feţele, să li se penseze sprâncenele, să li se onduleze şi coafeze părul. De fiecare dată când îi vedeam mergând câte cinci pe stradă, înghiontindu-i pe localnici de pe trotuare şi având toţi părul strâns sub fileu, îmi aminteam de vorbele lui Seneca despre Garda Pretoriană. „Câţi dintre aceştia n-ar prefera neorânduiala din Roma în locul părului răvăşit."

Acum vă voi povesti cum de am ajuns să pretind că aş fi fostul meu stăpân. Lordul Tobias a vrut să se adăpostească într-un loc sigur pe perioada războiului, aşa că a cumpărat conacul La Fort de pe insula Guernsey. Primul Război Mondial şi-l petrecuse în Caraibe, numai că acolo a avut mult de tras din cauza căldurii insuportabile.

Aşa că, în primăvara lui 1940, s-a mutat în La Fort, cu cea mai mare parte a bunurilor sale – printre care şi lady Tobiay. Chausey, majordomul lui de la Londra, se încuiase în cămară şi refuza să mai iasă de acolo. Prin urmare, eu, valetul, am fost nevoit să iau locul lui Chausey şi să supraveghez aşezarea mobilelor, agăţarea draperiilor, lustruitul argintăriei şi *aprovizionarea cramei.* A trebuit să stau în pivniţa aia să aşez fiecare sticlă cu vin la locul ei, cu mai multă grijă decât aş fi culcat un prinţ în pătuţul lui.

Chiar atunci când am atârnat şi ultimul tablou pe perete, avioanele germane au început să bombardeze St. Peter Port. Lordul Tobias a intrat în panică, a luat legătura cu căpitanul iahtului său şi i-a poruncit aşa: „Pregăteşte iahtul!" Acuma trebuia să ne apucăm să încărcăm la loc toată argintăria, tablourile, bibelourile – şi, dacă mai rămânea ceva loc, şi pe lady Tobias – şi să pornim de îndată spre Anglia.

Eu am fost ultimul la urcarea la bord, iar lordul Tobias nu mai pregeta să urle la mine: „Mai repede, omule! Grăbeşte-te! Dau năvală friţii!" În clipa aceea mi-am dat seama de adevăratul meu destin, domnişoară Ashton. Încă mai aveam cheia de la crama Alteţii Sale. Şi m-am gândit la toate sticlele alea cu vin, şampanie, rachiu, coniac – sticle care nu au mai apucat să fie încărcate pe iaht. Şi m-am văzut pe mine singur în

mijlocul lor. Nu m-am mai gândit deloc la datoria mea faţă de lordul Tobias – de fapt, nu m-am mai gândit deloc la lordul Tobias. Mai bine zis, nu m-am mai gândit deloc *că eram servitorul lui.*

M-am răsucit pe călcâie şi am coborât repede pasarela. Apoi am urmărit de pe mal cum se îndepărta iahtul. Şi cum lordul Tobias încă mai zbiera după mine. După aia am intrat în conac, am făcut focul şi am coborât în cramă. Am ales o sticlă cu vin roşu şi i-am scos dopul. Am lăsat vinul să respire. După care m-am dus în bibliotecă, am sorbit din pahar şi am început să citesc *Ghidul iubitorului de vinuri.*

Şi am citit despre struguri şi am lucrat în grădină şi am dormit în pijamale din mătase – şi am băut vin. Până în septembrie, când au trecut pe la mine Amelia Maugery şi Elizabeth McKenna. Pe Elizabeth o cunoşteam oarecum – schimbam câteva cuvinte când ne întâlneam în piaţă dar pe doamna Maugery nici măcar n-o mai văzusem până atunci. Şi m-am întrebat dacă nu cumva aveau de gând să mă dea pe mâna poliţiei.

Nici vorbă. Veniseră să mă pună în gardă. Comandantul neamţ din Guernsey dăduse ordin ca toţi evreii să se prezinte la Hotelul Grand Lodge ca să fie înregistraţi. Conform spuselor lui, documentele noastre de identitate vor fi ştampilate cu cuvântul *Juden*[39], după care ni se va da drumul să plecăm acasă. Elizabeth ştia că mama mea fusese evreică; i-o mărturisisem eu odată. Aşa că cele două doamne veniseră să-mi spună că în niciun caz nu trebuia să mă duc la Hotelul Grand Lodge.

Însă asta nu era tot. Elizabeth se gândise bine (mult mai bine decât mine) la situaţia dificilă în care mă aflam şi făcuse un plan. Din moment ce toţi localnicii erau obligaţi să aibă documente de identitate, de ce n-aş fi putut eu să spun că sunt chiar lordul Tobias Penn-Piers? Aş fi zis că venisem doar în vizită pe insulă şi că îmi lăsasem toate documentele la banca mea din Londra. Amelia era convinsă că domnul Dilwyn va fi de acord să-mi susţină povestea, ceea ce s-a şi întâmplat. El şi Amelia m-au însoţit la comandament şi cu toţii am jurat că eu sunt nimeni altul decât lordul Tobias Penn-Piers.

Tot Elizabeth a venit cu ideea unui ultim detaliu care să ne completeze înşelătoria. Nemţii rechiziţionau toate casele frumoase din Guernsey pentru ofiţerii lor şi nu aveau cum să treacă cu vederea un conac atât de arătos ca La Fort. Iar eu trebuia să mă port exact ca lordul Tobias Penn-Piers atunci când aveam să mă pomenesc cu ei în pragul uşii. Să fiu relaxat şi să arăt ca un lord fără nicio grijă pe lume. M-am îngrozit la culme.

„Prostii!" mi-a zis atunci Elizabeth. „Ai figura potrivită, Booker. Eşti înalt, ai tenul măsliniu, eşti chipeş şi ai o atitudine plină de dispreţ, aşa cum au toţi valeţii."

Şi s-a hotărât pe loc să-mi facă portretul, sugerând că ar fi al unui strămoş Penn-Piers din secolul al şaisprezecelea. Prin urmare, am fost nevoit să-i pozez purtând o mantie din catifea şi guler mare, încreţit şi ţeapăn. Elizabeth m-a pus să stau pe un scaun, cu spatele la o tapiserie învăluită în umbre şi să mă fac că mă joc cu pumnalul. Aveam o înfăţişare Nobilă, Ofensată şi Perfidă.

Mişcarea asta a fost genială, pentru că, după nici două săptămâni, un grup de ofiţeri germani (şase cu toţii) au apărut în biblioteca mea – fără să fi bătut la uşă. I-am primit, sorbind un Château Margaux '93 şi semănând izbitor de mult cu „strămoşul" meu, al cărui portret era atârnat deasupra căminului.

Nemţii s-au ploconit înaintea mea şi s-au purtat cu o politeţe desăvârşită, dar asta nu i-a împiedicat să-mi ia casa şi pe mine să mă mute în baraca portarului chiar a doua zi. După ora de stingere din noaptea aceea, Eben şi Dawsey s-au furişat până la mine şi m-au ajutat să mut majoritatea sticlelor cu vin la noua mea locuinţă, unde le-au ascuns cu mare dibăcie în spatele stivei de lemne, în puţ, pe horn, sub o căpiţă de fân şi deasupra căpriorilor. Dar, chiar şi cu tot transportul ăsta, tot am rămas fără băutură la începutul lui 1941. Tristă zi a mai fost aceea, însă m-au ajutat prietenii să nu mă mai gândesc la seceta care mă aştepta – şi apoi, apoi l-am descoperit pe Seneca.

Au început să-mi placă întrunirile noastre literare – m-au ajutat să suport mai uşor ocupaţia. Unele dintre cărţi păreau

destul de interesante, însă eu i-am rămas credincios lui Seneca. Am ajuns să cred că mie îmi vorbeşte el, în felul lui amuzant şi sarcastic. Am ajuns să cred că îmi vorbeşte numai şi numai mie.

Încă mă mai duc la întrunirile clubului nostru. Toţi s-au săturat de Seneca al meu şi mă imploră să mai citesc şi altceva. Vreau să vă mai spun că joc şi în piesele puse în scenă de una dintre companiile de teatru ambulant de la noi – rolul lordului Tobias mi-a trezit gustul pentru actorie. Plus că sunt înalt şi vorbesc foarte tare, deci pot fi văzut şi auzit din spatele sălii.

Mă bucur tare mult că s-a terminat războiul şi că pot să fiu din nou John Booker.

Al dumneavoastră,
John Booker

Din partea lui Juliet pentru Sidney şi Piers

31 martie 1946

Dlui Sidney Stark
Hotel Monreagle
Broadmeadows Avenue, 79
Melbourne
Victoria
Australia

Dragii mei Sidney şi Piers,

Nu mi-am vărsat sângele – doar mi-am scrântit degetele, copiind scrisorile alăturate pe care le-am primit de la noii mei prieteni din Guernsey. Îmi plac teribil de mult epistolele lor şi n-aş suporta ideea de a trimite originalele la capătul pământului, unde cu siguranţă că ar fi mâncate de câinii sălbatici.

Bineînţeles că ştiam că Insulele Canalului au fost sub ocupaţie germană, dar nu prea m-am gândit la soarta lor în timpul războiului. În ultima vreme, însă, am citit toate

articolele din *The Times* şi tot ce am putut găsi la Biblioteca din Londra despre perioada aceea. Mai am nevoie şi de un ghid bun de călătorie pentru Guernsey – unul cu descrieri, nu cu mersul trenurilor şi recomandări de hoteluri – ca să-mi pot face o idee despre insulă.

Lăsând la o parte interesul meu pentru *interesul lor* pentru lectură, trebuie să mărturisesc că m-am îndrăgostit de doi bărbaţi: Eban Ramsey şi Dawsey Adams. Clovis Fossey şi John Booker îmi sunt doar simpatici. Vreau să mă adopte Amelia Maugery, iar eu s-o adopt pe Isola Pribby. Vă las pe voi să deduceţi singuri ce sentimente nutresc faţă de Adelaide Addison (domnişoară) după ce îi veţi fi citit scrisorile. V-o spun cu toată sinceritatea că acum am impresia că trăiesc mai mult pe insula Guernsey decât la Londra – şi mă prefac că lucrez, dar cu o ureche ciulită la foşnetul scrisorilor care cad în cutia poştală. Iar când îl aud, mă reped ca nebuna pe scară, abia aşteptând să citesc următoarea parte a poveştii. Probabil că la fel se simţeau şi oamenii strânşi la uşa editurii ca să apuce cel mai recent capitol din *David Copperfield* imediat ce ieşea din tiparniţă.

Ştiu că şi ţie îţi vor plăcea scrisorile astea, Sidney – dar te-ar interesa să citeşti mai multe? Pe mine mă fascinează şi mă emoţionează aceşti oameni şi experienţele lor din război. Pe tine nu? Nu crezi că e rost de o carte aici? Nu trebuie să fii politicos – vreau să-ţi cunosc părerea sinceră (şi pe a lui Piers). Şi să nu-ţi faci griji – voi continua să-ţi trimit copii după scrisori, chiar dacă nu vrei să scriu o carte despre Guernsey. Nu mă caracterizează răzbunările meschine (în cea mai mare parte a timpului).

Din moment ce mi-am sacrificat degetele mari ca să te amuz pe tine, ar trebui să-mi trimiţi şi tu cea mai recentă scriere a lui Piers. Ce mult mă bucur că te-ai apucat iar de scris, dragul meu!

Vă îmbrăţişez pe amândoi cu toată dragostea,
Juliet

Din partea lui Dawsey pentru Juliet

2 aprilie 1946

Dragă domnişoară Ashton,

În biblia domnişoarei Adelaide Addison, cel mai mare păcat este buna dispoziţie (urmat imediat de lipsa smereniei). Prin urmare nu mă miră deloc că s-a gândit să vă scrie despre iubitele soldaţilor germani. Adelaide se hrăneşte cu furie.

Mai rămăseseră în Guernsey câţiva bărbaţi necăsătoriţi, însă niciunul care să poată trezi interesul domnişoarelor. Cei mai mulţi eram extenuaţi, murdari, măcinaţi de griji, jerpeliţi şi desculţi – eram învinşi şi asta ni se citea pe feţe. Ne lipseau energia, timpul şi banii pentru distracţie. Bărbaţii din Guernsey nu mai aveau niciun farmec – în timp ce soldaţii germani aveau din belşug. Erau înalţi, blonzi, chipeşi şi bronzaţi – ca nişte zei, după cum zicea o prietenă de-ale mele. Dădeau petreceri somptuoase, erau veseli şi spirituali, aveau maşini, aveau bani şi erau în stare să danseze noaptea întreagă.

Însă unele dintre fetele care se întâlneau cu ei o făceau ca să aibă ţigări pentru taţii lor şi pâine pentru familie. Veneau de la petrecerile acelea cu poşetele încărcate cu chifle, pateuri cu carne, fructe şi jeleuri, iar familiile lor aveau ce mânca a doua zi.

Nu cred că există mulţi localnici care să se fi împrietenit cu duşmanul din plictiseală. Sigur, plictiseala este un motiv puternic, iar perspectiva unei petreceri constituie o atracţie deosebită – mai cu seamă când eşti tânăr.

Au fost mulţi aceia care au refuzat să aibă de-a face cu nemţii – iar, după mintea lor, doar dacă îi salutai erai pe loc considerat că pactizezi cu inamicul. Însă situaţia a fost de aşa natură că eu nu am putut să respect regula asta în cazul căpitanului Christian Hellman, doctor în trupele de ocupaţie şi bun prieten al meu.

La sfârşitul anului 1941 nu se mai găsea sare pe insula noastră şi nici din Franţa nu mai primeam. Supele şi mâncărurile din rădăcinoase n-au niciun gust fără sare, aşa că

nemţilor le-a venit ideea să o înlocuiască cu apa de mare. O aduceau din golf şi o turnau într-un rezervor uriaş, instalat în centrul oraşului St. Peter Port. Toată lumea trebuia să se ducă până acolo, să-şi umple găleţile şi să se întoarcă acasă. Acolo trebuia să punem apa la fiert până se evapora toată şi să folosim mâzga rămasă pe fundul oalei pe post de sare. Însă planul nemţilor n-a avut succes, pentru că nici lemne nu erau destule ca să ne permitem să le irosim clocotind atât de mult apa aia. Aşa că ne-am hotărât să ne fierbem legumele direct în apa de mare.

Aroma mâncării a fost mai bună aşa, numai că erau mulţi bătrâni care nu puteau să bată tot drumul până în oraş şi nici să care înapoi găleţile alea grele. Nimeni nu prea mai avea putere pentru asemenea corvezi. Eu personal şchiopătez puţin din cauză că mi-am rupt pe vremuri un picior şi osul mi s-a sudat prost după aia. E drept că beteşugul ăsta m-a scăpat de armată şi nici nu m-a deranjat prea tare. Eram destul de zdravăn, aşa că m-am apucat să duc eu apa acasă la nişte oameni.

I-am dat doamnei LePell un hârleţ şi un coş împletit în schimbul căruciorului ei de copii, iar domnul Soames mi-a dat două butoiaşe de vin din lemn de stejar, fiecare cu câte un cep. Am fixat butoiaşele alea în căruţ – şi aşa m-am făcut cu un vehicul pentru transportul apei. Mai rămăseseră câteva plaje neminate şi îmi era uşor să cobor până acolo, să umplu pe rând butoiaşele cu apă de mare şi să le duc înapoi la căruţ.

Vântul de noiembrie este tăios pe insula noastră şi, într-o zi, mi-au amorţit mâinile după ce umplusem primul butoi. M-am oprit lângă cărucior, încercând să-mi încălzesc degetele, când a trecut Christian pe lângă mine cu maşina. A oprit, a dat cu spatele şi m-a întrebat dacă am nevoie de ajutor. I-am zis că nu, dar el a coborât din maşină şi m-a ajutat să urc butoiaşul în căruţ. Apoi, fără nici măcar un singur cuvânt, a venit pe plajă cu mine şi m-a ajutat să umplu şi al doilea butoi.

Până atunci nu observasem că avea un umăr şi un braţ ţepene, dar infirmitatea asta a lui plus piciorul meu şchiop ne-au făcut să alunecăm pe grohotiş atunci când urcam malul şi să scăpăm butoiul din mâini. S-a rostogolit, s-a spart de pietre şi

ne-a făcut leoarcă pe amândoi. Numai Dumnezeu ar putea să ştie de ce ni s-a părut nostimă toată povestea asta, dar aşa a fost. Ne-am sprijinit de mal, incapabili să ne oprim din râs. Atunci mi-a căzut din buzunar cartea cu eseurile lui Elia, iar Christian a cules-o repede de pe jos ca să nu se ude şi mai tare. „O, Charles Lamb", a zis el, întinzându-mi volumul. „Nu era genul de om pe care să-l deranjeze puţină umezeală." Probabil că mi-a desluşit mirarea pe chip, pentru că a adăugat: „L-am citit de mai multe ori când eram acasă. Aveţi o bibliotecă portabilă. Va invidiez."

Am urcat malul până la maşina lui. A vrut să ştie dacă pot face rost de alt butoi. I-am zis că pot şi i-am explicat traseul meu de livrare a apei. A dat din cap şi eu am vrut să plec spre căruciorul meu. Dar m-am întors cu faţa la el şi i-am spus: „Dacă vreţi, vă ofer cu împrumut." Ai fi zis că-i dăruiam luna de pe cer. Atunci am făcut cunoştinţă aşa cum se cuvine: ne-am prezentat şi ne-am strâns mâinile.

După aceea, venea deseori să mă ajute să car apa. Când terminam, îmi oferea câte o ţigară şi stăteam de vorbă pe marginea drumului – discutam despre frumuseţea insulei Guernsey, despre istorie, cărţi, agricultură. Dar niciodată despre prezent – doar despre lucruri care nu aveau nicio legătură cu războiul. Odată a trecut Elizabeth pe lângă noi, pe bicicleta aia şubredă a ei. Lucra ca infirmieră şi fusese de serviciu toată ziua – probabil şi mare parte din noapte. Hainele ei erau mai mult petice, aşa cum erau hainele tuturor localnicilor. Însă Christian s-a întrerupt în mijlocul propoziţiei ca să se uite la ea. Elizabeth s-a apropiat de noi şi s-a oprit. Niciunul nu a rostit vreun cuvânt, dar le-am văzut expresiile întipărite pe chip şi am plecat de lângă ei cât de repede am putut. Nu ştiusem că se cunoşteau.

Christian fusese medic de front până când căpătase rana la umăr şi fusese transferat din Europa de Est la Guernsey. Apoi, începutul lui 1942 a fost trimis la un spital din Caen; vaporul pe care se afla a fost scufundat de bombele aliaţilor şi el s-a înecat. Doctorul Lorenz, şeful spitalului forţelor germane de ocupaţie, ştia că eram prieteni şi a venit la mine să mă înştiinţeze despre

moartea lui. Voia să-i dau eu vestea lui Elizabeth. Şi am făcut-o.

Poate că au fost mai neobişnuite circumstanţele în care am făcut cunoştinţă cu Christian, dar prietenia noastră a fost reală şi sinceră. Sunt convins că mulţi localnici au ajuns să se împrietenească cu unii dintre soldaţii germani. Însă uneori mă gândesc la Charles Lamb şi mă minunez cum de cineva născut în 1775 a reuşit să-mi aducă asemenea prieteni cum sunteţi dumneavoastră şi cum a fost Christian.

Al dumneavoastră,
Dawsey Adams

Din partea lui Juliet pentru Amelia

4 aprilie 1946

Dragă doamnă Maugery,

După luni de aşteptare a ieşit şi soarele şi, dacă stau pe scaun şi îmi întind gâtul, îl văd scânteind pe apa râului. Îmi întorc privirea de la mormanele de moloz de pe stradă şi îmi spun că Londra este din nou frumoasă.

Am primit o scrisoare tristă de la Dawsey Adams, în care mi-a povestit despre Christian Hellman, despre bunătatea lui şi despre felul în care a murit. Războiul este o fiară nemiloasă, nu credeţi? Un suflet atât de cumsecade – dispărut aşa de timpuriu. Ce lovitură grea trebuie să fi fost pentru Elizabeth. Şi ce bine că v-a avut pe dumneavoastră, pe domnul Ramsey, pe Isola şi pe Dawsey să-i fiţi alături la naşterea copilaşului.

Mai este puţin şi va fi primăvară în toată regula. Mie deja îmi este cald când stau la soare. Iar pe strada mea – acum nu-mi mai întorc privirea – un bărbat îmbrăcat cu un pulover peticit îşi vopseşte uşa de la casă în albastru deschis. Doi băieţei, care până acum s-au ciomăgit cu nişte beţe, îl roagă să le permită să-l ajute. Bărbatul dă fiecărui copil câte o pensulă mică. Poate că războiul are totuşi un sfârşit.

A dumneavoastră,
Juliet Ashton

De la Mark pentru Juliet

5 aprilie 1946

Dragă Juliet,

Răspunsul tău a fost ambiguu, iar mie asta nu-mi place. Nu vreau să văd piesa cu altcineva – vreau să merg la teatru cu tine. La drept vorbind, nu dau doi bani pe piesa aia. Vreau doar să te scot din casă. La cină? La ceai? La un cocktail? La o plimbare cu barca? La dans? Alege tu şi eu mă voi supune. Rareori sunt aşa docil – nu pierde ocazia de a mă face un om mai bun!

Al tău,
Mark

De la Juliet pentru Mark

Dragă Mark,

Vrei să vii cu mine la British Museum? Am un rendez-vous în Sala de Lectură la ora două. Poate ne uităm la mumii după aceea.

Juliet

De la Mark pentru Juliet

La dracu' cu Sala de Lectură şi cu mumiile! Haide să luăm prânzul împreună!

Mark

De la Juliet pentru Mark

Zici că asta este o purtare docilă!

Juliet

De la Mark pentru Juliet

La dracu' şi cu purtarea docilă.

M.

Din partea lui Will Thisbee pentru Juliet

7 aprilie 1946

Stimată domnişoară Ashton,

Sunt membru al Clubului de literatură şi plăcinte din coji de cartofi de pe insula Guernsey. Am o prăvălie de feronerie, dar unora le place să spună că nu sunt decât un negustor de fiare vechi. De asemenea, inventez tot soiul de aparate care fac mai uşoară munca în gospodărie – ultimul a fost un cârlig de rufe electric, care mişcă uşor cearşafurile în vânt, menajând astfel mâinile spălătoresei.

Dacă am găsit alinare în lectură? Da, însă nu de la bun început. Obişnuiam doar să mă duc într-un colţ şi să-mi mănânc plăcinta în tihnă. Dar odată a dat Isola peste mine şi mi-a spus că trebuie să citesc şi eu o carte şi apoi să vorbesc despre ea, aşa cum fac ceilalţi. Mi-a dat o carte cu titlul *Trecut şi prezent,* scrisă de Thomas Carlyle{40}. N-am pomenit un om mai plicticos – mi-a dat nişte dureri înfiorătoare de cap până când am ajuns la partea despre religie.

N-am fost ceea ce se cheamă un om cucernic, dar nu pentru că n-aş fi vrut. Mergeam de la biserică la capelă şi înapoi ca o albină printre flori, însă niciodată n-am fost în stare să înţeleg aşa cum trebuie religia – până când mi-a prezentat-o domnul Carlyle într-o altă manieră. Se plimba printre ruinele abaţiei din Bury St. Edmunds, când i-a venit o idee pe care a aşternut-o

imediat pe hârtie:

> Te gândeşti vreodată că oamenii au avut şi ei un suflet – şi sufletul aceasta nu ar fi fost doar o vorbă în vânt sau o figură de stil, ci un adevăr de care erau conştienţi şi care îi influenţa! Cu siguranţă că pe vremea aceea lumea era cu totul alta… însă mare păcat că ne-am pierdut legăturile cu sufletele noastre… va trebui să le căutăm din nou, altminteri asupra noastră vor cădea toate nenorocirile.

Nu-i ciudat să ştii din auzite că ai un suflet, nu prin prisma legăturilor cu el? De ce să-mi spună pastorul dacă am sau nu suflet? Dacă aş crede că am suflet, atunci aş auzi singur ce are să-mi spună.

Am vorbit despre domnul Carlyle în faţa membrilor din clubul nostru şi am stârnit o mare dezbatere despre existenţa sufletului. Există? Nu există? Poate există, dar n-avem de unde să ştim. Domnul doctor Stubbins striga cel mai tare şi, foarte curând, toţi au încetat să mai vorbească şi au început să-l asculte.

Thompson Stubbins este un om înzestrat cu o gândire originală şi profundă. A fost psihiatru la Londra până în 1934, când a luat-o razna la dineul anual al Societăţii „Prietenii lui Sigmund Freud”. Mi-a spus întreaga poveste mai demult. „Prietenii lui Freud” erau limbuţi şi cuvântările lor durau ore în şir – iar farfuriile rămâneau goale în tot acest timp. Când, în sfârşit, a venit şi mâncarea, asupra sălii a căzut o tăcere deplină. Vedeţi dumneavoastră, toţi psihiatrii ăia erau ocupaţi să-şi înfulece cotletele. Thompson a profitat de această ocazie: a lovit cu lingura în pahar şi a început să strige, chiar dacă nu i se dăduse cuvântul.

„Oare s-a gândit vreunul dintre dumneavoastră că, în aceeaşi perioadă în care s-a renunţat la noţiunea de SUFLET, a apărut Freud cu noţiunea de EGO, care să o înlocuiască? Câtă sincronizare la omul acesta! Oare s-a oprit el să se gândească mai bine? Ce moşneag inconştient! Părerea mea este că oamenii spun verzi şi uscate despre ego-uri, pentru că se tem că ei înşişi

n-ar avea suflet. Ia gândiţi-vă la asta!”

De atunci, lui Thompson i s-a interzis să mai participe vreodată la întrunirile societăţii, aşa că s-a mutat pe insula Guernsey ca să cultive legume. Câteodată mă însoţeşte în drumurile mele cu căruţa şi discutăm despre Om şi Dumnezeu şi despre toate câte sunt între ei. N-aş fi avut parte de asta dacă nu aş fi făcut parte din „Clubul de literatură şi plăcinte din coji de cartofi” din Guernsey.

Spuneţi-mi, domnişoară Ashton, dumneavoastră ce părere aveţi despre această chestiune? Isola zice că ar trebui să ne faceţi o vizită şi, dacă aşa va fi, ar trebui să ne însoţiţi la o plimbare cu căruţa. Voi avea grijă să pun o pernă ca să staţi mai confortabil.

Vă urez sănătate şi fericire.

Will Thisbee

Din partea doamnei Clara Saussey pentru Juliet

8 aprilie 1946

Dragă domnişoară Ashton,

Am auzit de dumneavoastră. Pe vremuri am făcut şi eu parte din clubul ăsta literar, deşi pun prinsoare că nu v-a spus nimeni despre mine. Eu nu citeam cărţi ale unor scriitori morţi, nu, nici vorbă. Citeam ce eu însămi scriam – citeam din cartea mea de reţete culinare. Îndrăznesc să spun că scrierile mele au provocat mai multe lacrimi şi tristeţe decât orice a scris vreodată Charles Dickens.

M-am hotărât să citesc reţeta corectă a fripturii de purceluş de lapte. Ungeţi-l cu unt, am spus. Lăsaţi-i sucurile să se scurgă în foc. Cum citeam eu, parcă şi simţeai miros de porc fript, parcă şi auzeai cum îi sfârâie şoriciul. Am mai vorbit şi despre checurile mele în cinci straturi (la care se foloseşte câte o duzină de ouă), despre dulciurile mele cu zahăr ars, despre bomboanele din ciocolată cu rom, despre pandişpanurile cu

multă frişcă. Despre prăjiturile făcute cu făină bună, albă – nu cu tărâţele alea pe care le foloseam atunci.

Ei, dragă domnişoară, ascultătorii mei nu au suportat una ca asta. Reţetele mele gustoase i-au scos pur şi simplu din minţi. Isola Pribby, o femeie complet lipsită de stil, a ţipat la mine că o torturez şi că o să-mi blesteme oalele şi crătiţele. Will Thisbee a zis că o să ard în iad, la fel cum ard cireşele mele jubileu{41}. După aia a început să mă înjure şi Thompson Stubbins, iar Dawsey şi Eben abia au reuşit să mă scoată teafără de acolo.

A doua zi m-a sunat Eben ca să-şi ceară scuze pentru purtarea urâtă a membrilor clubului. Mi-a cerut să nu uit că majoritatea veniseră la întrunire imediat după cina la care mâncaseră fie supă de napi (fără nicio bucăţică de os ca să-i dea un strop de gust), fie cartofi copţi insuficient pe grătar – pentru că nu aveau grăsime în care să-i prăjească. M-a rugat să fiu îngăduitoare şi să-i iert.

Ei bine, nu am de gând s-o fac – mi-au spus multe vorbe de ocară. Plus că niciunuia dintre ei nu-i era dragă literatura. Pentru că asta era cartea mea cu reţete – poezie pură într-o oală. Presupun că erau atât de plictisiţi – ba din cauza interdicţiei de a circula după lăsarea întunericului, ba din cauza altor reguli idioate ale naziştilor, că nu-şi doreau decât un pretext să-şi treacă serile lungi într-un mod cât mai distractiv. Şi nu le-a venit în minte decât lectura.

Vreau să spuneţi adevărul despre ei. Dacă nu ar fi fost OCUPAŢIA, niciunul nu ar fi pus mâna pe vreo carte. Nu mă dezic de nimic din cele scrise aici şi mă puteţi cita cuvânt cu cuvânt.

Numele meu este Clara S-A-U-S-S-E-Y. Cu trei de S.

Clara Saussey (doamnă)

Din partea Ameliei pentru Juliet

10 aprilie 1946

Draga mea Juliet,

Şi eu am impresia că războiul nu s-a terminat. Când fiul meu, Ian, a murit la El Alamein – alături de tatăl lui Eli, John – cei care au venit să-mi prezinte condoleanţe şi-au imaginat că mă pot alina cumva dacă îmi spun că „Viaţa merge mai departe”. Ce prostie, mi-am zis eu atunci, evident că nu este aşa. Moartea este aceea care merge mai departe; Ian este mort astăzi şi va fi la fel de mort şi mâine şi anul viitor şi mereu. Moartea lui nu se termină. Dar poate că va avea un sfârşit durerea pe care a adus-o. Durerea asta care a copleşit întreaga lume, aidoma Potopului din Biblie, şi care are nevoie de mult timp să se retragă. Însă deja au apărut nişte insuliţe de – de speranţă? De fericire? Oricum, ceva de genul acesta. Îmi place să-mi imaginez cum stai pe scaun la soare şi-ţi fereşti privirea de mormanele de moloz de pe stradă.

Cea mai mare bucurie a mea a fost că mi-am putut relua plimbările de seară pe faleză. Canalul nu mai este înconjurat cu baloţi de sârmă ghimpată şi îl pot admira fără să mai fiu împiedicată de panourile uriaşe pe care scria *VERBOTEN*{42}. Minele au dispărut de pe plajele noastre şi mă pot plimba în voie oricând, oriunde şi oricât. Dacă stau pe stânci ca să privesc apa, nu am cum să văd cazematele acelea odioase din ciment din spatele meu şi nici pământul despuiat de copaci. Pentru că nici măcar nemţii nu au reuşit să urâţească marea.

În vara asta vor începe să crească grozamele{43} în jurul fortificaţiilor şi până anul viitor sper să le acopere viţa şi să nu le mai vedem. Oricât mi-aş feri privirea de la ele, tot nu pot uita cum au fost ridicate.

Le-au construit muncitorii din Organizaţia Todt{44}. Sunt sigură că ai auzit de lagărele de muncă naziste de pe continent, dar ştii că Hitler a trimis peste şaisprezece mii de prizonieri aici, pe Insulele Canalului?

Aşa a făcut, pentru că era disperat să fortifice aceste insule – cu niciun chip Anglia nu trebuia să şi le ia înapoi! Generalii lui îi botezaseră planul „Nebunia insulelor”. Hitler a ordonat să se amplaseze pe plaje tunuri mari, să se ridice acolo sute de cazemate şi depozite de arme şi bombe, să se aducă sute de

unităţi de artilerie, să se sape zeci şi zeci de kilometri de tuneluri, să se amenajeze un spital subteran şi să se construiască o cale ferată de-a lungul insulei pentru transportul materialelor de război. Fortificaţiile de pe coastă erau o idee absurdă – Insulele Canalului erau mai bine apărate decât dacă ar fi stat în spatele Zidului Atlanticului{45}. În fiecare golf, fie el cât de mic, se construiseră cazemate, se adusese artileria grea. În felul acesta, cimentul celui de Al Treilea Reich putea să dureze şi o mie de ani.

Deci fireşte că Hitler a avut nevoie de mii de sclavi – bărbaţi şi copii, unii înrolaţi, alţii prizonieri şi alţii ridicaţi de pe străzi (sau de la cozile de la cinematografe, din cafenele, de pe câmpurile tuturor teritoriilor ocupate). Erau printre ei chiar şi prizonieri politici din Războiul Civil Spaniol. Însă prizonierii ruşi de război erau trataţi mai rău decât toţi ceilalţi, poate din cauza înfrângerii nemţilor pe frontul rusesc.

Cei mai mulţi dintre nefericiţii aceştia au ajuns pe insulele noastre în 1942. Au fost ţinuţi în şoproane, în buncăre subterane, în ţarcuri – iar cei mai norocoşi, în case. Au fost târâţi de-a lungul şi de-a latul insulei ca să ajungă pe şantierele unde aveau treabă: nişte oameni numai piele şi os, îmbrăcaţi cu pantaloni rupţi prin care li se vedea pielea, fără haine groase care să-i apere de frig. Fără pantofi şi fără ghete, picioarele le erau înfăşurate în nişte cârpe pline de sânge. Tineri, de cincisprezece-şaisprezece ani, atât de istoviţi şi înfometaţi că abia dacă erau în stare să meargă.

Locuitorii de pe Guernsey obişnuiau să iasă la porţi şi să le ofere, din puţinul lor, câte ceva de mâncare sau vreo haină groasă. Câteodată, nemţii care-i păzeau pe prizonierii din detaşamentele Todt le permiteau acestora să iasă din rând ca să primească modestele daruri – însă alteori îi băteau măr cu paturile de la arme.

Pe insula noastră au murit mii dintre aceşti bărbaţi şi băieţi, iar de curând am aflat că strategia lui Himmler era de vină pentru acest tratament inuman care li se aplica. „Moarte prin epuizare” îşi intitulase el planul şi l-a implementat ca atare. I-a muncit din greu, nu a irosit pe ei hrana şi i-a lăsat să moară.

Pentru că putea – ceea ce a şi făcut – să-i înlocuiască mereu cu alţi sclavi proveniţi din ţările ocupate ale Europei.

Unii dintre truditorii din Organizaţia Todt erau ţinuţi pe islaz, în spatele unui gard din sârmă ghimpată. I-am văzut cu ochii mei: albi ca nişte stafii, acoperiţi cu praf de ciment, pentru că nu era decât o singură cişmea la care ar fi trebuit să se spele peste o sută de oameni.

Copiii se duceau câteodată acolo să se uite la prizonierii din spatele sârmelor ghimpate. Şi le dădeau prin găurile din gard nuci şi mere şi, uneori, chiar cartofi fierţi. Însă unul dintre prizonieri nu voia să se atingă de mâncarea asta – el venea la gard doar ca să-i vadă pe copii. Şi îţi întindea mâinile prin sârma ghimpată doar ca să le ţină obrăjorii în palme, doar ca să-i mângâie pe păr.

Săptămânal, nemţii le dădeau acestor muncitori câte o jumătate de zi liberă – duminica. Atunci inginerii de instalaţii sanitare aruncau în ocean toată apa din canalizare – printr-o conductă foarte mare. Peştii se repezeau să se înfrupte din gunoaie, iar muncitorii din detaşamentele Todt se băgau până în gât în fecale şi noroi – sperând să prindă peştii ăia cu mâinile goale ca să-i mănânce.

Nu există flori sau iederă care să poată acoperi asemenea amintiri.

Ţi-am spus cea mai odioasă poveste a războiului. Isola crede că ar trebui să vii aici şi să scrii o carte despre Ocupaţia Germană. Zice că s-ar fi apucat ea însăşi să o scrie, dacă ar fi avut un dram de talent. Şi, oricât de dragă mi-ar fi Isola, mă înspăimântă ideea că ar putea s-o facă.

A ta, cu dragoste,
Amelia Maugery

Din partea lui Juliet pentru Dawsey

11 aprilie 1946

Dragă domnule Adams,

Deşi a promis că nu îmi va mai scrie, Adelaide Addison mi-a trimis o altă scrisoare. Este dedicată tuturor persoanelor şi deprinderilor pe care le consideră demne de milă, iar dumneavoastră sunteţi una dintre aceste persoane. Alături de Charles Lamb.

Se pare că v-a căutat ca să vă dea ediţia din aprilie a publicaţiei tipărite de parohie – şi nu v-a găsit nicăieri. Nici în staul nu eraţi, să mulgeţi vaca; nici în grădină, s-o săpaţi; nici în vreun alt loc unde ar trebui să se afle un fermier vrednic. Aşa că a intrat în bătătură şi, vai, ce a văzut ea acolo? V-a văzut chiar pe dumneavoastră, tolănit în fân, citind o carte scrisă de Charles Lamb! Eraţi „într-atât de fermecat de ce mâzgălea beţivul acela", că nici nu aţi observat-o.

Ce pacoste este această (domnişoară) Adelaide Addison. Ştiţi cumva din ce pricină? Eu înclin să cred că a avut parte de o ursitoare rea la botez.

În orice caz, vreau să vă spun că mi-a plăcut foarte mult imaginea cu dumneavoastră tolănit în fân, citind din Charles Lamb. Mi-a amintit de copilăria mea din Suffolk. Tata avea acolo o fermă şi eu îl ajutam la treburi; deşi trebuie să recunosc că tot ce făceam era să sar din căruţă, să deschid poarta, să o închid după aceea, să strâng ouă, să ud grădina şi să întorc fânul – dacă aveam chef.

Îmi amintesc cum stăteam şi eu culcată în şură şi citeam *Grădina secretă*{46}, cu o talangă la îndemână. Citeam cam o oră, după aia sunam să mi se aducă un pahar cu limonadă. În cele din urmă, doamna Hutchins (bucătăreasa noastră) s-a săturat de povestea asta şi m-a spus mamei. Atunci s-a terminat cu talanga, dar nu şi cu lectura în fân.

Domnul Hastings a reuşit să găsească biografia lui Charles Lamb, scrisă de E.V. Lucas. Şi a decis să nu vă ceară banii în avans, ci să v-o trimită imediat. Mi-a spus că „Un iubitor al scrierilor lui Charles Lamb nu trebuie să aştepte".

A dumneavoastră,
Juliet Ashton

Din partea lui Susan Scott pentru Sidney

11 aprilie 1946

Dragă Sidney,

Sunt sensibilă şi impresionabilă ca orice fată, dar ascultă bine ce-ţi spun – dacă nu te întorci cât mai repede, Charlie Stephens o să facă o cădere nervoasă. Nu-i croit pentru muncă, ci pentru manevrarea sumelor mari de bani, în vreme ce tu te ocupi de toate treburile. N-ai să crezi, dar ieri a venit la birou *înainte de ora zece!* Însă efortul depus l-a dat complet peste cap. Până la unsprezece căpătase deja o paloare cadaverică, iar primul pahar de whisky l-a băut la unsprezece şi jumătate. La prânz, când un tânăr inocent i-a prezentat spre aprobare o supracopertă, mai că i-au ieşit ochii din orbite de spaimă şi l-a apucat din nou ticul ăla dezgustător cu trasul de ureche – într-o bună zi o să şi-o smulgă de tot. S-a dus acasă la ora unu şi astăzi nu a mai apărut la editură (deja este patru după-amiaza).

Iată şi alte evenimente dezolante: Harriet Munfries şi-a ieşit complet din minţi – vrea să „asorteze între ele culorile" tuturor cărţilor de pe lista apariţiilor pentru copii. În roz şi roşu. Nu glumesc. Băiatul de la corespondenţă (nu mă mai obosesc să învăţ cum îi cheamă) s-a îmbătat şi a aruncat toate scrisorile adresate persoanelor ale căror nume începeau cu litera S. Nu mă întreba din ce cauză. Domnişoara Tilly a fost inadmisibil de necuviincioasă cu Kendrick, iar el a vrut s-o lovească cu telefonul. Nu spun că îl condamn, dar telefoanele sunt greu de găsit şi nu ne permitem să stricăm unul. Trebuie s-o concediezi imediat ce ajungi acasă.

Dacă mai ai nevoie şi de alte motive care să te convingă să te duci neîntârziat şi să-ţi cumperi bilet de avion, îţi mai pot spune că i-am văzut aseară pe Juliet şi Mark Reynolds la Café de Paris şi păreau că se simt extraordinar de bine împreună. Erau la o masă din spatele cordonului de pluş, iar eu mă aflam la un loc cu plebea – însă şi aşa am reuşit să le surprind toate

gesturile care trădau idila dintre ei – el murmurându-i nimicuri la ureche; mâna ei zăbovind într-a lui, lângă paharele de cocktail; felul în care el îi atingea umărul ca să-i arate vreun cunoscut. Am considerat de datoria mea (ca angajată devotată ce-ţi sunt) să le întrerup această intimitate, aşa că mi-am făcut drum pe lângă cordon ca s-o salut pe Juliet. A părut încântată să mă vadă şi m-a invitat să mă aşez la masa lor, dar zâmbetul lui Mark spunea – fără echivoc – că nu-şi doreşte compania mea. Aşa că m-am retras. Nu-i un om căruia să i te împotriveşti, acest domn Reynolds, cu zâmbetul lui străveziu – indiferent cât de frumoase i-ar fi cravatele. Plus că mamei i s-ar frânge inima dacă trupul meu neînsufleţit ar fi găsit plutind pe apele Tamisei.

Cu alte cuvinte, ia-ţi un scaun cu rotile, ia-ţi o cârjă, ia-ţi un măgar care să te ducă în spate, dar vino acasă *acum!*

A ta devotată
Susan

Din partea lui Juliet pentru Sidney şi Piers

12 aprilie 1946

Dragii mei Sidney şi Piers,

Am scotocit toate librăriile din Londra în căutare de informaţii despre Guernsey. Mi-am făcut şi abonament la Sala de Lectură, ceea ce dovedeşte dăruirea mea faţă de acest subiect – aşa cum bine ştiţi, locul acela mă uluieşte la culme.

Vestea bună este că am găsit destul de multe informaţii. Mai ţineţi minte că prin anii douăzeci a apărut o serie de cărţi teribil de proaste, cu titlurile *Tramp pe Skye…* sau *Tramp pe Lindisfarne…* sau *pe Sheepholm*{47} – sau pe oriunde altundeva se întâmpla să ajungă autorul cu iahtul lui? Ei bine, în 1930 a ajuns şi la St. Peter Port, Guernsey, aşa că a scris o carte şi despre această insulă (şi despre călătoriile de o zi până la alte insule din Canalul Mânecii: Sark, Herm, Alderney şi Jersey – pe

aceasta din urmă a fost atacat de o raţă şi a trebuit să se întoarcă acasă). Numele real al lui *Tramp* era Cee Cee Meredith. Un idiot, care îşi imagina că ar fi cine ştie ce mare poet, dar destul de bogat ca să-ţi permită să călătorească oriunde şi apoi să scrie despre asta şi apoi să-şi publice cărţile pe banii lui şi apoi să le dăruiască acelor prieteni care nu le-ar fi refuzat. Pe Cee Cee nu-l interesa realitatea anostă: prefera să fugă până la cea mai apropiată mlaştină, plajă sau câmp cu flori şi să se urce alături de Muza lui în orice mijloc de transport îi era la îndemână. Dar tot îi sunt profund recunoscătoare – cartea *Tramp pe Guernsey* mi-a oferit tot ce-mi trebuia ca să mă familiarizez cu această insulă.

Cee Cee a debarcat la St. Peter Port, lăsându-şi mama, Dorothea, să se legene mai departe pe apele învecinate şi să-şi vomite ficaţii în cabina timonei. Pe Guernsey, Cee Cee a scris poezii închinate freziilor şi narciselor. De asemenea, şi roşiilor. Nebun de admiraţie după vacile şi taurii fioroşi de pe Guernsey, a compus şi un cântecel în cinstea talangelor lor („ding-ding, vesel clopoţit…"). În ierarhia din mintea lui Cee Cee, imediat sub vaci veneau „oamenii simpli din parohiile de ţară, care încă mai vorbesc în dialectul normand şi încă mai cred în zâne şi vrăjitoare". Cee Cee a reuşit să pătrundă în spiritul acestor locuri şi a văzut o zână la asfinţit.

După ce s-a tot fâţâit printre case şi garduri şi prăvălii, Cee Cee a ajuns – într-un final! – la mare. Sau, după cum el însuşi spune: „la *MARE*. Este pretutindeni! Apele ei: azur, smarald împletit cu argint, atunci când nu sunt rele şi întunecate ca o cotoroanţă beată."

Din fericire, cărţile astea au avut un coautor – pe Dorothea, o persoană mai rigidă, căreia nu-i plăcea deloc Guernsey şi detesta orice avea legătură cu această insulă. Ea a primit sarcina de a-i povesti istoria şi nu a încercat câtuşi de puţin să înfrumuseţeze adevărul:

> *…Cât despre istoria acestei insule – ştiţi cum se zice: „vorba multă, sărăcia omului". Pe vremuri, insulele au aparţinut Ducatului Normandiei, însă atunci când William, Duce de*

Normandia, a devenit William Cuceritorul, şi-a pus Insulele Canalului în buzunarul de la spate, le-a dat anumite privilegii însemnate şi le-a dăruit Angliei. Aceste privilegii au fost sporite mai târziu de Regele Ioan Fără Ţară{48} şi înmulţite încă şi mai mult de Eduard al III-lea. DE CE? Ce anume au făcut insulele cu pricina ca să merite acest tratament preferenţial? Absolut nimic! Mai încolo, când molâul ăla de Henric al VI-lea a reuşit să piardă mare parte din Franţa în favoarea francezilor, Insulele Canalului au ales să rămână Dependenţe ale Angliei. Cine ar putea să le condamne?

Insulele Canalului îşi proclamă de bunăvoie loialitatea şi dragostea faţă de Coroana Britanică, dar ia aminte la asta, dragă cititorule – COROANA NU LE POATE OBLIGA LA NIMIC DIN CEEA CE ELE NU VOR SĂ FACĂ!

…Parlamentul Insulei Guernsey, chiar dacă nu-i mare lucru de capul lui, se numeşte Comunitatea de Dezbateri, dar i se zice doar Comunitatea – pentru că aşa este mai scurt. Însă conducătorul real este Preşedintele Comunităţii, care este ales de reprezentanţii COMUNITĂŢII şi poartă titlul de Vechil. De fapt, toată lumea din conducerea insulelor este aleasă, iar nu numită de către regele Angliei. Atunci, spune-mi dumneata, cititorule, la ce serveşte un monarh dacă NU LA NUMIREA DIFERITELOR PERSOANE ÎN DIFERITE FUNCŢII?

…Unicul reprezentant al Coroanei în acest melanj nemaivăzut este Guvernatorul. Cu toate că i se permite să ia parte la şedinţele Comunităţii, unde poate vorbi şi face recomandări, NU ARE DREPT DE VOT. Bine măcar că are voie să locuiască în Reşedinţa Guvernamentală, singura casă cât de cât notabilă de pe insula Guernsey – dacă nu pui la socoteală şi Conacul Sausmarez{49}, cum nu-l pun eu.

…Coroana nu poate impune insulelor plata unor taxe – şi nici nu-i poate obliga pe localnici să se înroleze în armată. Dar mă simt obligată să recunosc că insularii nu au nevoie de încorporare ca să intre în război pentru mult iubita lor Anglie. Aşa că s-au înrolat ca voluntari şi au luptat cu eroism, atât pe uscat, cât şi pe mare, împotriva lui Napoleon şi a Kaiserului. Însă reţine, cititorule, că aceste acţiuni altruiste nu

compensează faptul că INSULELE CANALULUI NU PLĂTESC ANGLIEI NICIUN IMPOZIT PE VENIT, ABSOLUT NICIUN BĂNUŢ. CUM SĂ NU TE APUCE FURIA?

Astea sunt cele mai drăguţe vorbe pe care doamna cu pricina le-a avut de spus despre Guernsey – vă scutesc de celelalte, pentru că ştiu că aţi prins ideea.

Poate îmi scrie unul dintre voi – cel mai bine amândoi. Vreau să aflu cum se descurcă şi pacientul; şi infirmierul. Şi, Sidney, te rog să-mi spui ce mai zice medicul despre piciorul tău – că mie mi se pare că a trecut atât de mult timp cât să-ţi crească unul nou.

Multe sărutări,
Juliet

Din partea lui Dawsey pentru Juliet

15 aprilie 1946

Dragă domnişoară Ashton,

Habar n-am ce anume o deranjează pe Adelaide Addison. Isola zice că este o pacoste pentru că îi place să fie o pacoste – îi dă un scop în viaţă. Însă mie Adelaide mi-a făcut un mare serviciu, nu credeţi? V-a spus – mai bine decât am fost eu în stare – cât de mult îmi plăcea Charles Lamb.

Am primit biografia. Am citit-o repede – eram mult prea nerăbdător. Dar o voi reciti – mult mai încet, ca să pot înţelege cât mai bine tot ce scrie în ea. Mi-a plăcut nespus de mult ce a spus domnul Lucas despre el – „reuşea să transforme şi cel mai banal lucru în ceva proaspăt şi frumos". Scrierile lui Lamb mă fac să mă simt mai acasă în Londra lui decât mă simt acum în St. Peter Port.

Însă ce nu-mi pot eu imagina este ce a simţit el atunci când a venit acasă de la muncă şi şi-a găsit mama înjunghiată şi moartă, tatăl plin de sânge şi pe sora lui, Mary, lângă ei, cu un

cuţit în mână. Cum de a putut să intre în camera aceea şi să-i ia cuţitul? Şi, mai târziu, după ce poliţia a dus-o la ospiciu, cum de a reuşit să-l convingă pe judecător să o elibereze şi să i-o dea lui în grijă – lui şi numai lui? La vremea respectivă nu avea decât douăzeci şi unu de ani – deci, cum de a reuşit să-l înduplece pe judecător?

A promis că va avea grijă de Mary până la capătul zilelor ei – şi nu şi-a încălcat-o. Mare păcat că nu a mai scris poezii, pentru că îi plăcea atât de mult să o facă. Şi, ca să câştige un ban, s-a apucat de eseuri şi de recenzii – după care nu se dădea tocmai în vânt.

Mă gândesc la viaţa pe care a avut-o. Cum a lucrat el ca funcţionar la East India Company, ca să poată economisi ceva bănuţi pentru ziua aceea – care niciodată nu s-a lăsat aşteptată – când Mary făcea o altă criză şi el trebuia s-o interneze într-un sanatoriu particular.

Însă chiar şi atunci parcă îi era dor de ea – atât de apropiaţi erau. Imaginaţi-vă doar: el trebuia s-o urmărească în permanenţă, atent la orice manifestare a nebuniei; iar ea îşi dădea seama când criza era iminentă, însă nu putea face nimic s-o împiedice – asta trebuie să fi fost cel mai îngrozitor lucru. Parcă-l şi văd pe Lamb, aşezat pe un scaun, observându-şi sora pe furiş. Iar ea, aşezată pe alt scaun, vizavi de el, observându-l cum o observă. Cât de tare trebuie să fi detestat amândoi felul în care era obligat să trăiască celălalt.

Însă dumneavoastră nu credeţi că, nici atunci când Mary se comporta normal, nu exista pentru ea nicio companie mai sănătoasă – sau mai bună? Pentru că fratele ei era convins de asta, la fel şi toţi prietenii lor: Wordsworth, Hazlitt, Leigh Hunt şi, mai ales, Coleridge{50}. În ziua când acesta din urmă a murit, au găsit o însemnare de-a lui pe una din paginile cărţii pe care o citea atunci. „Charles şi Mary Lamb sunt foarte dragi inimii mele, da, ca să zic aşa, îi iubesc din toată inima.”

Poate că am scris prea mult despre Charles Lamb, dar am vrut ca dumneavoastră şi domnul Hastings să aflaţi că acele cărţi pe care mi le-aţi trimis mi-au dat mult de gândit şi că mi-au făcut o mare bucurie.

Mi-a plăcut povestea din copilăria dumneavoastră – cu talanga şi cu fânul. Vă şi pot vedea acolo, în şură. V-a plăcut să staţi la fermă – vă este dor de vremurile acelea? Să ştiţi că insula Guernsey, nici măcar St. Peter Port, nu se deosebesc prea mult de Anglia rurală, aşa că nu-mi pot imagina ce înseamnă să locuieşti într-o metropolă cum este Londra.

Lui Kit nu-i plac mangustele, de când a aflat că se hrănesc cu şerpi. Speră că într-o bună zi va găsi un boa sub o piatră. A trecut pe la mine Isola şi m-a rugat să vă salut şi din partea ei – vă va scrie de îndată ce va termina să-şi strângă recolta – rozmarin, mărar, cimbru şi măselariţă.

Al dumneavoastră,
Dawsey Adams

Din partea lui Juliet pentru Dawsey

18 aprilie 1946

Dragă Dawsey,

Îmi permit să te tutuiesc pentru că am sentimentul că ne cunoaştem de un car de ani. Mă bucur foarte tare că ţi-ai aşternut pe hârtie sentimentele despre Charles Lamb. Eu am crezut mereu că suferinţa lui Mary l-a ajutat pe Charles să devină un mare scriitor – chiar dacă l-a obligat să renunţe la poezie în favoarea slujbei de amploaiat la East India Company. Când Wordsworth l-a certat pentru că nu-i păsa prea mult de natură, Charles a scris: „Nu mă impresionează în niciun fel crângurile şi văile. Încăperile unde m-am născut, mobila pe care o cunosc de o viaţă, biblioteca aceasta, care m-a urmat pretutindeni, aidoma unui câine credincios, scaunele vechi, străzile vechi, scuarurile, unde m-am încălzit la soare, vechea mea şcoală – oare nu am eu destule şi fără Munţii ăia ai tăi? Nu te invidiez. Mai degrabă ar trebui să te compătimesc dacă nu aş şti că Mintea poate să transforme orice într-un prieten.” Mintea poate să transforme orice într-un prieten – în timpul războiului m-am gândit deseori la aceste cuvinte.

Azi am dat întâmplător o altă poveste despre el. Bea mult, prea mult, însă nu era un beţivan posac. Odată, majordomul din casa unde fusese invitat a fost nevoit să-l care acasă – pe umăr, aşa cum duce pompierul victima unui incendiu. În ziua următoare, Charles a scris gazdei sale din acea seară un bileţel de scuze atât de amuzant, încât individul l-a lăsat prin testament fiului său. Sper că i-a scris şi majordomului.

Ai observat vreodată că, atunci când mintea îţi este stimulată sau atrasă de o persoană pe care abia ai cunoscut-o, numele ei îţi apare pe neaşteptate pretutindeni? Sophie, prietena mea, spune că-i o coincidenţă, iar domnul Simpless, pastorul meu, spune că este un Har Divin. El crede că, dacă îţi pasă mult de ceva sau de cineva, atunci emani un anumit soi de energie şi atragi la tine „fertilitatea".

A ta,
Juliet

Din partea Isolei pentru Juliet

18 aprilie 1946

Dragă Juliet,

Acum, că am devenit prietene prin corespondenţă, vreau să-ţi pun nişte întrebări – extrem de personale. Dawsey zice că nu-i politicos din partea mea, dar eu cred că există o mare diferenţă între bărbaţi şi femei, care n-are nicio legătură cu politeţea sau mitocănia. În cincisprezece ani de când ne cunoaştem, Dawsey nu mi-a pus niciodată vreo întrebare de natură personală. I-aş fi recunoscătoare dacă ar face-o, însă el este un om discret. Nu sper să-l pot schimba, dar nici eu n-am să mă schimb. Văd că tu vrei să afli cât mai multe despre noi, aşa că îmi imaginez că ţi-ai dori ca şi noi să aflăm mai multe despre tine – numai că nu te-ai gândit prima la asta.

Mai întâi de toate, trebuie să-ţi spun că ţi-am văzut fotografia pe supracoperta cărţii despre Anne Brontë, aşa că ştiu

că eşti mai tânără de patruzeci de ani – cu cât mai tânără? Îţi bătea soarele în ochi, ori te uiţi cruciş? Eşti saşie? Probabil că bătea vântul în ziua aia, pentru că ţi se răvăşiseră buclele. Nu mi-am putut da prea bine seama de culoarea părului tău, deşi am observat că nu este blond – fapt care mă bucură. Nu prea îmi sunt dragi blondele.

Locuieşti lângă vreun râu? Sper că da, pentru că oamenii care trăiesc lângă ape curgătoare sunt mult mai drăguţi decât ceilalţi. Eu una aş fi o scorpie insuportabilă dacă aş trăi departe de mare. Ai vreun pretendent serios? Eu nu.

Apartamentul tău este micuţ şi intim, sau mare şi rece? Descrie-mi-l în detaliu, pentru că vreau să mi-l imaginez aşa cum este. Crezi că ai să ne faci o vizită pe Guernsey? Ai vreun animal de companie? Ce fel de animal?

Prietena ta,
Isola

Din partea lui Juliet pentru Isola

20 aprilie 1946

Dragă Isola,

Mă bucur că vrei să ştii mai multe despre mine şi îmi pare rău numai pentru că nu m-am gândit eu la asta mai din timp.

Mai întâi, despre prezent: am treizeci şi trei de ani şi da, ai avut dreptate – îmi bătea soarele în ochi. Atunci când am o stare bună de spirit, spun că am părut castaniu, cu reflexe aurii. Când sunt întoarsă pe dos, zic că seamănă cu părul de şobolan. Nu bătea vântul, aşa îmi stă mie părul mereu. Buclele naturale pot fi un mare blestem, nu crede ce zice lumea. Am ochi căprui. Deşi sunt slabă, nu-mi place că nu sunt suficient de înaltă.

Nu mai locuiesc lângă Tamisa şi ăsta-i motivul principal pentru care îmi este foarte dor de vechiul meu apartament – adoram să mă uit la apă şi s-o aud în absolut toate momentele zilei. Acum locuiesc în Glebe Place, într-un apartament

închiriat. Este mic şi aproape complet mobilat, iar proprietarul revine din Statele Unite abia în noiembrie, aşa că până atunci eu trebuie să mă ocup de el. Mi-aş dori să am un căţel, numai că animalele sunt interzise în această clădire! Grădinile Kensington nu sunt prea departe, aşa că, dacă încep să mă sufoc în casă, pot să mă duc la plimbare acolo, să-mi închiriez un şezlong cu un shilling, să hoinăresc pe la umbra copacilor, să mă uit la trecători şi la copiii care se joacă şi mă simt mai liniştită – cât de cât.

În urmă cu mai bine de un an, casa de pe Oakley Street, numărul optzeci şi unu, a fost dărâmată de o bombă nimerită acolo din întâmplare. Cel mai mult au avut de suferit casele din spate, dar trei etaje din clădirea mea au fost complet distruse, iar fostul meu apartament este acum doar un maldăr de moloz. Sper din suflet ca domnul Grant, proprietarul, să o reconstruiască – pentru că îmi vreau apartamentul înapoi (sau măcar o copie a lui) aşa cum era: să pot vedea de la fereastră Aleea Cheyne şi Tamisa.

Din fericire, eu eram plecată în Bury{51} când a căzut bomba. Sidney Stark, prietenul şi – acum – editorul meu, m-a aşteptat la gară în seara respectivă, m-a dus acasă şi a stat lângă mine când am jelit în faţa mormanului de dărâmături care rămăsese din clădire.

Pentru că dispăruse o mare parte din zid, am putut să văd cum flutură în vânt draperiile mele zdrenţuite. Şi mi-am văzut şi biroul, care mai stătea în doar trei picioare pe bucata înclinată care mai rămăsese. Cărţile mele zăceau într-o grămadă de noroi şi apă. Şi, chiar dacă portretul mamei mele încă mai atârna într-o rână de perete – pe jumătate acoperit cu funingine – nu aveam cum să-l mai recuperez. Singurul bun intact care îmi mai rămăsese era prespapierul din cristal – pe care era gravat îndemnul lui Horaţiu: *Carpe diem*{52}. Îi aparţinuse tatălui meu – şi l-am văzut acolo, întreg şi fără nicio zgârietură, pe un maldăr de cărămizi sparte şi lemne crăpate. De el nu mă puteam lipsi, aşa că Sidney s-a cocoţat pe mormanele de dărâmături şi mi l-a adus înapoi.

Până la vârsta de doisprezece ani, când mi-au murit ambii

părinţi, am fost o copilă destul de drăguţă şi cuminte. După aceea am plecat de la ferma noastră din Suffolk şi m-am dus să locuiesc la Londra, cu fratele bunicului meu. Tragedia cu părinţii mei mă transformase într-o fată furioasă, înverşunată, în permanenţă îmbufnată. De două ori am fugit de acasă şi i-am făcut unchiului meu o grămadă de neplăceri – la vremea respectivă, chiar mă bucura să-l văd aşa de necăjit. Acum îmi este ruşine când mă gândesc cum m-am purtat cu el. Din păcate, a murit atunci când eu aveam şaptesprezece ani şi nu am mai apucat să-i cer iertare.

Când am împlinit treisprezece ani, unchiul a hotărât să mă trimită la internat. N-am avut încotro şi m-am dus, dar n-am renunţat la încăpăţânarea de până atunci. Acolo am cunoscut-o pe directoare, care m-a condus în sala de mese şi m-a pus să stau la o masă alături de alte patru fete. M-am aşezat, cu braţele încrucişate la piept şi cu mâinile vârâte la subsuori, uitându-mă urât în jur ca un vultur năpârlit, căutând pe cineva pe care să pot urî din toată fiinţa mea. Aşa s-a făcut că am dat peste Sophie Stark, sora mai mică a lui Sidney.

Era perfectă – bucle blonde, ochi mari şi albaştri, surâs dulce, foarte dulce. A încercat să vorbească cu mine. Eu nu i-am răspuns decât atunci când mi-a zis „Sper că ai să te simţi bine aici”. I-am spus că nu o să rămân acolo atât de mult. „Plec imediat ce aflu orarul trenurilor!”

În noaptea aceea m-am strecurat afară pe fereastră şi m-am urcat pe acoperişul dormitorului comun, vrând să-mi rumeg gândurile negre acolo, în beznă. După doar câteva minute, a apărut şi Sophie lângă mine. Îmi adusese o broşură cu mersul trenurilor.

Se înţelege de la sine că n-am mai fugit. Am rămas la internat, iar Sophie mi-a devenit prietenă. Mama ei mă invita adesea să-mi petrec vacanţele la ei acasă – şi aşa l-am cunoscut pe Sidney. Era cu zece ani mai mare decât mine şi, evident, mi se părea un zeu. Dar mai târziu s-a transformat într-un fel de frate mai mare, pisălog şi autoritar. Iar după aceea, într-unul dintre cei mai buni prieteni pe care îi am.

Când Sophie şi cu mine am terminat şcoala, nu ne doream o

viaţă dedicată studiului, ci o VIAŢĂ pur şi simplu. Aşa că ne-am dus amândouă la Londra şi am locuit împreună în apartamentul pe care ni l-a găsit Sidney. O vreme am lucrat împreună într-o librărie – iar noaptea, eu scriam tot felul de povestiri, pe care apoi le aruncam la gunoi.

La un moment dat, *Daily Mirror* a iniţiat un concurs de eseuri – cinci sute de cuvinte pe tema „De ce anume se tem femeile cel mai tare”. Ştiam ce anume spera să obţină ziarul în urma acestui concurs, dar mie îmi este mult mai teamă de găini decât de bărbaţi, aşa că despre asta am scris. Persoanele din juriu, fericite că nu mai sunt obligate să citească tot despre sex, mi-au dat tocmai mie premiul întâi. Adică cinci lire şi, în sfârşit, şansa de a fi publicată. Atât de multe scrisori de la noii mei admiratori au fost primite la redacţie că *Daily Mirror* mi-a comandat un alt articol, apoi încă unul. Curând, am ajuns să scriu editoriale la alte ziare şi reviste. Apoi a izbucnit războiul şi am fost invitată să mă ocup de o rubrică bisăptămânală pentru revista *The Spectator,* intitulată „Izzy Bickerstaff merge la război”. Sophie a cunoscut un aviator, Alexander Strachan, şi s-a îndrăgostit de el. S-au căsătorit şi Sophie s-a mutat în Scoţia, la ferma familiei lui. Eu sunt naşa fiului lor, Dominic.

Cred că s-ar putea spune că am un pretendent, dar nu m-am obişnuit încă să-l ştiu prin preajmă. Este extraordinar de fermecător şi mă îndoapă cu feluri delicioase de mâncare, dar, câteodată, mă gândesc că îmi place mai mult să citesc în cărţi despre pretendenţi, decât să am unul chiar în faţa ochilor. Cât de îngrozitor, de ruşinos, de imoral şi de pervers ar fi dacă se va dovedi că aşa stau lucrurile în realitate.

Sidney a adunat într-o carte toate articolele mele, semnate Izzy Bickerstaff, şi m-a trimis într-o călătorie prin ţară ca să o promovez. După aceea m-am apucat să scriu scrisori unor necunoscuţi din Guernsey, care acum îmi sunt prieteni şi pe care mi-aş dori nespus de mult să-i vizitez.

A ta,
Juliet

Din partea lui Eli pentru Juliet

21 aprilie 1946

Dragă domnişoară Ashton,

Vă mulţumesc pentru bucăţile de lemn. Sunt superbe. Nici nu mi-a venit să-mi cred ochilor când am deschis cutia de la dumneavoastră – toate dimensiunile şi nuanţele acelea, de la deschis la foarte închis.

Cum de aţi găsit lemne de atâtea feluri? Probabil că le-aţi căutat mult. Pun prinsoare că aşa aţi făcut şi nu ştiu cum să vă mulţumesc pentru gestul dumneavoastră. Plus că mi le-aţi trimis la momentul potrivit. Jucăria preferată a lui Kit era un şarpe pe care îl văzuse într-o carte şi care a fost uşor de cioplit, pentru că era lung şi subţire. Acum a apucat-o dragul de nevăstuici. Zice că n-o să mai pună niciodată mâna pe cuţitul meu de sculptat în lemn, dacă îi fac o nevăstuică. Nu cred că îmi va fi prea greu, pentru că şi animalele astea sunt slăbuţe. Iar mulţumită darului de la dumneavoastră, am lemn pe care să exersez.

Ce animal din lemn v-ar plăcea să aveţi? Aş vrea să vă fac şi eu un dar, dar aş dori să fie ceva ce să vă placă. Aţi dori un şoricel? Mă pricep să fac şoricei.

Cu recunoştinţă,
Eli

Din partea lui Eben pentru Juliet

22 aprilie 1946

Dragă domnişoară Ashton,

Eli a primit darul de la dumneavoastră vineri – cât de amabilă sunteţi. Acum doar stă şi studiază bucăţile alea de lemn – de parcă ar şti că se ascunde ceva în ele şi vrea să-l

scoată la iveală cu cuţitul lui.

M-aţi întrebat dacă toţii copiii din Guernsey au fost evacuaţi în Anglia. Nu – unii au rămas pe insulă şi, de câte ori mi se făcea dor de Eli, mă uitam la micuţii din jur şi mă bucuram că el a reuşit să plece. Copiii de aici nu au dus-o deloc bine, pentru că nu era mâncare care să-i ajute să se dezvolte. Mi-aduc aminte că, odată, l-am luat în braţe pe puştiul lui Bill LePell – avea deja doisprezece ani, dar cântărea cât un ţânc de şapte.

A fost o hotărâre cumplită: să ne trimitem copilaşii să trăiască printre străini, sau să-i ţinem lângă noi? Poate că nemţii nu vor veni, dar, dacă o făceau, cum anume aveau să se poarte cu noi? Însă, la drept vorbind, dacă invadau şi Anglia? Cum s-ar fi descurcat copiii acolo fără familiile lor?

Ştiţi în ce stare am fost cu toţii atunci când au venit nemţii? În stare de şoc, eu aşa i-aş zice. Adevărul este că n-am crezut că ar avea vreo treabă cu noi. Ei voiau să pună stăpânire pe Anglia şi noi nu le eram de niciun folos. Ne-am imaginat că ne vom afla în public, nu chiar pe scenă.

În primăvara lui 1940, Hitler a trecut prin Europa ca un cuţit fierbinte prin unt. A cotropit continentul. Totul s-a petrecut foarte repede – ferestrele din Guernsey s-au cutremurat şi au zăngănit din cauza exploziilor din Franţa. Şi, odată pierdută coasta franceză, ne-a devenit tuturor foarte clar că Anglia nu-şi va trimite oamenii şi navele ca să ne apere. Trebuia să-i păstreze pentru momentul când ar fi urmat să fie invadată şi ea. Aşa că am fost abandonaţi.

La mijlocul lui iunie, când ne-am cam dat seama ce avea să ne aştepte, Statele Unite au luat legătura cu Londra şi au întrebat guvernul englez dacă nu cumva ar fi bine să trimită nişte nave care să-i ducă pe copiii noştri în Anglia. Nu se punea problema transportului cu avioanele, de teamă ca nu cumva acestea să fie doborâte de Luftwaffe. Londra a acceptat, dar copiii trebuiau pregătiţi de plecare imediat. Navele urma să ajungă foarte repede aici şi să plece la fel de repede, cât încă mai puteau. A fost o perioadă disperată pentru noi toţi, o perioadă în care tot ce ne puteam spune era „Mai repede, şi mai repede!”.

La vremea respectivă, Jane nu avea putere nici cât o mâţă, dar ştia foarte bine ce voia. Voia ca Eli să plece de pe insulă. Celelalte cucoane nu erau atât de hotărâte – să-şi lase copiii să plece, sau să-i ţină lângă ele? – şi insistau să dezbată chestiunea împreună, dar Jane i-a cerut lui Elizabeth să nu le lase să se apropie de ea. „Nu am nevoie de agitaţia lor”, zicea ea. „Face rău copilului.” Jane avea ideea fixă că pruncii înţeleg tot ce se petrece în jurul lor chiar înainte de naştere.

Dar vremea ezitărilor a trecut foarte repede. Părinţii nu au avut decât o singură zi la dispoziţie ca să se hotărască şi, apoi, cinci ani ca să se împace cu hotărârea luată. Copiii de vârsta şcolii şi bebeluşii cu mamele lor au plecat primii – pe 19 şi 20 iunie. Comunitatea le-a dat bani de buzunar copiilor din familii sărace. Cei mai mici s-au bucurat, gândindu-se câte dulciuri îşi vor putea cumpăra cu ei. Unora li se părea că merg într-o excursie cu şcoala şi că se vor întoarce spre seară. Aceştia au fost cei norocoşi, care nu au înţeles ce se va întâmpla. Însă copiii mai mari, aşa cum era şi Eli, ştiau exact ce urmează.

Multe scene înduioşătoare am văzut în ziua aceea, însă nu-mi pot scoate din minte una anume. Două fetiţe, în rochiţe roz, frumoase, cu jupoane şi pantofiori de lac cu barete – ca şi cum mama lor le-ar fi trimis la o petrecere. Mă gândesc doar cât de frig trebuie să le fi fost când au traversat Canalul.

Toţi copiii urma să fie aduşi la şcoală de părinţii lor. Acolo trebuia să ne luăm rămas-bun de la ei. Apoi au venit autobuzele şi i-au dus la debarcader. Navele au venit de la Dunkirk să ia copiii. Nu a fost timp suficient pentru aducerea altor nave care să le escorteze. Nu a fost timp suficient pentru procurarea mai multor bărci de salvare şi nici a mai multor veste de salvare.

În dimineaţa aceea ne-am oprit mai întâi la spital, pentru ca Eli să-şi poată lua rămas-bun de la mama lui. Dar n-a fost în stare. Atât de tare strângea din dinţi, că n-a putut decât să dea din cap. Jane l-a îmbrăţişat, iar apoi eu şi cu Elizabeth l-am condus la şcoală. L-am strâns tare-tare în braţe – şi nu l-am mai văzut cinci ani după aceea. Elizabeth nu a plecat cu mine, pentru că se oferise să-i pregătească pe copii pentru îmbarcare.

Mă întorceam la spitalul unde era Jane, când mi-am amintit ceva ce-mi spusese odată Eli. Avea cam cinci anişori şi ne duceam spre capul La Courbtere ca să vedem cum se întorc bărcile cu pescari. În mijlocul drumului era un papuc vechi de plajă, din pânză. Eli s-a uitat lung la el şi apoi mi-a zis: „Bunicule, papucul ăsta e singur-singurel.” Eu i-am răspuns că da, avea dreptate. S-a mai uitat la el puţin, după care am mers mai departe. După câteva minute mi-a spus din senin: „Uite,

bunicule, eu nu voi fi niciodată aşa". „Cum adică aşa?" l-am întrebat eu. Şi el mi-a zis: „Singur în sufletul meu."

Iată! Găsisem cu ce s-o alin pe Jane şi mă rugam ca Eli să nu se dezică de ce-mi spusese atunci.

Isola zice că vrea să vă scrie şi ea, ca să vă povestească ce s-a întâmplat la şcoală atunci, când cu plecarea copiilor. Se pare că a fost martoră la o scenă care v-ar putea interesa: Elizabeth i-a dat o palmă lui Adelaide Addison şi a făcut-o să plece de acolo. Spre marele dumneavoastră noroc, nu o cunoaşteţi pe domnişoara Addison – este o femeie absolut insuportabilă.

Isola mi-a spus că s-ar putea să veniţi la Guernsey. Eli şi cu mine ne-am bucura să vă găzduim la noi.

Al dumneavoastră,
Eben Ramsey

Telegramă de la Juliet pentru Isola

ESTE ADEVĂRAT CĂ ELIZABETH A PĂLMUIT-O PE ADELAIDE ADDISON? CÂT DE RÂU ÎMI PARE CĂ N-AM FOST ACOLO! TE ROG, DĂ-MI MAI MULTE AMĂNUNTE. CU DRAG, JULIET

De la Isola pentru Juliet

24 aprilie 1946

Dragă Juliet,

Da, aşa s-a întâmplat – i-a dat o palmă zdravănă peste ochi. A fost o scenă minunată.

Ne aflam în şcoala St. Brioc şi îi pregăteam pe copii să se urce în autobuzele care aveau să-i ducă la navele lor. Comunitatea a interzis părinţilor să intre în şcoală – ar fi fost prea mare îngrămădeala şi prea tristă atmosfera. Mai bine să-şi ia rămas-bun afară. Ştii şi tu că nu-i nevoie decât ca un singur copil să înceapă să plângă şi îi apucă pe toţi ceilalţi smiorcăitul.

Aşa că noi, care nu le eram rude, le-am legat şireturile, i-am şters la nas, le-am atârnat de gât câte un ecuson cu numele fiecăruia. I-am încheiat la hăinuţe şi ne-am jucat cu ei până au sosit autobuzele.

Ţâncii din grupul meu încercau să-şi atingă nasul cu limba, iar cei de care avea grijă Elizabeth încercau să spună minciunele fără să-i pufnească râsul – ăsta e un joc, dar am uitat cum se cheamă. Şi atunci a intrat Adelaide Addison, cu mutra aia a ei tragică, toată evlavie şi insensibilitate.

A strâns nişte copii în jurul ei şi a început să le cânte „Pentru aceia ce vor fi în pericol pe mare[53]". Dar, nu, versul „să fie apăraţi de furtuni" *nu* a mulţumit-o. Dumnezeu trebuia să-i apere şi de bombe. Apoi s-a apucat să le ordone copilaşilor să se roage pentru părinţii lor în fiecare seară – cine putea să prevadă ce lucruri îngrozitoare le vor face soldaţii germani? După aia i-a povăţuit să fie foarte cuminţi, pentru că mami şi tati îi vor privi din Rai şi VOR SĂ FIE MÂNDRI DE EI.

Crede-mă, Juliet, i-a făcut pe micuţi să urle, să plângă şi să suspine cum n-ai mai văzut. Eu eram mult prea şocată ca să intervin, dar Elizabeth, iute ca o limbă de viperă, a apucat-o pe Adelaide de braţ şi i-a strigat să TACĂ DIN GURĂ!

Adelaide a ţipat ofensată: „Dă-mi drumul! Trebuie să asculte Cuvântul lui Dumnezeu!"

Elizabeth i-a aruncat o privire care l-ar fi îngheţat şi pe diavol şi apoi i-a tras o palmă peste ochi – tare şi elegant, de i-a mişcat capul pe umeri – şi a îmbrâncit-o afară şi a încuiat uşa după ea. Zgripţuroaica de Adelaide a tot bătut cu pumnii să i se deschidă, dar nimeni n-a luat-o în seamă. Ba mint – proasta aia de Daphne Post a vrut să-i descuie, dar am apucat-o de gât şi s-a răzgândit imediat.

Cred că bătaia la care au asistat i-a uimit atât de tare pe copii, că au uitat de frică şi n-au mai plâns. Şi după aia au venit autobuzele şi i-am urcat în ele. Elizabeth şi cu mine n-am plecat acasă, ci am rămas pe marginea drumului şi le-am făcut cu mâna până nu i-am mai văzut.

Sper din suflet să nu mai apuc o altă zi asemănătoare, chiar dacă mi-a plăcut să o văd pe Adelaide cum o încasează. Toţi

micuţii ăia trimişi în lumea largă – ce mult m-am bucurat atunci că eu nu am copii.

Îţi mulţumesc pentru că mi-ai povestit viaţa ta. Îmi pare rău că ţi-ai pierdut mama şi tatăl şi casa de lângă râu. Dar mă bucur că ai prieteni aşa de buni ca Sophie şi mama ei şi Sidney. El mi se pare un om minunat, dar prea autoritar. Ce să-i faci, este un defect des întâlnit la bărbaţi.

Clovis Fossey te întreabă dacă poţi să trimiţi clubului nostru o copie a articolului despre găini, care ţi-a adus premiul întâi la concurs.

Crede că ar fi bine să-l citim la una dintre întrunirile noastre. După care îl vom putea pune în arhivă – atunci când vom avea aşa ceva.

Şi mie mi-ar face plăcere să-l citesc, pentru că din cauza găinilor am căzut eu odată de pe acoperişul coteţului lor – m-au fugărit până acolo. Nici până acum n-am uitat cum veneau după mine cu ciocurile lor ascuţite şi cu ochii ăia de-o parte şi de alta a capului! Oamenii nu ştiu cum de este posibil să te atace găinile, dar uite că se poate – şi se reped la tine ca nişte câini turbaţi. N-am crescut găini înainte de război – după aia am fost obligată să o fac, dar nu mă simt niciodată în largul meu cu ele prin preajmă. Mai bine m-ar împunge ţapul Ariel cu corniţele în fund – ar fi un gest sincer şi firesc, nu unul viclean, ca al găinilor care se furişează şi te iau prin surprindere.

M-aş bucura dacă ai veni să ne cunoşti. S-ar bucura şi Eben şi Amelia şi Dawsey – şi Eli. Kit nu este prea sigură, dar nu trebuie să te superi pe ea. O să se răzgândească. Îţi vei preda curând articolul, aşa că poţi să vii aici, să te odihneşti. Şi poate să găseşti un alt subiect despre care să scrii.

Prietena ta,
Isola

Din partea lui Dawsey pentru Juliet

26 aprilie 1946

Dragă Juliet

Am isprăvit cu slujba temporară de la carieră şi a venit Kit să stea puţin cu mine. Acum s-a ghemuit sub masa pe care scriu şi şopteşte ceva. Am întrebat-o ce spune, dar nu mi-a răspuns şi a tăcut o vreme. Apoi a început să şuşotească din nou, iar eu am reuşit să-mi desluşesc numele printre toate sunetele alea pe care le scoate. Ştiu că în armată aşa ceva se numeşte „război al nervilor" şi deja ştiu cine îl va câştiga.

Kit nu seamănă prea mult cu Elizabeth – i-a moştenit doar ochii cenuşii şi expresia pe care o are atunci când se concentrează tare. Dar pe dinăuntru este leită maică-sa – are aceleaşi sentimente aprige. Încă de foarte mică a fost aşa. Urla până se zgâlţâiau geamurile în cercevele; iar dacă îmi apuca degetul în pumnul ei micuţ, mi-l strângea atât de tare că mi-l albea. Nu ştiam nimic despre copiii mici, dar m-a pus Elizabeth să învăţ. Zicea că am stofă de tată şi că obligaţia ei era să se asigure că ştiu cât mai multe. Îmi dădeam seama că îi era dor de Christian – nu doar pentru ea, ci şi pentru Kit.

Micuţa ştie că tatăl ei a murit. I-a spus Amelia, dar despre Elizabeth n-am ştiut ce să-i spunem. În cele din urmă, i-am zis că a plecat cu treabă şi că sperăm să se întoarcă în curând. Kit s-a uitat la mine, apoi s-a uitat la Amelia, apoi iar la mine. Dar n-a pus nicio întrebare. Doar s-a dus în şură şi a stat o vreme acolo. Nu ştiu dacă am procedat corect.

Sunt zile în care mă simt istovit de cât de mult îmi doresc să se întoarcă Elizabeth. Am aflat că Sir Ambrose Ivers a murit în timpul unuia dintre ultimele bombardamente asupra Londrei şi, pentru că singura lui moştenitoare este Elizabeth, avocaţii lui au început deja să o caute. Sunt convins că ei au metode mai bune să dea de ea decât avem noi, aşa că sper că domnul Dilwyn va primi curând o veste de la ea – ori despre ea. N-ar fi minunat atât pentru Kit, cât şi pentru noi toţi, ca Elizabeth să fie găsită?

Clubul nostru merge la un spectacol sâmbăta asta. Ne ducem să vedem piesa *Julius Caesar,* pusă în scenă de Compania de Teatru Ambulant Guernsey. John Booker o să-l joace pe Marc

Antoniu iar Clovis Fossey va fi Caesar. Isola l-a ajutat pe Clovis să-şi repete rolul şi spune că vom fi cu toţii uimiţi de interpretarea lui, mai ales atunci când, după ce este înjunghiat de moarte, reuşeşte să rostească printre dinţi: *„O să mă vezi la Philippi!”* Zice că doar amintirea felului în care scrâşneşte Clovis vorbele astea a împiedicat-o să pună geană pe geană trei nopţi în şir. Sigur, Isola exagerează, însă doar atât cât să se simtă bine.

Kit nu mai şuşoteşte de sub masă. M-am uitat şi am văzut că a adormit. Se pare că-i mai târziu decât îmi imaginam eu.

Al tău devotat,
Dawsey

De la Mark pentru Juliet

30 aprilie 1946

Scumpa mea,

Tocmai ce am sosit – aş fi putut evita toată călătoria asta dacă Hendry mi-ar fi telefonat. Dar am pocnit nişte capete între ele şi imediat mi-au trecut tot transportul prin vamă. Am impresia că am fost plecat ani de zile. Ne vedem diseară? Trebuie să-ţi spun ceva.

Cu drag,
M.

De la Juliet pentru Mark

Bineînţeles. Vrei să vii la mine? Am făcut rost de un cârnat.

Juliet

De la Mark pentru Juliet

Un cârnat – ce apetisant sună.

La „Suzette”, la ora opt?

Cu dragoste,
M.

De la Juliet pentru Mark

Spune „te rog”.

J.

De la Mark pentru Juliet

Mă rog să ne vedem la „Suzette”, la 8.

Cu dragoste,
M.

De la Juliet pentru Mark

1 mai 1946

Dragă Mark,

Să ştii că nu te-am respins. Am spus doar că trebuie să mă mai gândesc. Dar tu erai atât de ocupat să baţi câmpii despre Sidney şi Guernsey că poate nici nu m-ai ascultat – nu am spus decât că am nevoie de ceva timp. Nu ne cunoaştem decât de *două luni.* Nu-i suficient ca să mă facă să cred că ar trebui să ne petrecem împreună tot restul vieţilor noastre, chiar dacă tu pari a fi convins de asta. Am făcut odată o greşeală îngrozitoare şi am fost pe punctul de a mă căsători cu un bărbat pe care îl cunoşteam mult prea puţin (poate ai citit în ziare despre povestea asta) – dar pot spune că atunci războiul a constituit o circumstanţă atenuantă. N-am să mai repet prostia asta.

Gândeşte-te puţin: n-am fost niciodată la tine acasă – de fapt, nici nu ştiu unde se află casa ta. Bine, e la New York, dar pe

care stradă? Cum arată? Ce culoare au pereţii? Dar sofaua? Îţi aranjezi cărţile în ordine alfabetică? (Sper că nu.) Îţi ţii sertarele în ordine, sau nu? Fredonezi vreodată – şi, dacă da, ce cântece? Îţi plac pisicile sau câinii? Sau peştişorii? Ce Dumnezeu îţi pregăteşti la micul dejun – sau ai bucătar?

Vezi? Nu te cunosc destul de bine ca să mă căsătoresc cu tine.

Mai am o veste care te-ar putea interesa: Sidney nu este rivalul tău. Nu sunt – şi nu am fost niciodată – îndrăgostită de Sidney. Şi nici el de mine. Nu am să mă mărit niciodată cu el. Ţi se pare suficient de clar?

Eşti absolut convins că n-ai prefera să te căsătoreşti cu o persoană mai docilă decât mine?

Juliet

Din partea lui Juliet pentru Sophie

1 mai 1946

Scumpa mea Sophie,

Cât de mult îmi doresc să fii aici, cu mine. Aş vrea să mai locuim împreună în micuţul şi drăguţul nostru apartament şi să lucrăm la prăvălia de cărţi a dragului nostru domn Hawke şi să mâncăm în fiecare seară la cină doar biscuiţi cu brânză. Vreau tare mult să pot sta de vorbă cu tine. Am nevoie să-mi spui dacă ar fi bine să mă mărit cu Mark Reynolds.

Mi-a cerut mâna aseară la un restaurant franţuzesc foarte romantic – fără să se aşeze în genunchi, dar oferindu-mi un inel cu un diamant mare cât un ou de porumbel. În dimineaţa asta nu mai sunt prea sigură că încă mai vrea să se însoare cu mine – este furios la culme pentru că nu i-am dat un răspuns afirmativ, complet lipsit de echivoc. Am încercat să-i explic că nu îl cunosc de suficientă vreme şi că trebuie să mă mai gândesc, dar el nici n-a vrut să mă asculte. Era convins că îl refuz din cauză că nutresc o pasiune secretă – pentru Sidney!

Ăştia doi chiar sunt obsedaţi unul de celălalt.

Slavă Domnului că eram deja în apartamentul lui când a început să urle şi să spună tot felul de lucruri urâte despre Sidney şi despre insulele aflate la dracu în praznic şi despre femeile cărora le pasă mai mult de o grămadă de străini decât de bărbaţii de lângă ele (se referea la Guernsey şi la noii mei prieteni de acolo). Am tot încercat să-i explic, dar el a ţipat în continuare, până când am început să plâng de supărare că nu mă ascultă şi nu vrea să mă înţeleagă. Atunci l-au apucat părerile de rău – atât de neobişnuite pentru el şi atât de adorabile, că aproape mi-a venit să mă răzgândesc şi să accept. Dar imediat mi-am imaginat cum ar fi viaţa mea dacă ar trebui să plâng mereu ca să-l conving să se poarte frumos. Şi am revenit la „nu". Ne-am certat şi el mi-a făcut morală şi eu am mai plâns puţin pentru că eram extrem de obosită şi, în cele din urmă, şi-a chemat şoferul şi i-a spus să mă ducă acasă. Mi-a ţinut portiera să mă urc în maşină, apoi s-a aplecat să mă sărute şi mi-a zis: „Eşti o proastă, Juliet!"

Poate că are dreptate. Mai ţii minte romanele alea absolut oribile ale lui Cheslayne Fair, pe care le-am citit în vara când aveam treisprezece ani? Preferatul meu era *Stăpânul din Blackheath.* Cred că l-am citit de vreo douăzeci de ori (la fel ai făcut şi tu, nu spune că nu). Ţi-l mai aminteşti pe Ransom? Cu cât curaj îşi ascundea el dragostea pentru feciorelnica Eulalie, pentru ca ea să-şi poată alege nestingherită soţul, fără să ştie că era nebună după el încă de când prostuţa căzuse de pe cal, la doisprezece ani? Uite cum stau lucrurile, Sophie – Mark Reynolds este leit Ransom. Înalt şi chipeş, cu un surâs în colţul gurii şi maxilarul ferm. Îşi face loc cu umerii prin mulţime, indiferent la căutăturile urâte ale celor din jur. Este mereu nerăbdător şi are un magnetism incredibil, iar atunci când mă duc acolo unde se duc doamnele, le aud pe celelalte femei vorbind despre el – la fel cum a făcut Eulalie la muzeu. Mark Reynolds nu este un bărbat care să treacă neobservat. Nu că şi-ar dori toată atenţia asta – pur şi simplu oamenii se simt atraşi de el.

Mă treceau toţi fiorii din cauza lui Ransom. Uneori mă mai

trec şi acum, dar din cauza lui Mark – mai ales când mă uit la el. Însă eu nu sunt Eulalie. Dacă aş cădea de pe un cal, ar fi minunat ca Mark să fie cel care să mă ajute să mă ridic – dar nu cred că voi păţi un asemenea accident prea curând. Mult mai probabil, mă voi duce la Guernsey şi voi scrie o carte despre Ocupaţia Germană – iar Mark nu suportă ideea asta. Vrea să rămân la Londra şi să merg la restaurante şi la spectacole de teatru şi să mă mărit cu el, aşa cum ar face orice femeie rezonabilă.

Scrie-mi ce mă sfătuieşti să fac.

Toată dragostea mea lui Dominic – şi ţie şi lui Alexander,
Juliet

Din partea lui Juliet pentru Sidney

3 mai 1946

Dragă Sidney,

Poate că sunt mai puţin tulburată de absenţa ta decât e Editura Stephens & Stark, dar tot îmi este dor de tine şi am mare nevoie de sfaturile tale. Te rog, lasă totul baltă şi scrie-mi de îndată.

Vreau să plec din Londra. Vreau să mă duc la Guernsey. Ştii bine că am ajuns să-i îndrăgesc foarte tare pe prietenii mei de pe insulă şi mă fascinează felul în care au ştiut să trăiască sub ocupaţia germană – şi după aceea. Am fost la Consiliul pentru Refugiaţii din Insulele Canalului şi le-am citit dosarele. Am citit şi rapoartele Crucii Roşii. Apoi am citit tot ce am putut să găsesc despre detaşamentele de muncă forţată ale lui Todt – adică nu prea mult, deocamdată. Am discutat cu câţiva dintre soldaţii care au eliberat insula Guernsey şi cu geniştii care au curăţat plajele de miile de mine îngropate acolo. Am citit toate rapoartele guvernamentale „nesecretizate” despre starea de sănătate a insularilor, sau despre lipsa ei; despre fericirea lor, sau despre lipsa ei; despre rezervele lor de alimente, sau despre

lipsa lor. Dar vreau să aflu mai multe. Vreau să cunosc în profunzime poveştile acelor oameni şi nu o pot face dintr-o bibliotecă din Londra.

De pildă – ieri am citit un articol despre eliberarea insulelor. Şi un reporter îl întreba pe un localnic din Guernsey: „Care a fost cea mai dificilă experienţă pe care aţi trăit-o în timpul stăpânirii germane?" Răspunsul primit l-a amuzat, însă mie mi s-a părut plin de sens. Insularul i-a spus: „Ştiţi că ne-au confiscat toate aparatele de radio? Dacă aveai vreunul ascuns şi te prindeau, te trimiteau la închisoare pe continent. Cu toate astea, unii dintre noi şi-au ascuns aparatele de radio şi aşa am aflat despre Debarcarea Aliaţilor în Normandia. Numai că nu trebuia să ştim nimic! Cel mai greu lucru pe care l-am făcut eu vreodată a fost să mă plimb prin St. Peter Port în ziua de 7 iunie, chinuindu-mă nu care cumva să râd, nu care cumva să zâmbesc, nu care cumva să-mi scape vreun gest prin care să le arăt nemţilor că ŞTIAM că li se apropie sfârşitul. Dacă s-ar fi prins că ştim, ne-ar fi pedepsit cu multă cruzime, aşa că am fost nevoiţi să ne prefacem. Şi, credeţi-mă, e al dracului de greu să te prefaci că habar n-ai de Ziua Z." Vreau să stau de vorbă cu oameni ca acesta şi să aflu cum au văzut ei războiul, pentru că asta aş vrea eu să citesc în ziare, în loc de statistici agricole. Nu sunt prea sigură ce formă ar avea o asemenea carte – nici nu ştiu dacă voi scrie una. Dar îmi doresc să mă duc la St. Peter Port şi să aflu. Îmi dai binecuvântarea ta?

Toată dragostea mea ţie şi lui Piers,
Juliet

Telegramă de la Sidney pentru Juliet

10 mai 1946

PRIN PREZENTA AI BINECUVÂNTAREA MEA! GROZAVĂ IDEE CU GUERNSEY, ATÂT PENTRU TINE CÂT ŞI PENTRU O CARTE. DAR ÎŢI DĂ VOIE REYNOLDS SĂ PLECI? CU DRAGOSTE, SIDNEY

Telegramă de la Juliet pentru Sidney

11 mai 1946

PRIMIT BINECUVÂNTAREA. MARK REYNOLDS NU ESTE ÎN MĂSURĂ NICI SĂ INTERZICĂ, NICI SĂ PERMITĂ. CU DRAG, JULIET

Din partea Ameliei pentru Juliet

13 mai 1946

Draga mea,

Nici nu am cuvinte să-ţi descriu cât de mult m-am bucurat ieri când am primit telegrama ta şi am aflat că vii în vizită la noi!

Ţi-am respectat instrucţiunile şi am dat imediat de ştire şi celorlalţi – şi trebuie să-ţi spun că ai stârnit în clubul nostru o adevărată furtună de entuziasm. Numaidecât membrii noştri au spus că-ţi vor oferi tot ce ai nevoie: casă, masă, recomandări, un stoc de cârlige electrice pentru rufe. Isola este în al nouălea cer de bucurie şi deja s-a apucat să strângă informaţii pentru cartea ta. Am avertizat-o că deocamdată este doar o idee, însă ea este hotărâtă să-ţi pună la dispoziţie toate materialele de documentare de care ai putea avea nevoie. A cerut (poate nu tocmai politicos) tuturor cunoştinţelor ei din piaţă să-ţi trimită scrisori despre Ocupaţia Germană; crede că îţi vor fi de folos ca să-l convingi pe editorul tău că această carte merită să fie publicată. Aşa că să nu fii surprinsă dacă în săptămânile următoare vei fi asaltată cu o mulţime de scrisori.

În după-amiaza asta Isola s-a dus şi la banca unde lucrează domnul Dilwyn şi l-a rugat să-ţi închirieze căsuţa lui Elizabeth pe perioada vizitei. Este amplasată pe o pajişte încântătoare, mai jos de Casa Mare şi nu-i prea mare, drept care te vei descurca de minune în ea. Elizabeth s-a mutat acolo atunci când

nemţii au confiscat casa principală. Sunt convinsă că te vei simţi foarte bine acolo, iar Isola l-a convins pe domnul Dilwyn să-ţi întocmească un contract de închiriere. De restul se va ocupa ea: va aerisi încăperile, va spăla ferestrele, va bate covoarele şi va omorî păianjenii.

Sper să nu te stingherească toate aceste aranjamente, pentru că oricum domnul Dilwyn avusese intenţia să evalueze proprietatea ca să o poată da spre închiriere. Avocaţii lui Sir Ambrose au început să facă cercetări cu privire la locul unde s-ar putea afla Elizabeth acum. Şi nu au găsit niciun document despre sosirea ei în Germania. Au descoperit doar că a fost dusă cu trenul până în Franţa, deşi destinaţia finală era Frankfurt. Vor urma şi alte investigaţii şi mă rog să-i poată da de urmă lui Elizabeth, însă, până atunci, domnul Dilwyn doreşte să închirieze proprietatea pe care i-a lăsat-o ei Sir Ambrose ca să-i asigure lui Kit un venit stabil.

Câteodată mă gândesc că avem obligaţia morală să-i căutăm lui Kit şi rudele de origine germană, dar parcă nu-mi vine s-o foc. Christian a fost un om deosebit, care detesta din tot sufletul politica ţării sale. Însă nu ştiu dacă acelaşi lucru ar putea fi spus despre compatrioţii lui, care au crezut în viziunea Reich-ului Milenar. Şi, chiar dacă i-am găsi rudele, cum am putea s-o trimitem pe Kit a noastră într-o ţară străină – şi distrusă? Noi suntem singura familie pe care a cunoscut-o ea vreodată.

La naşterea fetiţei, Elizabeth nu a dezvăluit autorităţilor numele tatălui ei. Nu pentru că i-ar fi fost ruşine, ci pentru că se temea ca nu cumva să-i fie luată copila şi trimisă să fie crescută în Germania. Circulau zvonuri îngrozitoare despre asemenea situaţii. Mă întreb dacă Elizabeth s-ar fi putut salva făcând cunoscută paternitatea lui Kit atunci când au arestat-o. Însă a păstrat secretul şi nu este treaba mea să mă amestec în problemele ei.

Scuză-mă pentru că îmi descarc sufletul în faţa ta. Mi se amestecă toate grijile în minte şi mă simt mai uşurată dacă le aştern pe hârtie. Acum voi aborda nişte subiecte mai vesele – ca, de pildă, întrunirea de aseară a Clubului nostru.

După ce s-a mai potolit agitaţia creată de ştirea despre

venirea ta, ţi-am citit articolul din *Times* – acela în care vorbeşti despre cărţi şi lectură. Ne-a plăcut tuturor foarte mult – şi nu doar pentru că făcea referire la noi înşine, ci pentru că ne-ai atras atenţia asupra unor aspecte la care nu ne gândiserăm până atunci. Domnul doctor Stuggins a declarat că eşti singura persoană care a reuşit să transforme cuvântul „distracţie" în ceva demn de respect. Articolul a fost de-a dreptul încântător şi suntem cu toţii nespus de bucuroşi şi mândri că am fost amintiţi în el.

Will Thisbee vrea să dea o petrecere de bun venit la sosirea ta. Va face atunci renumita lui „plăcintă din coji de cartofi", pentru care a inventat mai nou o glazură din cacao. Şi la întrunirea noastră de aseară a adus un desert surpriză – Cireşe Flambate, care, din fericire, s-au ars şi nu am mai fost obligaţi să le mâncăm. Tare mult mi-aş dori ca Will să se lase de gătit şi să se întoarcă la fiarele lui.

Abia aşteptăm să te vedem aici. Ai spus că mai întâi ai de terminat câteva recenzii şi după aceea vei putea pleca din Londra – dar vei fi bine-venită oricând vei veni. Doar anunţă-ne în ce dată şi la ce oră. Cu siguranţă că ai ajunge mai repede şi în condiţii mai bune cu un avion decât cu vaporaşul care ne aduce poşta (Clovis Fossey mi-a zis să-ţi transmit că stewardesele oferă gin pasagerilor – iar pe vapor nu se oferă nimic). Însă, dacă nu suferi de rău de mare, ar fi bine să iei vaporul de după-amiază de la Weymouth. Nu există un alt drum mai frumos până la Guernsey decât cel de pe mare – fie atunci când soarele apune, fie când se adună nori negri, tiviţi cu aur, prevestind furtuna, fie când insula noastră abia poate fi întrezărită prin ceaţă. Aşa am văzut-o eu când am venit aici, cu soţul meu, imediat după nunta noastră.

Cu dragoste,
Amelia

Din partea Isolei pentru Juliet

14 mai 1946

Dragă Juliet,

Ţi-am pregătit casa în care vei sta. Am rugat câţiva prieteni de la piaţă să-ţi scrie despre experienţele lor din timpul Ocupaţiei Germane. Sper că o vor face. Dar dacă primeşti vreo scrisoare de la un domn Tatum, în care îţi cere bani pentru amintirile lui, să nu care cumva să-i dai. Nu-i decât un mare mincinos.

Vrei să ştii cum a fost atunci când i-am văzut eu pe nemţi pentru prima dată? Voi folosi mai multe adjective, ca să fac povestirea mai plină de viaţă. De obicei nu le folosesc – îmi plac relatările simple, fără ornamente.

În acea zi de marţi, insula Guernsey părea liniştită – dar noi ştiam că veniseră! Cu o zi înainte sosiseră o mulţime de avioane şi de nave pline cu soldaţi. Avioane uriaşe de luptă – Junkere – aterizau cu zgomot, îşi descărcau militarii, după care decolau din nou. Fiind mai uşoare şi mai jucăuşe, zburau razant peste noi, urcau şi coborau şi se învârteau peste Guernsey, speriindu-ne vacile de pe păşuni.

Elizabeth era la mine acasă, dar n-am putut invoca spiritele ca să facem tonic pentru păr, cu toate că aveam coada-şoricelului. Ne-am învârtit doar de colo până colo, ca două strigoaice. La un moment dat, Elizabeth şi-a revenit. Şi zice: „Haide! N-am de gând să stau în casă şi să-i aştept. Merg în oraş ca să-mi cunosc duşmanul."

„Şi ce ai de gând să faci după ce-l cunoşti?" o întreb eu, cam răstit. „Am să mă uit la el", zice. „Nu noi suntem ca nişte animale în cuşcă – ei sunt. Haide să mergem să ne holbăm la ei."

Mi-a plăcut ideea, aşa că ne-am pus pălăriile şi am plecat. Dar n-ai să crezi ce am văzut în St. Peter Port.

O, da, acolo erau sute de soldaţi germani – şi ce crezi că făceau ei? CUMPĂRĂTURI! Se plimbau braţ la braţ pe Fountain Street – zâmbind, râzând, uitându-se la vitrine, intrând în prăvălii şi ieşind de acolo încărcaţi cu pachete, strigându-se unii pe alţii. Şi Esplanada de Nord era plină cu soldaţi. Unii doar

hoinăreau pe acolo, alţii şi-au dus mâna la chipiu şi ne-au salutat politicos. Unul mi-a spus: „Insula voastră este superbă. Curând ne vom duce la Londra să ne luptăm, dar deocamdată ne bucurăm de vacanţa asta însorită.”

Alt idiot credea că se află în Brighton. Cumpărau îngheţată pe băţ pentru cârdurile de copii care se ţineau după ei. Şi râdeau şi se distrau – asta făceau. Dacă n-ar fi fost uniformele lor verzi, ai fi zis că tocmai ce acostase vaporaşul cu turişti de la Weymouth!

Am pornit spre Grădinile Candie şi acolo s-a schimbat totul – carnavalul s-a transformat în coşmar. Mai întâi, am auzit un zgomot – tropăit apăsat şi ritmic de cizme pe piatră. După aia, un escadron de soldaţi care mărşăluiau în pas de gâscă{54} a apărut pe strada pe care ne aflam noi. Totul strălucea la băieţii ăia – nasturii, cizmele, căştile alea din metal, ca nişte găleţi pentru cărbuni. Nu se uitau la nimeni şi nimic din jur – doar înainte. Iar asta era mai înspăimântător decât puştile atârnate de umeri ori grenadele şi cuţitele înfipte în carâmbul cizmelor.

Şi atunci m-a apucat de braţ domnul Ferre, care se afla în spatele nostru. Luptase în bătălia de pe Somme{55}. Acum îi şiroiau lacrimile pe obraji şi, fără să-şi dea seama ce face, îmi răsucea braţul şi mi-l strângea şi mă tot întreba: „Cum de pot face din nou asta? I-am înfrânt o dată şi uite-i iar. Cum de le-am permis aşa ceva?”

În cele din urmă, Elizabeth mi-a spus: „Mi-a ajuns. Vreau să beau ceva.” Aveam o rezervă de gin în bufet, aşa că ne-am întors acasă la mine. Îmi închei scrisoarea, bucuroasă că te voi vedea curând. Toţi vrem să te întâmpinăm la sosire – dar mă îngrijorează foarte tare ceva. S-ar putea să mai fie încă vreo douăzeci de pasageri pe vas, deci cum îmi voi da seama care eşti tu? Fotografia de pe coperta cărţii este neclară şi mică şi nu vreau să mă reped să sărut altă femeie. Te rog mult, poartă o pălărie mare şi roşie, cu voaletă. Şi ţine în braţe un buchet de crini. Vrei?

Prietena ta,
Isola

Din partea unui Iubitor de Animale pentru Juliet

Miercuri seara

Stimată domnişoară,

Şi eu sunt membru al Clubului de literatură şi plăcinte din coji de cartofi de la Guernsey – însă nu v-am scris niciodată despre cărţile pe care le citesc deoarece sunt doar două şi conţin doar poveşti pentru copii despre câini credincioşi, curajoşi şi sinceri. Isola spune că veniţi pe la noi şi că poate veţi scrie despre Ocupaţia Germană, iar eu cred că ar trebui să cunoaşteţi adevărul despre felul în care s-a purtat Comunitatea noastră cu animalele! Propriul nostru Guvern, nu nemţii ăia împuţiţi! Celorlalţi le este ruşine să vorbească despre asta, însă mie nu-mi este.

Să ştiţi că nu-mi plac prea mult oamenii – nu mi-au plăcut niciodată şi nu îmi vor plăcea vreodată. Am eu motivele mele. Niciodată n-am cunoscut vreun om măcar pe jumătate la fel de loial ca un câine. Poartă-te frumos cu un câine şi el se va purta la fel de frumos cu tine – îţi va ţine de urât, îţi va fi cel mai bun prieten, nu-ţi va pune întrebări. Pisicile au altă fire, dar nu le port pică pentru asta.

Ar trebui să ştiţi ce au făcut animalelor lor oamenii din Guernsey atunci când s-au speriat că vor veni nemţii. Mii de localnici au fugit de pe insulă în Anglia – cu avionul sau cu vaporul – şi şi-au abandonat câinii şi pisicile. I-au părăsit pur şi simplu, i-au lăsat să rătăcească pe străzi, flămânzi şi însetaţi – porci, nu oameni, asta sunt!

Am luat la mine cât de mulţi câini am putut, dar, din nefericire, nu i-am putut lua pe toţi. Atunci a intervenit Comunitatea, zicând că va rezolva problema – şi nereuşind decât s-o agraveze, fireşte. Comunitatea ne atenţiona în ziare că, din cauza războiului, s-ar putea să nu existe suficientă hrană pentru oameni şi cu atât mai puţin pentru animale. „Puteţi să vă păstraţi animalul de companie”, zicea Comunitatea, „dar noi

vom fi obligaţi să le eutanasiem pe celelalte. Pisicile şi câinii fără stăpân, lăsaţi liberi pe străzi, constituie un pericol pentru copiii noştri."

Şi exact asta au făcut. Comunitatea a strâns toate animalele în camioane şi le-a dus la adăpostul de la St. Andrews, unde le-au omorât doctorii şi infirmierele angajate acolo. Nici nu terminau bine de omorât animalele dintr-un camion, că venea altul, la fel de plin cu sufleţele nevinovate.

Am văzut tot ce s-a întâmplat – cum le strângeau de pe străzi, cum le descărcau la adăpost, cum le îngropau.

Am văzut când o infirmieră a ieşit şi a respirat cu lăcomie aerul curat. Părea atât de bolnavă, de ziceai că ea era pe moarte. A fumat o ţigară şi după aia a intrat înapoi să dea o mână de ajutor la masacrul ăla. Două zile a durat ca să omoare toate animalele.

Atât vreau să vă spun. Scrieţi în carte şi despre asta.

Un iubitor de animale

Din partea lui Sally Ann Frobisher pentru Juliet

15 mai 1946

Dragă domnişoară Ashton,

Mi-a spus domnişoara Pribby că veţi veni la Guernsey ca să aflaţi mai multe despre război. Sper că vom face cunoştinţă, dar vă scriu acum pentru că îmi place să scriu scrisori. De fapt îmi place să scriu orice.

Cred că aţi dori să ştiţi ce umilinţe am îndurat eu personal în perioada aceea – în 1943, când aveam doar doisprezece ani. Şi am făcut râie.

Pe insula noastră nu exista suficient săpun şi nu aveam cum să ne spălăm nici hainele, nici casele, nici pe noi înşine. Toţi sufeream de un fel sau altul de boli de piele – eczeme sau bube sau păduchi. Eu am făcut râie pe pielea capului – sub păr – şi n-am reuşit să scap de ea.

Într-un final, domnul doctor Ormond mi-a zis că trebuie să mă duc la spital ca să-mi radă capul şi să-mi răzuiască plăgile ca să scoată puroiul din ele. Sper că nu veţi trăi niciodată ruşinea de a vă curge puroiul din scalp. Mie îmi venea să mor de jenă.

Acolo, la spital, am cunoscut-o pe Elizabeth McKenna, care avea să-mi devină prietenă. Lucra voluntar alături de infirmierele de la etajul unde eram eu. Infirmierele erau amabile, dar domnişoara McKenna era şi amabilă, *şi* amuzantă. Şi tocmai acest fel al ei de a fi m-a ajutat în momentele mele de cumpănă. După ce mi-au ras tot părul, ea a intrat în camera mea cu un lighean, o sticlă cu dezinfectant şi un cuţitaş ascuţit.

Şi eu am zis: „Nu-i aşa că n-o să mă doară? Domnul doctor Ormond a spus că n-o să mă doară." Încercam să nu plâng.

„Te-a minţit", mi-a zis domnişoara McKenna. „O să te doară al dracului de tare. Să nu-i spui mamei tale că am zis dracului".

Atunci am început să râd şi nici n-am mai avut vreme să mă sperii că ea a şi tăiat din bubele mele. M-a durut, dar nu al dracului de tare. După aia am început să ne jucăm un joc, în timp ce îmi răzuia restul bubelor – strigam numele tuturor femeilor decapitate din istorie. „Maria, regina scoţienilor —Ţac-ţac!" „Anne Boleyn – Clanţ!" „Maria Antoaneta – Hârşti!" Şi gata, s-a terminat.

M-a durut, dar m-a şi distrat, pentru că domnişoara McKenna transformase totul într-o joacă.

Mi-a tamponat capul chel cu dezinfectant şi a mai trecut şi seara pe la mine – ca să-mi aducă o eşarfă de-ale ei, pe care să mi-o înfăşor în jurul capului ca pe un turban. „Uite", mi-a zis şi mi-a dat o oglindă. M-am uitat în ea – eşarfa era foarte frumoasă, dar, ca de obicei, nasul meu părea mult prea mare. Nu credeam că voi ajunge şi eu să fiu o fată drăguţă şi am întrebat-o pe domnişoara McKenna ce părere are.

Îi pusesem aceeaşi întrebare şi mamei, dar ea mi-a zis că nu-i plac sclifoselile mele şi că adevărata frumuseţe se află în suflet. Dar domnişoara McKenna mi-a spus altceva. S-a uitat lung la mine şi mi-a zis: „Nu peste prea multă vreme, ai să fii o mândreţe de fată, Sally. Priveşte-te mereu în oglindă şi ai să-ţi

dai seama şi singură. Oasele contează, iar tu ai oase foarte frumoase. Cu nasul ăla elegant, ai să fii noua Nefertiti{56}. Ai face bine să începi să exersezi tot felul de atitudini imperiale."

Doamna Maugery a venit să mă viziteze la spital şi am întrebat-o cine este Nefertiti şi dacă mai trăieşte. Că mie mi se părea că nu. Doamna Maugery mi-a zis că, dintr-un punct de vedere, este moartă. Dar că, din alt punct de vedere, este nemuritoare. Mai încolo, a găsit pe undeva o fotografie cu Nefertiti şi mi-a arătat-o. Nu prea ştiam ce înseamnă „imperial", aşa că m-am străduit să arăt ca ea. Tot n-am reuşit încă să mă obişnuiesc cu nasul meu, dar sunt sigură că asta va veni cu timpul – aşa a zis domnişoara McKenna.

Altă poveste tristă din perioada Ocupaţiei Germane este cea despre mătuşa mea, Letty. Avea o casă mare şi veche şi întunecoasă pe stâncile de lângă La Fontenelle. Nemţii au zis că stătea în bătaia tunurilor lor şi îi împiedica să-şi facă exerciţiile de tragere. Aşa că au aruncat-o în aer. Acum mătuşa Letty locuieşte cu noi.

Cu stimă, a dumneavoastră,
Sally Ann Frobisher

Din partea lui Micah Daniels pentru Juliet

15 mai 1946

Dragă domnişoară Ashton,

Isola mi-a dat adresa dumneavoastră deoarece este sigură că veţi dori să puneţi lista mea în cartea pe care o scrieţi.

Dacă ar fi să mă duceţi chiar astăzi la Paris şi să mă invitaţi într-unul dintre restaurantele alea elegante de acolo – din acela cu feţe de masă din dantelă albă, lumânări şi capace din argint pe farfurii – ei bine, eu vă spun că nici nu s-ar compara cu cutia mea *Vega*.

În caz că nu ştiţi, vă spun eu că *Vega* a fost un vapor al Crucii Roşii, care a venit prima oară la Guernsey la data de 27

decembrie 1944, ca să ne aducă alimente. A mai venit după aceea de încă cinci ori – şi ne-a ajutat să supravieţuim până la sfârşitul războiului.

Da, chiar aşa – ne-a ajutat să supravieţuim. Deja sufeream de foame de câţiva ani buni. Nu se mai găsea nici măcar un gram de zahăr pe nicăieri. Doar la şarlatanii de-l vindeau pe piaţa neagră. Pe la 1 decembrie 1944, s-a terminat şi toată făina. Şi atunci nemţii au ajuns să flămânzească la fel ca noi – li s-au umflat burţile şi le era frig că nu mâncaseră.

Ce să zic, eu nu mai puteam cu atâţia cartofi şi gulii fierte şi mai că-mi venea să mor, când uite că a intrat *Vega* la noi în port.

Dl. Churchill n-a vrut să-i lase pe ăia de la Crucea Roşie să ne aducă de mâncare până atunci pentru că zicea el că nemţii o să ne ia mâncarea şi o s-o mănânce ei. Poate că dumneavoastră vi s-o părea deştept planul ăsta al lui – să-i facă să moară de foame pe păcătoşi. Numai că eu am înţeles că lui domnul Churchill nu-i păsa deloc dacă muream de foame şi noi cu nemţii.

Aşa, şi ceva i-a dat ghes atunci şi a zis că avem voie să mâncăm. Aşa că, în decembrie, a zis el, domnul Churchill, către Crucea Roşie: „Of, bine, mergeţi şi daţi-le ceva să îmbuce."

Şi, domnişoară Ashton, au adus câte DOUĂ CUTII cu mâncare pentru fiecare bărbat, femeie şi copil de pe Guernsey – toate în cală din *Vega.* Au mai adus şi alte lucruri: cuie, seminţe de pus în pământ, lumânări, ulei pentru gătit, chibrituri de făcut focul, nişte haine şi nişte încălţări. Ba chiar şi câteva trusouri pentru nou-născuţi.

Şi făină şi tutun – să vorbească Moise cât o vrea el despre mana cerească, pentru că neam de neamul lui n-a văzut aşa ceva! O să vă zic acum tot ce era în cutia mea, pentru că am notat totul în jurnal.

Şase uncii{57} *de şocolată*
Patru uncii de ceai
Şase uncii de zahăr
Douăzeci de uncii de biscuiţi

Douăzeci de uncii de unt
Treişpe uncii de conserve de porc
Două uncii de lapte la conservă
Cinşpe uncii de marmeladă
Cinci uncii de sardele
O uncie de sare
Şase uncii de prune uscate
Opt uncii de stafide
Zece uncii de peşte
Patru uncii de brânză
O uncie de piper
O bucată de săpun

Am dat de pomană prunele mele – dar nu vi se pare extraordinar? Când am să mor, am să-mi las toţi banii să-i ia Crucea Roşie. Le-am şi scris şi i-am anunţat de dorinţa mea.

Mai am încă ceva a vă spune. Despre nemţii ăia, dar trebuie să recunoaştem că ce-i al lor e al lor. Au descărcat toate cutiile alea ale noastre de pe *Vega* şi n-au luat nici măcar una singură pentru ei. Normal că le zisese şi comandantul: „Mâncarea aia e pentru localnici, nu pentru voi. Dacă furaţi o să vă împuşc.” Şi după aia a dat la fiecare câte o linguriţă, ca să râcâie făina cursă pe jos. Şi pe aia s-o mănânce.

Adevărul e că ţi se făcea milă când te uitai la soldaţii ăia. Furau de prin grădini, ne băteau la uşi şi se milogeau să le dăm ceva resturi. Într-o zi l-am văzut pe unul cum a prins o pisică şi a lovit-o cu capul de un zid. După aia i l-a tăiat şi i-a ascuns corpul în tunică. L-am urmărit până pe câmp. Acolo a jupuit pisica şi a fiert-o în gamelă şi a mâncat-o.

Chiar mi-a părut rău să-l văd în halul ăla. Şi mi-a venit să-mi borăsc maţele, dar mi-am zis: „Uite cum se duce pe copcă Al Treilea Reich al lui Hitler – a început să ia masa în oraş”. Şi m-a apucat un râs de era să mor. Acum mi-e ruşine, dar aşa am făcut.

Atât am să vă zic. Vă doresc spor la scrisul cărţii.

Al dumneavoastră.

Micah Daniels

Din partea lui John Booker pentru Juliet

16 mai 1946

Dragă domnişoară Ashton,

Ne-a zis Amelia că veţi veni la Guernsey ca să strângeţi istorii pentru cartea dumneavoastră. Vă voi întâmpina cu braţele deschise, dar nu voi fi în stare să vă spun ce am păţit, pentru că numai când încerc să vorbesc despre asta mă apucă tremuriciul. Poate dacă vă povestesc în scris, nu va mai fi nevoie să vă spun cu voce tare. Oricum, nu-i vorba despre Guernsey – pentru că nu eram aici. Ci în Lagărul de Concentrare Neuengamme din Germania.

Mai ţineţi minte că v-am povestit că m-am prefăcut că sunt lordul Tobias vreme de trei ani? Ei bine, Lisa, fata lui Peter Jenkins, ieşea cu soldaţi germani. Cu orice soldat german, atâta timp cât respectivul îi dăruia ciorapi sau ruj de buze. Asta a fost până s-a încurcat cu sergentul Willy Gurtz. Ăsta era un porc vrednic de tot dispreţul. Şi amândoi făceau o pereche foarte bună – amândoi erau la fel de răi. Lisa a fost cea care m-a trădat. S-a dus la comandantul neamţ şi i-a spus totul.

Va întrebaţi cum de a aflat? Simplu. În martie 1944, Lisa s-a dus la coafor, ca să-şi facă un coc sofisticat, şi acolo a găsit un exemplar vechi, de dinainte de război, din revista *Tattler*. La pagina 124, a dat peste o poză color a lordului Tobias Penn-Piers şi a soţiei sale, care erau invitaţi la o nuntă în Sussex – beau şampanie şi mâncau stridii. Sub poză era şi un articol, în care se spunea totul despre rochia doamnei, diamantele ei, pantofii ei, chipul ei – şi banii domnului. Se mai spunea în revistă că cei doi aveau şi o moşie, care se chema La Fort şi se afla pe insula Guernsey.

Ei, şi atunci a devenit destul de limpede – chiar şi pentru Lisa, care-i proastă ca noaptea – că nu eu eram lordul Tobias Penn-Piers. Nici n-a mai stat să se coafeze, ci a plecat de îndată,

ca să-i arate poza lui Willy Gurtz, care a dus-o direct la comandant.

Farsa mea îi pusese într-o lumină al naibii de proastă pe nemţi – că doar se ploconiseră şi periaseră în tot timpul ăla un simplu servitor – aşa că s-au simţit foarte ofensaţi şi m-au trimis în lagărul de la Neuengamme.

N-am crezut că voi apuca nici măcar sfârşitul primei săptămâni. Împreună cu alţi prizonieri, am fost trimis să strâng bombele care nu explodau în timpul raidurilor aeriene. N-aveam încotro: ori mă omorau bombele, ori mă împuşcau gardienii dacă refuzam să fac ce-mi cereau. Aşa că am alergat de colo până colo, ca un şobolan, încercând să mă adăpostesc ori de câte ori auzeam bombele şuierându-mi pe deasupra capului şi uite, cum-necum, am reuşit să rămân în viaţă. Aşa mi-am şi spus – Bravo, încă trăieşti! Probabil că toţi prizonierii ne spuneam acelaşi lucru în fiecare dimineaţă când ne trezeam – Bravo, încă trăieşti! Însă de fapt *nu mai trăiam.* Nu eram chiar morţi, dar nici vii nu mai eram. Simţeam că sunt viu doar câteva minute pe zi, când mă întindeam pe patul ăla îngust şi tare. Atunci încercam să mă gândesc la ceva frumos, la ceva ce-mi plăcuse pe vremuri – dar nu prea mult, pentru că atunci m-ar fi apucat o jale şi mai mare. Mă gândeam la lucruri mărunte, de pildă o excursie cu şcoala sau un drum cu bicicleta până în vale – atât puteam să suport, nimic mai mult.

N-am stat în lagăr decât un singur an, însă mie mi s-a părut că au fost treizeci. În aprilie 1945, comandantul de la Neuengamme a ales prizonierii încă apţi de muncă şi ne-a trimis la Belsen{58}. Am mers câteva zile în remorca unui camion – fără mâncare, fără apă, fără pături. Dar eram bucuroşi că nu ne puseseră să mergem pe jos. Pentru că băltoacele de pe drum erau pline de sânge.

Îmi închipui că aţi auzit de Belsen şi de ororile de acolo. După ce am coborât din camion, ni s-a dat câte o lopată. Trebuia să săpăm nişte gropi foarte mari în care să băgăm morţii. Ne-au dus prin lagăr până la locul cu pricina şi atunci eu am crezut că mi-am pierdut minţile pentru că nu vedeam decât morţi în jur. Chiar şi cei vii semănau cu nişte cadavre, iar

cadavrele adevărate erau împrăştiate pretutindeni. Nici nu ştiu de ce se mai deranjau să le îngroape. Însă ruşii veneau dinspre est, iar Aliaţii veneau dinspre vest şi nemţii se temeau de ce vor găsi aici.

În crematoriu nu puteau arde suficient de repede trupurile fără viaţă – aşa că noi am săpat şanţuri lungi şi adânci şi am târât cadavrele până la ele şi le-am aruncat înăuntru. N-o să credeţi, dar ofiţerii SS i-au obligat pe prizonierii din fanfara lagărului să cânte în tot acest timp – iar pentru asta eu sper să ardă toţi în iad pe ritmuri de polcă. După ce s-au umplut şanţurile, nemţii au turnat petrol peste cadavre şi le-au dat foc. Apoi ne-au ordonat să le acoperim cu pământ – de parcă ai putea ascunde o asemenea grozăvie.

Englezii au apărut chiar în ziua următoare – Doamne, Dumnezeule, cât ne-am bucurat să-i vedem! Eu încă mai aveam putere şi mergeam prin lagăr, aşa că am văzut cum tancurile dărâmă porţile şi am văzut şi steagul britanic vopsit pe ele. M-am întors spre un bărbat care se sprijinea de gard şi i-am strigat: „Suntem salvaţi! Au venit englezii!” După aia mi-am dat seama că era mort. Ratase eliberarea doar cu câteva minute. M-am aşezat în noroi şi am început să plâng, de parcă mi-aş fi pierdut cel mai bun prieten.

Plângeau şi soldaţii când au coborât din tancuri – plângeau chiar şi ofiţerii. Şi după aia ne-au dat de mâncare şi pături şi ne-au dus la spitale. Şi, Dumnezeu să-i aibă în paza Lui, o lună mai târziu au ars din temelii lagărul Belsen.

Am citit în gazetă că acum au făcut o tabără de refugiaţi în locul lui. Chiar dacă scopul este unul bun, tot mă înfior la gândul că acolo s-au construit alte barăci. După părerea mea, terenul ăla ar trebui să rămână pe veci pustiu.

Mă opresc acum şi sper că veţi înţelege dacă nu voi mai vorbi niciodată despre asta. Aşa cum zice Seneca, „Durerile mici ne fac să vorbim, cele mari ne amuţesc.”

Îmi aduc aminte de o întâmplare pe care poate veţi dori să o pomeniţi în cartea dumneavoastră. S-a petrecut în Guernsey, pe vremea când încă pretindeam că aş fi lordul Tobias. Din când în când, mă plimbam seara cu Elizabeth până la promontoriu, ca

să ne uităm la bombardierele care zburau pe deasupra noastră spre Londra – erau cu sutele. Era o privelişte îngrozitoare, mai cu seamă că ştiam încotro se îndreaptă şi ce urmează să facă atunci când vor ajunge acolo. Nemţii ziceau la radio că Londra fusese distrusă – rasă de pe faţa pământului. Că nu mai rămăseseră din ea decât dărâmături şi cenuşă. Nu prea ne venea să credem, pentru că propaganda nazistă putea spune orice, dar…

Într-o seară mergeam prin St. Peter Port şi am trecut pe lângă Conacul McLaren. Era o clădire veche, foarte frumoasă, rechiziţionată de ofiţerii nemţi. O fereastră era deschisă şi dinăuntru se auzea o melodie încântătoare de la radio. Ne-am oprit să ascultăm, imaginându-ne că trebuie să fie vreun program transmis de la Berlin. Dar, când cântecul acela s-a terminat, am auzit bătăile de la Big Ben şi apoi o voce a spus în engleză: *Aici Radio BBC – Londra.* N-ai cum să confunzi bătăile de la Big Ben! Deci Londra încă mai exista! Încă mai exista! Ne-am îmbrăţişat de bucurie şi am început să valsăm în mijlocul străzii. Aceasta a fost una dintre întâmplările la care nu am fost în stare să mă gândesc în perioada petrecută la Neuengamme.

Cu stimă, al dumneavoastră,
John Booker

De la Dawsey pentru Juliet

16 mai 1946

Dragă Juliet,

Nu mai avem nimic de făcut decât să te aşteptăm. Isola a spălat, a apretat şi a călcat perdelele lui Elizabeth, a căutat lilieci în horn, a spălat ferestrele, a făcut paturile şi a aerisit încăperile.

Eli ţi-a cioplit un cadou. Eben ţi-a umplut magazia cu lemne. Şi Clovis ţi-a cosit pajiştea – însă zice că a mai lăsat câteva smocuri de flori sălbatice care să-ţi bucure ochii. În prima seară

pe care o vei petrece aici, Amelia va da un dineu în onoarea ta.

Singura mea sarcină este să am grijă de Isola până la sosirea ta. Are rău de înălţime, dar tot s-a urcat pe acoperişul căsuţei lui Elizabeth ca să fixeze ţiglele desprinse. Din fericire, a văzut-o Kit înainte să ajungă la streşini şi a dat fuga la mine ca s-o conving să coboare de acolo.

Mi-aş dori să pot face mai multe pentru tine – sper că vei veni curând. Sunt nespus de bucuros.

Al tău,
Dawsey

De la Juliet pentru Dawsey

19 mai 1946

Dragă Dawsey,

Am să ajung poimâine! Oricât de tare m-ar ispiti un pahar cu gin, îmi este prea frică să mă urc în avion, aşa că am să vin cu vaporul de seară al poştei.

Vrei să-i transmiţi Isolei un mesaj din partea mea? Te rog să-i spui că nu am nicio pălărie cu voaletă şi nu pot să ţin în braţe un buchet cu crini – sunt alergică –, dar voi purta o pelerină din lână roşie.

Nu mai ai nimic de făcut ca să mă simt bine-venită în Guernsey – ai făcut deja mai mult decât ar fi fost nevoie. Parcă nici nu-mi vine să cred că vă voi cunoaşte în sfârşit pe toţi.

A ta,
Juliet

De la Mark pentru Juliet

20 mai 1946

Dragă Juliet,

Mi-ai cerut să-ţi acord un răgaz şi ţi l-am acordat. Mi-ai cerut să nu mai vorbesc despre căsătorie şi n-am mai vorbit. Iar acum mă anunţi că pleci pe insula aia afurisită, unde o să stai – cât timp? O săptămână? O lună? Toată viaţa? Chiar crezi că am să stau cu braţele încrucişate şi am să te las să pleci?

Nu fi ridicolă, Juliet! Până şi un imbecil îşi dă seama că încerci să fugi. Însă nimeni nu poate să înţeleagă de ce o faci. Suntem o pereche perfectă – tu mă faci fericit, nu mă plictiseşti niciodată, te interesează aceleaşi lucruri care mă interesează pe mine. Şi sper că nu mă înşel dacă spun că la fel simţi şi tu. Suntem făcuţi unul pentru altul. Ştiu că nu suporţi să-ţi spun că ştiu ce este cel mai bine pentru tine, dar, în cazul acesta, chiar ştiu.

Pentru numele lui Dumnezeu, uită odată de insula aia nenorocită şi mărită-te cu mine! O să te duc acolo în luna de miere – dacă n-am încotro.

Cu dragoste,
Mark

De la Juliet pentru Mark

20 mai 1946

Dragă Mark,

Probabil că ai dreptate, dar chiar şi aşa plec mâine la Guernsey şi *tu nu ai cum să mă împiedici.*

Îmi pare rău că nu-ţi dau răspunsul pe care îl vrei. Mi-aş dori s-o pot face.

Cu dragoste,
Juliet

P.S. Mulţumesc pentru trandafiri.

De la Mark pentru Juliet

Of, Doamne! Vrei să te duc cu maşina până la Weymouth?

Mark

De la Juliet pentru Mark

Promiţi că n-ai să-mi faci morală?

Juliet

De la Mark pentru Juliet

Promit. Însă voi folosi toate celelalte metode de persuasiune.

Mark

De la Juliet pentru Mark

Nu mă sperii. Ce ai putea face când şofezi?

Juliet

De la Mark pentru Juliet

Ai să rămâi surprinsă. Ne vedem mâine.

M.

PARTEA A DOUA

Din partea lui Juliet pentru Sidney

22 mai 1946

Dragă Sidney,

Am foarte multe să-ţi spun. Sunt în Guernsey doar de douăzeci de ore, dar fiecare dintre ele a fost atât de aglomerată cu chipuri şi idei noi că am acum tone de materiale despre care să scriu. Vezi cât de prielnică scrisului este viaţa pe insulă? Gândeşte-te doar la Victor Hugo{59} – aş putea ajunge o scriitoare la fel de prolifică dacă rămân mai multă vreme aici.

Călătoria de la Weymouth a fost înfiorătoare – vasul de poştă gemea şi scârţâia din toate încheieturile, de ziceai că acum-acum o să se fărâme. Şi parcă îmi doream să se întâmple asta, ca să scap de tot chinul. Numai că voiam să văd insula înainte să mor. Dar, de cum a apărut în zare, am renunţat la dorinţa aia prostească pentru că soarele a ieşit din nori şi a îmbrăcat stâncile într-o mantie argintie.

Vaporul se apropia de ţărm şi atunci am văzut cum se ridică din mare oraşul St. Peter Port – în terase şi cu o biserică în vârf, ca un ornament de tort – şi mi-am dat seama că inima mea o luase la galop. Oricât de tare încercam să mă conving că toată emoţia se datora acelui peisaj splendid, ştiam că nu era aşa. Eram atât de tulburată pentru că toţi oamenii aceia, pe care am ajuns să-i cunosc şi chiar să-i îndrăgesc, mă aşteptau cu braţele deschise pe mine – pe mine. Iar eu nu mă mai puteam ascunde

în spatele vreunui articol de ziar. Sidney, am înţeles atunci că, în ultimii doi sau trei ani, am ajuns să mă pricep mai bine la scris decât la trăit. Sunt absolut încântătoare pe o pagină tipărită, dar asta este doar o şmecherie pe care am învăţat-o de-a lungul timpului. N-are nicio legătură cu mine, cea adevărată. La asta mă gândeam când vaporul se apropia de debarcader. Şi, din laşitate, atunci am vrut să-mi arunc peste bord pelerina roşie şi să pretind că aş fi altcineva.

Când ne-am aliniat lângă chei, am văzut chipurile oamenilor care aşteptau – şi n-am mai avut cum să dau înapoi. I-am cunoscut după informaţiile pe care mi le dăduseră în scrisori. Era acolo Isola, cu o pălărie caraghioasă şi un şal purpuriu, fixat cu o broşă scânteietoare. Se uita într-o altă direcţie şi zâmbea străinilor şi am îndrăgit-o pe loc. Lângă ea stătea un bărbat cu chipul ridat, iar lângă el era un băiat înăltuţ şi colţuros. Eben şi nepotul lui, Eli. I-am făcut cu mâna lui Eli şi el s-a luminat la faţă ca o rază de soare şi şi-a înghiontit bunicul. Atunci m-a apucat timiditatea şi m-am pierdut prin mulţimea care cobora pe pasarelă.

Isola a ajuns prima la mine, după ce a sărit peste o ladă cu homari. M-a strâns într-o îmbrăţişare sălbatică, aproape ridicându-mă de pe sol. „Vai, ce minunat!” – asta tot striga ea, în timp ce mă învârtea în braţe.

Nu ţi se pare adorabil? Atât de tare m-a strâns, că mi-a scos toată neliniştea din mine. Şi răsuflarea. Ceilalţi s-au apropiat mai domol, dar cu la fel de multă căldură. Eben mi-a strâns mâna şi mi-a zâmbit. Îţi dai lesne seama că pe vremuri a fost un bărbat solid şi vânjos, dar acum pare peste măsură de slab. Şi are un aer grav şi prietenos în acelaşi timp. Oare cum reuşeşte? M-am pomenit imediat dorindu-mi să-l impresionez cumva.

Eli a ridicat-o pe Kit pe umeri şi s-au apropiat împreună de mine. Kit are picioruşe dolofane, chipul sever – bucle negre, ochi cenuşii – şi am văzut că nu-i sunt deloc simpatică. Eli purta un jerseu plin de aşchii şi a scos din buzunar un cadou pentru mine – un şoricel drăgălaş, cu mustăţi încovoiate, cioplit din lemn de nuc. I-am sărutat pe obraz şi mă bucur să-ţi spun că am supravieţuit privirii duşmănoase pe care mi-a aruncat-o Kit.

Cam multă ură la o fetiţă de doar patru ani.

Apoi Dawsey şi-a întins braţele spre mine. Mă aşteptasem să semene cu Charles Lamb şi chiar seamănă puţin – are aceeaşi căutătură calmă. Mi-a oferit un buchet de garoafe din partea lui Booker, care nu a putut să vină să mă întâmpine: avusese un accident minor în timpul unei repetiţii şi trebuia să rămână în spital peste noapte. Dawsey este brunet, suplu şi musculos, iar chipul lui are o expresie paşnică, dar vigilentă. Asta până când zâmbeşte. Exceptând-o pe sora ta, cred că Dawsey are cel mai dulce surâs pe care l-am văzut eu vreodată şi mi-am adus aminte că Amelia îmi scrisese despre el că ar avea un extraordinar talent al persuasiunii – şi o cred, acum că l-am văzut. La fel ca Eben, la fel ca toată lumea de aici, este mult prea slab, deşi se vede că a fost mai zdravăn odată. Părul a început să-i încărunţească şi ochii, adânciţi în orbite, sunt căprui, dar atât de întunecaţi că par aproape negri. Ridurile din jurul ochilor îţi dau senzaţia că vrea să zâmbească în permanenţă, chiar atunci când nu o face. Cu toate ridurile alea, nu cred că are mai mult de patruzeci de ani. Este cu foarte puţin mai înalt decât mine şi şchiopătează uşor, dar are multă forţă – ne-a urcat fără efort în căruţa lui şi pe mine, şi pe Amelia, şi pe Kit, şi bagajele mele.

Am dat mâna cu el (nu-mi aduc aminte dacă mi-a spus ceva) şi după aia s-a dat la o parte ca să-i facă loc Ameliei. Ea face parte din categoria acelor cucoane care sunt mai frumoase la şaizeci de ani decât la douăzeci (of, cât de mult îmi doresc să se spună şi despre mine aşa ceva în viitor!). Micuţă, uscăţivă la faţă, cu părul cărunt împletit în jurul capului. Mi-a strâns cu putere mâna şi mi-a zis: „Juliet, mă bucur că ai venit. Haide să-ţi luăm bagajele şi să te ducem acasă.” Mi s-a părut minunat, de parcă acolo ar fi fost cu adevărat casa mea.

Stăteam acolo pe chei şi ne tot salutam, când am simţit că mă deranjează la ochi o lumină mai puternică. Isola a pufnit şi mi-a spus că strălucirea aia venea de la binoclul lui Adelaide Addison, care stătea la fereastră şi ne urmărea toate mişcările. Apoi Isola s-a întors şi a făcut mai multe semne spre locul din care venea lumina şi aceasta a dispărut.

În vreme ce noi ne amuzam de toată povestea asta, Dawsey se ocupa de bagajele mele şi avea grijă ca nu cumva Kit să cadă de pe chei. În general, avea grijă de noi toţi. Mi-am dat seama că asta face de obicei – şi că toată lumea se bizuie pe el.

Toţi patru – Amelia, Kit, Dawsey şi cu mine – ne-am dus cu căruţa lui Dawsey până la ferma Ameliei. Ceilalţi au venit pe jos. Nu era prea departe, numai că acolo peisajul era cu totul altfel, pentru că am ieşit din St. Peter Port şi am ajuns în regiunea rurală. Acolo sunt coline cu păşuni care se opresc brusc în stânci şi te înconjoară mirosul sărat şi umed al mării. Cât timp mergeam, soarele a apus şi s-a ridicat ceaţa. Ştiai cât de tare sunt amplificate sunetele pe ceaţă? Fiecare ciripit de pasăre a devenit mai puternic şi mai plin de semnificaţii. Norii se învolburau peste stânci, iar câmpurile erau deja învelite cu o mantie cenuşie atunci când am ajuns la conac. Însă am reuşit să văd şi nişte forme sinistre, despre care cred că erau buncărele din ciment, construite de detaşamentele de muncă silnică ale lui Todt.

Kit a stat lângă mine în căruţă şi mi-a aruncat o mulţime de priviri piezişe. N-am fost atât de necugetată încât să încerc să intru în vorbă cu ea, dar am jucat jocul meu cu degetul retezat – ştii tu, când te faci că ţi-ai fi tăiat de tot degetul mare de la mână.

Am tot făcut trucul ăsta, cu un aer indiferent şi fără să mă uit la ea, în timp ce micuţa mă urmărea avidă, ca un puiuţ de şoim. Atentă şi fascinată, dar nu destul de naivă ca să înceapă să chicotească. În cele din urmă, mi-a zis doar atât: „Arată-mi cum faci!”

La cină a stat în faţa mea şi şi-a refuzat porţia de spanac doar întinzând mâna ca un poliţist. „Nu vreau!” Iar eu, una, n-aş fi vrut să nu-i dau ascultare. Şi-a tras scaunul foarte aproape de cel al lui Dawsey şi a mâncat având cotul sprijinit de braţul lui, de parcă ar fi dorit să-l imobilizeze. El nu părea deranjat, chiar dacă tăierea fripturii de pui s-a dovedit o treabă cam dificilă. Când am terminat cu toţii de mâncat, fetiţa i s-a cocoţat imediat pe genunchi, ca o regină pe un tron care i se cuvine de drept. Şi, cu toate că Dawsey părea să ia parte la conversaţie, l-am

surprins făcându-i un iepuraş din şervetul de masă în timp ce noi vorbeam despre criza de alimente din perioada Ocupaţiei Germane. Tu ştiai că locuitorii de pe insule au folosit mei în loc de fainã cât timp l-au avut şi pe ăla?

Probabil că am trecut un examen pe care habar n-aveam că-l dădeam, deoarece Kit m-a rugat s-o duc eu la culcare. Voia să-i spun o poveste despre nevăstuici. Teribil de mult îi mai plac dăunătoarele. Mie îmi plac? Aş pupa un şobolan în bot? I-am zis că „niciodată", iar răspunsul meu se pare că m-a ajutat să-i intru în graţii – evident că eram o persoană laşă, însă nu ipocrită. Apoi i-am spus o poveste şi ea şi-a ridicat obrazul cu o miime de centimetru ca să i-l pup.

Ce scrisoare lungă – şi conţine doar primele patru ore din cele douăzeci. Va trebui să le aştepţi şi pe celelalte şaisprezece.

Cu dragoste,
Juliet

Din partea lui Juliet pentru Sophie

24 mai 1946

Scumpa mea Sophie,

Da, am ajuns. Mark s-a străduit din răsputeri să mă oprească, dar i-am rezistat cu îndârjire până în ultima clipă. N-am apreciat niciodată încăpăţânarea, dar uite că mi-a fost de folos săptămâna trecută.

Doar atunci când vaporul s-a îndepărtat de chei şi l-am văzut acolo, înalt şi supărat – şi parcă încă dorindu-şi să se însoare *cu mine* – am început să mă gândesc că poate avea dreptate. Poate că sunt proastă. Numai eu cunosc trei femei moarte după el – mi-l vor răpi cât ai clipi din ochi şi eu voi fi obligată să-mi petrec ultimii ani într-o cămăruţă murdară, numărându-mi dinţii care-mi cad din gură. Parcă văd ce mă aşteaptă: Nimeni nu-mi va cumpăra cărţile, iar eu îl voi asalta pe Sidney cu manuscrise zdrenţuite şi ilizibile, pe care el se va face că le

publică doar din milă. Tremurând şi bolborosind, mă voi târî pe străzi, cu o plasă plină cu napi şi cu ziare îndesate în pantofi. Tu îmi vei trimite felicitări afectuoase de Crăciun (nu-i aşa?), iar eu mă voi lăuda străinilor că am fost pe vremuri cât pe ce să mă logodesc cu Markham Reynolds, magnatul din domeniul editorial. Oamenii vor clătina din cap – Sărăcuţa, e ţicnită de-a binelea, dar inofensivă.

O, Doamne! Gândul ăsta naşte nebunia{60}.

Guernsey este un loc superb, iar noii mei prieteni m-au primit cu atâta generozitate, cu atâta căldură, că nici nu mi-a trecut prin minte că am greşit venind aici – până acum câteva clipe, când am început să mă gândesc la dinţii mei. Am să încetez acum cu gândurile astea sumbre. Am să ies pe pajiştea cu flori sălbatice din faţa casei şi am să alerg spre stânci cât de repede pot. Apoi am să mă întind pe jos şi am să privesc cerul, care scânteiază ca o perlă în după-amiaza asta. Şi am să inspir parfumul cald al ierbii şi am să pretind că Markham V. Reynolds nu există.

Tocmai ce m-am întors în casă. Au trecut câteva ore – soarele la apus a tivit norii cu aur arzător, iar marea geme la picioarele stâncilor. Mark Reynolds? N-am auzit de el.

Cu dragoste eternă,
Juliet

Din partea lui Juliet pentru Sidney

27 mai 1946

Dragă Sidney,

Îmi este clar că această căsuţă a lui Elizabeth a fost construită pentru vreun oaspete de seamă, pentru că este destul de spaţioasă. La parter se află un salon mare, o baie, o cămară şi o bucătărie uriaşă. Iar la etaj sunt trei dormitoare şi o altă baie. Dar cel mai mult îmi place că sunt foarte multe ferestre, astfel încât aerul marin poate intra în toate camerele.

Am împins o masă de scris lângă fereastra cea mai mare a salonului. Singurul punct slab al acestui aranjament este că mă simt permanent tentată să las totul baltă şi să plec să mă plimb pe stânci. Marea şi norii îşi schimbă înfăţişarea la fiecare cinci minute şi mă tem să nu ratez ceva dacă stau în casă. Când m-am trezit de dimineaţă, marea era plină cu bănuţi din argint, iar acum pare acoperită cu un voal de culoarea lămâii. Scriitorii ar trebui să locuiască departe de ape, ba chiar aproape de groapa de gunoi a oraşului, dacă vor să-şi facă treaba. Sau poate trebuie doar să aibă o voinţă mai puternică decât am eu.

Dacă aş mai fi avut nevoie de vreun imbold ca să mă simt fascinată de personalitatea lui Elizabeth (deşi nu am), mă ajută lucrurile ei din casă. Când au venit nemţii ca să rechiziţioneze conacul lui Sir Ambrose, i-au dat doar şase ore ca să-şi mute bunurile personale în căsuţă. Isola zice că Elizabeth a luat din Casa Mare doar câteva oale şi tigăi, nişte tacâmuri şi nişte farfurii (nemţii au păstrat pentru ei argintăria, cristalele, porţelanurile şi sticlele cu vin). Şi-a mai luat pensulele şi vopselurile, un patefon vechi, câteva discuri şi maldăre de cărţi. Atât de multe cărţi sunt aici, Sidney, că nici n-am avut vreme să mă uit la toate – rafturile din salon sunt pline, la fel şi dulăpiorul din bucătărie. Un teanc de cărţi este aşezat în faţa canapelei, pe post de masă – nu-i o idee genială?

În fiecare ungher găsesc amănunte care îmi vorbesc despre ea. Elizabeth era înzestrată cu un foarte dezvoltat simţ al observaţiei, Sidney, la fel ca mine – pentru că pe toate rafturile sunt înşirate scoici, pene de păsări, alge uscate, pietricele, coji de ou şi scheletul unui animal care seamănă cu un liliac. Fragmente împrăştiate pe jos, peste care oricine altcineva ar fi călcat cu indiferenţă. Însă Elizabeth le-a înţeles frumuseţea şi le-a adus acasă. Mă întreb dacă le-a pictat vreodată. Mă întreb dacă voi găsi pe undeva şi albumul ei de schiţe. Trebuie să mă apuc de scotocit. Sigur, mai întâi voi lucra ceva – însă numai gândul la ce s-ar putea să descopăr mă face să mă simt ca în Ajunul Crăciunului.

Elizabeth a luat cu ea şi unul dintre tablourile lui Sir Ambrose – portretul ei, pictat cam pe când nu avea decât vreo

opt ani. Stă pe un balansoar, nerăbdătoare să se legene, dar obligată să stea nemişcată ca să o picteze Sir Ambrose. Din felul în care îi stau încruntate sprâncenele îţi dai seama că nu-i face nicio plăcere. Probabil că temperamentul vulcanic este o trăsătură de familie, pentru că şi fetiţa ei, Kit, are aceeaşi privire aspră.

Căsuţa se află în spatele unei porţi zdravene, de fermă, cu trei rânduri de bare. Pajiştea din jur este plină de flori sălbatice până în buza falezei, unde nu cresc decât ierburi ţepoase şi grozamă.

Casa Mare (i se spune aşa pentru că nu au găsit un nume mai bun) este cea pe care venise Elizabeth s-o închidă înainte de apariţia trupelor germane pe insulă. Este o construcţie superbă, mai la deal de căsuţa în care stau eu acum. Făcută din piatră frumoasă, cenuşie bătând în albastru, casa, cu parter şi etaj, are forma literei L. Acoperişul cu lucarne este din plăci de ardezie. Casa are şi o terasă care porneşte unghiul L-ului şi se întinde de-a lungul părţii mai lungi. La capătul părţii scurte se află un turnuleţ, ale cărui ferestre dau spre mare. Cei mai mulţi dintre arbori au fost tăiaţi pentru foc, dar domnul Dilwyn le-a cerut lui Eben şi Eli să planteze alţii – castani şi stejari. Mi-a spus că are de gând să pună şi piersici lângă zidurile din cărămidă ale grădinii de îndată ce acestea vor fi reconstruite.

Casa este foarte bine proporţionată şi are ferestre late şi înalte care dau pe terasa din piatră. Peluza este din nou verde şi bogată, reuşind să acopere urmele de roţi ale maşinilor şi camioanelor nemţeşti.

În ultimele cinci zile, însoţită ba de Eben, ba de Eli, de Dawsey sau de Isola, am făcut turul celor zece parohii ale insulei. Guernsey este o minunăţie extrem de diversă – câmpuri, păduri, tufe, vâlcele, conace, monumente megalitice, locuri pline de magie, hambare în stil Tudor şi căsuţe din piatră în stil normand. La fiecare dintre acestea mi s-au povestit legende din trecutul lor (deloc paşnic).

Piraţii din Guernsey aveau gusturi rafinate – au construit case frumoase şi clădiri publice absolut impresionante. Din păcate, acestea din urmă sunt în paragină şi ar trebui să fie

renovate, însă arhitectura lor este oricum evidentă. Dawsey m-a dus să văd o bisericuţă – făcută în întregime din cioburi de porţelan şi ceramică. Un singur preot a construit-o astfel – probabil că a avut o chemare divină pentru lucrul cu barosul.

Iar ghizii mei sunt la fel de diferiţi ca peisajul. Isola îmi tot vorbeşte despre cuferele blestemate ale piraţilor, legate cu oase decolorate şi aruncate pe ţărm, pe care le ascunde acum domnul Hallete în hambarul lui (zice că nu are acolo decât un viţel, dar nu ne păcăleşte). Eben îmi povesteşte cum erau lucrurile înainte de război; iar Eli dispare brusc de lângă mine şi apoi se întoarce cu un suc de piersici şi un surâs angelic pe chip. Dawsey vorbeşte cel mai puţin dintre toţi – dar mă duce să văd adevărate minuni – aşa cum era bisericuţa despre care ţi-am spus. Apoi se dă la o parte şi mă lasă să mă bucur de ele cât timp vreau eu. În viaţa mea n-am văzut un om mai domol decât el. La plimbarea de ieri am observat că drumul pe care mergeam ajungea în apropierea stâncilor, de unde se făcea o cărare spre plaja de jos. „Aici l-ai cunoscut pe Christian Hellman?" l-am întrebat eu. Dawsey a părut surprins, dar mi-a răspuns că da, acesta era locul. „Cum arăta?" am vrut eu să ştiu, ca să-mi pot imagina scena. Bănuiam că întrebarea mea era inutilă, dat fiind că bărbaţii nu sunt deloc pricepuţi la descrieri. Nu însă şi Dawsey. „Era un german tipic – înalt, blond, cu ochi albaştri. Numai că avea sentimente, simţea durerea."

În oraş am fost de câteva ori cu Amelia şi Kit ca să luăm ceaiul. Cee Cee a avut dreptate să se extazieze atunci când a ajuns la St. Petre Port. Oraşul se înalţă în terase către cer, din portul care mie mi se pare unul dintre cele mai frumoase din lume. Vitrinele magazinelor de pe strada principală şi de pe Pollet n-au nicio pată şi strălucesc, iar acum au început să se umple din nou. St. Peter Port pare cam cenuşiu – sunt multe clădiri care trebuie să fie renovate – însă nu are nici pe departe aspectul vlăguit al sărmanei Londre. Poate datorită luminii puternice care pluteşte pretutindeni, poate datorită aerului proaspăt şi florilor care cresc peste tot – pe câmpuri, la marginea drumurilor, în crăpăturile zidurilor, printre pietrele

străzilor.

Ar trebui să ai înălţimea lui Kit ca să vezi lumea aceasta aşa cum se cuvine. Ne arată lucruri pe care altminteri eu nu le-aş fi observat – fluturi, păianjeni, flori micuţe, greu de văzut atunci când te afli în faţa unui zid acoperit cu cerceluşi şi bougainvillea{61}. Ieri am dat peste Kit şi Dawsey ghemuiţi în tufişul de lângă poartă, tăcuţi şi conspirativi ca nişte hoţi. Dar nu voiau să fure nimic – doar se uitau la o mierlă care scotea un vierme din pământ. Viermele se cam împotrivea şi am stat toţi trei nemişcaţi până când pasărea a reuşit să-l înfulece. Niciodată nu mai văzusem întregul proces. Mi se pare dezgustător.

Uneori, când mergem în oraş, Kit are cu ea o cutiuţă din carton, legată cu sfoară şi cu mâner din aţă roşie. În timpul cât luăm ceaiul, o pune în poală şi o păzeşte cu mare străşnicie. Cutia nu are găuri de aerisire, deci nu poate să ţină o nevăstuică înăuntru. Ori, Doamne-Dumnezeule, poate că e vorba despre o nevăstuică moartă! Aş vrea să ştiu ce e acolo, dar fireşte că nu o întreb.

Îmi place tare mult aici şi m-am instalat destul de bine, aşa că voi începe să lucrez. Chiar am să mă apuc de treabă după-amiază, după ce mă voi întoarce de la parada de pescuit la care mă duc Eben şi Eli.

Toată dragostea mea pentru tine şi Piers,
Juliet

Din partea lui Juliet pentru Sidney

30 mai 1946

Dragul meu Sidney,

Mai ţii minte când m-ai obligat să particip la cincisprezece cursuri ale Şcolii de Mnemonică – Sidney Stark? Ziceai că sunt nesimţiţi, leneşi şi incompetenţi scriitorii ăia care iau notiţe în timpul unui interviu şi că aveai de gând să te asiguri că eu nu te

voi face niciodată de râs. Ai fost insuportabil de arogant şi te-am detestat din tot sufletul, dar ţi-am învăţat lecţiile – şi acum strădania ta a dat roade:

Aseară am luat parte la întrunirea „Clubului de literatură şi plăcinte din coji de cartofi de la Guernsey". S-a ţinut în salonaşul lui Clovis şi Nancy Fossey (cu vedere în bucătărie). Vorbitorul serii a fost un membru nou, Jonas Skeeter, care trebuia să discute despre *Memoriile lui Marcus Aurelius*{62}.

Domnul Skeeter a înaintat cu paşi mari până în faţa noastră, s-a uitat urât la noi şi ne-a anunţat că nu a vrut să vină acolo şi că citise prostia aia de carte a lui Marcus Aurelius doar pentru că îl obligase Woodrow Cutter, vechi drag şi *fost* prieten al dânsului. Atunci toată lumea s-a întors să se uite la Woodrow, care stătea cu gura căscată. Evident că bietul om era în stare de şoc.

„Woodrow", a continuat Jonas Skeeter, „a trecut pe la mine când eu îmi preparam îngrăşământul pentru câmp. Avea cărţulia asta cu el şi a zis că tocmai ce a terminat-o de citit. Şi că ar dori s-o citesc şi eu – aşa a zis. Pentru că era foarte *profundă."*

„Woodrow, n-am vreme să fiu *profund"* – i-am zis eu.

Şi el mi-a zis: „Ar fi bine să-ţi faci vreme, Jonas. Dacă ai s-o citeşti, am avea subiecte mai interesante de discutat când mergem să bem la Ida cea Nebună. Ne-am distra mai bine la o halbă de bere."

Chestia e că mi-a rănit sentimentele, n-are rost să mă ascund după deget. De ceva timp prietenul meu din copilărie începuse să-şi dea aere şi să-şi imagineze că ar fi mai presus decât mine – doar pentru că el citise nişte cărţi pentru clubul ăsta şi eu nu citisem nimic. Numai că acum mersese prea departe. Mă insultase. *Acum îmi spusese în cuvinte că se crede mai bun decât mine.*

„Jonas", zice el, „Marcus a fost un împărat roman şi un mare războinic. Cartea asta este despre gândurile lui atunci când s-a aflat în mijlocul barbarilor. Cu toată primejdia, tot a avut vreme să-şi aştearnă gândurile în cărţulia asta. Bune gânduri au fost acelea, Jonas, ne-am putea folosi de ele."

Aşa că am înghiţit ofensa şi am luat cartea aia afurisită, zicându-mi că o să vin în seara asta aici că să pot spune în faţa tuturor: Ruşine, Woodrow! Ruşine să-ţi fie că ai pus o carte mai presus decât prietenul tău din copilărie!

Numai că am citit-o şi uitaţi ce cred eu: Marcus Aurelius a fost *o babă* – care îşi lua tot timpul temperatura la cap, care tot întorcea pe toate părţile făcutele şi nefăcutele. A avut dreptate – sau a greşit? Nu, toţi ceilalţi oameni greşeau, iar el era nevoit să îndrepte lucrurile. Ce mai cloşcă! Nici măcar un firicel de gând nu-l putea lăsa în voia lui şi era musai să-l transforme într-o predică. Pun prinsoare că nici la privată nu se ducea fără să…

Cineva a exclamat cu stupefacţie: „Privată! A zis *privată* de faţă cu doamnele!”

„Să-şi ceară scuze!” a strigat altcineva.

„N-are de ce să-şi ceară scuze. Trebuie să spună ce gândeşte şi asta gândeşte. Indiferent dacă ne place sau nu!”

„De ce ţi-ai jignit prietenul în halul ăsta, Woodrow?”

„Ruşine, Woodrow!”

Woodrow s-a ridicat în picioare şi toţi au amuţit. Cei doi stăteau faţă în faţă în mijlocul încăperii. Jonas i-a întins mâna lui Woodrow, iar Woodrow l-a bătut prieteneşte pe spate şi au plecat împreună, braţ la braţ, la Ida cea Nebună. Sper că-i o bodegă, nu o femeie.

Cu dragoste,
Juliet

P.S. Mi s-a părut că, din toţi membrii clubului, doar Dawsey s-a amuzat la întrunirea de aseară. Este mult prea cuviincios ca să râdă în gura mare, dar am observat cum i se scuturau umerii. Din spusele celorlalţi am înţeles că a fost o seară satisfăcătoare, dar deloc ieşită din comun.

Cu aceeaşi dragoste,
Juliet

Din partea lui Juliet pentru Sidney

31 mai 1946

Dragă Sidney,

Te rog să citeşti scrisoarea alăturată – cineva mi-a strecurat-o pe sub uşă de dimineaţă.

Dragă domnişoară Ashton,

Domnişoara Pribby mi-a spus că doriţi să aflaţi mai multe despre Ocupaţia Germană – aşa că v-am scris această scrisoare.

Sunt un om oarecare şi, cu toate că mama zice că n-am avut niciun succes în viaţă, să ştiţi că nu-i adevărat. Am avut, doar că nu i-am spus şi ei. Sunt campion la fluierat. Iar pe perioada Ocupaţiei, mi-am folosit acest talent ca să descurajez inamicul.

După ce adormea mama, mă furişam afară din casă. Mă duceam tiptil până la bordelul nemţilor (scuzaţi cuvântul) de pe Saumarez Street. Mă ascundeam în umbre până când ieşea un soldat de acolo. Nu ştiu dacă doamnele sunt informate despre ăsta, dar bărbaţii nu sunt tocmai în cea mai bună formă după o asemenea ocazie. Şi soldatul cu pricina pornea înapoi spre cazarma lui, deseori fluierând nepăsător. Şi eu mă ţineam încet după el, fluierând aceeaşi melodie (dar mult mai bine). Şi el se oprea din fluierat, dar *eu fluieram în continuare.* Şi el stătea pe loc, gândindu-se că nu era un ecou, aşa cum crezuse el la început, ci *o altă persoană care îl urmărea prin beznă. Dar cine să fie?* Şi atunci se uita în spate, dar eu eram deja ascuns în pragul unei uşi. Şi nu vedea pe nimeni – aşa că pornea din nou, însă fără să mai fluiere. Şi porneam şi eu după el, însă fluierând. Se oprea – mă opream şi eu. Începea să meargă mai repede, iar eu fluieram mai departe, urmărindu-l cu paşi apăsaţi. Şi atunci soldatul o lua la fugă spre cazarmă şi eu mă întorceam la bordel ca să aştept alt neamţ pe care să-l hărţuiesc. Sunt convins că,

datorită mie, mulţi soldaţi au fost incapabili să-şi îndeplinească sarcinile aşa cum trebuie în ziua următoare. Înţelegeţi?

Acum, dacă îmi permiteţi, vă voi spune mai multe despre bordeluri. Nu cred că duduile acelea erau acolo pentru că aşa voiau ele. Fuseseră aduse din teritoriile ocupate ale Europei, la fel ca prizonierii din detaşamentele de muncă silnică ale lui Todt. Iar munca pe care o aveau ele de făcut nu era nici uşoară şi nici plăcută. Însă trebuie să recunosc că soldaţii au cerut autorităţilor germane să dea acelor femei raţii suplimentare de mâncare, la fel cum se dădeau localnicilor care făceau munci grele. De asemenea, am văzut cu ochii mei cum unele dintre damele din bordeluri îşi împărţeau hrana cu prizonierii lui Todt, care erau lăsaţi uneori să iasă noaptea din barăci ca să-şi facă singuri rost de mâncare.

Sora mamei mele locuieşte pe insula Jersey. Acum, că s-a terminat războiul, poate să vină în vizită la noi – din păcate. Pentru că e aşa cum e, ne-a zis o poveste foarte urâtă.

După Ziua Z, nemţii s-au hotărât să-şi trimită damele din bordeluri înapoi în Franţa, aşa că le-au urcat pe toate la bordul unui vas cu destinaţia St. Malo. Trebuie să ştiţi că apele noastre sunt foarte instabile, năbădăioase şi crâncene. Vaporul lor a fost împins pe stânci şi s-a înecat toată lumea de pe el. Amărâtele alea înecate pluteau pe apă şi se loveau de pietre. Şi părul galben (stricate decolorate, le zicea mătuşa mea) li se umpluse de alge. „Aşa le trebuie, curve ce sunt!”, a zis mătuşa – şi a început să râdă împreună cu mama.

De nesuportat! Am sărit de pe scaun şi am răsturnat dinadins măsuţa de ceai peste ele. Şi le-am făcut hoaşte bătrâne şi scârboase.

Atunci mătuşa a zis că n-o să mai calce în veci în casa noastră şi mama n-a mai vorbit cu mine din ziua aia. Iar mie mi se pare că acum viaţa mea este mult mai liniştită.

Cu sinceritate,
Henry A. Toussant

Din partea lui Juliet pentru Sidney

6 iunie 1946

Dlui Sidney Stark
Stephens Stark Ltd.
21 St. James's Place
Londra S.W.1

Dragă Sidney,

Mai că nu mi-a venit să cred că tu erai aseară, când mi-ai dat telefon de la Londra! Foarte bine ai făcut că nu mi-ai spus că vei veni acasă cu avionul: ştii bine cât de tare mă îngrozesc aparatele astea zburătoare – chiar şi atunci când nu aruncă bombe. Mă bucur nespus de mult că nu ne mai despart cinci oceane, ci doar Canalul Mânecii. Ai să vii şi tu aici cât mai curând posibil?

Isola este o asistentă de excepţie. Mi-a adus acasă şapte oameni care să-mi spună poveştile lor din perioada Ocupaţiei – şi acum am un vraf mare de notiţe. Doar atât, deocamdată. Încă nu ştiu dacă o să iasă vreo carte din ele – şi, presupunând că o să iasă, habar n-am ce formă ar trebui să aibă.

Kit a început să-şi petreacă aici unele dimineţi. Aduce pietricele sau scoici şi stă cuminte – mă rog, destul de cuminte – pe podea şi se joacă cu ele în timp ce eu lucrez. După ce termin, mergem pe plajă şi mâncăm acolo de prânz. Dacă este prea multă ceaţă, rămânem în casă şi ne jucăm: ori de-a salonul de coafură – adică ne periem reciproc părul până se electrizează, ori de-a Mireasa Moartă.

Mireasa Moartă nu-i un joc complicat ca Şerpi şi Scări{63}. E chiar destul de uşor. Mireasa se înfăşoară într-o perdea din dantelă şi se ascunde în coşul pentru rufe, unde stă nemişcată ca moartă, în timp ce mirele îndurerat o caută peste tot. În cele din urmă, când o descoperă înmormântată în coşul de rufe, izbucneşte în vaiete răsunătoare. Şi doar atunci, nu mai

devreme, mireasa sare din coş, strigă „Surpriză!” şi îl strânge în braţe. Şi trăiesc fericiţi până la adânci bătrâneţi. Sincer, eu una nu dau prea multe şanse acestui mariaj.

Ştiam că toţi copiii au apucături macabre, dar nu ştiu dacă ar trebui să încurajez un asemenea comportament. Îmi este teamă s-o întreb pe Sophie dacă nu i se pare şi ei că Mireasa Moartă este un joc prea morbid pentru o fetiţă de patru ani. Dacă zice că da, atunci va trebui să pun capăt acestui joc şi nu vreau. Îmi place Mireasa Moartă.

Atât de multe întrebări ţi se pun atunci când îţi petreci timpul cu un copil. De pildă, dacă unei persoane îi place să se uite cruciş, oare ar putea să rămână aşa – sau e doar o poveste? Mama zicea că aşa păţeşti şi eu am crezut-o, dar Kit este mai realistă decât eram eu la vârsta ei şi nu-i prea convinsă că aşa se întâmplă.

Îmi dau silinţa să-mi aduc aminte ce idei aveau părinţii mei despre creşterea şi educarea copiilor, însă recunosc că nu am cum să le înţeleg, deoarece eu mă aflam tocmai în poziţia copilului care trebuia educat. Ştiu că m-au bătut la popou atunci când am scuipat mazărea din gură în doamna Morris, care stătea vizavi de mine la masă. Dar asta-i tot ce-mi amintesc. Poate am crezut că merită. Kit nu pare să sufere de consecinţele grave ale faptului că a fost crescută pe bucăţele de membrii clubului. Este limpede că n-a ajuns timidă şi retrasă. Am întrebat-o ieri pe Amelia despre asta. A zâmbit şi mi-a spus că niciun copil născut de Elizabeth n-are cum să iasă timid şi retras. Apoi mi-a povestit o întâmplare încântătoare despre fiul ei, Ian, şi Elizabeth, pe vremea când amândoi erau copii. El trebuia să plece la şcoală în Anglia şi nu voia, aşa că s-a hotărât să fugă de acasă. S-a sfătuit cu Jane şi cu Elizabeth, iar Elizabeth l-a convins să-i cumpere barca şi să fugă cu ea. Problema era că nu avea nicio barcă – dar nu i-a spus asta. Aşa că a construit ea singură una, în doar trei zile. În după-amiaza stabilită, au dus-o pe plajă şi Ian a pornit pe mare, în vreme ce Jane şi Elizabeth îi făceau cu mâna de pe ţărm. După câteva sute de metri, barca a început să ia apă – foarte repede. Jane a vrut să dea fuga acasă şi să-şi cheme tatăl. Dar Elizabeth a zis

că nu-i destul timp şi, din moment ce era vina ei, ea va trebui să-l salveze. Şi-a scos pantofii, s-a aruncat în valuri şi a înotat până la Ian. Au tras împreună epava până la mal şi după aia ea l-a dus pe băiat acasă la Sir Ambrose ca să-şi usuce hainele. I-a înapoiat banii şi, în timp ce stăteau amărâţi în faţa focului, s-a întors spre el şi i-a spus cu tristeţe: „Acum va trebui să furăm o barcă.” Ian s-a întors acasă şi i-a zis mamei lui că i se pare mai simplu să se ducă la şcoală.

Ştiu că vei avea nevoie de foarte mult timp ca să ajungi la zi cu treburile editurii. Dar, dacă ai o clipă liberă, vrei să-mi cauţi o carte care te învaţă cum să-ţi faci păpuşi din hârtie? Cu rochii superbe de seară, te rog mult.

Îmi dau seama că fetiţa a început să ţină la mine – uneori îmi mângâie genunchiul în treacăt.

Cu mult drag,
Juliet

Din partea lui Juliet pentru Sidney

10 iunie 1946

Dragul meu Sidney,

Tocmai ce am primit un colet minunat din partea noii tale secretare. Chiar aşa o cheamă – Billee Bee Jones? Nu contează, oricum e un geniu. A găsit două cărţi cu confecţionarea păpuşilor din hârtie pentru Kit – însă nu nişte păpuşi oarecare. Ci unele care seamănă cu Greta Garbo şi cu personajele din *Pe aripile vântului* – cu pagini pline cu rochii superbe, blănuri, pălării, eşarfe din pene. Nici n-am cuvinte să-ţi spun cât de splendide sunt. Billee Bee a trimis şi o foarfecă boantă, lucru care mie nu mi-ar fi trecut niciodată prin cap. Chiar acum Kit o foloseşte.

Asta nu este o scrisoare, ci doar un bilet de mulţumire. Îi voi scrie unul şi lui Billee Bee. Unde ai reuşit să găseşti o persoană atât de capabilă? Sper că-i grăsuţă şi mămoasă, pentru că eu aşa

mi-o închipui. Şi, împreună cu coletul, mi-a trimis şi un bileţel în care mi-a scris că ochii nu rămân încrucişaţi oricât de mult te-ai uita aşa – e doar o superstiţie. Pe Kit a încântat-o nespus vestea şi vrea să se uite cruciş până la cină.

Cu multă dragoste,
Juliet

P.S. Aş dori să-ţi atrag atenţia asupra faptului că, în ciuda unor comentarii insinuante pe care le-ai făcut ultima oară când mi-ai scris, domnul Dawsey Adam nu apare în scrisoarea aceasta. Nu l-am mai văzut pe domnul Dawsey Adams din după-amiaza zilei de vineri, când a venit s-o ia pe Kit de la mine. Ne-a găsit gătite cu cele mai frumoase bijuterii pe care le avem şi defilând prin cameră în acordurile înălţătoare care veneau de la patefon, unde pusesem discul cu *Pomp & Circumstance*{64}. Kit i-a făcut şi lui o capă dintr-un şervet de vase şi a început să defileze şi el împreună cu noi. Precis că are un aristocrat pe undeva, în arborele lui genealogic – pentru că are privirea aia binevoitoare şi pierdută, de duce.

Scrisoare primită în Guernsey la data de 12 iunie 1946

Către: „Eben” sau „Isola” sau Oricare Alt Membru al unui Anume Club de Literatură de pe Guernsey, Insulele Canalului, Marea Britanie *(Scrisoare adusă lui Eben, pe 14 iunie 1946)*

Stimat Club de Literatură din Guernsey,

V[salut, pentru că ştiu că îi sunteţi dragi prietenei mele, Elizabeth McKenna. Va scriu acum ca să vă aduc la cunoştinţă vestea tristă a morţii ei în Lagărul de Concentrare Ravensbrück. A fost executată în luna martie a anului 1945.

În zilele de dinainte să sosească armata rusă ca să-i elibereze pe prizonierii din lagăr, unităţile SS au dus la crematoriu camioane pline cu hârtii pe care le-au ars acolo. Prin urmare, m-am temut că nu veţi afla niciodată despre detenţia şi moartea

lui Elizabeth.

Elizabeth mi-a vorbit adesea despre Amelia, Isola, Dawsey, Eben şi Booker. Nu-mi aduc aminte numele de familie, dar parcă Eben şi Isola sunt nume de botez mai puţin obişnuite, aşa că sper că veţi fi uşor de găsit pe Guernsey.

De asemenea, ştiu că v-a îndrăgit şi v-a considerat familia ei şi că s-a simţit recunoscătoare şi liniştită ştiind că fetiţa ei, Kit, se află în grija voastră. Acesta este motivul pentru care vă scriu, deoarece vreau ca fiica ei să afle ce s-a întâmplat cu mama ei şi de cât curaj a dat aceasta dovadă în lagăr. Nu numai de curaj a dat ea dovadă, ci ne-a şi făcut să uităm vremelnic unde anume ne aflam. Elizabeth a fost prietena mea, iar într-un loc ca acela numai prietenia te putea ajuta să-ţi păstrezi umanitatea.

Acum eu mă aflu la Sanatoriul La Forêt, din Louviers, Normandia. Nu cunosc bine limba engleză, aşa că măicuţa Touvier îmi corectează propoziţiile pe măsură ce i le dictez.

Am vârsta de douăzeci şi patru de ani. În 1944 am fost prinsă de Gestapo în Plouha, Bretania, cu un pachet de cartele falsificate pentru alimente. M-au interogat – doar m-au bătut, nimic mai mult – după care m-au trimis în Lagărul de Concentrare de la Ravensbrück. Am fost pusă în Blocul 11, unde am cunoscut-o pe Elizabeth.

Vă voi spune cum s-a întâmplat. Într-o seară, ea s-a apropiat de mine şi mi-a spus pe nume: Remy. M-am bucurat foarte tare să-mi aud numele rostit de cineva. Şi mi-a zis: „Vino cu mine! Am o surpriză pentru tine.” N-am înţeles ce voia să-mi spună, dar m-am dus cu ea în spatele cazărmii. Acolo era un geam spart, în care fuseseră îndesate hârtii. Le-a scos şi am ieşit pe acolo şi am dat fuga pe Lagerstrasse{65}.

Acolo am văzut ce voise ea să-mi spună. Cerul de deasupra zidurilor părea în flăcări – cu nori roşii şi purpurii, cu margini ca de aur. Se fugăreau deasupra noastră, schimbându-şi formele şi nuanţele. Şi am rămas acolo amândouă, ţinându-ne de mână, până s-a făcut întuneric.

Nu cred că ar putea înţelege cineva care nu a fost niciodată într-un loc ca acela cât de mult au însemnat pentru mine clipele acelea de linişte şi frumuseţe.

În Blocul 11 stăteau aproape patru sute de femei. În faţa fiecărei cazărmi era o pistă cu zgură unde se striga apelul de două ori pe zi – la 5:30 în zori şi seara, după încetarea lucrului. Femeile stăteau în careuri de câte o sută – zece rânduri de câte zece femei. Careurile astea se întindeau atât de departe în stânga şi în dreapta noastră, că nici nu le vedeam capătul în zilele cu ceaţă.

Paturile noastre erau dispuse pe trei niveluri. Dormeam pe saltele din paie care miroseau urât şi prin care mişunau puricii şi păduchii. În timpul nopţii, pe picioarele noastre se fugăreau şobolani mari şi galbeni. Dar acesta era un lucru bun, deoarece supraveghetoarele nu puteau să sufere nici duhoarea şi nici şobolanii, aşa că ne lăsau în pace după ora stingerii.

Atunci mi-a povestit Elizabeth despre insula Guernsey şi despre clubul vostru de lectură. Iar mie mi se părea că povestirile ei îmi dezvăluiau un colţ de Rai. În cazarmă aerul era greu de boli şi mizerie, dar atunci când Elizabeth vorbea, îmi puteam imagina că respir aerul proaspăt al mării şi că simt parfumul fructelor fierbinţi de la soare. Deşi pare imposibil, eu nu-mi amintesc să fi văzut soarele în nicio zi din cele petrecute la Ravensbrück. Îmi plăcea şi să aflu cât mai multe despre felul în care a luat naştere clubul vostru de literatură. Mi-a venit să râd atunci când mi-a povestit despre friptura de porc, dar m-am abţinut. În cazarmă râsul era un lucru rău şi te putea băga în belea.

Erau câteva cişmele cu apă rece la care ne spălam. O dată pe săptămână ne duceau la duşuri şi ne dădeau câte o bucată de săpun. Aveam mare nevoie de el, pentru că cel mai tare ne temeam să nu ne umplem de bube din cauza jegului. Nu trebuia să ne îmbolnăvim, pentru că atunci nu am mai fi putut să muncim. Şi nemţii n-ar mai fi avut nevoie de noi şi ne-ar fi executat.

În fiecare dimineaţă la ora şase, Elizabeth şi cu mine mergeam cu grupul nostru la fabrica Siemens, unde lucram. Era afară din lagăr. Acolo trebuia să descărcăm plăci grele din metal din vagoane. La prânz ne dădeau să mâncăm terci şi mazăre şi ne duceau înapoi în lagăr la apelul de la ora şase

seara, după care ne dădeau o supă de gulii.

Sarcinile noastre se modificau în funcţie de necesităţi, aşa că într-o zi ni s-a cerut să săpăm un şanţ în care să fie depozitaţi cartofii pe perioada iernii. O prietenă de-a noastră, Alina, a furat un cartof, dar l-a scăpat pe jos. Ni s-a ordonat să ne oprim din lucru până când supraveghetoarea va descoperi hoaţa.

Nu trebuia ca supraveghetoarele să observe că Alina avea ulceraţii la ochi – pentru că ar fi crezut că orbeşte. Aşa că Elizabeth a spus că ea luase cartoful şi a fost închisă o săptămână în celula de izolare.

Celulele de izolare erau foarte mici. Într-o zi, pe când Elizabeth era închisă acolo, o gardiană a deschis uşile de la toate celulele şi a pus furtunul cu apă pe prizoniere. Forţa apei a trântit-o la pământ pe Elizabeth, dar a avut noroc că nu i s-a udat pătura. Într-un final a reuşit să se ridice şi s-a învelit cu ea ca să se mai încălzească. Însă o tânără gravidă din celula alăturată nu a fost la fel de norocoasă şi nici la fel de puternică încât să se mai poată ridica de jos. Şi a murit în noaptea aceea, îngheţată.

Poate că spun prea multe lucruri pe care nu doriţi să le aflaţi. Dar trebuie să o fac pentru ca să ştiţi prin câte a trecut Elizabeth şi cum şi-a păstrat bunătatea şi curajul în tot acest timp. Aş vrea ca şi fiica ei să afle ce mamă a avut.

Acum să vă spun din ce cauză a murit. În lagărele de concentrare se întâmplă adesea ca unele femei să nu mai aibă menstruaţie. Altele însă continuă să o aibă. Însă doctorii de acolo nu aduseseră cele necesare pentru igiena deţinutelor în asemenea perioade – nu aveau nici cârpe, nici tampoane, nici săpun. Iar femeilor aflate la ciclu le şiroia sângele pe picioare.

Supraveghetoarelor le plăcea această imagine oribilă, care le oferea pretexte să zbiere şi să ne bată. La apelul de seară, supraveghetoarea, o femeie pe nume Binta, s-a înfuriat pe o fată care sângera. Urla la ea şi o ameninţa cu un baston. Şi după aia a început să o bată.

Elizabeth a ieşit din rând – atât de repede, că nici nu ne-am dat seama ce face. A smuls bastonul din mâna Bintei şi a început să o bată cu el. Au venit gardienele în goana mare şi

două au lovit-o pe Elizabeth cu armele şi au trântit-o la pământ. Apoi au aruncat-o într-un camion şi au dus-o din nou la izolare.

Una dintre gardiene mi-a spus mai târziu că, în dimineaţa următoare, au venit soldaţii şi au scos-o din celulă. Chiar lângă zidurile lagărului era un crâng de plopi. Elizabeth a mers singură printre ei, s-a aşezat în genunchi şi soldaţii au împuşcat-o în ceafă.

Acum am să mă opresc. Vreau doar să mai spun că deseori am simţit-o alături atunci când am fost bolnavă, după eliberarea din lagăr. Am avut febră foarte mare şi îmi închipuiam că sunt cu Elizabeth într-o barcă şi ne ducem spre Guernsey. Acesta era planul pe care ni-l făcuserăm la Ravensbrück – că vom locui împreună acolo, cu fetiţa ei, Kit. Iar gândul ăsta mă ajuta să dorm.

Sper că veţi ajunge şi voi să o simţiţi alături pe Elizabeth, aşa cum o simt eu. A rămas până la capăt puternică şi lucidă – doar că nu a mai putut să suporte cruzimea.

Primiţi, vă rog, urările mele de bine,
Remy Giraud

Bilet din partea călugăriţei Cecile Touvier,
trimis în acelaşi plic, lângă scrisoarea lui Remy

Eu sunt Sora Cecile Touvier, infirmieră. Am convins-o pe Remy să se odihnească acum. Nu am fost de acord cu o scrisoare atât de lungă. Însă a insistat.

Nu v-a spus cât de bolnavă a fost, aşa că o voi face eu. Cu câteva zile înainte de sosirea ruşilor la Ravensbrück, mizerabilii aceia de nazişti au dat ordin să plece celor capabili să mai meargă. Au deschis porţile şi le-au dat drumul în regiunea aia pustiită. „Plecaţi!” le-au ordonat ei. „Plecaţi – şi găsiţi-i pe Aliaţii voştri dacă mai sunteţi în stare!”

Iar femeile acelea epuizate şi subnutrite au mers mulţi kilometri fără hrană şi fără apă. Nimic nu creştea pe câmpurile alea pe care le-au străbătut. Atunci, de ce să ne mirăm că eliberarea lor s-a transformat într-un marş al morţii? Sute de

femei au murit pe drum.

După câteva zile, lui Remy i se umflaseră foarte tare picioarele şi trupul cu edeme de inaniţie şi nu a mai putut să meargă. Aşa că s-a întins în mijlocul drumului, ca să-şi aştepte moartea. Din fericire, a găsit-o o companie de soldaţi americani. Au încercat să-i dea ceva să mănânce, însă organismul ei nu mai voia să primească nimic. Au dus-o la un spital de campanie, unde i-au scos din trup mai mulţi litri de lichid. După luni de spitalizare, s-a considerat că s-a înzdrăvenit suficient ca să poată fi trimisă la sanatoriul acesta din Louviers. Pot să vă mai spun că, atunci când a ajuns la noi, cântărea mai puţin de treizeci de kilograme. Dacă nu ar fi fost atât de slăbită v-ar fi scris mai din timp.

Sunt convinsă că, acum că a scris această scrisoare, îşi va recăpăta forţa şi îşi va lăsa prietena să se odihnească în pace, aşa cum se cuvine. Bineînţeles că puteţi să-i scrieţi, dar vă rog să nu-i puneţi întrebări despre Ravensbrück. Cel mai bine pentru ea ar fi să uite tot ce s-a întâmplat acolo.

Cu stimă,
Sora Cecile Touvier

Din partea Ameliei pentru Remy Giraud

16 iunie 1946

Mlle{66} Remy Giraud
Sanatoriul La Forêt
Louviers
Franţa

Dragă Mademoiselle Giraud,

Ce frumos din partea dumitale că ne-ai scris – ce frumos şi ce amabil. Nu cred că ţi-a fost uşor să-ţi aminteşti acele lucruri îngrozitoare ca să ne poţi povesti despre moartea lui Elizabeth. Noi ne-am tot rugat să se întoarcă acasă, dar este mai bine că

am aflat adevărul decât să trăim într-o stare de nesiguranţă. Îţi suntem recunoscători pentru prietenia pe care i-ai arătat-o şi pentru că v-aţi alinat una pe cealaltă.

Aş putea să vin să te vizitez la sanatoriu, împreună cu Dawsey Adams? Noi ne dorim foarte mult să te cunoaştem, însă nu dorim să te tulburăm cu prezenţa noastră. Pe lângă faptul că vrem să te vedem, avem şi o propunere pe care să ţi-o facem. Dar, repet, dacă nu crezi că ar fi bine, nu vom veni.

Te vom binecuvânta până la sfârşitul zilelor noastre pentru bunătatea şi curajul dumitale.

A dumitale,
Amelia Maugery

De la Juliet pentru Sidney

16 iunie 1946

Dragă Sidney,

Ce bine m-am simţit când te-am auzit exclamând „La dracu', of, la dracu'!" Nu există reacţie mai sinceră ca asta. Moartea lui Elizabeth este – şi va fi mereu – o imensă mârşăvie.

Cred că-i puţin straniu să jeleşti o persoană pe care n-ai cunoscut-o. Dar o plâng pe Elizabeth din tot sufletul meu. I-am simţit în permanenţă prezenţa aici – în toate camerele în care intru, nu numai în cele din căsuţă. În biblioteca Ameliei, pe care ea a umplut-o cu cărţi. Şi în bucătăria Isolei, unde amestecau împreună în poţiunile alea tămăduitoare. Chiar şi acum toată lumea vorbeşte despre ea la prezent şi eu ajunsesem să mă conving că se va întoarce odată şi odată. Tare mult îmi doream s-o cunosc.

Ceilalţi suferă încă şi mai tare decât mine. Ieri l-am văzut pe Eben şi mi s-a părut că a îmbătrânit peste noapte. Mă bucur că îl are pe Eli alături de el. Isola a dispărut. Amelia îmi zice să nu-mi fac griji, pentru că aşa face ea atunci când este foarte mâhnită.

Dawsey şi Amelia s-au hotărât să se ducă la Louviers şi să încerce s-o convingă pe Mlle. Giraud să vină în Guernsey. În scrisoarea ei există un paragraf sfâşietor în care povesteşte cum o ajuta Elizabeth să adoarmă în lagărul ăla, făcând planuri despre viitorul lor în Guernsey. Spune că i se părea un colţişor de Rai. Iar sărmana fată are dreptul să cunoască Raiul: deja a fost în Iad.

Cât timp sunt ei plecaţi, o să am eu grijă de Kit. Îmi pare nespus de rău pentru ea – nu îşi va cunoaşte niciodată mama altfel decât din povestirile celorlalţi. Îmi fac probleme şi în privinţa viitorului ei, pentru că acum este orfană în mod oficial. Domnul Dilwyn mi-a spus că avem destul timp să luăm o hotărâre. „Deocamdată e mai bine să lăsăm lucrurile aşa cum sunt.” Nu vorbeşte deloc ca bancherii sau mandatarii pe care i-am cunoscut eu, binecuvântat să fie sufletul lui bun!

Cu toată dragostea mea,
Juliet

Din partea lui Juliet pentru Mark

17 iunie 1946

Dragă Mark, îmi pare rău că discuţia noastră de aseară s-a terminat atât de prost. E dificil să-ţi nuanţezi vorbele atunci când răcneşti în telefon. Dar este adevărat – nu vreau să vii aici în acest weekend. Însă dorinţa mea n-are absolut nicio legătură cu tine. Prietenii mei tocmai au primit o lovitură cumplită. Elizabeth era centru vieţii lor, iar vestea morţii ei ne-a zguduit pe toţi. Când mi te imaginez citind cuvintele astea, te văd întrebându-te ce legătură are moartea acestei femei cu mine sau cu tine sau cu planurile tale de weekend. Ei, uite că are. Am sentimentul că am pierdut o prietenă foarte dragă. Şi sunt în doliu.

Acum înţelegi mai bine?

A ta,

Din partea lui Dawsey pentru Juliet

21 iunie 1946

Drei Juliet Ashton
Grand Manoir
La Bouvée
St. Martin's, Guernsey

Dragă Juliet,

Am ajuns în Louviers, dar n-am fost încă s-o vedem pe Remy. Călătoria a obosit-o foarte mult pe Amelia şi vrea să se odihnească bine o noapte, înainte de a merge la sanatoriu.

Drumul prin Normandia a fost îngrozitor. Străzile oraşelor sunt pline cu mormane de ziduri dărâmate şi metale contorsionate. Între case sunt nişte spărturi mari, iar cele rămase arată ca nişte dinţi stricaţi şi înnegriţi. Unora le lipsesc cu totul faţadele şi poţi să vezi înăuntru, unde tapetul înflorat şi cadrele paturilor se mai ţin cumva de duşumele. Acum înţeleg cât noroc a avut insula noastră în timpul războiului.

Mulţi oameni simt încă pe străzi – adună cărămizi şi pietre în roabe şi căruţe. În afara oraşelor, vezi doar câmpuri distruse, cu cratere uriaşe.

Copacii sunt o privelişte sfâşietoare. Din plopii, ulmii şi castanii falnici de pe vremuri nu au rămas decât nişte cioturi chircite, carbonizate şi jalnice.

Domnul Piaget, hangiul nostru, ne-a spus că, din ordinul inginerilor lor, sute de soldaţi nemţi au tăiat toţi copacii din păduri şi dumbrăvi. După care le-au rupt crengile, au uns trunchiurile cu creozot{67} şi le-au pus în picioare în gropile săpate pe câmpuri, ca pe nişte ţepuşe. Le-au dat numele „Sparanghelul lui Rommel" şi trebuiau să împiedice aterizările avioanelor şi paraşutiştilor din Forţele Aliate.

Amelia s-a dus la culcare imediat după cină, aşa că eu am

ieşit să mă plimb prin Louviers. Orăşelul mai are câteva locuri drăguţe, deşi cea mai mare parte din el a fost bombardat şi apoi incendiat de nemţi când s-au retras. Nu văd cum ar mai putea fi readus la viaţă.

M-am întors la han şi am stat pe terasă până s-a făcut noapte, gândindu-mă la ziua de mâine.

Îmbrăţişeaz-o pe Kit din partea mea.

Al tău devotat,
Dawsey

Din partea Ameliei pentru Juliet

23 iunie 1946

Dragă Juliet,

Ieri am făcut cunoştinţă cu Remy. Sincer, eu nu mă simţeam în stare de asta. Dar slavă Domnului că îl am pe Dawsey cu mine. Fără să pară deloc tulburat, a scos afară nişte şezlonguri, le-a aşezat la umbra unui copac, ne-a rugat să ne aşezăm şi a rugat o infirmieră să ne facă un ceai.

Voiam ca Remy să ne placă şi să se simtă în siguranţă cu noi. Îmi doream să aflu cât mai multe despre Elizabeth, dar mă speria fragilitatea tinerei şi mă înspăimântaseră dojenile Măicuţei Touvier. Remy este o copilă micuţă şi mult prea slabă. Are părul negru şi ondulat, tuns foarte scurt, iar ochii îi sunt enormi şi chinuiţi. Îţi poţi da lesne seama că pe vremuri a fost o frumuseţe – însă acum este sfărâmicioasă ca sticla. Îi tremură rău de tot mâinile şi are grijă să şi le ţină în poală. Ne-a întâmpinat cu câtă bucurie mai este ea în stare să simtă, însă a fost foarte rezervată până când ne-a întrebat ce mai face Kit – s-a dus la Londra, ca să stea cu Sir Ambrose?

Atunci Dawsey i-a spus că Sir Ambrose a murit şi că noi o creştem pe Kit. I-a arătat fotografia cu Kit şi cu tine, pe care o are mereu cu el. Tânăra a zâmbit şi a zis: „Este fiica lui Elizabeth. E la fel de puternică?” Eu n-am putut să-i răspund,

pentru că mă gândeam la draga noastră Elizabeth. Dar i-a spus Dawsey că da, este foarte puternică. Şi apoi a început să-i povestească despre pasiunea micuţei pentru nevăstuici. Iar asta a făcut-o să zâmbească din nou.

Remy este singură pe lume. Tatăl ei a murit cu mult înainte de izbucnirea războiului. În 1943, mama ei a fost trimisă în lagărul de la Drancy, pentru că adăpostise inamici ai guvernului; şi a murit mai târziu la Auschwitz. Remy nu mai ştie nimic de cei doi fraţi ai ei; i se pare că l-a văzut pe unul dintre ei într-o gară germană, când ea se afla în trenul care o ducea la Ravensbrück, dar bărbatul acela nu s-a întors atunci când ea i-a strigat numele. Pe celălalt frate nu l-a mai văzut din 1941. Crede că şi ei au murit. M-am bucurat că Dawsey a avut curaj să-i pună toate întrebările astea, pentru că Remy părea că-şi mai alină durerea vorbind despre familia ei.

În cele din urmă, am întrebat-o dacă n-ar vrea să vină la Guernsey şi să stea cu mine o perioadă. A devenit din nou mai rezervată şi mi-a explicat că, foarte curând, urma să plece din sanatoriu. Guvernul francez oferă pensii supravieţuitorilor din lagărele de concentrare: pentru perioada petrecută acolo, pentru traumele permanente şi în semn de recunoaştere a suferinţelor îndurate. Oferă, de asemenea, şi o bursă mică acelora care doresc să-şi continue studiile.

În plus faţă de bursa guvernamentală, Association Naţionale des Anciennes Déportées et Internées de la Résistance o va ajuta pe Remy să plătească chiria pentru o garsonieră sau pentru o cameră dintr-un apartament pe care să-l împartă cu alţi supravieţuitori, aşa că ea s-a hotărât să se ducă la Paris şi să încerce să se angajeze ca ucenică într-o brutărie.

Mi-am dat seama că nu o pot convinge să-şi schimbe planurile, aşa că nu am mai insistat. Însă nu cred că Dawsey are de gând să depună armele aşa uşor. El este de părere că îi datorăm lui Elizabeth să-i oferim un adăpost bun lui Remy – poate are dreptate, sau poate aceasta este doar o modalitate prin care să ne eliberăm de sentimentul de neputinţă care ne copleşeşte. În orice caz, vrea să se întoarcă mâine la sanatoriu şi să o scoată pe Remy la o plimbare pe malul canalului, până la o

patiserie pe care a descoperit-o în Louviers. Ştii, sunt momente când mă întreb unde a dispărut vechiul şi sfiosul Dawsey al nostru.

Eu mă simt bine, deşi sunt neobişnuit de vlăguită – poate unde am văzut scumpa mea Normandie atât de distrusă. Credemă că voi fi fericită să mă întorc acasă, scumpa mea.

Vă sărut pe tine şi pe Kit,
Amelia

Din partea lui Juliet pentru Sidney

28 iunie 1946

Dragă Sidney,

Ce cadou inspirat i-ai trimis lui Kit! Pantofi de step din satin roşu, acoperiţi cu paiete. Unde Dumnezeu ai reuşit să găseşti aşa ceva? Şi ai mei unde sunt?

Deşi s-a întors din Franţa, Amelia este tot foarte obosită, aşa că ni s-a părut mai bine ca fetiţa să rămână cu mine, mai ales dacă Remy se va hotărî să vină să stea la ea atunci când va ieşi din sanatoriu. Şi lui Kit îi convine aranjamentul – slavă cerului! Acum ştie că mama ei a murit – i-a spus Dawsey. Nu prea îmi dau seama ce simte. Nu a spus nimic despre asta şi nici prin cap nu-mi trece să o presez. Mă străduiesc să nu stau prin preajma ei dacă nu-i necesar şi mă abţin cu greu să nu-i fac prăjituri. După ce mi-au murit ambii părinţi, bucătăreasa domnului Simpless îmi aducea felii groase de cozonac şi mă păzea încruntată până reuşeam să înghit şi ultimul dumicat. Nu puteam s-o sufăr pentru că îşi imagina că acel cozonac ar fi reuşit să mă despăgubească pentru pierderea părinţilor. Desigur, nu eram decât o fată nefericită, în vârstă de doisprezece ani, dar Kit are doar patru – şi probabil i-ar plăcea nişte cozonac. Sunt sigură că înţelegi ce vreau să spun.

Sidney dragă, am probleme cu cartea. Am făcut rost de multe informaţii din arhiva Comunităţii, plus un mare număr de

interviuri cu oamenii de aici şi toate astea îmi sunt suficiente ca să demarez povestea Ocupaţiei Germane de pe Guernsey – însă nu sunt în stare să le asamblez într-o formă care să-mi placă. Relatarea cronologică mi se pare mult prea plictisitoare. Ce zici, să-mi pun toată documentaţia într-o cutie şi să ţi-o trimit? Însemnările mele au nevoie de un ochi mai abil şi mai puţin implicat personal decât al meu. Crezi că ai timp să te uiţi peste ele acum, ori încă mai ai restanţe din cauza călătoriei în Australia?

Dacă nu poţi, nu-ţi face griji – oricum stau şi lucrez şi încă s-ar putea să-mi vină o idee genială într-o bună zi.

Cu mult drag,
Juliet

P.S. Mulţumesc frumos pentru că mi-ai trimis poza aia din ziar cu Mark dansând cu Ursula Fent. Dacă sperai că am să fac o criză de gelozie, trebuie să-ţi spun că n-ai reuşit. Mai ales că Mark mi-a zis deja la telefon că Ursula se ţine după el ca un căţeluş amorezat. Pricepi acum? Voi doi *aveţi ceva* în comun: amândoi vreţi să fiu nefericită. Poate că ar trebui să vă înfiinţaţi un club.

De la Sidney pentru Juliet

1 iulie 1946

Dragă Juliet,

Nu-mi trimite notiţele tale – vreau să vin la Guernsey. E bine în weekendul acesta?

Vreau să te văd şi s-o văd şi pe Kit şi să văd insula – exact în această ordine. Nu am de gând să citesc ce ai scris în timp ce tu te-ai plimba nervoasă în faţa mea – o să iau manuscrisul la Londra.

Aş putea să vin vineri, cu avionul de cinci după-amiază, şi să stau până luni seara. Poţi să-mi rezervi o cameră la un hotel? Şi

poţi să organizezi o cină mai intimă? Vreau să-i cunosc pe Eben, pe Isola, pe Dawsey şi pe Amelia. Fac eu cinste.

Cu drag,
Sidney

De la Juliet pentru Sidney

Miercuri

Dragă Sidney,

Minunat! Isola nici nu vrea să audă că ai putea să stai la han (se gândeşte la ploşniţe). Vrea să te găzduiască chiar ea şi mă roagă să te întreb cât de tare te deranjează zgomotele în zori. Atunci se trezeşte Ariel, ţapul ei. Zenobia, papagaliţa, doarme până mai târziu.

Am să vin cu Dawsey, să te luăm de la aerodrom cu căruţa. Îmi doresc să se facă mai repede vineri şi să fii aici.

Cu drag,
Juliet

Bilet de la Isola pentru Juliet (strecurat pe sub uşă)

Vineri, aproape în zori

Nu mai am răbdare, trebuie să mă grăbesc să ajung la taraba mea de la piaţă. Mă bucur foarte mult că prietenul tău va sta la mine. I-am pus în aşternuturi rămurele de lavandă. Vrei să-i strecor în cafea vreunul dintre elixirele mele? Nu trebuie să-mi zici nimic, doar fă-mi un semn din cap şi am să ştiu la care te referi.

Multe sărutări,
Isola

De la Sidney pentru Sophie

6 iulie 1946

Scumpa mea Sophie,

A dat Dumnezeu şi am ajuns la Juliet, în Guernsey. Acum sunt pregătit să-ţi relatez trei sau patru dintre zecile de lucruri pe care m-ai rugat să le aflu.

În primul şi primul rând, Kit pare să o iubească pe Juliet la fel de mult ca tine şi ca mine. Este o creatură micuţă şi plină de vervă, afectuoasă într-o manieră rezervată (ceea ce nu neagă afirmaţia mea de mai devreme, chiar dacă poate părea aşa) şi care e toată numai un zâmbet atunci când se află în preajma unuia dintre părinţii săi adoptivi din Clubul de literatură.

Este o fetiţă absolut adorabilă, cu obrăjori dolofani, bucle şi ochi mari. Mereu îţi vine să o iei în braţe, numai că gestul acesta i-ar şterbi din demnitate şi eu nu sunt destul de curajos ca să-l încerc. Atunci când nu-i place cineva, îi aruncă o privire care ar îngrozi-o şi pe Medeea{68}. Isola zice că îşi păstrează privirea asta pentru mizerabilul domn Smythe – care îşi bate câinele – şi pentru urâcioasa doamnă Guilbert – care a făcut-o băgăcioasă pe Juliet şi i-a spus că ar trebui să se întoarcă în Londra aia decadentă, unde-i este locul.

Acum am să-ţi povestesc o întâmplare despre Kit şi Juliet. Dawsey (despre el mai încolo) a trecut s-o ia pe Kit ca să se ducă să-l aştepte pe Eben care venea de la pescuit pe mare. Kit ne-a zis la revedere, a ieşit în fuga mare afară, apoi a intrat tot în fuga mare, s-a repezit la Juliet, i-a ridicat fusta cam o jumătate de centimetru, a pupat-o pe rotulă şi a ieşit iar afară. Tot în goana mare. Juliet a rămas iniţial cu gura căscată – dar imediat a fost atât de fericită cum doar noi doi am mai văzut-o.

Ştiu că, atunci când v-aţi văzut iarna trecută, ţie ţi s-a părut obosită, extenuată, fără vlagă şi mult prea palidă. Nu cred că îţi dai seama cât de neplăcute au fost întrevederile pe care le avusese. Acum pare zdravănă ca un taur şi şi-a recăpătat vechea-i vioiciune. Atât de bine se simte aici, Sophie, încât am

impresia că nu va mai dori să se întoarcă vreodată la Londra – deşi încă nu realizează asta. Aerul de mare, câmpurile verzi, florile sălbatice, cerul şi marea în perpetuă schimbare şi mai cu seamă oamenii – toate astea o ispitesc să rămână aici, departe de viaţa frământată a metropolei noastre.

Şi eu pot înţelege motivul. Locul acesta este atât de prietenos, atât de cald, atât de primitor. Isola este întruchiparea acelei gazde pe care ţi-ai dorit mereu să o întâlneşti atunci când mergi la ţară – dar pe care n-ai întâlnit-o niciodată. În prima dimineaţă m-a trezit devreme, ca s-o ajut să usuce petale de trandafir, să bat untul, să amestec ceva (Dumnezeu ştie ce anume) într-o oală mare, să-i dau de mâncare lui Ariel şi să mă duc la piaţa de peşte ca să-i cumpăr un ţipar. Toate astea cu Zenobia, papagaliţa, cocoţată pe umărul meu.

Acum, despre Dawsey Adams. L-am studiat bine, conform instrucţiunilor pe care mi le-ai dat. Şi mi-a plăcut ce văd. Este tăcut, destoinic, loial – of, Doamne, parcă aş descrie un câine! – şi are simţul umorului. Pe scurt, nu seamănă absolut deloc cu niciunul dintre ceilalţi amorezi pe care i-a avut Juliet – mare lucru! La prima noastră întâlnire n-a spus prea multe – dacă mă gândesc mai bine, nici la celelalte –, însă atunci când intră într-o cameră parcă toată lumea oftează uşurată. Eu niciodată n-am avut efectul ăsta asupra nimănui şi nu pricep de ce. Juliet pare un pic tulburată atunci când e în preajma lui – tăcerea lui cam are darul de a te *intimida* – şi era chiar să spargă serviciul de ceai ieri, când el a venit s-o ia pe Kit. Însă Juliet a fost mereu neîndemânatică – mai ţii minte cum a spart porţelanurile alea scumpe? – aşa că poate nu înseamnă nimic. Iar el îi urmăreşte toate mişcările cu ochii lui negri şi serioşi – până când se uită şi ea la el şi atunci el priveşte repede în altă parte (sper din suflet că îmi apreciezi simţul de observaţie).

Un singur lucru îl pot spune răspicat: omul ăsta face cât zeci de bărbaţi ca Mark Reynolds. Ştiu că tu crezi că am ceva împotriva lui Reynolds, dar nu l-ai cunoscut. Este un seducător cu limbă de miere doar ca să-şi atingă scopurile. Ăsta-i unul dintre prea puţinele lui principii. O vrea pe Juliet pentru că-i şi drăguţă, şi „intelectuală”, iar el are senzaţia că ar forma un

cuplu epatant. Dacă o să se mărite cu el, o s-o târască prin teatre şi cluburi şi prin alte locuri simandicoase, ca să se laude cu ea în faţa celorlalţi. Şi Juliet a noastră n-o să mai scrie nicio carte. În calitate de editor al ei, această perspectivă mă alarmează. Dar, în calitate de prieten, mă simt pur şi simplu oripilat. O asemenea căsătorie ar însemna sfârşitul lui Juliet aşa cum o cunoaştem noi.

Greu de spus ce impresie are ea despre Reynolds, dacă are vreuna. Am întrebat-o dacă îi este dor de el şi ea mi-a zis: „De Mark? Cred că da", de parcă individul i-ar fi fost vreun unchi îndepărtat. M-aş bucura foarte mult dacă l-ar uita de tot, însă nu cred că el îi va permite asta.

Revenind la chestiuni minore, cum ar fi Ocupaţia Germană şi cartea lui Juliet, trebuie să-ţi spun că în după-amiaza asta m-a invitat s-o însoţesc în nişte vizite. Urma să-i întrebe pe câţiva localnici cum a fost pentru ei ziua de 9 mai a anului trecut, când Guernsey a fost eliberat.

Ce dimineaţă trebuie să fi fost aceea! Mulţimile se strânseseră pe debarcaderul din St. Peter Port. Într-o tăcere absolută, toţi oamenii aceia priveau la navele Marinei Regale, oprite în faţa portului. Iar când soldaţii englezi au ajuns pe uscat, s-a dezlănţuit nebunia. Îmbrăţişări, sărutări, plânsete, strigăte.

Mulţi dintre soldaţi erau chiar localnici. Tineri care de cinci ani nu-şi mai văzuseră familiile şi nu mai primiseră nicio veste de la ele. Îţi poţi imagina cum îşi căutau cu privirea rudele prin marea aia de oameni – iar apoi a venit fericirea revederii.

Cea mai neobişnuită povestire a fost aceea a domnului LeBrun, un poştaş ieşit la pensie. Câteva vase britanice au mers mai la nord, până în portul St Sampson. Şi acolo se strânsese lumea, aşteptând să vadă cum navele de desant vor trece peste toate barierele ridicate de nemţi şi vor ajunge pe plajă. Dar pe platformă nu a apărut vreun pluton de soldaţi în uniformă, ci un singur om, gătit ca o caricatură de mic moşier englez, cu pantaloni dungaţi, redingotă, joben, umbrelă strânsă şi cu un exemplar al gazetei *Times* în mână. După o secundă de uimire mută, mulţimea a priceput gluma şi a început să strige – omul a

fost înconjurat, bătut pe spate, pupat, ridicat pe umerii unor bărbaţi şi purtat cu alai pe străzi. Cineva a ţipat: „Ştiri – ştiri de la Londra!” şi i-a smuls ziarul din mână. Indiferent cine o fi fost soldatul acela, gluma lui a fost genială şi eu zic că merită o medalie.

Apoi au apărut şi ceilalţi soldaţi, cu tablete de ciocolată, portocale, ţigări, pliculeţe de ceai – pe care le-au aruncat mulţimii. Brigadierul Snow a anunţat că începuse repararea telegrafului şi, foarte curând, vor putea lua legătura cu copiii şi familiile aflate în Anglia. Navele au adus şi alimente (tone de alimente!), medicamente, petrol lampant, hrană pentru animale, haine, pânzeturi, seminţe şi încălţăminte!

Poţi umple trei cărţi cu toate poveştile pe care le auzi aici – mi se pare dificil să le selectezi. Aşa că nu te îngrijora dacă Juliet ţi se pare mai agitată uneori – aşa şi trebuie. Misiunea ei este extrem de grea.

Acum trebuie să mă opresc şi să mă dichisesc pentru petrecerea pe care o dă Juliet. Isola s-a înfăşurat în trei şaluri şi şi-a pus pe cap un milieu din dantelă – iar eu vreau s-o fac mândră de mine.

Vă îmbrăţişez cu dragoste pe toţi,
Sidney

De la Juliet pentru Sophie

7 iulie 1946

Dragă Sophie,

Îţi scriu în grabă, doar ca să te anunţ că Sidney este aici şi că ne putem linişti în privinţa lui – şi a piciorului său. Arată minunat: este bronzat, în formă, iar şchiopătând nici nu i se observă. De fapt, chiar i-am aruncat bastonul în ocean – sunt convinsă că a ajuns deja la jumătatea drumului spre Franţa.

Am dat o petrecere restrânsă în cinstea lui – eu însămi am pregătit toate felurile de mâncare şi – culmea! – au fost

comestibile. Will Thisbee mi-a împrumutat *Ghidul bucătarului începător*. Exact de ce aveam nevoie, pentru că autorul pleacă de la premisa că nu ştii absolut nimic despre arta culinară şi îţi dă tot felul de indicaţii necesare – „Când adăugaţi ouă, mai întâi ţineţi minte să le spargeţi."

Sidney se simte nemaipomenit de bine la Isola. Se pare că aseară au stat mult de vorbă şi s-au dus la culcare după miezul nopţii. Trebuie să ştii că, în mod normal, Isola nu este de acord cu conversaţiile mărunte şi crede că singura modalitate prin care poţi sparge gheaţa este să o calci apăsat.

L-a întrebat dacă suntem logodiţi. Şi, dacă nu suntem, de ce nu suntem? Este limpede pentru toată lumea că ne adorăm.

Sidney i-a spus că da, este foarte adevărat că mă iubeşte – m-a iubit şi mă va iubi mereu – însă amândoi ne-am dat seama că nu ne vom putea căsători niciodată. Pentru că el este homosexual.

Şi mi-a povestit apoi că Isola n-a avut niciuna dintre reacţiile la care se aştepta – nici n-a exclamat stupefiată, nici n-a leşinat, nici măcar n-a clipit – doar s-a uitat urât la el (aşa cum numai ea ştie) şi l-a întrebat: „Juliet ştie?"

Când i-a spus că ştiu, că am ştiut dintotdeauna, ea a sărit de pe scaun, s-a repezit la el, l-a sărutat pe frunte şi i-a zis: „Ce drăguţ! Ca scumpul nostru Booker. N-am să spun nimănui, ai încredere în mine."

După care s-a aşezat la loc şi a început să vorbească despre piesele lui Oscar Wilde. Nu i se par şi lui superficiale? Sincer, Sophie, tu n-ai fi vrut să fii o musculiţă pe perete? Eu da.

Acum plec cu Sidney să cumpărăm un cadou pentru Isola, ca să-i mulţumim pentru că l-a găzduit. Ştiu că i-ar plăcea să primească un şal gros şi foarte colorat, dar el insistă să-i ia un ceas cu cuc. De ce???

Cu dragoste,
Juliet

P.S. Mark nu-mi scrie, îmi telefonează. M-a sunat chiar săptămâna trecută. Legătura a fost îngrozitor de proastă şi ne-a

obligat să ne întrerupem încontinuu şi să tot urlăm „CE SPUI?” în receptor. Dar am reuşit să prind esenţa – ar trebui să mă întorc acasă şi să mă căsătoresc cu el. L-am contrazis politicos. Să ştii că m-a indispus mult mai puţin decât acum o lună.

De la Isola pentru Sidney

8 iulie 1946

Dragă Sidney,

Eşti un oaspete minunat. Te-am îndrăgit. Şi Zenobia te-a îndrăgit, altminteri nu ţi s-ar fi aşezat pe umăr şi nu ar fi rămas acolo atât de mult timp.

Mă bucur că îţi place să stai la poveşti noaptea. Aşa cum îmi place şi mie să fac uneori. Acum mă duc la conac să caut cartea despre care mi-ai spus. Cum se face că nici Juliet şi nici Amelia nu mi-au zis niciodată nimic despre domnişoara Jane Austen?

Sper că ai să mai vii în vizită la Guernsey. Ţi-a plăcut supa pe care a făcut-o Juliet? Nu-i aşa că a fost gustoasă? Nu peste multă vreme o să ştie să facă aluat de plăcintă şi sosuri – neapărat la foc mic, dacă nu vrei să-ţi iasă cocoloaşe.

După ce ai plecat, m-am simţit singură, aşa că ieri i-am invitat la ceai pe Dawsey şi Amelia. Să mă fi văzut cum n-am scos nicio vorbuliţă când Amelia a zis că bănuieşte că tu şi Juliet vă veţi căsători. Ba chiar am dat din cap şi mi-am mijit ochii, de parcă eu aş fi ştiut mai multe decât ei – doar ca să-i induc în eroare.

Îmi place foarte mult ceasul cu cuc de la tine. Cât de vesel este! Dau fuga în bucătărie doar ca să mă uit la el. Din păcate, Zenobia are o fire tare geloasă şi i-a smuls capul cucuţului – dar Eli zice că îmi va face altul exact la fel. Stinghiuţa aia pe care stătea încă mai iese din oră în oră.

Cu multă cordialitate, gazda ta,
Isola Pribby

De la Juliet pentru Sidney

9 iulie 1946

Dragă Sidney,

Ştiam eu! Ştiam că o să te îndrăgosteşti de Guernsey! Vizita ta – chiar dacă foarte scurtă –, a fost cel mai bun lucru care mi s-a întâmplat pe lângă faptul că eu stau acum aici. Sunt fericită că mi-ai cunoscut prietenii şi ei te-au cunoscut pe tine. Şi sunt şi mai fericită pentru că ţi-a plăcut atât de mult să stai cu Kit. Regret că trebuie să-ţi spun, dar parte din afecţiunea ei faţă de tine s-a datorat cărticelei pe care i-ai făcut-o cadou, *Elspeth, iepuraşul peltic*. Datorită admiraţiei sale pentru Elspeth, a început şi ea să vorbească peltic. Şi, îmi pare rău s-o spun, dar se pricepe de minune să o facă.

Dawsey a adus-o adineauri acasă – fuseseră plecaţi în vizită la purceluşul lui. Şi Kit m-a întrebat dacă îi scriu lui „Sssidney”. Când i-am spus că da, ea m-a rugat: „Ssspune-i că vreau sssă ssse întoarcă”. Vesssi ce vreau sssă sssic dessspre Elspeth?

Maimuţăreala micuţei i-a adus un zâmbet pe buze lui Dawsey, fapt care m-a bucurat. Mă tem că nu ai apucat să-i descoperi toate calităţile; a fost extrem de tăcut la cina pe care am dat-o. Poate din cauza supei, dar cred mai degrabă că se gândea la Remy. Are ideea fixă că tânăra nu se va face bine decât dacă va veni la Guernsey pentru convalescenţă.

Mă bucur că ai luat ce am scris ca să citeşti acasă, în tihnă. Numai Dumnezeu ştie de ce nu înţeleg *ce anume* nu-mi place la bucata asta de manuscris – ştiu doar că ceva nu-i aşa cum trebuie.

Ce naiba i-ai spus Isolei? A trecut pe la mine când se ducea să-şi ia *Mândrie şi prejudecată* ca să mă ocărască pentru că nu i-am zis niciodată nimic despre personajele de acolo – mai ales despre Elizabeth Bennet şi domnul Darcy. De ce nu a ştiut ea că există atât de multe poveşti minunate de dragoste? Poveşti fără bărbaţi instabili din punct de vedere emoţional şi fără suferinţă, moarte şi cimitire! Ce altceva i-am mai ascuns?

Mi-am cerut scuze pentru această scăpare şi i-am zis că tu ai dreptate. *Mândrie şi prejudecată* este una dintre cele mai frumoase poveşti de dragoste scrise vreodată – şi am avertizat-o că s-ar putea s-o omoare suspansul înainte de a apuca s-o citească până la capăt.

Isola mi-a mai spus că plecarea ta a întristat-o pe Zenobia – nu mai vrea să mănânce. Şi eu sunt tristă, dar şi fericită că totuşi ai venit.

Cu drag,
Juliet

De la Sidney pentru Juliet

12 iulie 1946

Dragă Juliet,

Am citit de câteva ori capitolele pe care le-ai scris şi mi-am dat seama că ai dreptate – ceva nu merge. O înşiruire de povestiri nu pot alcătui o carte.

Uite, Juliet, ce cred eu: cartea ta are nevoie de un punct central. Nu mă refer la mai multe relatări detaliate ale altor persoane. Ci la vocea unui singur om, care să povestească ce anume s-a întâmplat în jurul lui. Aşa cum arată acum, faptele – chiar dacă sunt extrem de interesante – par nişte instantanee disparate.

Îmi este cumplit de greu să-ţi spun toate astea, însă există şi un lucru bun. Deja ai nucleul – doar nu-ţi dai seama încă.

Mă refer la Elizabeth McKenna. N-ai observat că toţi cei cu care ai discutat au ajuns – mai devreme sau mai târziu – să vorbească despre Elizabeth? Doamne, Juliet, oare cine i-a făcut portretul lui Booker, i-a salvat viaţa şi a dansat pe stradă cu el? Cine s-a gândit la minciuna cu clubul de literatură – şi apoi a pus-o în practică? Insula Guernsey nu a fost căminul ei, dar ea s-a adaptat la viaţa de aici şi la pierderea libertăţii. Cum de mi-am dat seama? Pentru că eu sunt convins că îi era dor de

Ambrose şi de Londra, dar înţeleg că niciodată nu s-a plâns. Apoi a fost închisă la Ravensbrück pentru că-i oferise adăpost unui prizonier. Uită-te doar cum şi pentru ce a murit.

Spune-mi tu, Juliet, cum de s-a întâmplat ca o tânără, care a studiat artele frumoase, dar care n-a lucrat în viaţa ei, să poată munci ca infirmieră şase zile pe săptămână? Într-adevăr, a avut prieteni buni, dar la început a fost singură. Şi apoi s-a îndrăgostit de un ofiţer din armata inamică şi după aia l-a pierdut. Şi a născut un copil în vreme de război. Cu toţi prietenii ei, trebuie să-i fi fost îngrozitor de greu. Nu poţi să împărţi asemenea responsabilităţi decât până la un punct.

Îţi înapoiez manuscrisul şi scrisorile pe care mi le-ai trimis – citeşte-le din nou şi vezi şi tu de câte ori se vorbeşte despre Elizabeth. Întreabă-te de ce. Stai de vorbă cu Dawsey şi Eben. Stai de vorbă cu Isola şi Amelia. Stai de vorbă cu domnul Dilwyn şi cu toţi ceilalţi care au cunoscut-o bine.

Locuieşti în casa ei. Uită-te cu atenţie la cărţile ei – la toate lucrurile ei.

Eu cred că această carte ar trebui să graviteze în jurul lui Elizabeth. Şi mai cred că micuţa Kit ar preţui nespus de mult o carte despre mama ei – ar avea un punct de sprijin mai târziu. Prin urmare, ori renunţi de tot – ori încerci să o cunoşti mult mai bine pe Elizabeth.

Gândeşte-te cât timp vrei tu şi spune-mi dacă ea ar putea să devină nucleul cărţii tale.

Toată dragostea mea pentru tine şi Kit,
Sidney

De la Juliet pentru Sidney

15 iulie 1946

Dragă Sidney,

N-am nevoie de timp ca să mă gândesc – imediat ce am citit scrisoarea ta, am înţeles că ai dreptate. Ce neroadă sunt!

Stăteam eu frumuşel aici, dorindu-mi s-o fi cunoscut pe Elizabeth, fiindu-mi dor de ea de parcă aş fi cunoscut-o – oare de ce nu mi-a trecut prin cap să scriu despre ea?

Voi începe chiar mâine. Mai întâi vreau să stau de vorbă cu Dawsey, Amelia, Eben şi Isola. Am sentimentul că ea le aparţine lor mai mult decât celorlalţi. Şi am nevoie de consimţământul şi binecuvântarea lor.

Până la urmă, Remy a acceptat să vină la Guernsey. Dawsey i-a scris de mai multe ori şi am fost sigură că o va convinge. Dacă vrea să vorbească, omul ăsta e în stare să înduplece şi un înger să părăsească Raiul, însă, din păcate, nu vorbeşte destul de des pentru gustul meu. Remy va locui la Amelia, aşa că eu o pot păstra pe Kit.

Cu dragoste şi recunoştinţă nepieritoare,
Juliet

P.S. Tu ce zici? O fi ţinut Elizabeth vreun jurnal?

De la Juliet pentru Sidney

17 iulie 1946

Dragă Sidney,

Nu, n-a avut niciun jurnal, dar vestea bună este că a desenat atâta vreme cât a avut hârtie şi creioane. Am găsit nişte crochiuri îndesate într-o mapă ascunsă în ultimul sertar al bibliotecii din salon. Schiţe din câteva linii grăbite, care pentru mine sunt portrete excepţionale: Isola – luată prin surprindere când lovea ceva (o insectă, probabil) cu lingura de lemn; Dawsey – săpând în grădină; Eben şi Amelia – stând de vorbă, cu frunţile apropiate.

Pe când stăteam pe jos şi le răsfoiam, a apărut Amelia. Şi împreună am scos câteva foi mai mari de hârtie, pe care erau numai şi numai desene cu Kit. Kit dormind, Kit în mişcare, Kit în poala cuiva, Kit legănată de Amelia, Kit fascinată de

propriile-i degeţele de la picioare, Kit râzând încântată de clăbuceii de salivă pe care-i făcea la gură. Poate că toate mamele se uită astfel la copiii lor – cu atâta concentrare intensă –, dar Elizabeth a pus pe hârtie ce vedea. Mai era acolo şi un alt desen, cu linii mai puţin sigure. În el era un bebeluş zbârcit – micuţa Kit în prima zi după naştere, aşa zice Amelia.

După aia am găsit şi un portret al unui bărbat cu chipul plăcut, puternic, mai degrabă rotund; pare relaxat şi priveşte surâzând peste umăr. Probabil la artistă. Am ştiut imediat că este Christian – şi Kit are un vârtej de păr în acelaşi loc. Amelia a luat hârtia în mână. Niciodată nu mi-a vorbit despre povestea lor şi acum am întrebat-o dacă a ţinut la el.

„Bietul băiat”, mi-a zis ea. „Nici nu-ţi poţi imagina cât de pornită eram împotriva lui. Mi se părea culmea nebuniei ca tocmai el să fie alesul lui Elizabeth – tocmai el, un neamţ, duşmanul nostru. Şi îmi era teamă pentru ea. Pentru noi toţi, de fapt. Îmi spuneam că ea va avea prea multă încredere în el şi că el o va trăda şi pe ea, şi pe noi. Aşa că i-am spus că ar trebui să se despartă de el. Crede-mă că n-am menajat-o deloc.

Elizabeth şi-a ridicat bărbia la mine, dar nu mi-a răspuns nimic. A doua zi, m-am pomenit cu el în prag. Vai de mine, cât de îngrozită am fost când am deschis uşa şi am dat nas în nas cu un neamţ uriaş, în uniformă! Eram convinsă că venise să-mi rechiziţioneze casa şi am început să protestez, dar el mi-a întins un buchet de flori – ofilite de cât le strânsese în mână. Am observat că era foarte agitat şi l-am întrebat cum îl cheamă. „Căpitan Christian Hellman”, mi-a răspuns el şi s-a înroşit ca un băieţel. Dar eu tot nu aveam încredere – oare ce punea la cale? – şi i-am cerut să-mi explice motivul vizitei. S-a înroşit şi mai tare şi a şoptit: „Am venit să vă spun ce intenţii am”.

„Cu casa mea?” m-am răstit eu.

„Nu. Cu Elizabeth”, a răspuns el, de parcă eu aş fi fost un tată din epoca victoriană, iar el pretendentul la mâna fiicei mele.

S-a aşezat pe marginea unui scaun din salon şi mi-a explicat că vrea să se întoarcă pe insulă de îndată ce se va sfârşi războiul, să se căsătorească cu Elizabeth, să cultive frezii, să

citească şi să uite cu totul de coşmarul de acum. Când a terminat de vorbit, parcă şi eu eram niţeluş îndrăgostită de el.

Amelia mai avea puţin şi ar fi început să plângă, aşa că am lăsat schiţele şi i-am făcut un ceai. Apoi a apărut Kit cu un ou crăpat, de pescăruş, pe care voia să-l lipească. Şi i-am fost amândouă recunoscătoare pentru această diversiune.

Ieri a venit pe la mine Will Thisbee, cu o tavă cu prăjituri cu glazură din gem de prune, aşa că l-am invitat la ceai. Voia să-mi ceară părerea în privinţa a două doamne; şi, mai precis, voia să ştie cu care dintre ele m-aş căsători eu dacă aş fi bărbat – ceea ce nu sunt. (Ai priceput până acum?)

Duduia X a fost mereu o persoană extrem de indecisă – nici din burta mamei nu s-a hotărât să iasă decât după zece luni şi nu a făcut niciun progres semnificativ de atunci. Când a auzit că vin nemţii, a îngropat ceainicul de argint al familiei sub un ulm, iar acum nu mai ştie sub care. Aşa că s-a apucat să sape gropi în toată insula, declarând sus şi tare că nu se va opri până nu îl va găsi. „Câtă determinare!", mi-a spus Will. „Atât de diferită de felul ei de a fi." (Will încerca să fie subtil cu mine, dar mi-am dat seama că duduia X este Daphne Post. O femeie cu ochi rotunzi şi goi, ca de vacă, renumită pentru tremoloul ei de soprană în corul bisericii.)

A doua era duduia Y, cusătoreasa locală. Când nemţii au ocupat insula, şi-au dat seama că nu luaseră cu ei decât un singur steag cu svastica nazistă. Pe acesta urma să-l arboreze la sediul lor, dar nu mai aveau ce să pună pe stâlpul din mijlocul oraşului, ca să amintească localnicilor că fuseseră cuceriţi.

Aşa că i-au făcut o vizită duduii Y şi i-au ordonat să le coasă un steag cu svastică. Iar ea a cusut o svastică neagră şi urâtă pe un cerc roşcat cam spălăcit. Restul steagului l-a făcut din flanel rozaliu ca poponeţul unui nou-născut, nu din mătase stacojie cum ar fi fost normal. „Cu câtă inventivitate a ştiut să-şi bată joc de ei!" zicea Will. „Cât curaj pe ea!" (Duduia Y este duduia LeRoy, subţire ca acele cu care coase, cu bărbie lungă şi ascuţită şi buze pungite.)

Ei, bine, care dintre cele două mi se părea mie a fi cea mai bună tovarăşă de viaţă pentru un bărbat de anii lui. Duduia X,

ori duduia Y? I-am răspuns că, dacă simte nevoia să mă întrebe pe mine, înseamnă că nu-i place niciuna dintre ele.

Şi el mi-a spus: „Fix la fel a zis şi Dawsey – cu aceleaşi vorbe. Isola zice că duduia X o să mă plictisească de moarte şi duduia Y o să mă cicălească până o să-mi iau lumea-n cap. Dar mulţumesc, mulţumesc – am să caut mai departe. *Ştiu* că viitoarea mea soţie e acolo, undeva."

Şi-a pus basca, s-a înclinat şi a plecat. Ştii, Sidney, poate că a făcut sondajul ăsta pe toată insula, dar nu-ţi închipui cât de flatată m-am simţit că m-a inclus şi pe mine. M-a făcut să nu mă mai simt străină printre ei.

Cu drag,
Juliet

P.S. Mi s-a părut interesant că Dawsey are păreri despre căsătorie. Aş dori să aflu mai multe despre ele.

De la Juliet pentru Sidney

19 iulie 1946

Dragă Sidney,

Pretutindeni poţi afla povestiri despre Elizabeth – nu numai de la membrii clubului. Ascultă ce mi s-a întâmplat: în după-amiaza asta, am fost cu Kit la cimitir. Micuţa s-a dus să se joace printre pietrele funerare, iar eu m-am tolănit pe mormântul domnului Edwin Mulliss – lat, ca o masă, pe patru picioare solide. La un moment dat, s-a apropiat de mine Sam Withers, bătrânul paznic al cimitirului. Şi mi-a zis că-i aduc aminte de domnişoara McKenna când era mai tânără. Şi ea obişnuia să stea la soare chiar pe piatra aia pe care mă întinsesem eu – şi se făcea cafenie ca o nucă.

M-am ridicat brusc şi l-am întrebat dacă o cunoscuse bine.

Iar Sam mi-a zis: „Mă rog, nu poci să zic că bine de tot, da' îmi plăcea. Venea mereu aici cu Jane, fata lu' Eben. Şi

întindeau o faţă de masă pe mormântu' aista şi luau masa – chiar peste oasele uscate ale lu' domnu' Mulliss."

Şi mi-a tot povestit ce neastâmpărate mai erau cele două fetiţe, mereu puse pe şotii – odată au vrut să invoce o fantomă şi au băgat-o în toţi sperieţii pe nevasta vicarului. După aceea s-a uitat la Kit, care ajunsese la poarta bisericii, şi mi-a spus: „O dulceaţă de copiliţă e fătuca aia a ei şi a lu' căpitanu' Hellman."

M-am agăţat imediat de vorbele astea ale lui. Îl cunoscuse pe căpitanul Hellman? Îl plăcuse?

S-a uitat urât la mine. „Da, l-am plăcut. Bun flăcău – nemţălău, da' cumsecade. Doar n-ai s-o laşi baltă pe fătuca lu' duduia McKenna din pricina asta?"

„Nici nu mă gândesc!" l-am asigurat eu.

Atunci m-a ameninţat cu degetul. „Păi, nici să nu te gândeşti, duducă! Fă bine şi află adevărul-adevărat înainte să faci cartea aia despre Ocupaţie. Nici eu n-am suferit Ocupaţia. Îmi vine nebunia doar când mă gândesc. Unii dintre nemţălăii ăia erau nişte ticăloşi – îţi dădeau năvală în casă fără să bată la uşă şi te tratau ca pe un nimic. Le plăcea să facă pe şefii, că neam de neamul lor nu mai fusese vreodată stăpân. Da' nu toţi erau aşa – nu, dom'ne, nici pe departe."

După spusele lui Sam, Christian nu era aşa. Sam l-a îndrăgit pe Christian. Odată, Christian şi Elizabeth au dat peste Sam în cimitir. Încerca să sape un mormânt, numai că pământul era îngheţat şi Sam avea mâinile la fel de îngheţate. Christian a luat lopata şi s-a apucat de treabă. „Tare puternic mai era flăcăul ăla şi a isprăvit cât ai bate din palme", mi-a spus Sam. „Şi eu i-am zis că poate să se angajeze aici oricând va vrea el şi el a râs."

A doua zi, Elizabeth a venit cu un termos plin cu cafea fierbinte. Cafea adevărată, din boabe adevărate pe care i le adusese Christian. Şi i-a mai dat pazniculuı şi un pulover gros, care îi aparţinuse lui Christian.

Sam mi-a mai zis: „Drept să-ţi spun, cât a fost Ocupaţia, am cunoscut mai mulţi nemţălăi cumsecade. Când îi vezi pe unii în fiştecare zi, vreme de cinci ani, ajungi să te cunoşti cu ei. Şi ţi se face milă de unii – până la urmă – că erau forţaţi să stea aici, ştiind că acasă le sunt bombardate familiile. Nu mai conta cine

începuse. Pentru mine nu mai conta.

Zău aşa, nemţălăii stăteau de pază în spatele camioanelor cu cartofi de-i duceau la popotă – şi copiii se ţineau după ei, zicându-şi că o să cadă câţiva cartofi pe drum. Şi soldaţii ăia se făceau că nu-i văd, da' aruncau pe jos cartofi din maldărul ăla – dinadins. Şi la fel făceau şi cu portocalele. Şi cu bucăţile de cărbune – păi, astea erau cele mai de preţ că noi nu mai aveam cu ce ne face focu'. Multe lucruri din astea s-au întâmplat atunci. Du-te de o întreabă pe madam Godfray de băiatu' ei. A răcit la plămâni şi s-a îmbolnăvit de oftică şi mă-sa era speriată de moarte că nu putea nici să şi-l ţină la căldură şi nici mâncare nu avea să-i dea. Şi într-o zi numa' ce-i bate cineva la uşă şi ea deschide şi dă cu ochii de un infirmier de la spitalu' pentru nemţălăi. Asta nu zice nicio vorbuliţă, îi pune în mână un flacon cu sulfămidă, dă din cap şi p-aici ţi-e drumu'. Vezi mata, furase medicamentu' de la dispensaru' lor. L-au prins mai încolo, când a vrut să mai fure şi l-au trimis la puşcăria lor din Germania – poate l-au şi spânzurat. N-o să ştim niciodată."

Şi iar s-a uitat urât la mine. „Eu zic că, dacă vreun englezoi cu nasu' pe sus vine şi zice că ai fost colaboraţionist dacă te-ai purtat omeneşte cu ei, mai bine ar face să vorbească întâiaşi dată cu mine şi cu madam Godfray!"

Am vrut să obiectez, dar Sam mi-a întors spatele şi a plecat. Am luat-o pe Kit şi ne-am dus şi noi acasă. Acum ştiam şi de florile pentru Amelia şi de boabele de cafea pentru Sam Withers şi am simţit că încep să-l cunosc pe tatăl lui Kit – şi să înţeleg de ce l-a iubit Elizabeth.

Săptămâna viitoare Remy va veni la Guernsey. Marţi pleacă Dawsey în Franţa ca s-o aducă.

Cu drag,
Juliet

De la Juliet pentru Sophie

22 iulie 1946

Scumpa mea Sophie,

Să arzi scrisoarea asta: nu aş vrea să fie găsită printre hârtiile tale.

Desigur că ţi-am povestit multe despre Dawsey. Ştii că el a fost prima persoană din Guernsey care mi-a scris; ştii şi că îi place Charles Lamb şi că ajută la creşterea lui Kit şi că micuţa îl adoră.

Ce nu ţi-am spus însă este că, în seara când am sosit pe insulă şi când Dawsey a întins braţele spre mine la capătul pasarelei, am simţit o emoţie puternică, pe care nu am putut să mi-o explic. Dawsey este atât de tăcut şi liniştit, că nu mi-am putut da seama dacă şi el simţea acelaşi lucru. Aşa că, în ultimele două luni, mi-am impus să fiu rezonabilă şi nonşalantă şi *normală.* Şi cred că m-am descurcat binişor – până aseară.

Dawsey a trecut pe la mine ca să-i împrumut o valiză – se duce în Franţa, s-o ia pe Remy şi s-o aducă aici. Spune şi tu, ce bărbat e acela care să nu aibă măcar o valiză? Kit dormea dusă, aşa că, după ce am pus valiza în căruţa lui, am pornit să ne plimbăm până la promontoriu. Tocmai răsărea luna, iar cerul avea culoarea sidefului, la fel ca partea interioară a scoicilor. Marea era calmă – undele ei argintii de-abia dacă se mişcau. Nu bătea deloc vântul. Parcă niciodată universul nu mi se păruse atât de tăcut şi mi-am dat seama că tot aşa era şi Dawsey, care mergea lângă mine, foarte aproape. Aşa că am început să-i studiez mâinile. Îmi doream să i le pot atinge şi dorinţa asta m-a ameţit. Aveam o senzaţie ascuţită în capul pieptului – ştii despre ce vorbesc.

Pe neaşteptate, Dawsey s-a întors cu faţa la mine. Chipul îi era acoperit de umbre, dar tot îi vedeam ochii – ochii lui foarte întunecaţi –, observându-mă, aşteptând ceva. Cine poate şti ce ar fi urmat – un sărut? O mângâiere pe cap? Nimic? Pentru că în secunda următoare am auzit cum trăsurica trasă de cal (taximetrul de pe insulă) a lui Wally Beall opreşte în faţa căsuţei mele. Apoi strigătul vesel al pasagerului: „Surpriză, iubito!”

Mark – Markham V. Reynolds, Junior, superb în costumul lui scump, făcut la comandă. În braţe ducea un buchet enorm de

trandafiri roşii.

Nu te mint când îţi spun că, în clipa aia, mi-am dorit să-l văd mort, Sophie.

Dar ce puteam face? M-am dus să-l întâmpin – iar când m-a sărutat, eu n-am putut decât să-i strig în gând: *Nu! Nu în faţa lui Dawsey!* Mi-a pus snopul de trandafiri în braţe şi s-a întors spre Dawsey, pe buze cu zâmbetul ăla îngheţat al lui. Prin urmare, a trebuit să le fac cunoştinţă, deşi nu-mi doream nimic mai mult decât să se despice pământul înaintea mea şi să mă înghită – deşi nu prea ştiu din care anume motive. M-am uitat ca proasta cum Dawsey i-a strâns mâna, s-a întors spre mine, mi-a strâns şi mie mâna, mi-a zis: „Mulţumesc pentru valiză, Juliet. Noapte bună!" S-a urcat în căruţă şi a plecat. A plecat pur şi simplu – fără să mai spună ceva, fără să se uite în urmă.

Îmi venea să plâng. L-am invitat pe Mark în casă şi am încercat să mă port ca o femeie căreia tocmai i se făcuse o surpriză minunată. Zgomotul căruţei şi vocile noastre o treziseră pe Kit, care i-a aruncat o privire bănuitoare lui Mark şi m-a întrebat pe mine unde plecase Dawsey şi de ce n-o sărutase de noapte bună. Nici pe mine nu m-a sărutat, mi-am zis eu atunci cu tristeţe.

Am băgat-o înapoi în pat şi am reuşit să-l conving pe Mark că reputaţia mea ar fi distrusă dacă nu ar pleca imediat la Hotelul Royal. Ceea ce a şi făcut, dar în mare silă şi cu ameninţarea că va apărea la uşa mea la şase dimineaţa.

După plecarea lui, mi-am ros unghiile vreme de trei ore. Să mă duc acasă la Dawsey, ca să terminăm ce am început? Dar *ce anume* am început? Nu sunt sigură şi nu vreau să mă fac de râs. Dacă n-ar fi înţeles ce vreau şi s-ar fi uitat la mine doar cu politeţe – ori, şi mai rău, cu milă?

Ce mama dracului am? A venit Mark. Mark – bărbatul bogat, lipsit de griji, încrezător în sine, care vrea să se însoare cu mine. Mark – bărbatul de care mă puteam lesne lipsi. Şi de ce mă tot gândesc la Dawsey, care probabil că nu dă nici doi bani pe mine? Poate că voiam să descopăr ce se află dincolo de toată tăcerea aia a lui.

La naiba, la naiba, la naiba!

E două dimineaţa, nu mai am nicio unghie întreagă şi zici că sunt o babă de o sută de ani. Poate că figura mea scofâlcită îl va dezgusta pe Mark. Poate că mă va respinge. Nu sunt prea sigură că m-aş simţi decepţionată dacă ar face-o.

Cu drag,
Juliet

Bilet de la Amelia pentru Juliet (strecurat pe sub uşă)

23 iulie 1946

Dragă Juliet,

Am o recoltă atât de mare de zmeură, că nu ştiu ce să mai fac cu ea. Le voi culege de dimineaţă şi voi face o plăcintă după-masă. Vrei să vii cu Kit la un ceai (plus plăcintă)?

Cu dragoste,
Amelia

De la Juliet pentru Amelia

23 iulie 1946

Draga mea Amelia,

Îmi pare extrem de rău, dar nu pot să vin. Am un musafir.

Cu drag,
Juliet

P.S. Kit speră totuşi că va căpăta ceva plăcintă. Poţi să-i păstrezi o felie?

De la Juliet pentru Sophie

24 iulie 1946

Dragă Sophie,

Probabil că ar trebui să arzi şi scrisoarea asta, la fel cum ai făcut cu cea dinaintea ei. Am refuzat – definitiv şi irevocabil – cererea în căsătorie a lui Mark, iar entuziasmul meu este de-a dreptul indecent. Dacă aş fi o tânără domnişoară binecrescută, aş trage toate draperiile şi aş suferi pe întuneric. Dar uite că nu pot. Sunt *liberă!* Astăzi am sărit din pat zglobie ca o mieluşea şi mi-am petrecut toată dimineaţă făcând curse cu Kit pe pajişte. A câştigat ea, însă doar pentru că trişează.

Ziua de ieri a fost un adevărat coşmar. Ţi-am spus deja ce am simţit când l-am văzut pe Mark în faţa casei, însă dimineaţa următoare, a fost încă şi mai rea. A apărut la uşa mea la ora şapte, debordând de încredere în sine şi convins că până la prânz vom fixa data nunţii. Nu-i păsa câtuşi de puţin de insulă sau de Ocupaţia Germană sau de Elizabeth sau de ce făcusem eu de când ajunsesem acolo – n-a pus nici măcar o singură întrebare despre toate astea. Apoi a apărut Kit la micul dejun. Şi l-a luat pe Mark prin surprindere – n-o observase cu o seară înainte. S-a purtat foarte drăguţ cu ea – au vorbit despre căţei – dar, după câteva minute, devenise limpede că abia aştepta ca micuţa s-o şteargă de acolo. Presupun că este obişnuit cu guvernantele care scot copilaşii din cameră ca să nu-şi mai deranjeze părinţii. Evident că am încercat să-i ignor starea de iritare şi m-am dus să-i pregătesc micul dejun lui Kit – aşa cum fac în fiecare zi. Dar, crede-mă, nemulţumirea lui otrăvea aerul din casă.

În cele din urmă, Kit a ieşit la joacă. În secunda când uşa s-a închis în spatele ei, Mark mi-a spus: „Tare isteţi mai sunt aceşti noi prieteni ai tăi – au reuşit să-ţi pună în cârcă toate responsabilităţile lor în mai puţin de două luni.” Şi după aia a clătinat din cap, compătimindu-mi marea naivitate.

Nu i-am răspuns, ci doar l-am privit lung.

„Drăguţă copila asta, dar nu are niciun drept asupra ta, Juliet. Trebuie să dai dovadă de fermitate în privinţa asta. Cumpără-i o păpuşă sau altceva şi spune-i la revedere, înainte

să înceapă să creadă că o să ai grijă de ea tot restul vieţii.”

Acum nu mai puteam să-i răspund pentru că mă înfuriasem la culme. Stăteam acolo şi strângeam tare în mâini castronaşul unde fusese terciul de ovăz al lui Kit. Nu i l-am aruncat în cap, dar nici mult nu mai aveam. Într-un sfârşit, când mi-am recăpătat glasul, i-am şoptit: „Ieşi afară!”

„Poftim?”

„Nu vreau să te mai văd niciodată.”

„Juliet?”

Habar n-avea despre ce vorbeam eu.

Aşa că i-am explicat. Şi m-am simţit din ce în ce mai bine spunându-i că n-am să mă căsătoresc în viaţa mea nici cu el, nici cu vreun alt bărbat căruia să nu-i fie dragi Kit şi insula Guernsey şi Charles Lamb.

„Ce mama dracului are a face Charles Lamb cu toată povestea asta?” a urlat el (fireşte).

Am refuzat să-l lămuresc. A încercat să se certe, apoi să mă înduplece cu vorbe frumoase, apoi iar să se certe – dar se terminase totul. Până şi el îşi dădea seama. Şi, pentru prima oară după atât de multă vreme – de fapt, din februarie, când l-am cunoscut – am fost convinsă că făcusem ce trebuia să fac. Cum de am fost în stare să mă gândesc că m-aş fi putut mărita cu el? După doar un an de căsnicie aş fi ajuns una dintre femeile acelea deplorabile şi speriate, care se uită la soţii lor când cineva le pune vreo întrebare. Întotdeauna am dispreţuit genul, dar acum am înţeles cum se poate ajunge într-o asemenea situaţie.

Două ore mai târziu, Mark plecase spre aeroport şi ieşise definitiv (aşa sper) din viaţa mea. Iar eu, scandalos de veselă, mă îndopam cu plăcintă cu zmeură acasă la Amelia. Azi-noapte am dormit ca un prunc zece ore minunate, iar în dimineaţa aceasta simt că am din nou treizeci şi doi de ani, nu o sută.

După-masă mă duc cu Kit pe plajă, să căutăm agate. Ce zi superbă, absolut superbă!

Cu mult drag,
Juliet

P.S. Nimic din tot ce ţi-am scris nu are nicio legătură cu Dawsey. Numele lui Charles Lamb mi-a scăpat dintr-o simplă coincidenţă. Dawsey nici măcar n-a venit să-şi ia rămas-bun înainte de plecare. Cu cât mă gândesc mai mult, cu atât sunt mai convinsă că în seara aceea s-a întors cu faţa spre mine ca să mă întrebe dacă-i pot împrumuta şi umbrela.

De la Juliet pentru Sidney

27 iulie 1946

Dragă Sidney,

Ştiam că Elizabeth fusese arestată pentru că oferise adăpost unui prizonier din detaşamentele Todt, dar habar n-am avut că o ajutase un complice. Acum câteva zile, Eben a pomenit din întâmplare numele lui Peter Sawyer, „care a fost arestat cu Elizabeth". „CUM?" am strigat eu, iar Eben mi-a zis că o să-l lase pe Peter să-mi povestească.

Acum Peter trăieşte într-un azil din parohia Vale, lângă Le Grand Havre. I-am telefonat şi el mi-a spus că s-ar bucura să stăm de vorbă, mai cu seamă dacă i-aş aduce şi un strop de brandy.

Scrisori din insula Guernsey

„Desigur", i-am răspuns eu.

„Excelent! Vino mâine!" a zis şi mi-a închis.

Peter este ţintuit într-un scaun cu rotile, dar ce şofer neînfricat este! Goneşte ca un nebun cu scaunul ăla, ia razant virajele şi se poate învârti în loc. Am ieşit în curte, la umbra unui copac, şi a început să-mi povestească – udându-şi în permanenţă gâtlejul cu băutura pe care i-o adusesem. De data aceasta am luat notiţe – n-aş fi suportat să pierd nici măcar un cuvinţel.

La vremea respectivă, Peter era deja în scaunul cu rotile, însă locuia în casa lui din St. Sampson atunci când l-a găsit pe prizonierul din detaşamentele de muncă silnică – Lud Jaruzki,

un tânăr polonez de doar şaisprezece ani.

Acestor prizonieri li se mai permitea să iasă noaptea din ţarcurile lor ca să-şi caute de mâncare – cu condiţia să se întoarcă până în zori. Şi dacă lipseau la apel, atunci o poteră pornea să-i caute. Nemţii le dădeau această „permisie" pentru că nu voiau să aibă muncitori subnutriţi – dar fără să irosească prea mult din propriile alimente cu ei.

Mai toţi localnicii aveau grădini de zarzavaturi – unii chiar şi coteţe cu găini şi cuşti cu iepuri – bogată recoltă pentru sărmanii flămânzi trimişi să caute prin gunoaie. Pentru că asta făceau prizonierii lui Todt – căutau prin gunoaie. Majoritatea localnicilor îşi păzeau legumele pe timpul nopţii – înarmaţi cu beţe sau pari.

Şi Peter stătea noaptea afară, ascuns lângă coteţul găinilor. Dar nu avea niciun par – că nu ar fi putut să-l folosească –, ci doar o tigaie mare din fier şi o lingură din metal cu care să bată în ea şi să-şi cheme vecinii.

Într-o noapte l-a auzit – şi apoi l-a văzut – pe Lud intrându-i în grădină de-a buşilea, printr-o spărtură din gard. Peter n-a scos nicio şoaptă; băiatul a încercat să se ridice în picioare, dar a căzut, a încercat să se ridice din nou, dar nu a putut şi a rămas întins pe jos. Peter şi-a mişcat scaunul cu rotile până acolo şi s-a uitat bine la el.

„Era un copil, Juliet. Un biet copil care zăcea cu faţa în sus în ţărână. Şi slab, Doamne cât de slab era! Descărnat şi foarte murdar şi îmbrăcat cu nişte zdrenţe. Plin de purici şi păduchi; îi mişunau prin păr, i se târau pe faţă, pe sub pleoape. Şi amărâtul nici nu-i mai simţea – nu tresărea, nu nimic. Tot ce-şi dorea era un blestemat de cartof, dar nu avea putere să-l scoată din pământ. Ei, cum să faci aşa ceva unor copii!

Crede-mă, îi detestam pe nemţii ăia din toată inima. Nu puteam să mă aplec ca să-mi dau seama dacă mai respiră, dar mi-am ridicat picioarele de pe pedalele scaunului şi am reuşit să-l înghiontesc şi să-l împing, până l-am adus cu umerii spre mine. Braţele încă îmi erau zdravene şi l-am tras pe jumătate peste genunchii mei. Nici nu ştiu cum am putut după aia să ajung – cu el cu tot – pe rampa casei şi să intru în bucătărie.

Acolo i-am dat drumul pe podea. Am făcut focul, am luat o pătură, am pus apă la încălzit. L-am spălat pe feţişoara aia nefericită şi pe mâini şi am strivit toţi păduchii şi viermii pe care i-am putut găsi."

Peter nu le putea cere ajutor vecinilor, pentru că l-ar fi putut da pe mâna nemţilor. Iar comandantul neamţ îi anunţase că oricine va da adăpost unui prizonier din detaşamentele Todt va fi împuşcat pe loc sau trimis într-un lagăr de concentrare.

În ziua următoare, Elizabeth trebuia să treacă pe la Peter – era infirmiera lui şi îl vizita o dată pe săptămână, câteodată şi mai des. El o cunoştea destul de bine şi era sigur că îl va ajuta să-l salveze pe băiat, fără să îl dea de gol.

„A venit pe la zece dimineaţa. Am aşteptat-o la uşă şi i-am zis că s-a întâmplat ceva şi, dacă nu vrea să aibă probleme, să nu intre în casă. A înţeles imediat ce voiam eu să spun, a dat din cap şi a intrat. Am văzut-o cum a strâns din dinţi când s-a aşezat în genunchi lângă băiat – puţea bietul copil ceva de speriat. Dar ea s-a apucat imediat de treabă. I-a făcut baie, l-a spălat pe cap cu săpun cu gudron – n-o să-ţi vină să crezi, dar ne-a apucat râsul când am văzut câtă dezordine am făcut. Şi băiatul şi-a mai revenit puţin, ori de la râsetele noastre, ori de la apa rece. Dezorientat şi foarte speriat până când a înţeles cine suntem. Elizabeth i-a vorbit în permanenţă cu blândeţe şi a reuşit să-l liniştească – doar prin tonul ei, pentru că el nu înţelegea niciun cuvânt. L-am dus în dormitor, că nu puteam să-l ţinem în bucătărie – oricând era posibil să apară vreun vecin şi să dea cu ochii de el. Şi Elizabeth l-a îngrijit. Nu putea să facă rost de medicamente – dar a luat de pe piaţa neagră pâine adevărată şi oase ca să-i facă supă. Eu aveam ouă de la găinile mele. Şi uite aşa, puţin câte puţin, zi după zi, băiatul şi-a recăpătat puterile. Dormea foarte mult. Câteodată Elizabeth venea după lăsarea întunericului, dar înainte de ora stingerii. Nu era bine să fie văzută prea des venind la mine. Oamenii îşi denunţau vecinii doar ca să intre în graţiile nemţilor.

Însă tot a observat cineva, tot ne-a trădat cineva – şi eu încă n-am aflat cine anume. Şi a raportat la Feldpolizei{69}, iar agenţii au năvălit peste noi într-o seară de marţi. Elizabeth

făcuse o tocană cu carne de pui şi eu îi dădeam să mănânce lui Lud. Stăteam lângă patul lui. N-am auzit niciun zgomot de afară şi ne-am pomenit brusc cu nemţii în casă. Ce să zic – fuseserăm prinşi asupra faptului. Şi ne-au ridicat pe toţi trei. Numai Dumnezeu poate şti ce i-au făcut băiatului. N-a existat niciun proces. A doua zi ne-au urcat pe un vapor care mergea la St. Malo. Atunci am văzut-o ultima oară pe Elizabeth – când era dusă la bord de un gardian. Mi s-a părut foarte calmă. N-am mai văzut-o când m-au debarcat în Franţa şi n-am ştiut unde au trimis-o. Eu am fost dus la închisoarea federală din Coutances, însă, pentru că nu ştiau ce să facă cu un prizonier aflat într-un scaun cu rotile, m-au expediat acasă după o săptămână. Şi mi-au zis să le fiu veşnic recunoscător pentru mărinimia lor."

Peter mi-a mai spus că Elizabeth o lăsa pe Kit la Amelia atunci când venea la el acasă. Dar nimeni nu ştia despre tânărul din detaşamentele Todt. Crede că ea spusese tuturor că avea treabă la spital.

Acestea sunt ideile principale, Sidney. Peter m-a întrebat dacă am să mai trec pe la el. Şi eu am zis că da, mi-ar face mare plăcere – şi atunci el mi-a spus să nu-i mai aduc brandy, că îi este suficientă doar prezenţa mea. Mi-a cerut, totuşi, să-i duc nişte reviste. Vrea să ştie cum arată Rita Hayworth.

Cu drag,
Juliet

De la Dawsey pentru Juliet

27 iulie 1946

Dragă Juliet,

Curând va trebui s-o iau pe Remy de la sanatoriu, însă, pentru că mi-au mai rămas câteva minute libere, le voi folosi ca să-ţi scriu.

Remy mi se pare mai în putere decât era acum o lună, însă tot este destul de plăpândă. Măicuţa Touvier m-a tras într-un

colţ ca să-mi dea ultimele indicaţii – trebuie să am grijă să mănânce suficient, să stea la căldură, să nu se supere. Să fie înconjurată de oameni – pe cât posibil, oameni veseli.

Nu am nici cea mai mică îndoială că Remy va fi foarte bine hrănită, iar Amelia va avea grijă să nu-i fie deloc frig, dar cum aş putea eu s-o binedispun? Nu-mi stă în caracter să fac glume şi giumbuşlucuri. Aşa că n-am ştiut ce să-i răspund măicuţei, ci doar am dat din cap şi am încercat să mă prefac vesel. Cred că nu mi-a reuşit, pentru că mi-a aruncat o privire pătrunzătoare.

În fine, voi face tot ce pot, dar tu – care eşti binecuvântată cu o fire optimistă şi o inimă veselă – ai fi o companie mult mai bună decât mine pentru Remy. Sunt convins că te va îndrăgi aşa cum te-am îndrăgit noi toţi în ultimele luni, iar prezenţa ta îi va face mult bine.

Îmbrăţişeaz-o şi sărut-o pe Kit din partea mea. Ne vom vedea marţi.

Dawsey

De la Juliet pentru Sophie

29 iulie 1946

Dragă Sophie,

Te rog să ignori tot ce ţi-am scris vreodată despre Dawsey Adams.

Sunt o idioată.

Tocmai ce am primit o scrisoare de la el, în care laudă calităţile terapeutice ale „firii mele optimiste şi ale inimii mele vesele”.

Fire optimistă? Inimă veselă? Niciodată nu m-am simţit mai jignită ca acum. După părerea mea, de la inima veselă şi până la prostie nu-i decât un pas. Un bufon hlizit – asta sunt eu pentru Dawsey.

Mă simt cu atât mai umilită când ştiu că, atunci când ne plimbam la lumina lunii şi eu simţeam fiorii atracţiei, el era cu gândul doar la Remy şi la cum ar putea s-o distreze sporovăială

mea uşuratică.

Nu, este limpede că m-am înşelat şi că Dawsey nu dă nici doi bani pe mine.

Sunt mult prea nervoasă ca să-ţi scriu acum mai multe.

Cu mult drag, ca întotdeauna,
Juliet

De la Juliet pentru Sidney

1 august 1946

Dragă Sidney,

În sfârşit, Remy a ajuns aici. Este o tânără minionă şi cumplit de slabă, cu păr negru şi scurt şi ochi aproape negri şi ei. Îmi închipuisem că o să aibă răni, dar nu are – cu excepţia unui şchiopătat mic, care pare mai degrabă un fel de ezitare a paşilor. Şi parcă gâtul îi este puţin cam prea ţeapăn.

Vai de mine, tocmai ce ţi-am descris un căţel de pripas, iar Remy nu este deloc aşa. Poate ai crede că este, atunci când o vezi de la distanţă. Dar niciodată atunci când te uiţi la ea de aproape. Emană un soi de forţă solemnă care îţi dă fiori. Însă nu este distantă şi, cu atât mai puţin, neprietenoasă; dar pare extrem de precaută şi refuză să fie spontană. Probabil şi eu aş fi fost la fel dacă aş fi pătimit toate câte le-a pătimit ea. Probabil că şi eu aş fi fost puţin mai absentă faţă de toate din jurul meu.

Însă poţi să uiţi tot ce ţi-am scris mai sus atunci când Remy este împreună cu Kit. La început, doar o urmărea din priviri pe micuţă în loc să stea de vorbă cu ea. Dar situaţia s-a schimbat când Kit s-a oferit s-o înveţe să vorbească peltic. Remy a fost uimită, dar a acceptat să ia lecţii de „pelticeală” şi s-au dus în sera Ameliei. Din cauza accentului, Remy nu reuşeşte să vorbească peltic prea bine, dar Kit nu se supără pe ea, ba chiar îi dă, cu generozitate, tot felul de instrucţiuni suplimentare.

Amelia a organizat o cină restrânsă în seara sosirii lui Remy. Toată lumea s-a purtat ireproşabil – Isola a venit cu o sticlă mare de tonic sub braţ, s-a uitat bine la Remy şi s-a răzgândit

imediat. „Ar putea s-o omoare”, mi-a mormăit ea când ne aflam amândouă în bucătărie şi şi-a îndesat sticla în buzunar. Eli i-a strâns mâna cu mare grijă şi s-a retras – cred că se temea ca nu cumva să o rănească din greşeală. M-am bucurat să văd că Remy se simte bine în prezenţa Ameliei, dar preferatul ei este Dawsey. Atunci când a intrat în salon – a venit puţin mai târziu decât ceilalţi – Remy s-a relaxat vizibil şi chiar i-a zâmbit.

Ieri a fost o zi rece şi ceţoasă, dar noi trei (adică eu, Remy şi Kit) am construit un castel din nisip pe plaja micuţă a lui Elizabeth. Ne-a luat mult timp să-l facem, dar rezultatul a fost o adevărată splendoare. Făcusem un termos cu cacao şi ne-am aşezat să o bem, aşteptând cu nerăbdare să vină fluxul şi să ne dărâme castelul. Kit a tot alergat pe ţărm, chemând valurile să vină mai repede. Atunci Remy mi-a atins umărul şi mi-a surâs. „Probabil că şi Elizabeth era aşa în copilărie”, mi-a spus ea, „Împărăteasa mărilor”. Şi eu m-am simţit ca şi când aş fi primit un dar minunat – chiar şi un gest atât de mic cum este o atingere pe umăr se face doar dacă ai încredere – şi m-am bucurat nespus că se simte în siguranţă alături de mine.

Cât timp a ţopăit Kit în valuri, Remy mi-a vorbit despre Elizabeth. Intenţionase să facă orice ca să nu atragă atenţia nemţilor, să-şi păstreze energia rămasă şi să se întoarcă acasă cât mai repede după terminarea războiului. „Credeam că va fi posibil. Aflaserăm despre debarcarea Aliaţilor, le văzuserăm bombardierele zburând pe deasupra lagărului. Aflasem ce se întâmpla la Berlin. Iar gardienele nu-şi mai puteau ascunde spaima. Stăteam treze nopţile aşteptând să auzim tancurile Aliate la porţi. Ne şopteam că a doua zi vom fi libere. Nici nu ne gândeam că am putea să murim.”

Nu mai era nimic de adăugat după toate astea. Deşi eu mă gândeam cât de bine ar fi fost ca Elizabeth să mai reziste câteva săptămâni ca să se poată întoarce la Kit. De ce, de ce când mai era atât de puţin a trebuit s-o atace pe supraveghetoarea aia?

Remy privea la respiraţiile mării. Şi, la un moment dat, mi-a zis: „Ar fi fost mai bine pentru ea dacă n-ar fi avut o inimă atât de bună.”

Da, însă mult mai rău pentru noi, ceilalţi.

Şi atunci a venit fluxul şi noi am izbucnit în urale şi strigăte. Şi s-a terminat cu castelul nostru.

Cu drag,
Juliet

De la Isola pentru Sidney

1 august 1946

Dragă Sidney,

Te anunţ că eu sunt noua Secretară a „Clubului de literatură şi plăcinte din coji de cartofi” de la Guernsey. Cred că ai dori să citeşti o mostră din primele procese verbale pe care le-am întocmit, deoarece ştiu că te interesează tot ce o interesează şi pe Juliet. Iată:

30 iulie-1946 – 7:30 P.M.

Noapte rece. Ocean zgomotos. Will Thisbee gazdă. Casa ştearsă de praf, dar draperiile trebuie spălate.

Dna Winslow Daubbs citeşte un capitol din autobiografia ei, *Viaţa şi amorurile lui Delilah Daubbs.* Auditoriu atent – dar tăcut după lectură. Cu excepţia lui Winslow, care vrea să divorţeze.

Toţi erau stânjeniţi, aşa că Juliet şi Amelia au servit desertul pe care îl făcuseră mai devreme – un superb tort în straturi, pe farfurioare din porţelan adevărat.

Atunci s-a ridicat dra Minor şi a întrebat că, dacă tot am început să citim din propriile noastre scrieri, ar putea şi ea să citească din cartea în care şi-a aşternut gândurile? Lucrarea ei se intitulează *Caietul de însemnări al lui Mary Margaret Minor.*

Toată lumea cunoaşte deja părerile lui Mary Margaret, dar am spus că „Da!”, pentru că tuturor ne este dragă Mary Margaret. Will Thisbee a îndrăznit să spună că poate Mary

Margaret scrie mai bine decât vorbeşte, aşa că s-ar putea să nu fie chiar aşa de rău.

Eu am propus să ţinem o întrunire extraordinară săptămâna viitoare, ca să pot vorbi despre Jane Austen. Dawsey a sprijinit propunerea! Toţi au zis că „Da!”. Întrunirea a fost suspendată.

Dra Isola Pribby
Secretară Oficială a Clubului de Literatură şi
Plăcinte din Coji de Cartofi de la Guernsey

Acum, că am devenit Secretară în mod oficial, te-aş putea face membru al clubului, dacă doreşti. Este contrar regulamentului nostru, pentru că tu nu eşti localnic, dar nu vom spune nimănui.

Prietena ta,
Isola

De la Juliet pentru Sidney

3 august 1946

Dragă Sidney,

Cineva – nu-mi pot imagina cine – i-a trimis Isolei un cadou din partea Editurii Stephens & Stark. O carte publicată la jumătatea secolului al XIX-lea şi care se numeşte astfel: *Manual ilustrat pentru autodidacţi în domeniile frenologiei*{70} *şi psihiatriei: cu tabele de mărimi şi forme şi peste o sută de ilustraţii.* Şi, în caz că nu era suficient, iată şi subtitlul: *Frenologie: ştiinţa interpretării gâlmelor de pe cap.*

Eben ne-a invitat aseară la cină pe mine cu Kit, pe Dawsey, Isola, Will, Amelia şi Remy. Isola a venit cu un maldăr de tabele, schiţe, hârtie milimetrică, un centimetru de croitorie, câteva şublere şi un caiet nou. Şi-a dres glasul şi ne-a citit anunţul de pe prima pagină: „Şi tu poţi să înveţi cum să interpretezi gâlmele de pe cap! Uimeşte-ţi prietenii şi

derutează-ţi duşmanii cu cunoştinţele tale incontestabile despre aptitudinile lor sau despre lipsa acestora.”

După care a lovit cu cartea în masă. „Am de gând să devin specialistă până la Festivalul Recoltei”, ne-a anunţat ea.

I-a spus pastorului Elstone că nu se va mai înfăşura în şaluri şi nici nu se va mai preface că ar citi psalmii. Nu – de acum încolo va prevedea viitorul într-o manieră ştiinţifică. Şi anume: prin interpretarea gâlmelor de pe cap! Iar la festival, biserica va face rost de mult mai mulţi bani de pe urma acestor gâlme decât face domnişoara Sybil Beddoes cu chioşcul ei – CÂŞTIGAŢI O SĂRUTARE DE LA SYBIL BEDDOES.

Will i-a dat dreptate; domnişoara Beddoes nu ştia să pupe cum trebuie, iar el unul s-a săturat să o tot sărute, fie şi în scopuri caritabile.

Îţi dai tu seama, Sidney, ce ai declanşat în Guernsey? Isola a citit deja gâlmele de pe scăfârlia domnului Singleton (sunt vecini de tarabe la piaţă) şi l-a informat că Gâlma Iubirii pentru Semeni are un şanţ pe mijloc – ceea ce înseamnă că nu-şi hrăneşte suficient câinele.

Vezi acum unde poate duce toată povestea asta? Isola va descoperi o gâlmă de Instinct de Criminal pe ţeasta cuiva. Iar acel individ o s-o împuşte – bineînţeles, dacă nu o omoară domnişoara Beddoes înaintea lui.

Însă cadoul tău tot a avut un efect minunat şi neaşteptat. După desert, Isola s-a apucat să citească gâlmele de pe capul lui Eben – iar eu trebuia să notez rezultatele măsurătorilor după dictare. În timp ce încercam să ţin pasul cu ea, am aruncat o privire spre Remy, întrebându-mă ce părere şi-o face despre grupul nostru acum, când îl vede pe Eben cu părul vâlvoi şi pe Isola scotocind prin el. Remy se străduia să-şi ascundă zâmbetul, însă toate eforturile ei au fost în zadar şi a izbucnit în hohote de râs. Dawsey şi cu mine am încremenit cu ochii la ea.

Atât de tăcută e copila asta, că niciunul dintre noi nu şi-a putut imagina că ştie să râdă. Şi încă atât de tare. Parcă era zgomotul unui izvor de munte. Sper să-l mai aud.

Când suntem împreună, Dawsey şi cu mine nu ne mai simţim în largul nostru ca înainte, deşi el vine deseori în vizită la Kit,

ori ca să o aducă pe Remy să ne vadă. Atunci când am auzit-o pe Remy râzând a fost pentru prima oară când ne-am privit în ochi după două săptămâni. Dar poate că el nu făcea altceva decât să mă admire pentru că o molipsisem cu optimismul meu. Ce-i drept, nu este singurul care crede că am o fire optimistă. Tu ce zici, Sidney?

Billee Bee i-a trimis lui Peter un exemplar al revistei *Screen Gems*{71}, unde era un articol cu multe poze despre Rita Hayworth, iar Peter a fost în al nouălea cer, deşi puţin cam surprins s-o vadă pe domnişoara Hayworth pozând în cămaşă de noapte! În genunchi pe un pat! Ce s-a întâmplat cu lumea noastră?

Oare Billee Bee nu s-a săturat să facă tot felul de comisioane pentru mine, Sidney?

Cu mult drag,
Juliet

De la Susan Scott pentru Juliet

5 august 1946

Dragă Juliet,

Ştii bine că Sidney nu păstrează scrisorile de la tine în buzunarul de la piept; le lasă pe birou, la îndemâna oricui. Prin urmare, fireşte că le-am citit.

Îţi scriu acum ca să te liniştesc în privinţa comisioanelor pe care le face Billee Bee. Nu-i cere Sidney să se ocupe de ele. Ea se roagă cu cerul şi pământul să primească ceva de făcut pentru el sau pentru tine sau pentru „copila aia scumpă”. Mai are puţin şi va începe să şi gungurească la el. Iar eu mai am puţin şi o să încep să vomit când o văd. Poartă o scufiţă din aia de angora, cu fundă sub bărbie – ca Sonja Henie{72}. Trebuie să mai spun ceva?

De asemenea, în pofida părerii lui Sidney, Billee Bee nu este vreun înger venit din ceruri, ci de la o *agenţie pentru ocuparea*

forţei de muncă. Deşi slujba ei la noi ar fi trebuit să fie una *temporară,* domnişorica asta s-a înfipt bine aici şi a devenit indispensabilă şi *permanentă.* Nu ştii cumva ce fiară şi-ar dori Kit din Insulele Galapagos? Pentru că Billee Bee s-ar urca de îndată pe un vas, ar porni odată cu primul reflux – şi ar sta plecată luni de zile. Poate pentru totdeauna, dacă se îndură vreun animal de acolo s-o mănânce.

Toate cele bune pentru tine şi Kit,
Susan

De la Isola pentru Sidney

5 august 1946

Dragă Sidney,

Ştiu că tu mi-ai trimis *Manualul pentru autodidacţi în domeniile frenologiei şi psihiatriei: cu tabele de mărimi şi forme şi peste o sută de ilustraţii.* Este o carte foarte utilă şi îţi mulţumesc pentru ea. Am studiat mult şi am ajuns să ştiu ce înseamnă o mulţime de gâlme, fără să mă uit în carte decât de trei sau patru ori. Sper să fac o groază de bani pentru biserică la Festivalul Recoltei, pentru că oare cine nu şi-ar dori să-i fie dezvăluite cele mai profunde trăsături – atât bune, cât şi corupte – prin intermediul Ştiinţei Frenologiei?

Este o adevărată lovitură de trăsnet această Ştiinţă a Frenologiei. În ultimele trei zile am aflat mai multe lucruri decât în toată viaţa mea de până acum. Doamna Guilbert a fost mereu o cucoană afurisită, însă acum ştiu că îi este cu neputinţă să fie altfel – are o gaură mare în locul Bunăvoinţei. A căzut în carieră când era mică şi presupun că atunci şi-a crăpat Bunăvoinţa şi s-a schimbat complet.

Chiar şi prietenii mei sunt plini de surprize. Eben este Flecar! Niciodată nu mi-aş fi închipuit una ca asta despre el, însă are pungi sub ochi şi pungile de sub ochi nu mint. I-am adus la cunoştinţă descoperirea mea cu foarte multă blândeţe. La

început, Juliet n-a vrut să-i interpretez umflăturile de pe cap, dar s-a văzut nevoită să accepte atunci când i-am spus că stă în calea Ştiinţei. Hai să-ţi spun ce am aflat: Juliet a noastră este plină de Senzualitate. Şi de Dragoste Conjugală. I-am spus că are nişte gâlme minunate şi că mă mir că nu s-a măritat încă.

Atunci l-a apucat pe Will chicotitul. „Domnu' Stark al tău o să fie tare norocos, Juliet!" Juliet s-a făcut la faţă ca o roşie dată în pârg şi eu am fost tentată să-i spun că nu ştie despre ce vorbeşte, pentru că domnul Stark este homosexual, dar mi-am venit în fire şi ţi-am păstrat secretul, aşa cum ţi-am promis.

Atunci Dawsey s-a ridicat şi a plecat şi n-am ajuns să-i studiez gâlmele, dar am să-l prind eu curând. Uneori mi se pare că nu-l înţeleg pe Dawsey. O vreme a fost foarte vorbăreţ, dar în ultimele zile nici două vorbe nu mai scoţi de la el.

Îţi mulţumesc încă o dată pentru cartea asta minunată.

Prietena ta,
Isola

Telegramă de la Sidney pentru Juliet

6 august 1946

CUMPĂRAT IERI UN CIMPOI PENTRU DOMINIC. NU VREA ŞI KIT UNUL? ANUNŢĂ-MĂ CÂT MAI CURÂND PENTRU CĂ NU MAI AVEAU DECÂT UNUL SINGUR. CUM MERGE SCRISUL? TOATĂ DRAGOSTEA MEA ŢIE ŞI LUI KIT. SIDNEY

De la Juliet pentru Sidney

7 august 1946

Dragă Sidney,

Kit şi-ar dori nespus de mult un cimpoi. Eu nu.

Cred că scrisul merge excelent, dar aş vrea să-ţi trimit primele două capitole – nu am să mă simt *împăcată* până nu le

vei fi citit. Ai timp de ele?

Toate biografiile ar trebuie să fie scrise la distanţă de o singură generaţie de subiectul lor, câtă vreme mai trăiesc oameni care au cunoscut persoana respectivă. Imaginează-ţi numai ce aş fi putut să scriu eu despre Anne Brontë, dacă aş fi avut cum să stau de vorbă cu vecinii ei. Poate că nici nu a fost o femeie blajină şi melancolică – poate că a avut un temperament isteric şi spărgea vesela cu regularitate o dată pe săptămână.

În fiecare zi mai aflu câte ceva nou despre Elizabeth. Cât de rău îmi pare că nu am cunoscut-o! În timp ce scriu, mă surprind gândindu-mă la ea ca la o bună prietenă, amintindu-mi de lucrurile pe care le-a făcut ca şi cum aş fi fost şi eu de faţă. Este atât de plină de viaţă, încât trebuie să-mi spun mereu că a murit – şi atunci mă fulgeră iarăşi durerea pierderii ei.

Astăzi am auzit altă poveste despre ea şi mi-a venit să-mi îngrop faţa în palme şi să plâng. Am luat cina la Eben şi, după ce am mâncat, Eli şi Kit au plecat să sape după râme (treabă care se face cel mai bine la lumina lunii). Eben şi cu mine am ieşit să ne bem cafeaua în grădină şi el s-a hotărât să-mi vorbească pentru prima oară despre Elizabeth.

Întâmplarea pe care mi-a povestit-o a avut loc la şcoala unde Eli şi ceilalţi copii aşteptau navele care să-i evacueze de pe insulă. Eben nu era acolo, pentru că familiile nu aveau voie să fie prezente, însă Isola a fost martoră la scena cu pricina şi i-a relatat-o chiar în seara aceea.

I-a spus că sala era plină cu copii şi că Elizabeth îi încheia haina lui Eli, când băiatul i-a zis că îi este frică să se urce pe vapor şi să plece departe de mama şi casa lui. Dacă le-ar fi *bombardat* vasul, de la cine şi-ar mai lua el rămas-bun? Isola zicea că Elizabeth nu s-a grăbit să-i răspundă, de parcă ar fi analizat cu mare grijă întrebarea lui. După care şi-a descheiat jacheta şi şi-a desfăcut broşa de la bluză. De fapt, nu era chiar o broşă, ci medalia primită de tatăl ei în Primul Război Mondial, pe care o purta în permanenţă.

I-a întins-o şi i-a explicat că era vrăjită şi că nu i se putea întâmpla nimic rău atâta timp cât o poartă. Apoi au scuipat amândoi peste medalie ca să-i invoce puterile magice. Isola a

reuşit să vadă chipul lui Eli peste umărul lui Elizabeth şi i-a spus lui Eben că avea lumina aceea minunată pe care o au copiii înainte să ajungă la „vârsta raţiunii”.

Dintre toate lucrurile care s-au petrecut în timpul războiului, cu siguranţă că acesta a fost cel mai cumplit – să-ţi trimiţi copiii departe ca să-i ştii în siguranţă. Nici nu-mi pot da seama cât de mult trebuie să fi suferit familiile lor. Gestul acesta este contrar instinctului oricărui animal, care te obligă să-ţi protejezi puii. Văd singură cum şi eu am ajuns să mă port ca o leoaică când este vorba despre Kit. O supraveghez chiar şi atunci când nu o supraveghez. Dacă este în pericol (şi asta se întâmplă adesea, pentru că îi place să se caţăre peste tot), simt că mi se zbârleşte părul de la ceafă – până acum nici nu ştiam că am păr pe *ceafă* – şi dau fuga s-o salvez. Când duşmanul ei, nepotul pastorului, a aruncat cu prune în ea, am urlat la el din toate puterile. Şi, printr-un fel de intuiţie stranie, ştiu în permanenţă unde se află, la fel cum ştiu unde-mi sunt mâinile – iar dacă nu aş şti, sunt convinsă că aş înnebuni de grijă. Presupun că aşa ajunge să supravieţuiască specia noastră, numai că războiul a stricat mersul normal al lucrurilor. Cum de au putut să trăiască toate mamele din Guernsey fără să ştie unde le sunt copiii? Nu-mi pot da seama.

Cu drag,
Juliet

P.S. Ce zici de un flaut în loc de cimpoi?

De la Juliet pentru Sophie

9 august 1946

Scumpa mea Sophie,

Ce veste minunată mi-ai dat – încă un copilaş! Grozav! Sper ca, măcar de data asta, să nu fii obligată să mănânci pesmeţi şi să bei zeamă de lămâie. Ştiu că nu vă pasă dacă veţi avea un

băieţel sau o fetiţă, dar eu mi-aş dori să fie fată. De aceea m-am apucat să-i tricotez o jacheţică şi o căciuliţă din lână roz. Bineînţeles că Alexander este în culmea fericirii, însă ce părere are Dominic?

I-am împărtăşit Isolei vestea de la tine şi mă tem că are de gând să-ţi trimită o sticlă cu tonicul ei pentru femei însărcinate. Sophie, te rog cu cerul şi pământul să nu-l bei şi să nu care cumva să-l arunci undeva unde l-ar putea găsi câinii. Poate nu-i nimic dăunător în licorile pe care le face Isola, dar nu cred că merită să rişti.

Nu mie trebuie să-mi pui toate întrebările alea despre Dawsey. Trimite-le lui Kit – sau Remy. Abia dacă-l mai văd în ultima vreme, iar atunci când se întâmplă să dau cu ochii de el, nu spune absolut nimic. Dar nu este vorba despre tăcerea aceea romantică, meditativă a domnului Rochester{73}, ci despre una rece şi gravă – dezaprobatoare. Habar n-am care-i problema, sincer. Când am sosit la Guernsey, Dawsey a fost prietenul meu. Am discutat pe îndelete despre Charles Lamb, ne-am plimbat împreună prin toată insula şi m-am simţit nespus de bine în compania lui. Iar apoi, după seara aceea îngrozitoare de pe promontoriu, nu a mai vrut să vorbească – cu mine. Este o mare dezamăgire. Aveam sentimentul că ne înţelegem unul pe celălalt, dar am ajuns să cred că m-am amăgit în tot acest timp.

Pentru că eu nu sunt o persoană tăcută, mă macină curiozitatea să aflu cât mai multe despre cei care sunt aşa. Şi, de vreme ce Dawsey nu vorbeşte despre el – de fapt, nu vorbeşte deloc cu mine – m-am văzut nevoită s-o întreb pe Isola ce a descoperit în umflăturile de pe capul lui Dawsey. Ştii tu, ca să aflu mai multe despre trecutul lui. Însă Isola a început să se teamă că umflăturile mint şi, drept dovadă, mi-a spus că gâlma Predispoziţiei spre Violenţă de pe capul lui Dawsey nu este chiar atât de mare cât ar fi normal, dacă te gândeşti că aproape l-a omorât în bătaie pe Eddie Meares!!!

Semnele de exclamaţie sunt ale mele. Isola nu părea deloc impresionată.

Eddie Meares era un ins masiv şi infam, care oferea/ vindea informaţii autorităţilor germane în schimbul unor favoruri.

Toată lumea era la curent cu această activitate a lui, dar se pare că pe el nu-l deranja, de vreme ce se ducea la cârciumă ca să se laude cu noua lui avuţie: o franzelă albă, ţigări şi ciorapi din mătase – pentru care, zicea el, orice fată de pe insulă i-ar fi recunoscătoare cu vârf şi îndesat.

La o săptămână după arestarea lui Elizabeth şi a lui Peter, individul ăsta s-a fălit cu o tabacheră din argint, insinuând că ar fi primit-o drept recompensă pentru că raportase nişte mişcări dubioase pe care le văzuse la casa lui Peter.

Dawsey a prins de veste şi, în seara următoare, s-a dus şi el la Ida cea Nebună. Se zice că a intrat, s-a dus drept l-a Eddie Meares, l-a înşfăcat de guler, l-a săltat de pe scaun şi a început să-l izbească cu capul de tejgheaua barului. Îl făcea „vierme împuţit" şi „rahat cu ochi" şi, la fiecare cuvânt, îl mai trosnea o dată cu capul de tejghea. După aia l-a trântit la podea şi s-au apucat să se bată în toată regula.

Isola zice că Dawsey arăta ca naiba după bătaie: îi curgea sânge din nas şi din gură, avea un ochi umflat şi o coastă crăpată – însă Eddie Meares o păţise cu mult mai rău: ambii ochi învineţiţi, două coaste rupte şi mai multe răni care au trebuit să-i fie cusute. Judecătorul l-a condamnat pe Dawsey la detenţie de trei luni în închisoarea din Guernsey, însă i-a dat drumul după una singură. Nemţii aveau nevoie de celule pentru răufăcătorii mai importanţi: speculanţii de pe piaţa neagră şi hoţii care furau benzina din camioanele armatei.

„Până în ziua de azi, ori de câte ori Eddie Meares îl zăreşte pe Dawsey intrând la Ida cea Nebună, lasă ochii în jos, începe să se foiască pe scaun, îşi varsă berea pe el şi, după nici cinci minute, se furişează afară pe uşa din spate", a încheiat Isola.

Normal că îmi stârnise curiozitatea şi am rugat-o să-mi povestească mai multe. Pentru că o deziluzionaseră gâlmele, Isola a trecut la faptele reale.

Dawsey nu a avut o copilărie prea fericită. La vârsta de unsprezece ani şi-a pierdut tatăl, iar doamna Adams, care fusese dintotdeauna mai bolnăvicioasă, a luat-o razna de tot. A început să-i fie teamă – mai întâi, să se ducă în oraş; după aia, să iasă în propria-i curte; iar la sfârşit, refuza cu totul să mai

iasă din casă. Stătea în bucătărie, se legăna în balansoar şi se uita în gol. A murit la scurtă vreme după izbucnirea războiului.

Isola crede că din toate cauzele asta – starea mamei sale, treaba multă de la fermă şi bâlbâiala îngrozitoare de care a suferit la un moment dat – Dawsey a fost mereu foarte timid şi, cu excepţia lui Eben, n-a avut niciun prieten apropiat. Isola şi Amelia îi erau doar simple cunoştinţe.

Astfel stăteau lucrurile până când a venit Elizabeth pe insulă şi l-a obligat să-şi facă prieteni. Se pare că l-a vârât cu forţa în Clubul de literatură. Şi după aia Dawsey a înflorit de-a dreptul – aşa zice Isola. Acum a început să vorbească şi despre cărţi, nu doar despre pesta porcină – şi avea şi prieteni cu care să vorbească. Iar, cu cât vorbea mai mult, cu atât se bâlbâia mai puţin.

Misterioasă creatură, nu crezi? Poate chiar *seamănă* cu domnul Rochester şi ascunde o dramă. Sau o soţie nebună, închisă în pivniţă. Orice este posibil, totuşi cred că i-ar fi fost greu să-şi hrănească şi soţia nebună pe timpul războiului dintr-o singură raţie. Of, Doamne, cât de mult îmi doresc să fim iar prieteni (Dawsey şi cu mine, nu nevasta nebună şi cu mine).

Am vrut să-l expediez pe Dawsey în doar una sau două fraze succinte, dar văd că am umplut câteva pagini. Acum trebuie să mă fac prezentabilă pentru întrunirea de diseară a clubului. Nu am decât o singură fustă decentă şi mă simt demodată. În vreme ce Remy, cu toate că este atât de fragilă şi slabă, reuşeşte să pară mereu elegantă. Care-i secretul franţuzoaicelor?

Îţi voi scrie mai multe curând.

Cu drag,
Juliet

De la Juliet pentru Sidney

11 august 1946

Dragă Sidney,

Mă bucur pentru că tu te bucuri de felul în care merge biografia lui Elizabeth. Dar am să revin la subiectul acesta mai încolo – pentru că trebuie să-ţi spun ceva ce nu suportă amânare. Nici mie nu-mi vine să cred, dar este adevărat. Am văzut cu ochii mei!

Şi, bagă de seamă, dacă nu mă înşel, atunci Editura Stephens & Stark va da lovitura secolului. Se vor scrie tone de articole despre asta, se vor acorda premii, iar Isola va fi urmărită de toţi oamenii de litere, de toate universităţile, bibliotecilor şi colecţionarii particulari (putred de bogaţi) din emisfera vestică.

Iată faptele – Isola trebuia să vorbească despre *Mândrie şi prejudecată* la întrunirea clubului de aseară. Însă Ariel i-a mâncat notiţele chiar înainte de cină. Prin urmare, disperată cum era, a luat nişte scrisori ale bunicii ei, scumpa ei mamaie Pheen (de la Josephine). Iar aceste scrisori alcătuiesc o poveste în sine.

Le-a scos din buzunar, iar Will Thisbee – văzându-le înfăşurate în mătase roz şi legate cu o panglică din satin – a exclamat: „Pot să jur că alea sunt nişte scrisori de amor! Au niscaiva secrete? Niscaiva treburi intime? E cazul să plece din cameră toţi domnii?”

Isola l-a rugat să-şi pună zăvor la meliţă şi să stea cuminte la locul lui. Apoi a zis că mamaia Pheen a primit scrisorile celea de la un domn foarte amabil (dar necunoscut), atunci când era mică. Mamaie le-a păstrat într-o cutie de biscuiţi şi îi citea (ei, Isolei) câte una înainte de culcare.

Erau opt scrisori, Sidney, dar nici măcar nu voi încerca să-ţi redau conţinutul lor, pentru că aş eşua lamentabil.

Isola ne-a povestit că, pe vremea când mamaia Pheen avea doar nouă ani, tatăl ei le-a înecat pisica. Se pare că Brioşica se urcase pe masă şi linsese untiera. Iar asta a fost o crimă suficient de mare după mintea brutei care era tatăl lui Pheen. A îndesat-o pe Brioşica într-un sac, a mai pus acolo şi câteva pietre, a legat sacul la gură şi a aruncat-o pe sărmana pisicuţă în mare. După care, s-a întâlnit cu Pheen, care venea de la şcoală, şi i-a zis ce făcuse – bine c-am scăpat de ea!

Apoi s-a dus pe două cărări la cârciumă şi a lăsat-o pe

mamaie în mijlocul drumului şi plângând de-i sărea cămaşa pe ea.

Şi atunci, aproape a călcat-o o birjă care mergea prea repede. Birjarul s-a ridicat de pe capră şi a început s-o afurisească aşa cum îi venea la gură, însă pasagerul – un bărbat masiv, îmbrăcat într-o haină neagră, cu guler de blană – a sărit imediat jos. I-a zis birjarului să tacă, s-a aplecat spre Pheen şi a întrebat-o dacă poate face ceva pentru ea.

Mamaia Pheen i-a răspuns că nu – nimeni nu mai putea să facă nimic. Pisicuţa ei nu mai era! Tăicuţu' o înecase pe Brioşica şi acum Brioşica era moartă – moartă de tot.

Dar bărbatul i-a spus: „Dar Brioşica nu-i deloc moartă. Nu ştii că pisicile au nouă vieţi?" Iar când Pheen a zis că da, auzise aşa ceva, bărbatul a adăugat: „Ei bine, întâmplarea face ca eu să ştiu că Brioşica ta se afla la a treia viaţă, aşa că mai are încă şase de trăit."

Şi Pheen l-a întrebat de unde ştie, iar el i-a spus că „uite aşa". Că el Ştia Întotdeauna – se născuse cu harul acesta. Nu ştia din ce cauză, dar pisicile îi apăreau adesea în minte ca să stea la palavre cu el. Nu prin cuvinte, fireşte, ci prin imagini.

Apoi s-a aşezat şi el în drum, alături de ea şi i-a spus că trebuie să stea nemişcaţi şi să nu scoată niciun cuvânt, absolut niciunul. Trebuia să afle dacă Brioşica voia să treacă pe la el. Şi au stat tăcuţi câteva minute, după care bărbatul a apucat-o brusc pe Pheen de mână!

„Aha – da! Uite-o! S-a născut chiar în clipa asta! Într-un conac… da, e conac, nu castel. Cred că în Franţa – da, în Franţa. Şi o mângâie un băieţel. O iubeşte şi vrea să-i pună un nume. Ciudat, vrea să-i pună numele Solange. Nu-i un nume obişnuit pentru o pisică{74}, dar aşa vrea el. Iar Brioşica ta o să aibă o viaţă lungă, frumoasă şi aventuroasă. Deja îmi dau seama că Solange asta are o personalitate deosebită şi că este plină de vervă!"

Mamaia Pheen i-a povestit Isolei că a fost atât de fascinată de noul destin al Brioşicăi, încât se oprise din plâns. Însă a mai apucat să-i spună necunoscutului că îi va fi îngrozitor de dor de pisica ei. El a ridicat-o în picioare şi i-a zis că e foarte normal

să-i fie dor – şi că *trebuie* să jelească pierderea unei pisici aşa de bune şi să înţeleagă că o să mai sufere încă ceva vreme de atunci înainte.

În orice caz, a mai spus străinul, o va mai vizita pe Solange din când în când, să afle cum îi merge şi ce trăsnăi mai pune la cale. I-a cerut lui Pheen să-i spună cum o cheamă şi care este numele fermei la care locuia. Şi-a notat totul cu un creion argintiu într-un carneţel, a anunţat-o că va primi veşti de la el, i-a sărutat mâna, s-a urcat înapoi în birjă şi a plecat.

Oricât de absurdă poate părea toată povestea, mamaia Pheen a primit veşti de la el. Opt scrisori lungi în decursul unui an – toate despre viaţa pisicii Brioşica, ajunsă pisica franţuzită Solange. Se pare că era un soi de felină-muschetar. Deloc leneşă – aşa cum sunt îndeobşte pisicile, care adoră să zacă pe sofale şi să lipăie smântână – Solange (fostă Brioşica) trăia aventură după aventură, drept care a ajuns singura pisică decorată cu Legiunea de Onoare.

Nici nu-ţi poţi imagina, Sidney, ce poveste a ticluit necunoscutul acela pentru Pheen – inteligentă, veselă, plină de dramă şi suspans. Toţi am ascultat-o fermecaţi – până şi Will a rămas fără grai.

Dar iată acum motivul pentru care am nevoie de un cap limpede şi o părere obiectivă. La sfârşitul lecturii (aplaudată îndelung), am întrebat-o pe Isola dacă vrea să-mi arate şi mie scrisorile. Şi atunci mi le-a dat pe toate.

Aici e aici, Sidney. Cel care le-a scris, le-a semnat cu multe înfloriturі:

Al tău devotat,
O.F.O'F.W.W.

Ce crezi, Sidney? Să fi moştenit Isola opt scrisori scrise de Oscar Wilde? Dumnezeule, nu mai pot de bucurie!

Cred că este adevărat, pentru că *vreau* să cred, dar există vreo mărturie scrisă care să ateste faptul că Oscar Wilde a pus vreodată piciorul pe insula Guernsey? Binecuvântată fie Speranza{75} pentru că i-a dat fiului său un nume atât de ridicol

ca Oscar Fingal O'Flahertie Wills Wilde.

Închei acum, rugându-te să-mi spui cât mai repede ce trebuie să fac – uite, parcă nici nu mai pot să respir.

Juliet

De la Sidney pentru Juliet (scrisoare venită cu poşta de noapte)

13 august 1946

Hai să credem! Billee a făcut săpături şi a descoperit că Oscar Wilde a petrecut o săptămână pe insula Jersey în 1893, aşa că-i foarte posibil să fi ajuns şi în Guernsey. Sir William Otis, celebrul grafolog, va sosi vineri la tine, înarmat cu câteva scrisori ale lui Oscar Wilde, luate din colecţia de la universitate. I-am rezervat deja un apartament la Hotelul Royal. Vezi că-i un personaj foarte respectabil şi mă îndoiesc că ar dori să i se cocoaţe Zenobia pe umăr.

Dacă se întâmplă cumva şi Will Thisbee găseşte Sfântul Graal în mormanul lui de fiare vechi, te rog din suflet să nu-mi spui. Nu cred că mă va mai ţine inima.

Sărutări pentru tine şi Kit şi Isola,
Sidney

De la Isola pentru Sidney

14 august 1946

Dragă Sidney,

Juliet zice că trimiţi la noi un domn care se pricepe la scrisul oamenilor, ca să se uite la scrisorile pe care le am de la mamaia Pheen şi să ne zică dacă sunt cu adevărat scrise de domnul Oscar Wilde. Eu sunt convinsă că aşa este şi, chiar dacă nu e, cred că ţie îţi va plăcea foarte mult povestea lui Solange. Mie mi-a plăcut. Şi lui Kit i-a plăcut. Şi ştiu că i-a plăcut şi mamaiei

mele, Pheen. Probabil că acum ţopăie de bucurie în mormânt, gândindu-se cât de mulţi oameni au aflat despre bărbatul acela cumsecade şi ideile lui trăsnite.

Juliet mi-a spus că, dacă se va dovedi că domnul Oscar Wilde a scris scrisorile alea, mulţi cărturari şi oameni învăţaţi şi biblioteci se vor lupta să pună mâna pe ele şi că îmi vor oferi sume mari de bani ca să le vând. Şi mă vor asigura că le vor ţine la loc sigur şi uscat, cu temperatură potrivită.

Dar eu nu le vând! Deja scrisorile se află la loc sigur şi uscat şi destul de răcoros. Mamaie Pheen le ţinea în cutia de biscuiţi şi în cutia de biscuiţi vor rămâne. Fireşte că oricine doreşte să le vadă poate să treacă pe la mine şi eu i le voi arăta cu dragă inimă. Juliet spune că probabil vor veni foarte mulţi oameni cu carte – iar asta ar fi un lucru foarte bun pentru mine şi Zenobia, pentru că ne face o mare plăcere să primim vizite.

Ţie îţi voi da scrisorile, dacă ai avea nevoie de ele pentru vreo carte, dar sper că mă vei lăsa pe mine să scriu introducerea aia pe care Juliet o numeşte „prefaţă”. Aş dori să scriu despre mamaia Pheen şi să ştii că am şi o fotografie cu ea şi cu Brioşică lângă cişmeaua din curte. Juliet mi-a explicat şi cum stă treaba cu drepturile de autor şi m-am gândit că mi-aş putea cumpăra o motocicletă cu ataş – am văzut eu una roşie, de ocazie, la Garajul lui Lenoux.

Prietena ta,
Isola

De la Juliet pentru Sidney

18 august 1946

Dragă Sidney,

Sir William a venit şi a plecat. Isola m-a invitat să fiu de faţă la studierea scrisorilor şi evident că am profitat de această ocazie. Fix la ora nouă, Sir William a apărut în pragul bucătăriei. M-am cam speriat când l-am văzut în costumul ăla

sobru şi negru (ca de cioclu) – dacă cumva scrisorile mamaiei Pheen nu sunt decât opera vreunui fermier cu multă fantezie? Ce ne-ar face Sir William – şi ce ţi-ar face ţie – pentru că şi-a pierdut vremea din cauza noastră?

S-a instalat încruntat printre mănunchiurile de cucută şi isop ale Isolei, şi-a şters degetele cu o batistă albă ca zăpada, şi-a pus o lentilă la unul dintre ochi şi a scos foarte uşor prima scrisoare din cutia pentru biscuiţi.

Apoi s-a făcut tăcere – o tăcere foarte lungă. Eu m-am uitat la Isola. Isola s-a uitat la mine. Sir William a scos o altă scrisoare din cutia pentru biscuiţi. Eu mi-am ţinut respiraţia. Isola şi-a ţinut respiraţia. Sir William a oftat. Noi am tresărit. „Hmmm", a zis el. Noi am dat din cap încurajator, dar fără folos – s-a făcut iar tăcere. Una care mi s-a părut lungă de câteva săptămâni.

După aceea s-a uitat la noi şi a făcut un semn din cap.

„Da?" am murmurat eu, nevenindu-mi să respir.

„Mă bucur să pot confirma că deţineţi opt scrisori olografe ale lui Oscar Wilde, doamnă", i-a spus el Isolei, făcând şi o mică plecăciune.

„SFINTE SISOE!" a răcnit Isola, repezindu-se la Sir William ca să-l strângă în braţe. El a părut destul de surprins în primul moment, dar apoi a zâmbit şi a bătut-o uşurel pe spate – şi cu foarte mare precauţie.

A luat o pagină cu el, ca să ceară confirmarea de la un alt specialist în scrierile lui Wilde, dar mie mi-a spus că o face doar de „ochii lumii". Era convins că are dreptate.

S-ar putea să nu-ţi spună că Isola l-a dus într-o cursă de probă cu motocicleta domnului Lenoux – Isola a condus şi el a stat în ataş, cu Zenobia pe umăr. Au primit amendă pentru conducere imprudentă, iar Sir William a asigurat-o pe Isola că s-ar considera „privilegiat" dacă i-ar permite să o plătească el. Aşa cum zice ţi Isola, chiar dacă este grafolog celebru, Sir William e un ins de treabă.

Însă nu te poate înlocui pe tine. Când ai de gând să vii, ca să vezi cu ochii tăi scrisorile – şi, eventual, şi pe mine? Kit va dansa step în onoarea ta, iar eu voi sta în cap. Să ştii că încă

mai pot.

Uite aşa, doar ca să te torturez, n-am să-ţi mai spun şi alte noutăţi. Va trebui să vii aici ţi să le descoperi singur.

Cu dragoste,
Juliet

Telegramă din partea lui Billee Bee pentru Juliet

20 august 1946

SCUMPUL NOSTRU DL STARK CHEMAT URGENT LA ROMA. RUGAT SĂ IAU EU SCRISORILE JOIA ASTA. ROG TELEGRAFIAŢI DACĂ VĂ CONVINE; TÂNJESC DUPĂ O PETITE VACANCE PE SUPERBA INSULĂ. BILLEE BEE JONES

Telegramă de la Juliet pentru Billew Bee

AŞ FI ÎNCÂNTATĂ. TE ROG ANUNŢĂ-MĂ CÂND SOSEŞTI CA SĂ TE AŞTEPT. JULIET

De la Juliet pentru Sophie

22 august 1946

Dragă Sophie,

Fratele tău a devenit prea trufaş pentru gustul meu – auzi tu, a trimis un emisar să ia scrisorile lui Oscar Wilde! Billee Bee a sosit de dimineaţă cu vaporaşul poştal. Marea era foarte agitată, aşa că biata femeie abia dacă se mai putea ţine pe picioare şi era verde la faţă – dar binedispusă! N-a putut să mănânce nimic la prânz, dar a recuperat la cină şi a fost o invitată plină de viaţă la întrunirea clubului literar din seara asta.

A existat însă şi un moment stânjenitor – se pare că lui Kit nu-i este simpatică. Când Billee a încercat s-o sărute, micuţa s-a dat repede înapoi şi i-a zis: „Eu nu mă pup!”. Tu ce faci când

Dominic e nepoliticos? Îl pedepseşti pe loc, lucru jenant pentru toată lumea de faţă; sau aştepţi până când veţi fi doar voi doi? Billee Bee şi-a mascat excelent reacţia normală în faţa unei asemenea respingeri, însă aceasta este o dovadă a bunei sale creşteri, nu a lui Kit. Eu am aşteptat, dar aş vrea să ştiu şi ce părere ai tu.

De când am aflat că Elizabeth a murit, iar Kit este orfană, îmi tot fac probleme în privinţa viitorului ei – şi în privinţa viitorului meu fără ea. Cred că mi se va părea insuportabil. Vreau să stabilesc o întrevedere cu domnul Dilwyn atunci când el şi doamna Dilwyn se vor întoarce din vacanţă. El este tutorele legal al lui Kit şi aş dori să discutăm dacă este posibil să devin eu tutorele ei sau să o adopt cumva – definitiv, sau măcar temporar. Bineînţeles că eu îmi doresc adopţia definitivă, însă nu ştiu dacă domnului Dilwyn i-ar conveni ca fetiţa să aibă drept părinte o cucoană nemăritată, cu venituri flexibile şi fără un domiciliu stabil.

N-am pomenit nimănui despre intenţiile mele – nici măcar lui Sidney nu i-am spus. Trebuie să mă gândesc la foarte multe lucruri – Ce va zice Amelia? Lui Kit îi va plăcea ideea? Dar are vârsta la care poate lua această decizie? Unde vom locui? Pot eu oare s-o iau din locul acesta pe care îl iubeşte şi s-o duc la Londra? Să-i ofer o viaţă plină de restricţii, aşa cum este viaţa la oraş, în schimbul plimbărilor cu barca şi jocurilor de leapşa din cimitir? În Anglia, ne-ar avea pe mine, pe tine şi pe Sidney. Dar nu şi pe Dawsey, Amelia şi tot restul familiei sale de aici. Iar nouă ne-ar fi absolut imposibil să-i înlocuim. Îţi poţi imagina că există vreo educatoare londoneză de grădiniţă care să aibă flerul Isolei? Normal că nu.

Întorc problema pe toate părţile de câteva ori pe zi. Am reuşit să ajung la o singură concluzie: vreau să am grijă de Kit pentru totdeauna.

Cu dragoste,
Juliet

P.S. Dacă domnul Dilwyn zice că nu, nu se poate – s-ar putea

s-o răpesc pe Kit şi să vin să mă ascund în hambarul tău.

De la Juliet pentru Sidney

23 august 1946

Dragă Sidney,

Nu mai spune, ai fost chemat de urgenţă la Roma?! Te-au ales Papă, şi eu nu am aflat? Cu siguranţă că a fost ceva cel puţin la fel de presant, altminteri nu se poate justifica faptul că ai trimis-o pe Billee Bee să ia scrisorile în locul tău. Plus că nu pricep de ce copiile nu ţi-ar fi la fel de folositoare; Billee zice că tu insişti să vezi originalele. Isola nu ar accepta o asemenea cerere din partea nimănui altcuiva, dar ţie ţi le va da. Te rog din suflet să ai mare grijă cu ele, Sidney. Sunt mândria vieţii ei. Şi vezi să i le înapoiezi *personal*.

Nu-i vorba că nu ne place Billee Bee. Este o persoană foarte exuberantă – chiar acum s-a dus afară să culeagă flori de câmp. Îi văd bereta departe, pe pajişte. Aseară i-a plăcut foarte mult la întrunirea clubului. A spus şi ea câteva cuvinte la sfârşit şi chiar i-a cerut lui Will Thisbee reţeta tartei lui cu mere. În cazul ăsta cred că a exagerat cu bunele maniere – tarta aia era doar o bucată de aluat necrescut, cu o pastă gălbuie în mijloc şi plină cu seminţe.

Îmi pare rău că n-ai fost şi tu acolo, pentru că vorbitorul serii a fost Augustus Sarre, care a discutat despre cartea ta preferată – *Povestirile din Canterbury*{76}. A citit „Povestea pastorului”, în primul rând, pentru că ştie ce face un pastor ca să-şi câştige existenţa; nu ca celelalte personaje din carte: arendaşul, răzeşul sau notarul. Însă „Povestea pastorului” l-a dezgustat atât de tare că n-a putut s-o termine.

Din fericire pentru tine, am fost extrem de atentă, aşa că îţi pot oferi esenţa observaţiilor lui. Şi anume: Augustus n-ar permite în veci vreunui copil de-al lui să-l citească pe Chaucer, pentru că l-ar face să se revolte împotriva Vieţii – în general – şi a Lui Dumnezeu – în particular. Cum să spună un pastor că

viaţa este o *hazna* (ori ceva asemănător), iar omul trebuie să se bălăcească în bălegar? Cum să spună un pastor că păcatul îl va căuta în permanenţă pe om şi îl va găsi întotdeauna? (Nu ţi se pare că Augustus are fire de poet? Mie da.)

Sărmanul bătrân trebuie să trăiască în penitenţă, să se pocăiască, să postească sau să se autoflageleze. Toate astea doar pentru că s-a Născut în Păcat – şi în Păcat va rămâne până în ultima clipă a vieţii, când va primi Iertarea Lui Dumnezeu.

„Gândiţi-vă, prieteni", ne-a zis Augustus, „cum ar fi să trăieşti o viaţă de mizerie, în care Dumnezeu să nu-ţi îngăduie niciun moment de respiro. Şi, în ultimele tale clipe – PUF! – iacătă Iertarea! Ţi-aş mulţumi, dar n-am pentru ce – asta zic eu.

Şi nu e tot, prieteni: cică omul nu trebuie să aibă niciodată o părere bună despre el însuşi – ăsta se cheamă păcatul Mândriei. Ia arătaţi-mi voi un om care să se deteste, şi atunci eu o să vă arăt unul care-şi detestă aproapele şi mai mult! E obligat s-o facă – că doar nu poate să accepte că ceilalţi au calităţi pe care el nu le are – dragoste, bunătate, respect! Aşa că eu spun: Ruşine să-ţi fie, pastore! Ruşine să-ţi fie, Chaucer!"

Şi Augustus s-a trântit la loc pe scaun.

Au urmat două ceasuri de discuţii aprinse despre Păcatul Originar şi Predestinare. În cele din urmă, Remy a cerut permisiunea să spună şi ea câteva cuvinte – nu a mai făcut-o niciodată, aşa că am amuţit cu toţii. Şi a spus încet: „Dacă există predestinare, atunci Dumnezeu este diavolul." Nu a contrazis-o nimeni – ce fel de Dumnezeu este acela care ar concepe cu bună ştiinţă un loc cum a fost lagărul de la Ravensbrück?

Isola ne-a invitat la cină, unde Billee Bee va fi oaspete de onoare. Isola zice că, deşi nu ar prea vrea să umble prin părul unei străine, o să-i facă un hatâr dragului ei prieten, Sidney, şi va citi în gâlmele de pe capul lui Billee Bee.

Cu drag,
Juliet

Telegramă de la Susan Scott pentru Juliet

24 august 1946

DRAGĂ JULIET: SUNT ORIPILATĂ! BILLEE BEE ESTE ÎN GUERNSEY SĂ IA SCRISORILE! OPREŞTE-TE! SĂ NU – REPET – SĂ NU AI ÎNCREDERE ÎN EA NU-I DA NIMIC! IVOR, NOUL NOSTRU REDACTOR ADJUNCT, A VĂZUT-O ÎN PARC PE BILLEE BEE SĂRUTÂNDU-SE LUNG ŞI CU GURA DESCHISĂ CU GILLY GILBERT (CEL DE LA *LONDON HUE AND CRY,* CĂRUIA I-AI ARUNCAT CEAINICUL ÎN CAP). ĂSTA NU POATE FI UN SEMN BUN. DĂ-I PAPUCII, DAR NU-I DA SCRISORILE LUI WILDE. CU DRAG, SUSAN

De la Juliet pentru Susan

25 august 1946
2:00 A.M.

Dragă Susan,

Eşti o adevărată eroină! Isola m-a rugat să-ţi transmit că-ţi acordă calitatea de membru onorific al „Clubului de literatură şi de plăcinte din coji de cartofi" de la Guernsey. Iar Kit îţi va pregăti un cadou special care presupune nisip şi clei (ar fi bine să îl despachetezi afară din casă).

Telegrama ta a sosit la ţanc. Isola şi Kit ieşiseră mai devreme la cules de ierburi de leac, iar eu rămăsesem singură cu Billee Bee – cel puţin, aşa credeam. Imediat ce am citit telegrama de la tine, m-am repezit la etaj şi am dată năvală în camera ei – dar dispăruse. Îi dispăruse şi valiza, îi dispăruse şi poşeta, dispăruseră şi scrisorile!

M-am îngrozit. Am dat fuga la parter şi i-am telefonat lui Dawsey, rugându-l să vină cât mai repede şi să mă ajute s-o găsesc. A venit, dar mai întâi a luat legătura cu Booker, căruia i-a cerut să o caute în port. Şi, dacă o găsea, s-o împiedice să plece de pe insulă – cu orice preţ!

Dawsey a sosit degrabă şi ne-am îndreptat în pas alergător

spre oraş.

Eu mergeam în urma lui şi mă uitam bine în spatele tufelor de pe marginea drumului. Tocmai ce ajunsesem în dreptul fermei Isolei, când Dawsey s-a oprit brusc şi a început să râdă.

Chiar în faţa afumătorii, stăteau pe jos Kit şi Isola. Kit strângea la piept noua ei nevăstuică din pluş (cadou de la Billee Bee) şi un plic mare, cafeniu. Isola şedea pe valiza lui Billee Bee. Nu am cuvinte să-ţi descriu cum arătau cele două – imagine a inocenţei pure. Din afumătoare se auzeau nişte chirăituri oribile.

M-am repezit s-o strâng în braţe pe Kit *(împreună cu* scrisorile), în timp de Dawsey a tras zăvorul de la uşa afumătorii. Şi acolo, ghemuită într-un colţ, blestemând amarnic şi dând ca nebuna din mâini, se afla Billee Bee – dădea aşa din mâini pentru că Zenobia tot zbura ameninţător în jurul ei. Deja îi smulsese bereta de pe cap, iar aerul era plin de scame de angora.

Dawsey a luat-o în braţe şi a scos-o afară. Billee Bee nu se mai oprea din ţipat. Fusese atacată de o vrăjitoare dementă. Agresată de o fetiţă – evident, unul dintre copiii diavolului! Vai, cât o să mai regretăm! Ne aşteaptă procese, arestări, condamnări la închisoare! În veci n-o să mai vedem lumina zilei!

„Ba tu n-ai să mai vezi lumina zilei, viperă care eşti! Hoaţo! Nerecunoscătoareo!” i-a strigat Isola.

„Tu ai furat scrisorile!” i-am strigat şi eu. „Le-ai furat din cutia pentru biscuiţi a Isolei şi ai încercat să fugi cu ele! Ce voiaţi să faceţi cu ele – tu şi cu Gilly Gilbert?”

Şi Billee Bee a zbierat: „Nu-i treaba ta! Aşteaptă să-i spun ce mi-aţi făcut!”

„Chiar te rog!” m-am răstit eu. „Şi am să spun lumii întregi despre tine şi Gilly. Deja îmi imaginez titlurile din gazete – Gilly Gillian seduce o tânără şi o perverteşte la o viaţă în afara legii!” „Din cuibuşorul de amor direct în puşcărie! Pagina trei!”

Asta i-a închis pentru moment gura. Şi imediat, fix la timp şi cu prestanţa unui mare actor, a sosit şi Booker, îmbrăcat într-o tunică militară puţin ponosită, care-i dădea un aspect masiv şi

oarecum oficial. Era şi Remy cu el – cu o sapă în mână! Booker a privit întreaga scenă, apoi s-a uitat atât de fioros la Billee Bee, încât mai că mi s-a făcut milă de ea.

A apucat-o de braţ şi i-a zis: „Acum îţi vei lua doar catrafusele care îţi aparţin şi ne vei spune adio. Nu te arestez – nu acum! Dar te voi escorta până în port şi te voi urca personal la bordul primului vas spre Anglia.” Împleticindu-se, Billee Bee şi-a luat valiza şi poşeta. Apoi, pe neaşteptate, s-a repezit la Kit şi i-a smuls din mâini nevăstuica din pluş. „Îmi pare rău că ţi-am dat-o, afurisită mică ce eşti!”

Cât mi-am dori să-i trag o palmă! De fapt, am şi făcut-o – şi sunt destul de sigură că i-am zdruncinat măselele din rădăcină. Nu ştiu de ce, dar parcă traiul ăsta pe insulă m-a schimbat cumva.

Mi se închid ochii, dar trebuie să rămân trează ca să-ţi explic de ce plecaseră dis-de-dimineaţă Isola şi Kit după ierburi de leac. Isola descifrase gâlmele lui Billee Bee cu o seară în urmă şi nu i-a plăcut deloc ce aflase. Gâlma Duplicităţii de pe capul lui Billee Bee era mare cât un ou de gâscă. Plus că îi povestise şi Kit că o văzuse pe Billee Bee scotocindu-i prin dulapurile din bucătărie. Iar asta a fost suficient pentru ca Isola să-şi pună în practică planul de supraveghere. Aveau de gând să o urmărească pe Billee Bee şi să *vadă ce are de gând!*

S-au sculat cu noaptea în cap, s-au ascuns în spatele tufelor şi au văzut-o pe Billee Bee furişându-se pe uşa mea din spate – cu un plic mare în mână. Au urmărit-o, iar când a trecut pe lângă ferma Isolei, aceasta i-a tras una în cap şi a dus-o în afumătoare. Kit a adunat de pe jos toate lucrurile lui Billee Bee, iar Isola a luat-o pe Zenobia (care-i o papagaliţă claustrofobă) şi a aruncat-o în afumătoare, lângă Billee Bee.

Ce nu pricep eu, Susan, este ce naiba aveau de gând să facă cu scrisorile ea şi Gilly Gilbert? Nu le era teamă că ar putea fi arestaţi pentru furt?

Va sunt nespus de recunoscătoare ţie şi lui Ivor. Te rog să-i mulţumeşti pentru tot: pentru ochii lui ageri, pentru mintea lui bănuitoare şi pentru judecata lui sănătoasă. Mai bine, dă-i şi un sărut din partea mea. Este un om minunat! Oare Sidney n-ar

trebui să-l promoveze de la redactor-adjunct la redactor-şef?

Cu foarte mult drag,
Juliet

De la Susan pentru Juliet

26 august 1946

Dragă Juliet,

Da, Ivor e un om minunat şi i-am spus şi lui. Ca să ştie. L-am şi pupat din partea ta şi l-am mai pupat o dată din partea mea. Sidney nu l-a promovat, nu l-a făcut redactor-şef, dar cred că nici mult nu mai are.

Mă întrebi ce intenţionau să fiică Billee Bee şi Gilly? Noi două nu eram la Londra când „incidentul cu ceainicul" a apărut în gazete – aşa că n-am avut de unde să ştim ce vâlvă a provocat. Toţi jurnaliştii şi editorii care îl detestă pe Gilly Gilbert şi nu pot să sufere *The London Hue and Cry* – crede-mă că sunt foarte mulţi – au fost încântaţi.

Li s-a părut o întâmplare extrem de amuzantă, iar declaraţia de presă a lui Sidney n-a reuşit să aplaneze lucrurile, ci mai degrabă a stârnit noi hohote de râs. Trebuie să ştii că nici Gilbert şi nici fiţuica aia a lui nu cred în iertare. Deviza lor este: răzbună-te! Nu face valuri, ai răbdare şi aşteaptă ziua răzbunării, pentru că aceasta cu siguranţă că va veni!

Billee Bee – o biată găgăuţă, căruia Gilly îi sucise capul şi o făcuse să se amorezeze nebuneşte de el – a simţit mult mai intens ruşinea acelui incident. Nu ţi-i poţi imagina în cuibuşorul lor de nebunii, punând la cale răzbunarea? Billee Bee trebuia să se infiltreze în Editura Stephens & Stark şi să găsească ceva – orice – prin care să vă facă rău ţie şi lui Sidney. Sau, şi mai bine, ceva cu care să vă facă pe amândoi de râsul lumii.

Ştii bine că zvonurile se răspândesc ca un incendiu prin lumea noastră editorială. Toţi ştiu că te afli pe insula Guernsey, ca să scrii o carte despre Ocupaţia Germană. Iar în ultimele

două săptămâni, oamenii au început să vorbească pe la colţuri că ai fi descoperit acolo nişte scrieri neştiute ale lui Oscar Wilde (o fi Sir William un distins grafolog, dar discreţia nu este una dintre calităţile lui).

Gilly nu a putut rezista în faţa unei asemenea ocazii. Billee Bee trebuia să fure scrisorile, *The London Hue and Cry* trebuia să le publice, iar tu şi cu Sidney aţi fi rămas cu buza umflată. Cât ar mai fi râs pe socoteala voastră. Aveau să-şi facă mai târziu griji din cauza litigiilor. Şi, fireşte, nu le păsa câtuşi de puţin de Isola.

Pur şi simplu mi se face greaţă doar când mă gândesc că au fost cât pe ce să reuşească. Slavă Domnului pentru că au fost Ivor şi Isola – şi Gâlma Duplicităţii de pe capul lui Billee Bee!

Ivor va veni marţi cu avionul ca să *copieze* scrisorile. A descoperit într-un magazin o jucărie pentru Kit. Este o nevăstuică din catifea galbenă, cu ochi verde-smarald şi cu colţi de culoarea fildeşului. Sunt convinsă că o să-l sărute ca să-i mulţumească. Poţi să-l săruţi şi tu – dar să nu te lungeşti. Nu te ameninţ, Juliet – *însă Ivor este al meu!*

Cu drag,
Susan

Telegramă de la Sidney pentru Juliet

26 august 1946

N-AM SĂ MAI PLEC NICIODATĂ DIN ORAŞ. ISOLA ŞI KIT MERITĂ O MEDALIE. LA FEL ŞI TU. CU DRAG, SIDNEY

De la Juliet pentru Sophie

29 august 1946

Dragă Sophie,

Ivor a venit şi a plecat, iar acum scrisorile lui Oscar Wilde se

află la loc sigur, în cutia pentru biscuiţi a Isolei. Încerc să-mi stăpânesc cât pot emoţiile până când le va citi Sidney – mor de curiozitate să aflu ce părere are despre ele.

Să ştii că am fost foarte calmă în ziua marii noastre aventuri. Doar mai târziu, după ce am culcat-o pe Kit, m-am simţit agitată şi nervoasă şi am început să mă plimb de colo până colo prin casă.

La un moment dat, am auzit un ciocănit în uşă. M-am uitat pe geam şi am fost uimită – şi puţin tulburată – să-l văd pe Dawsey. I-am deschis imediat – şi am văzut-o *şi* pe Remy în pragul meu. Trecuseră pe la mine ca să vadă cum mă simt. Ce drăguţ din partea lor! Ce dezamăgire!

Mă întreb dacă lui Remy nu i s-a făcut deja dor de Franţa? Am citit un articol scris de o femeie pe nume Giselle Pelletier, care a fost închisă vreme de cinci ani în lagărul Ravensbrück. Şi ea scrie despre cât de greu este să te mai înţelegi cu familia ta, după ce ai supravieţuit unor asemenea orori. Nimeni din Franţa – niciun prieten, nicio rudă – nu vrea să afle cum a fost viaţa ta în lagăr şi toţi sunt de părere că, cu cât uiţi mai repede şi încetezi să-i mai baţi la cap cu asta, cu atât vei fi mai împăcată şi mai fericită.

Domnişoara Pelletier spune că nu vrei neapărat să-i cicăleşti cu toate amănuntele acelea, numai că *aşa a fost viaţa ta vreme de câţiva ani* şi nu ai cum să te prefaci că nu a fost adevărat. „Să dăm totul uitării" pare a fi acum lozinca Franţei. „Nu mai există nimic din ce a fost – nu mai este nici război, nici regimul de la Vichy, nici Milice{77}, nici lagărul de la Drancy, nici holocaustul. În fond, toată lumea a avut de suferit, nu numai tu." În faţa acestei amnezii organizate, scrie domnişoara Pelletier, singurul lucru pe care îl mai poţi face este să stai de vorbă cu ceilalţi supravieţuitori. Pentru că ei cunosc viaţa din lagăr. Tu le spui ceva şi ei au ce să-ţi răspundă. Staţi de vorbă şi înjuraţi şi plângeţi şi spuneţi o sumedenie de poveşti – unele tragice, altele absurde. Câteodată chiar râdeţi împreună. Iar sentimentul de uşurare este enorm, mai scrie ea.

Poate comunicarea cu alţi supravieţuitori ar fi un tratament mai bun pentru suferinţa lui Remy decât viaţa bucolică de pe

insula asta. Acum este mult mai întremată din punct de vedere fizic – nu mai este şocant de slabă ca în primele zile – dar tot lasă impresia că o torturează amintirile.

Domnul Dilwyn s-a întors din vacanţă şi trebuie neapărat să mă văd curând cu el ca să discutăm despre viitorul lui Kit. Tot amân momentul acela pentru că îmi este îngrozitor de teamă că nici nu va vrea să audă ce am de spus. Mi-aş dori să am o figură cumva mai maternă – poate ar fi bine să-mi cumpăr un batic şi să-mi acopăr capul cu el. Dacă îmi va cere scrisori de recomandare, vrei să scrii şi tu una? Dominic a învăţat alfabetul? Dacă da, roagă-l să scrie următoarele:

Dragă domnule Dilwyn,

Juliet Dryhurst Ashton este o doamnă foarte drăguţă – nu bea, e curată şi de încredere. Ar trebui s-o laşi să fie mămica lui Kit McKenna.

Cu sinceritate,
James Dominic Stratchan

Parcă nu ţi-am povestit ce intenţionează să facă domnul Dilwyn cu moştenirea lui Kit de pe Guernsey, nu-i aşa? L-a angajat pe Dawsey şi l-a pus să-şi facă o echipă de oameni aleşi pe sprânceană cu care să renoveze Casa Mare: să înlocuiască balustradele, să cureţe mâzgălelile de pe pereţi şi tablouri, să înlocuiască ţevile sparte, să înlocuiască ferestrele, să cureţe sobele şi hornurile, să verifice instalaţia electrică şi să astupe găurile din dalele terasei sau ceva de genul ăsta. Domnul Dilwyn nu prea ştie ce s-ar mai putea face cu lambriurile de lemn din bibliotecă – cu minunate frize cu fructe şi panglici – pe care nemţii le-au folosit ca să tragă la ţintă.

Deoarece câţiva ani buni de acum încolo nimeni nu va mai dori să meargă în Europa în vacanţă, domnul Dilwyn speră ca Insulele Canalului să redevină un paradis turistic, iar casa lui Kit ar putea fi închiriată ca reşedinţă de vacanţă familiilor de turişti.

Dar să revin acum la evenimente mai ciudate: surorile Benoit

ne-au invitat pe mine şi pe Kit să luăm ceaiul cu ele în după-amiaza asta. Nu le cunoşteam, aşa că invitaţia lor m-a cam mirat. Şi ce întrebări crezi că au scris în invitaţie? Dacă Kit are „ochi buni şi ştie să tragă la ţintă” şi dacă „îi plac ritualurile”.

Uluită la culme, l-am întrebat pe Eben ce părere are despre surorile Benoit. Sunt în toate minţile? Este bine s-o duc pe Kit la ele acasă? Eben s-a stricat de râs şi mi-a zis că da, pot să o duc liniştită pe Kit la ele, pentru că nu sunt deloc nebune. Mi-a povestit apoi că Jane şi Elizabeth le vizitaseră cu regularitate vreme de cinci veri şi că purtau în permanenţă la aceste ocazii şorţuleţe apretate, pantofi de lac şi mănuşi din dantelă. M-a asigurat că o să ne simţim foarte bine la ele, adăugând că se bucură că vechile tradiţii revin în viaţa insulei. Ceaiul va fi delicios, trataţia de asemenea. Neapărat să ne ducem.

Însă nimic din toate astea nu mi-a sugerat la ce anume să mă aştept. Surorile Benoit sunt gemene identice, în jur de optzeci şi ceva de ani. Foarte elegante şi politicoase, ne-au întâmpinat îmbrăcate în rochii din crep-georgette negru, lungi până la gleznă, cu şiraguri de jais la gât şi la tiv. Părul alb, ridicat în vârful capului, semăna cu un moţ din frişcă. Fermecătoare, Sophie, absolut fermecătoare. Ne-au servit un ceai imoral de gustos şi apoi, când de-abia lăsasem ceşcuţa din mână, Yvonne (sora cu zece minute mai în vârstă decât cealaltă) a spus: „Surioară, eu cred că fetiţa lui Elizabeth este totuşi prea mică.” Şi Yvette i-a răspuns: „Cred că ai dreptate, surioară. Poate domnişoara Ashton ne va face plăcerea?”

Cred că am dat dovadă de mult curaj să zic „Aş fi încântată”, când habar n-aveam despre ce era vorba.

„Foarte amabil din partea dumitale, domnişoară Ashton. Ne-am abţinut pe perioada războiului – şi am avut cumva impresia că dădeam dovadă de lipsă de loialitate faţă de Coroană. Acum ni s-a agravat artrita şi nici măcar nu putem să participăm alături de dumneata la ceremonie. Dar ne va face o deosebită plăcere să te urmărim!”

Yvette a deschis un sertar de la bufet, în timp ce Yvonne a tras uşa glisantă dintre sufragerie şi salon. Pe panoul ei lipiseră un portret sepia, obţinut prin fotogravură, al Ducesei de

Windsor, *fosta doamnă Wallis Simpson.* Am înţeles că fusese decupat din secţiunea mondenă a gazetei *Baltimore Sun,* la sfârşitul anilor treizeci.

Yvette mi-a întins patru săgeţi subţiri, cu vârfuri din argint şi aspect fatal.

„Ţinteşte ochii, draga mea", m-a îndemnat ea. Şi eu am ascultat-o.

„Splendid! Trei din patru, surioară. Aproape la fel ca scumpa noastră Jane! Elizabeth se intimida mereu în ultima clipă! Al vrea să mai încerci şi anul viitor?"

Povestea este simplă, însă nespus de tristă. Yvette ţi Yvonne îl adorau pe Prinţul de Wales. „Atât de încântător în pantalonaşii lui de golf!" „Cât de frumos ştia să valseze!" „Cât de elegant era în frac!" Pe scurt: un bărbat superb – până când a pus mâna pe el stricata aia. „L-a răpit de pe tron! L-a despărţit de coroană!" Surorile au rămas cu inimile frânte. Kit era absolut fascinată. Am de gând să exersez aruncarea la ţintă – pentru că acesta a devenit noul meu ţel în viaţă: să nimeresc patru din patru.

Nu ar fi fost bine să le fi cunoscut şi noi pe surorile Benoit atunci când eram mici?

Multă dragoste şi multe sărutări,
Juliet

De la Juliet pentru Sidney

2 septembrie 1946

Dragă Sidney, în după-amiaza asta s-a întâmplat ceva; deşi s-a terminat totul cu bine, trebuie să recunosc că a fost destul de neplăcut şi acum nu reuşesc să adorm. Îţi scriu ţie, nu lui Sophie, pentru că ea este însărcinată, iar tu nu eşti. Starea ta nu-i una atât de delicată ca să fac eforturi să te feresc de supărări, aşa cum fac în cazul lui Sophie – şi uite cum bat eu câmpii.

Kit şi Isola făceau omuleţi din turtă dulce. Remy şi cu mine

aveam nevoie de cerneală, iar lui Dawsey îi trebuia nu ştiu ce fel de chit pentru Casa Mare, aşa că ne-am dus toţi trei în St. Peter Port.

Am mers pe lângă Golful Fermain. Este un drum frumos, care şerpuieşte printre promontorii. Eu mergeam puţin mai în faţă, pentru că poteca se îngustase.

Din spatele unui bloc de piatră a apărut o femeie înaltă, cu păr roşu, care s-a îndreptat către noi. O însoţea un câine, un ciobănesc german foarte mare şi foarte liber, care a părut încântat la culme să mă vadă. Am început să râd la ghiduşiile lui, iar femeia mi-a strigat: „Fiţi fără grijă! Nu muşcă!" Câinele s-a cocoţat cu labele pe umerii mei, dorind să-mi dea un pupic bălos.

Atunci am auzit un sunet ciudat din spate – un geamăt înfundat, urmat de multe icnete îngrozitoare. Nu ştiu să-l descriu mai bine. M-am întors şi am văzut-o pe Remy vomitând. Dawsey o ţinea de mijloc şi ea tot vomita şi se cutremura înfiorător de tare. Oribilă scenă, oribile sunete.

Dawsey a ţipat la mine: „Ia câinele ăla de aici, Juliet! Acum!"

Speriată, m-am apucat să împing câinele. Stăpâna lui începuse să plângă în hohote şi îşi cerea scuze. Eu ţineam câinele de zgardă şi încercam s-o liniştesc: „Nu-i nimic! Nu-i nimic! Nu-i vina dumneavoastră. Vă rog, plecaţi! Plecaţi!" Şi a plecat, în cele din urmă, ducându-şi de zgardă bietul câine care nu înţelegea nimic din ce se întâmpla în jur.

Remy s-a potolit, însă tot mai gâfâia. Dawsey s-a uitat la mine peste capul ei şi mi-a zis: „Haide s-o ducem la tine acasă, Juliet. E cel mai aproape." A luat-o în braţe şi a pornit – iar eu m-am târât în urma lor, neputincioasă şi înspăimântată.

Remy era îngheţată şi tremura toată, aşa că i-am pregătit o baie fierbinte şi, după ce s-a încălzit, am pus-o în pat. Era pe jumătate adormită, iar eu i-am strâns hainele şi am coborât la parter. Dawsey stătea la fereastră şi se uita afară.

Fără să se întoarcă, mi-a spus: „Mi-a povestit odată că nemţii care păzeau lagărul aveau câini mari. Îi întărâtau şi îi asmuţeau dinadins asupra femeilor aliniate la apel – doar ca să se distreze. *Iisuse! Cât* de ignorant am fost, Juliet. Mi-am imaginat

că o s-o ajute să uite dacă stă aici cu noi. Dar se pare că bunele intenţii nu sunt de ajuns, nu-i aşa? Nici pe departe.”

„Nu”, am zis eu, „nu sunt de ajuns”. El n-a mai spus nimic, ci doar a dat din cap către mine şi a plecat. Eu i-am telefonat Ameliei ca să-i spun unde se află Remy şi de ce se află unde se află. După care m-am apucat să spăl rufele. Isola a adus-o acasă pe Kit. Am cinat şi am jucat cărţi până s-a făcut ora de culcare.

Dar nu pot să dorm.

Mi-e ruşine de mine însămi. Chiar am crezut că Remy s-a făcut bine şi că se poate duce acasă – sau doar mi-am dorit eu s-o văd plecată de aici? Am crezut eu că a venit vremea să se întoarcă în Franţa – ca să-mi pot vedea de *TREABA* mea, care o mai fi şi aia? Da, aşa am gândit – şi mi se pare revoltător.

Cu drag,
Juliet

P.S. Dacă tot am ajuns la momentul mărturisirilor, să-ţi mai spun şi altceva. De parcă nu mă simţeam suficient de rău, nu reuşeam să-mi alung un gând din minte: *Dawsey a spus „bunele intenţii… bunele intenţii nu sunt de ajuns”*. Înseamnă că doar atâta simte pentru ea? Şi toată noaptea nu m-am gândit decât la asta.

De la Sidney pentru Juliet (scrisoare venită cu poşta de dimineaţă)

4 septembrie 1946

Dragă Juliet, gândul care nu-ţi dă pace vrea să-ţi spună că eşti îndrăgostită de Dawsey. Te miri? Eu nu. Nu înţeleg de ce a durat atâta timp ca să îţi dai seama – se zice că aerul de mare îţi limpezeşte mintea. Vreau să vin să te văd şi să văd cu ochii mei scrisorile lui Oscar Wilde, dar nu pot să plec de la editură până în data de 13. Îţi convine? Cu drag, Sidney.

Telegramă de la Juliet pentru Sidney

5 septembrie 1946

DRAGĂ SIDNEY – EŞTI INSUPORTABIL, MAI ALES CÂND AI DREPTATE. DAR TOT ABIA AŞTEPT SĂ NE VEDEM PE 13. CU DRAG, JULIET

De la Isola pentru Sidney

6 septembrie 1946

Dragă Sidney,

Mi-a spus Juliet că ai să vii să vezi cu ochii tăi scrisorile mamaiei Pheen şi eu zic că era şi cazul s-o faci. Nu că m-ar fi deranjat Ivor – este un tânăr drăguţ, deşi cred că ar fi şi mai drăguţ dacă n-ar mai purta papioanele alea. I-am zis că nu-i sunt de niciun folos, dar nu m-a luat în seamă, pentru că îl interesa mult mai mult să mă audă povestindu-i cum anume mi s-au trezit suspiciunile în privinţa lui Billee Bee Jones, cum am urmărit-o şi am încuiat-o în afumătoare. Mi-a spus că nici măcar domnişoara Marple{78} nu ar fi reuşit să facă o treabă atât de bună!

Domnişoara Marple nu este vreo prietenă de-a lui, ci o doamnă detectiv din cărţi, care se foloseşte de toate cunoştinţele ei despre NATURA UMANĂ ca să descifreze tot soiul de mistere şi să rezolve cazuri de crimă unde poliţia e neputincioasă.

Vorbele lui Ivor m-au făcut să mă gândesc cât de bine m-aş simţi dacă m-aş apuca şi eu să dezleg mistere. Dar, din păcate, nu ştiu niciunul.

Ivor zice că escrocheriile şi lipsa de onestitate se întâlnesc pe toate drumurile şi, datorită instinctelor mele ascuţite, aş putea deveni o a doua domnişoară Marple. „Este limpede pentru oricine că aveţi un simţ al observaţiei ieşit din comun. Nu mai trebuie decât să vi-l exersaţi. Observaţi tot ce se petrece în jurul dumneavoastră şi notaţi-vă într-un carneţel.”

M-am dus la Amelia şi am împrumutat de la ea câteva cărţi cu domnişoara Marple. Ce mai figură! Cum stă ea cuminte şi tricotează, dar observând în tot acest timp lucruri care celorlalţi le scapă! Aş putea şi eu să casc urechile şi să mă uit cu coada ochiului. Deocamdată nu avem nicio enigmă nerezolvată în Guernsey, dar asta nu înseamnă că nu vom avea una sau mai multe la un moment dat – iar atunci când va veni momentul ăla, eu voi fi pregătită.

Încă mă mai delectez cu cartea despre gâlme pe care mi-ai trimis-o şi sper că nu îţi voi răni sentimentele dacă voi alege acum o altă vocaţie. Cred în continuare în adevărul pe care îl dezvăluie formaţiunile de pe capetele oamenilor, numai că am descifrat gâlmele tuturor oamenilor dragi mie (mai puţin ale tale) şi am început să mă cam plictisesc.

Juliet mi-a zis că vii la noi vinerea viitoare. Te pot aştepta la avion şi să te duc la Juliet. În seara următoare, Eben dă o petrecere pe plajă şi spune că eşti bine-venit. Lui Eben nu-i stă în fire să dea petreceri, dar zice că vrea să ne anunţe un eveniment important. Deci vom sărbători ceva! Dar Ce? Oare vrea să ne anunţe că va avea loc o nuntă? Dar a cui? Sper că n-are de gând să se însoare chiar el, pentru că s-ar putea să nu-l mai lase nevasta să iasă singur din casă seara şi mi-ar lipsi compania lui.

Prietena ta,
Isola

De la Juliet pentru Sophie

7 septembrie 1946

Dragă Sophie,

Mi-am luat inima în dinţi şi i-am spus Ameliei că vreau să o adopt pe Kit. Părerea ei este foarte importantă pentru mine – a iubit-o atât de mult pe Elizabeth. Plus că o cunoaşte foarte bine pe Kit – şi pe mine (destul de bine). Îmi doream să-mi dea

consimţământul şi eram îngrozită că n-am să-l primesc. M-am înecat când mi-am băut ceaiul (atât de emoţionată eram), dar, în cele din urmă, am reuşit să spun ce aveam de spus. Uşurarea care a cuprins-o a fost atât de evidentă, că am rămas şocată. Până atunci nu realizasem cât de îngrijorată fusese în privinţa viitorului lui Kit.

A spus: „Dacă aş putea avea un copil…”, dar s-a întrerupt şi a luat-o de la capăt: „Cred că ar fi un lucru minunat pentru amândouă. Cel mai bun lucru care vi se putea întâmpla…” Şi s-a întrerupt din nou şi şi-a scos batista. Bineînţeles că şi eu mi-am scos-o pe a mea.

După ce am terminat cu plânsul, am început să facem planul. Amelia mă va însoţi când mă voi duce la domnul Dilwyn. „Îl ştiu de când purta pantalonaşi scurţi”, mi-a spus ea. „N-o să îndrăznească să mă refuze.” Dacă o ai pe Amelia alături de tine este ca şi cum te-ar apăra Armata a Treia.

Însă s-a întâmplat ceva şi mai extraordinar decât faptul că Amelia mi-a dat consimţământul ei. Ultimele mele îndoieli s-au risipit aproape complet.

Ţii minte când ţi-am povestit despre cutiuţa legată cu sfoară, pe care Kit o căra pretutindeni cu ea? În care eu credeam că se afla o nevăstuică moartă? Ei bine, azi dimineaţă, a intrat la mine în cameră şi m-a lovit uşor peste obraz până când m-am deşteptat. Avea cutia asta la ea.

Fără un cuvânt, a dezlegat sfoara, a scos capacul, a dat la o parte foiţa şi mi-a întins cutia. Apoi a făcut un pas în spate şi s-a uitat la mine cum scot obiectele dinăuntru şi le pun pe cuvertură. Uite ce era acolo: o perniţă brodată pentru bebeluşi; o poză micuţă cu Elizabeth, care săpa în grădină şi râdea la Dawsey; o batistă de damă, din olandă, mirosind vag a iasomie; un inel bărbătesc cu sigiliu; şi o cărticică, legată în piele, cu poeziile lui Rilke{79}, pe care era scrisă această dedicaţie: *Pentru Elizabeth – care transformă întunericul în lumină, Christian.*

Iar între paginile cărţii se afla o foaie de hârtie îndoită de mai multe ori. M-am uitat la Kit, fetiţa a dat din cap spre mine, aşa că am despăturit-o cu infinită grijă şi iată ce am citit: „Amelia – Sărut-o din partea mea când se va trezi. Mă întorc

până la şase. Elizabeth. PS. Nu-i aşa că n-ai văzut picioruşe mai drăgălaşe ca ale ei?”

Sub biletul acesta era medalia din Primul Război Mondial – medalia aceea vrăjită, pe care Elizabeth i-o dăduse lui Eli când fusese trimis în Anglia. Minunat suflet are băiatul ăsta că i-a înapoiat-o lui Kit.

Micuţa îmi arăta comorile ei, Sophie. Şi nu şi-a dezlipit nicio secundă privirea de pe chipul meu. Amândouă eram atât de solemne, iar eu – măcar acum – am reuşit să-mi stăpânesc lacrimile. Singurul gest pe care l-am făcut a fost să întind braţele. Şi Kit s-a urcat imediat în pat, lângă mine, şi a adormit. Dar eu nu! Nu puteam. Eram mult prea fericită gândindu-mă cum va fi restul vieţii noastre împreună.

Nici nu-mi pasă dacă nu voi locui la Londra – iubesc insula Guernsey şi vreau să rămân aici şi după ce voi termina cartea despre Elizabeth. Nu mi-o imaginez pe Kit la Londra, unde ar fi obligată să poarte pantofi în permanenţă, unde ar fi obligată să meargă frumos în loc să alerge şi unde nu sunt purceluşi la care să se ducă în vizită. Unde n-ar avea cum să pescuiască alături de Eben şi Eli, n-ar putea s-o viziteze pe Amelia, n-ar avea ce licori să prepare împreună cu Isola şi, mai presus de toate astea, la Londra nu ar fi Dawsey.

Dacă voi reuşi să devin tutorele ei legal, cred că vom continua să locuim în căsuţa lui Elizabeth şi să închiriem Casa Mare bogătaşilor veniţi în vacanţă. Iar cu profiturile obţinute din vânzările lui *Izzy* voi cumpăra un apartament unde să stau cu Kit atunci când vom merge în vizită la Londra.

Căminul ei este aici şi poate deveni şi al meu. Se poate scrie şi pe insula Guernsey – gândeşte-te doar la Victor Hugo. De Londra mă leagă doar Sidney şi Susan, apropierea de Scoţia, teatrele şi restaurantul Harrods.

Roagă-te şi tu să aibă domnul Dilwyn înţelepciunea de a mi-o încredinţa mie pe Kit. Ce vorbesc eu aici? Ştiu că-i un om cu scaun la cap şi ştiu că mă place şi şi-a dat seama că fetiţa este fericită cu mine şi că eu dispun de suficienţi bani – cine ar fi mai potrivit decât mine în asemenea vremuri tulburi? Amelia crede că, dacă îmi va fi refuzată adopţia din cauză că nu sunt

măritată, tot mi se va încredinţa tutela lui Kit.

Sidney revine la Guernsey săptămâna viitoare. Mi-aş dori să poţi veni şi tu – mi-e dor de tine.

Cu mult drag,
Juliet

De la Juliet pentru Sidney

8 septembrie 1946

Dragă Sidney,

Kit şi cu mine am făcut un picnic pe pajişte, ca să ne uităm cum Dawsey reface zidul din piatră de pe terenul lui Elizabeth. Mi s-a părut o scuză foarte bună ca să îl studiez pe Dawsey şi să-l văd cum lucrează. Analiza temeinic fiecare piatră, o cântărea cu atenţie în mâini, se gândea bine şi apoi o punea pe zid. Zâmbea dacă se potrivea cu imaginea pe care o avea deja în minte. Ori o lua de acolo, dacă nu i se părea potrivită. Şi căuta alta. Calmul lui te linişteşte şi pe tine.

Atât de tare l-au impresionat privirile noastre admirative, că ne-a invitat la cină – asta nu s-a mai întâmplat până acum! Kit fusese deja invitată la Amelia – dar eu am acceptat cu o grabă absolut indecentă, după care am început să tremur toată de emoţie la gândul că voi fi singură cu el. Atmosfera dintre noi a fost cam încordată la început, dar el măcar trebuia să se ocupe de mâncare, aşa că s-a retras în bucătărie, după ce mi-a refuzat orice ofertă de ajutor. Aşa că am profitat de ocazie să-mi vâr nasul printre cărţile lui. Nu are prea multe, dar gusturile lui sunt desăvârşite – Dickens, Mark Twain, Balzac, Boswell şi scumpul Leigh Hunt. *Documentele lui Sir Roger de Coverley*{80}, romanele lui Anne Brontë (mă întreb de ce şi le-o fi cumpărat) şi biografia ei, scrisă de mine. Nu ştiam că o are, pentru că nu mi-a spus nimic – poate că nu i-a plăcut.

În timpul cinei, am vorbit despre Jonathan Swift, porci şi procesele de la Nüremberg. Nu ţi se pare dovadă a unei game

de preocupări absolut extraordinare? Mie mi se pare. Conversaţia a fost destul de relaxată, însă niciunul dintre noi n-a mâncat prea mult – cu toate că pregătise o supă din măcriş incredibil de gustoasă (mult mai bună decât aş fi reuşit eu s-o fac). După ce ne-am băut cafelele, ne-am dus la şopron, ca să-mi arate purceluşii. Adevărul este că porcii mari nu îmi fac o impresie prea bună, dar purceluşii sunt cu totul altceva – iar purceii lui Dawsey sunt pătaţi şi jucăuşi şi poznaşi. În fiecare zi sapă câte o altă groapă pe sub gard, aparent ca să evadeze. Dar, în realitate, doar pentru că se distrează când se uită la Dawsey cum o umple la loc. Să-i fi văzut cum zâmbeau când el s-a apropiat de gard.

Şopronul este extrem de curat. Iar baloţii de fân sunt aşezaţi într-o ordine desăvârşită.

Am impresia că am devenit vrednică de milă.

Dar să continui. Cred că m-am îndrăgostit de un fermier care cultivă flori, ciopleşte în lemn, lucrează la carieră, se ocupă cu tâmplăria şi creşterea porcilor. De fapt, nu „cred”. Sunt sigură. Probabil că mâine voi fi nefericită gândindu-mă că nu mă iubeşte şi el – ba, chiar s-ar putea să aibă oarece sentimente pentru Remy însă în momentele acestea, mă las în voia euforiei. Cu toate că am nişte senzaţii cam ciudate în cap şi în stomac.

Ne vedem vineri – poţi să-ţi dai câte aere vrei pentru că tu ai descoperit primul că îl iubesc pe Dawsey. Poţi să te şi făleşti cu asta în prezenţa mea – doar de această dată şi gata.

Multă dragoste şi sărutări,
Juliet

Telegramă de la Juliet pentru Sidney

11 septembrie 1946

SUNT CEA MAI NEFERICITĂ FEMEIE DIN LUME. L-AM VĂZUT PE DAWSEY ÎN ST. PETER PORT, BRAŢ LA BRAŢ CU REMY, AMÂNDOI NUMAI UN ZÂMBET. CE FAC? PLEACĂ ÎN LUNA DE MIERE? CE PROASTĂ SUNT! NUMAI TU EŞTI DE

VINĂ. CU DEZNĂDEJDE, JULIET

ÎNSEMNĂRI DETECTIVISTICE ALE DREI ISOLA PRIBBY
STRICT PERSONAL: A NU SE CITI NICI DUPĂ DECESUL MEU!

DUMINICĂ

Am acest carnet liniat de la prietenul meu Sidney Stark. L-am primit cu poşta de ieri-dimineaţă. Pe copertă scria *PENSÉES* cu litere aurii, dar am râcâit cuvântul ăsta, pentru că aşa se zice la „Gânduri" în franceză, iar eu am să scriu aici doar *FAPTE*. Fapte surprinse cu urechile şi ochii mei ageri. Nu am aşteptări mari de la mine la început – trebuie să învăţ să fiu mai atentă.

Iată câteva din observaţiile pe care le-am făcut astăzi. Lui Kit îi place foarte mult să fie cu Juliet – parcă se mai liniştеşte atunci când Juliet intră în cameră şi a început să nu se mai strâmbe pe la spatele oamenilor. De asemenea, acum ştie să mişte din urechi – nu putea să facă asta înainte să vină Juliet aici.

Prietenul meu Sidney vine să citească scrisorile lui Oscar. De data asta va sta la Juliet, pentru că ea a făcut curat în debaraua lui Elizabeth şi i-a pus un pat acolo.

Am văzut că Daphne Post săpa o groapă mare sub ulmul dlui Ferre. Face întotdeauna asta în nopţile cu lună. Cred că ar trebui să punem mână de la mână şi să-i cumpărăm un ceainic de argint, ca să se liniştească şi să stea în casă noaptea.

LUNI

Dna Taylor a făcut o spuzeală pe braţe. De la ce sau de la cine? De la roşii sau de la bărbatul ei? De cercetat.

MARŢI

Nimic demn de interes astăzi.

MIERCURI

Tot nimic.

JOI

Azi a trecut Remy pe la mine – îmi dă timbrele de la scrisorile pe care le primeşte din Franţa. Sunt mai colorate decât cele englezeşti, aşa că le lipesc în album. Avea o scrisoare într-un plic maro, cu o ferestruică mică, de la GUVERNUL FRANCEZ. Este a patra pe care o primeşte. Ce vor de la ea? De aflat.

Aproape am observat ceva astăzi – în spatele tarabei de la piaţă pe care o are dl Salles. Dar s-au oprit când m-au văzut. Nu contează, sâmbătă Eben face petrecerea pe plajă şi cu siguranţă că voi observa ceva acolo.

M-am uitat la o carte despre artişti şi despre cum examinează ei ce vor să picteze. Să zicem că vor să se concentreze pe o portocală – se apucă ei s-o studieze de la bun început? Nu. Îşi păcălesc ochii şi se uită la banana de alături sau se uită la portocală – dar de jos în sus, printre picioare. Aşa că o văd într-un fel nou-nouţ. Asta se cheamă a dobândi perspectivă. Prin urmare, voi încerca să mă uit şi eu altfel – nu de jos în sus, printre picioare, ci fără să mă uit fix la ce mă interesează. Dacă mă uit printre gene, pot să-mi mişc ochii fără să vadă nimeni unde mă uit. De exersat!!!

VINERI

Am mers în căruţa lui Dawsey, împreună cu Dawsey, Juliet, Remy şi Kit, la aerodrom ca să îl aşteptăm pe scumpul de Sidney.

Iată ce am observat: Juliet l-a strâns în braţe şi el a ridicat-o şi a învârtit-o aşa cum ar face un frate. S-a bucurat să o cunoască pe Remy şi eu mi-am dat seama că el se uita pieziş la ea, la fel cum mă uitam eu la ei. Dawsey a dat mâna cu Sidney, dar nu a venit la Juliet să mănânce plăcintă cu mere împreună cu noi. Nu era prea bine crescută în mijloc, dar avea gust bun.

A trebuit să-mi pun picături în ochi când m-am dus la culcare – e un efort să mă uit mereu într-o parte. Şi mă dor şi pleoapele pentru că le ţin pe jumătate închise.

SÂMBĂTĂ

Remy, Kit şi Juliet au venit cu mine pe plajă ca să strângem

lemne de foc pentru picnicul de diseară. Şi Amelia a ieşit la soare. Pare mai odihnită şi eu mă bucur s-o văd aşa. Dawsey, Sidney şi Eli au cărat cazanul mare din fier al lui Eben. Dawsey este întotdeauna drăguţ şi politicos cu Sidney, iar Sidney este şi el cât de amabil poate, dar uneori îl priveşte de parcă l-ar nedumeri ceva. Ce-o mai fi şi asta?

Remy a lăsat baltă lemnele şi s-a dus să vorbească cu Eben. El a bătut-o uşor pe umăr. De ce? Eben nu bate lumea pe umăr. După aia au stat de vorbă o vreme – dar din păcate erau prea departe şi n-am putut să-i aud.

Când a venit vremea să ne ducem pe la casele noastre să luăm prânzul, Eli s-a apucat să caute scoici pe mal. Juliet şi Sidney au luat-o pe Kit de câte o mână şi au urcat pe poteca de pe stânci, cântând cântecelul ăla pentru copii: „Un pas. Doi paşi. Trei paşi – HOPA SUS!"

Dawsey s-a uitat după ei, dar nu i-a urmat şi el. Nu. S-a dus pe mal şi a rămas acolo, cu ochii la apă. Şi deodată m-a străfulgerat gândul că Dawsey este un om tare singur. Cred că a fost mereu singur, dar înainte nu-l deranja şi acum îl deranjează. De ce tocmai acum?

SÂMBĂTĂ SEARA TÂRZIU

Tot am văzut ceva la picnic, ceva important – şi, ca drăguţa de dră Marple, trebuie să acţionez de îndată. A fost o seară răcoroasă, cu cer schimbător. Dar nu a contat – ne înfofoliserăm toţi cu pulovere şi jachete şi mâncam homar şi râdeam de Booker. Se cocoţase pe o piatră şi ne ţinea un discurs, prefăcându-se că e scriitorul ăla roman care-i place atât de mult. Mă îngrijorează Booker, trebuie neapărat să citească şi altă carte. Mă gândesc să i-o împrumut pe Jane Austen.

Şi eu stăteam lângă foc, cu toate simţurile în alertă. Lângă mine stăteau Sidney, Kit, Juliet şi Amelia. Aruncam toţi beţe în foc, când i-am văzut pe Dawsey şi pe Remy că se duc la Eben şi cazanul cu homari. Remy i-a şoptit ceva lui Eben, el a zâmbit şi a bătut cu polonicul în cazan.

„Atenţie, toată lumea!" a strigat Eben. „Am a vă spune ceva."

Toată lumea a tăcut şi Juliet a oftat aşa de tare că am auzit-

o. N-a mai oftat şi a doua oară, dar s-a crispat toată – chiar şi maxilarul i-a înţepenit. Ce o fi păţit? Eram atât de îngrijorată din cauza ei, pentru că şi pe mine m-a doborât odată o criză de apendicită, că am pierdut primele vorbe ale lui Eben.

„…aşa că petrecerea din seara asta este petrecerea de rămas-bun pentru Remy. Ne va părăsi marţea viitoare ca să se ducă în noua ei locuinţă de la Paris. Va locui împreună cu nişte prietene şi va fi ucenică a celebrului cofetar Raul Guillemaux, din Paris. Mi-a promis că va reveni la Guernsey şi că a doua ei casă va fi cu mine şi cu Eli, aşa că să ne bucurăm cu toţii de norocul ei."

Ce revărsare de entuziasm din partea noastră! Am înconjurat-o toţi pe Remy ca s-o felicităm. Toţi, cu excepţia lui Juliet – ea a făcut „phuuuu!" ca să dea drumul la aerul pe care îl ţinuse în piept şi s-a prăbuşit pe nisip, ca un peşte în undiţă!

M-am uitat în jur, spunându-mi că ar trebui să dau cu ochii de Dawsey. El nu se înghesuia în jurul lui Remy – dar cât de trist părea. Şi brusc MI-AM DAT SEAMA! AM ÎNŢELES! Dawsey nu voia să plece Remy, îi era teamă că nu se va mai întoarce niciodată. Era îndrăgostit de Remy, dar prea sfios ca să i-o mărturisească.

Ei bine, eu n-am sfieli din astea. Îi pot spune eu ce simte pentru ea şi ea, ca o *franţuzoaică* ce este, va şti ce să facă. Îl va lăsa să înţeleagă că nu îi sunt indiferente sentimentele lui. Şi apoi se vor căsători şi ea nu va mai fi nevoită să plece să locuiască la Paris. Ce bine că nu am deloc imaginaţie şi pot să văd lucrurile atât de clar.

Sidney s-a apropiat de Juliet şi a împins-o uşor cu vârful piciorului. „Te simţi mai bine?" a întrebat-o el şi Juliet a zis că da, aşa că nu mi-am mai făcut griji pentru ea. După aia el a dus-o la Remy ca să o felicite şi ea, aşa cum e politicos. Kit adormise pe genunchii mei, aşa că eu am rămas la locul meu de lângă foc, dusă pe gânduri.

Remy, ca majoritatea franţuzoaicelor, este o fire practică. Ar vrea să aibă o dovadă a sentimentelor lui Dawsey pentru ea înainte să-şi schimbe planurile tam-nisam. Va trebui să găsesc eu dovada de care are nevoie.

Puţin mai târziu, după ce s-au deschis sticlele cu vin şi s-au

ţinut toasturi, m-am apropiat de Dawsey şi i-am spus: „Daws, am observat că podeaua din bucătăria ta e cam murdară. Aş vrea să vin să ţi-o spăl eu. Luni îţi convine?!

A părut niţel cam surprins, dar a zis că îi convine. „E un dar de Crăciun pe care ţi-l fac mai devreme”, i-am zis eu. „Aşa că să nici nu-ţi treacă prin minte să mă plăteşti. Lasă-mi uşa deschisă!”

Totul fiind aranjat, le-am urat tuturor noapte bună.

DUMINICĂ

Mi-am făcut planul pentru mâine. Sunt emoţionată.

Am să mătur şi am să curăţ casa lui Dawsey. Şi am să mă uit după orice semn care ar dovedi că ţine la Remy. Poate am să găsesc o poezie care să se cheme „Odă lui Remy”, mototolită şi aruncată la coş? Ori o listă de cumpărături pe care el să-i fi mâzgălit iar şi iar numele? Dovezile că Dawsey e îndrăgostit de Remy trebuie să fie (ar trebui să fie) la vedere. Domnişoara Marple n-a cotrobăit niciodată prin lucrurile personale ale oamenilor şi nici eu n-am s-o fac – n-am să sparg nicio încuietoare.

Dar odată ce am să-i arăt lui Remy dovada dragostei lui, ea nu o să se mai urce în avionul ăla marţi-dimineaţă. Nu o să mai plece la Paris. Şi o să ştie ce să facă. Şi atunci Dawsey o să fie fericit.

LUNI TOATĂ ZIUA:
GREŞEALĂ GRAVĂ, SEARĂ PLINĂ DE BUCURIE

M-am trezit prea devreme şi a trebuit să-mi pierd vremea cu găinile până când s-a făcut ceasul la care ştiam că Dawsey pleacă să lucreze la Casa Mare. Atunci m-am grăbit să ajung la ferma lui. Pe drum, am căutat inimi cioplite în scoarţa copacilor. N-am găsit niciuna.

Dawsey plecase şi eu am intrat pe uşa din spate, cu mătura, găleata şi cârpele. Două ore am măturat, am frecat, am şters praful şi am dat cu ceară – şi n-am descoperit nimic. Mă apucase disperarea, când mi-am adus aminte de cărţi – cărţile de pe rafturi. Am început să le scutur de praf, dar n-a picat

nicio hârtie din ele. Aproape terminasem când am văzut cartea mică şi roşie despre viaţa lui Charles Lamb. Ce căuta acolo? L-am văzut pe Dawsey când a pus-o în caseta din lemn pe care i-a dăruit-o Eli de ziua lui. Dar dacă această carte roşie este pe raft, atunci ce se află în casetă? Şi unde este? Am bătut în pereţi. N-am auzit să sune a gol. Mi-am băgat mâna până la cot în lada cu făină – n-am găsit decât făină. Oare s-o ţină în şopron unde s-o roadă şobolanii? Niciodată. Unde n-am căutat? Sub pat!

Am dat fuga în dormitor, am căutat sub pat şi am scos caseta. Am ridicat capacul şi m-am uitat în ea. Nu mi-a atras nimic atenţia, aşa că a trebuit s-o răstorn pe pat – tot nimic: nici măcar un bileţel de la Remy, nici măcar o poză de-a ei, nici măcar vreun cotor de la biletele de cinematograf (deşi ştiam că a dus-o să vadă *Pe aripile vântului*). Ce a făcut cu ele? N-am găsit nicio batistă cu litera *R* brodată în colţ. Însă am găsit una dintre batistele parfumate ale lui Juliet, cu un *J* brodat. Probabil că a uitat să i-o înapoieze. Mai erau şi alte lucruri acolo, *dar niciunul care să-i fi aparţinut lui Remy.*

Am pus totul înapoi în casetă şi am aranjat patul. Misiunea mea nu avusese succes! Remy avea să se urce mâine în avionul ăla ţi Dawsey va rămâne singur. Mă durea sufletul. Mi-am luat mătura şi găleata.

Mergeam amărâtă spre casă când le-am văzut pe Amelia şi pe Kit – se duceau să se uite la păsări. M-au invitat să merg cu ele, însă eu ştiam că nici măcar ciripitul păsărilor nu m-ar putea înveseli.

Dar m-am gândit că ar putea să mă înveselească Juliet – o face de obicei. Nu voi sta mult, ca s-o deranjez din scris, însă poate mă va invita la o cafea. Sidney plecase de dimineaţă, aşa că poate şi ea se simţea tristă şi singură. M-am grăbit să ajung la ea.

Am găsit-o pe Juliet acasă, la biroul plin cu hârtii. Numai că nu scria, nu făcea nimic. Doar stătea acolo şi se uita pe fereastră.

„Isola!” a zis ea. „Ce bine! Chiar mă simţeam cam singură!” A vrut să se ridice de pe scaun, când mi-a văzut mătura şi găleata. „Ai venit să-mi faci curat în casă? Las-o baltă şi haide

să bem o cafea!”

După aia s-a uitat mai bine la mine şi a spus: „Ce s-a întâmplat? Nu te simţi bine? Stai jos.”

Amabilitatea ei m-a făcut să mă simt şi mai nefericită şi – trebuie să recunosc – am început să plâng în hohote. „Nu, nu, nu am nimic. Nu mi-am îndeplinit misiunea. Şi acum Dawsey va fi nefericit pentru totdeauna.”

Juliet m-a condus la sofa. M-a mângâiat pe mână. Mereu mă apucă sughiţul când plâng, aşa că a dat fuga şi mi-a adus un pahar cu apă pentru tratamentul ei sigur împotriva sughiţurilor – îţi strângi nasul cu degetele mari şi îţi astupi amândouă urechile cu celelalte degete, în timp ce altcineva îţi toarnă un pahar întreg cu apă pe gât. Funcţionează de fiecare dată – este un miracol – nu mai sughiţi.

„Acum, spune-mi, ce misiune aveai? Şi de ce crezi că nu ţi-ai îndeplinit-o?”

Aşa că i-am povestit tot – convingerea mea că Dawsey este îndrăgostit de Remy şi că eu îi făcusem curat în casă ca să găsesc dovezi ale dragostei lui. Dacă aş fi găsit măcar una, i-aş fi spus lui Remy că el o iubeşte şi atunci ea n-ar mai fi vrut să plece – poate chiar şi-ar fi mărturisit ea prima dragostea pentru el, ca să-i fie lui mai uşor să recunoască ce simte.

„E atât de sfios, Juliet. Întotdeauna a fost aşa – nu cred că s-a mai îndrăgostit cineva de el, sau el de cineva, deci n-are de unde să ştie ce să facă. Eu zic că i-ar sta în fire să ascundă amintiri, dar să nu spună niciodată nimic. Mi-e tare milă de el, zău.”

Juliet a spus: „Mulţi dintre bărbaţi nu păstrează suveniruri, Isola. Nu au nevoie de aşa ceva. Însă asta nu înseamnă nimic. Tu ce naiba *căutai?”*

„Dovezi, aşa cum caută şi domnişoara Marple. Dar n-am găsit nimic, nici măcar o poză cu ea. Are o grămadă cu tine împreună cu Kit şi câteva cu tine singură. Într-una joci jocul ăla cu Mireasa Moartă şi eşti înfăşurată în perdeaua aia din dantelă. Şi a păstrat toate scrisorile de la tine – le ţine legate cu panglica aia albastră pe care credeai că ai pierdut-o. Ştiu precis că i-a scris lui Remy la sanatoriu şi trebuie să-i fi scris şi ea –

dar, nu, n-am găsit nicio scrisoare de la Remy. Nici măcar vreo batistă de-a ei – însă a găsit pe undeva o batistă de-a ta. Să i-o ceri înapoi, e tare drăguţă."

Juliet s-a ridicat ţi s-a dus la masa ei de scris. A rămas acolo câteva clipe şi după aia a pus mâna pe obiectul ăla din cristal pe care sunt nişte cuvinte gravate în latineşte, *Carpe Diem* – sau cam aşa ceva. Şi s-a uitat lung la el.

„Bucură-te de ziua de azi", a zis. „Însufleţitor îndemn, nu crezi, Isola?"

„Mă rog", am zis eu, „în caz că-ţi place să te îndemne o bucată de piatră".

Şi atunci Juliet a făcut ceva ce m-a surprins – s-a întors cu faţa la mine şi mi-a aruncat zâmbetul ăla al ei care m-a făcut să o îndrăgesc din primul moment când am cunoscut-o.

„Unde e Dawsey? La Casa Mare?"

Am dat din cap şi ea a ţâşnit pe uşă şi a luat-o la fugă pe alee către Casa Mare.

Minunat suflet are Juliet! Voia să-i spună verde în faţă ce părere are ea despre faptul că îşi ascunde sentimentele pentru Remy.

Domnişoara Marple nu aleargă niciodată. Se ţine agale după ceilalţi, ca o doamnă în vârstă ce este. La fel am făcut şi eu. Juliet era deja în casă când am ajuns eu acolo.

M-am urcat în vârful picioarelor pe terasă şi m-am lipit de zidul de lângă bibliotecă. Uşile de sticlă erau deschise.

Am auzit-o pe Juliet cum deschide uşa care dă în bibliotecă. „Bună dimineaţa, domnilor!" a zis ea. I-am auzit pe Tedy Heckwith (este zidar) şi pe Chester (el este dulgher) că îi zic şi ei „Bună dimineaţa, domnişoară Ashton!"

Şi Dawsey i-a zis „Bună, Juliet!" Era pe treapta de sus a scării. De fapt, am aflat că era pe scara aia de lemn pe care o foloseşti la zugrăvit şi altele, doar după zgomotul pe care l-a făcut când a coborât de pe ea.

Juliet a zis că vrea să vorbească ceva cu Dawsey şi îi roagă pe ceilalţi domni să-i lase singuri câteva minute.

Ei au zis că sigur că da şi au ieşit din cameră. Şi Dawsey a zis: „S-a întâmplat ceva, Juliet? A păţit ceva Kit?"

„Kit nu are nimic. Eu vreau să te întreb ceva.”

Aha, mi-am zis eu, acum o să-i zică să nu fie ruşinos ca o fată. O să-i zică să prindă curaj şi să se ducă imediat s-o ceară de nevastă pe Remy.

Dar n-a zis asta. A zis: „Vrei să te căsătoreşti cu mine?”

Mi-a venit să mor pe loc.

Nu s-a mai auzit nimic – absolut nimic. Nimic! Şi tăcerea asta s-a lungit mult – nicio vorbă, niciun sunet.

Dar Juliet a continuat netulburată. Glasul ei era calm – şi eu simţeam că nu mai pot să respir.

„Sunt îndrăgostită de tine şi m-am gândit să-ţi pun întrebarea asta.”

Şi atunci Dawsey, scumpul de Dawsey, a luat numele Domnului în deşert. „Dumnezeule mare, sigur că vreau!” a strigat el şi s-a dat repede jos de pe scară, numai că a lovit treptele cu călcâiele şi din cauza asta şi-a sucit glezna.

Am scrupulele mele şi nu m-am uitat înăuntru, deşi mă tenta foarte mult să o fac. Am aşteptat. Nu s-a mai auzit nimic, aşa că m-am dus acasă să mă gândesc.

Ce rost avea să-mi exersez ochii, dacă nu pot să văd lucrurile aşa cum sunt? Înţelesesem totul pe dos. Totul. Finalul a fost unul fericit, foarte fericit, dar nu mulţumită mie. Nu am intuiţia domnişoarei Marple şi nu pot să pătrund în scorburile minţii omeneşti. Este trist, dar cel mai bine ar fi să o recunosc.

Sir William mi-a spus că în Anglia se ţin Curse de Motociclete – unde se dau cupe din argint pentru viteză, îndemânare pe teren cu gropi şi rămânere în şa. Poate că ar fi mai bine să mă antrenez pentru asta – că motocicleta o am deja. Nu mai am nevoie decât de o cască – poate şi ochelari de protecţie.

Deocamdată, am de gând s-o chem pe Kit la cină şi s-o rog să rămână peste noapte cu mine, pentru ca Juliet şi Dawsey să poată fi singuri ca să se plimbe prin grădină – la fel ca dl Darcy şi Elizabeth Bennet.

De la Juliet pentru Sidney

17 septembrie 1946

Dragă Sidney,

Îmi pare teribil de rău că îţi cer să faci cale întoarsă şi să traversezi imediat Canalul, însă vreau neapărat să fii prezent – la nunta mea. M-am bucurat de ziua de azi şi m-am bucurat şi de noaptea care a urmat. Poţi să vii şi să mă conduci la altar? Nunta va avea loc sâmbătă, în grădina din spatele conacului Ameliei. Eben va fi Cavalerul de Onoare, Isola va fi Domnişoara de Onoare (îşi face singură o rochie anume pentru această ocazie), Kit va arunca petale de trandafiri.

Dawsey va fi Mirele.

Te surprinde? Pe tine probabil că nu – dar pe mine, da. Zilele astea trăiesc o stare permanentă de surprindere. De fapt, dacă stau să fac socoteala, sunt logodită doar de o zi, însă am impresia că am renăscut de-a dreptul în ultimele douăzeci şi patru de ore. Ia gândeşte-te! Am fi putut să suferim unul de dorul celuilalt *până la capătul zilelor noastre* şi tot să ne prefacem că nu ne dăm seama. Obsesia asta cu reputaţia îţi poate distruge viaţa dacă te laşi în voia ei.

Oare este scandalos să ne căsătorim atât de repede? Dar eu nu vreau să aştept – vreau să-mi încep imediat această viaţă nouă. Tot timpul am crezut că povestea se termină odată cu logodna sigură dintre cele două personaje principale – la urma urmei, ce este bun pentru Jane Austen ar trebui să fie la fel de bun şi pentru restul lumii. Dar nu-i adevărat. Povestea de-abia acum începe şi fiecare zi din restul vieţilor noastre va adăuga câte un nou element la întreaga intrigă. Poate că în următoarea mea carte voi scrie despre un cuplu fascinant şi despre toate lucrurile pe care le află unul despre celălalt de-a lungul timpului. Te impresionează efectele benefice pe care le are logodna asupra scrisului meu?

Tocmai ce a venit Dawsey de la Casa Mare şi reclamă atenţia mea neprecupeţită. I-a dispărut ca prin farmec timiditatea aceea despre care s-a vorbit atât de mult – însă eu cred că nu a fost decât o stratagemă ca să-mi stârnească simpatia.

Cu mult drag,
Juliet

P.S. Azi am dat din întâmplare peste Adelaide Addison în St Peter Port. În loc de felicitări, mi-a spus doar: „Am auzit că ai să-ţi oficializezi relaţia cu crescătorul ăla de porci. Lăudat fie Domnul!”

MULŢUMIRI

Seminţele acestei ficţiuni au fost sădite din pură întâmplare. Mă dusesem în Anglia să mă documentez pentru o carte şi acolo am aflat că Insulele Canalului s-au aflat sub ocupaţie germană. Şi mi-a venit cheful să zbor până la Guernsey, iar acolo am fost fascinată de frumuseţea şi istoria insulei. Romanul de faţă a izvorât din vizita aceea extrem de scurtă, deşi făcută mulţi ani mai târziu.

Din păcate, o carte nu iese complet închegată din capul autorului. Iar aceasta a avut nevoie de ani lungi de documentări şi însemnări şi, mai presus de orice, de răbdarea şi susţinerea soţului meu, Dick Shaffer, şi ale fiicelor mele, Liz şi Morgan, care susţin că *ele* nu s-au îndoit niciodată că eu voi termina romanul, chiar dacă eu, una, am avut destule îndoieli. Mai mult, nu numai că au crezut în mine, ci au şi insistat să mă aşez la computer şi să lucrez. Iar cartea a putut să apară pentru că eu am fost împinsă de la spate de aceste două forţe.

În afară de micul grup de suporteri de acasă, a mai fost un grup în lumea largă. În primul şi cumva cel mai important rând, prietenele şi colegele mele în ale scrisului, Sara Loyster şi Julia Poppy, care au venit cu tot felul de pretenţii, m-au amăgit să le fac pe plac şi m-au linguşit – şi au citit fiecare cuvinţel din primele cinci ciorne. Nu mint deloc când spun că n-aş fi putut scrie această carte fără ajutorul lor. De asemenea, mi-au fost de mare folos la început entuziasmul şi cunoştinţele editoriale ale lui Pat Arrigoni. Cynnie, sora mea, a respectat tradiţia noastră de familie şi m-a silit să lucrez din greu, fapt pentru care acum îi mulţumesc.

Îi sunt recunoscătoare Lisei Drew pentru că a trimis manuscrisul direct agentei mele, Liza Dawson, model de bunătate, răbdare, competenţă şi experienţă editorială. Colega ei, Anna Olswanger mi-a fost sursă pentru numeroase idei excelente, pentru care îi rămân pe veci datoare. Mulţumită lor, manuscrisul meu a ajuns pe biroul uimitoarei Susan Kalmil, editor deopotrivă extrem de inteligent şi profund omenos. Îi

sunt recunoscătoare şi lui Chandler Crawford, care a dus cartea la Editura Bloomsbury Publishing din Anglia, pentru ca apoi s-o aducă la cunoştinţa întregii lumi, prin ediţii apărute în zece ţări.

Trebuie să-i mulţumesc în mod deosebit nepoatei mele, Annie, care mi-a dat o mână de ajutor şi a terminat romanul atunci când anumite probleme de sănătate m-au împiedicat să mai scriu după ce manuscrisul fusese deja contractat. Fără să clipească, a dat la o parte cartea la care scria, şi-a suflecat mânecile şi s-a pus pe treabă la cartea mea. Mă consider incredibil de norocoasă să am în familie o scriitoare cu talentul ei, iar volumul de faţă nu ar fi fost posibil fără contribuţia ei.

Sper din suflet ca personajele mele şi povestea lor să scoată la lumină suferinţele îndurate şi puterea de care au dat dovadă locuitorii de pe Insulele Canalului în timpul ocupaţiei germane. Sper, de asemenea, că romanul pe care l-aţi citit va putea lămuri credinţa mea că dragostea pentru orice fel de artă – poezie, proză, pictură, sculptură sau muzică – ne ajută să depăşim toate barierele concepute de mintea omenească.

Mary Ann Shaffer
decembrie, 2007

Am avut marele noroc să intru în proiectul acesta înarmată cu toate cunoştinţele dobândite din scrierile mătuşii mele, Mary Ann, şi beneficiind de priceperea editorială a lui Susan Kamil. Soliditatea viziunii lui Susan a fost esenţială pentru definitivarea cărţii şi mă simt cu adevărat privilegiată că am putut să colaborez cu ea. Îi mulţumesc şi minunatului ei asistent, Noah Eaker.

Sunt recunoscătoare echipei de la Editura Bloomsbury Publishing. Alexandra Pringle a fost un model de răbdare şi bună dispoziţie. Le preţuiesc în mod deosebit pe extraordinara Antonia Till şi pe Mary Morris, care a ştiut să facă faţă cu graţie nervilor mei. Pe insula Guernsey, am primit ajutorul lui Clare Ogier şi Lynne Ashton, de la Guernsey Museum and Art Gallery.

În cele din urmă, doresc să-i transmit toate mulţumirile mele

Lizei Dawson, care a făcut posibilă apariţia acestei cărţi.

Annie Barrows
decembrie, 2007

În ianuarie 1946, într-o Londră care abia iese din umbra celui de-Al Doilea Război Mondial, Juliet Ashton caută un subiect pentru noua ei carte. Cine s-ar fi gândit că îl va găsi în scrisoarea unui bărbat necunoscut, de pe insula Guernsey? Cei doi încep un fascinant schimb de scrisori despre lumea excentrică în care trăiește bărbatul misterios.

Pentru a scăpa de tragedia ocupației germane, bărbatul și prietenii lui inventează un club de lectură cu cei mai neobișnuiți membri, de la crescători de porci și fermieri la frenologi, toți mari iubitori de literatură. Și toți îi trimit lui Juliet poveștile lor de zi cu zi.

Plin de mult umor și căldură, romanul reprezintă o odă adusă cuvântului scris și felului în care el apropie oamenii.

„O bijuterie... incisivă și cu observații extraordinar de fine. O capodoperă fragilă despre dragoste, război și despre marele ajutor pe care ți-l dau cărțile bune și prieteniile adevărate."
People

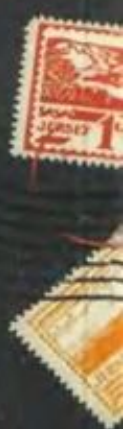

eBOOK DISPONIBIL
nemira.ro
ISBN 978-606-43-0176-5

DAMEN TANGO

{1} Helen Beatrix Potter (1866–1943) – scriitoare şi ecologista britanică, autoare a cărţii pentru copii *Povestea iepuraşului Peter* (n.tr.).

{2} Elizabeth Montagu (1718–1800) – patroană a artelor, critic literar, feministă (n.tr.).

{3} Jane Carlyle (1801–1866) – feministă, soţia lui Thomas Carlyle, filozof şi eseist scoţian (n.tr.).

{4} Poem de John Bunyan (1628–1688), scriitor şi pastor reformat, autor al lucrării *Întâmplările pelerinului în călătoria sa (Pilgrims Progress)* (n.tr.).

{5} Charles Lamb (1775–1834) – poet şi eseist englez (n.tr.).

{6} Leigh Hunt (1784–1859) – poet, eseist şi critic literar englez (n.tr.).

{7} William Hazlitt (1778–1830) – scriitor, pictor şi filozof, precursor al romantismului englez (n.tr.).

{8} Joseph Addison (1672–1719) – întemeietor al jurnalismului literar, eseist, poet, dramaturg şi om politic englez, cofondator al mai multor reviste de literatură (n.tr.).

{9} Registru cadastral întocmit în anul 1086, din ordinul lui Wilhelm Cuceritorul (n.tr).

{10} „Proteste londoneze” în trad. aprox. (n.tr.).

{11} Aluzie la homosexualitate (n.tr.).

{12} Wallis Simpson (1896–1986) – figură mondenă din Statele Unite, al cărei al treilea soţ a fost prinţul Eduard, Duce de Windsor, fost rege Eduard al VIII-lea al Regatului Unit (20 ian. – 11 dec. 1936) (n.tr.).

{13} St. Peter Port – capitala insulei Guernsey (n.tr.).

{14} „Elizabeth and Her German Garden” – roman al scriitoarei Elizabeth von Arnim, apărut în 1898, retipărit de mai multe ori datorită succesului de care s-a bucurat (n.tr.).

{15} Ronald Colman (1891–1938) – actor britanic de mare succes în prima jumătate a secolului XX (n.tr.).

{16} *Doodlebug* (intraductibil) – cuvânt argotic, care se referă la rachetele sol-sol folosite de trupele germane de ocupaţie în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial (n.tr.).

{17} Ministerul Informaţiilor (Ministry of Information) – structură guvernamentală din Marea Britanie, care a funcţionat doar pe perioada celor două războaie mondiale şi care s-a ocupat cu activităţi de propagandă (n.tr.).

{18} „În căutarea timpului pierdut” – roman fluviu în şapte volume, scris de Marcel Proust şi publicat în perioada 1913–1927 (n.tr.).

{19} Lend-Lease Act, legea semnată în 1941 de preşedintele Franklin Roosevelt, prin care Statele Unite se obligau să furnizeze material de război în Marea Britanie, Franţa, Uniunea Sovietică şi alte ţări aliate (n.tr.).

{20} Claridge – hotel de cinci stele din Londra (n.tr.).

{21} Inns of Court – complex format din cele patru şcoli de avocatură din Londra: Lincoln's Inn, Grays Inn, Inner Temple şi Middle Temple (n.tr.).

{22} În orig., *His Eye Is on the Sparrow* – cântec religios (n.tr.).

{23} Wilkie Collins (1824–1889) – romancier, dramaturg şi nuvelist englez, ale cărui cele mai cunoscute romane sunt *Femeia în alb* şi *Piatra lunii* (n.tr.).

{24} Cutie din care sare o jucărie pe arcuri (n.tr.).

{25} Romane scrise de Anne Brontë (n.tr.).

{26} Romane de Charlotte Brontë (n.tr.).

{27} *Antoniu şi Cleopatra* (n.tr.).

{28} Citat din Matthew Arnold (1822–1888), *From the Hymn of Empedocles* (n.tr.).

{29} 6 iunie 1944, ziua debarcării trupelor aliate în Normandia (n.tr.).

{30} Boadicea – regină a vechilor celţi (n.tr.).

{31} Medic specializat în bolile mintale, psihiatru (n.tr.)

{32} Caius Valerius Catullus (87 î. Hr. – 54]. Hr.) – poet latin (n.tr.).

{33} Monedă romană din argint (n.tr.).

{34} Sat din Belgia, unde s-a desfăşurat în 1917 una dintre cele mai mari bătălii din Primul Război Mondial (n.tr.).

{35} William Wordsworth, *Sonetul XIII* (n.tr.).

{36} În orig., *Oxford Book of Modern Verse* (n.tr.).

{37} Siegfried Sassoon (1886–1967) – poet şi prozator englez (n.tr.).

{38} *Anthem for Doomed Youth* („Imn pentru tinerii osândiţi"), poem de Wilfrid Owen (n.tr.).

{39} „Evrei" – în lb. germ. în orig. (n.tr.)

{40} Thomas Carlyle (1795–1881) – eseist, scriitor satiric şi istoric scoţian, a cărui operă a fost foarte apreciată în epoca victoriană (n.tr.).

{41} Desert cu cireşe flambate (n.tr.).

{42} „Interzis" – în lb. germ. în orig. (n.tr.).

{43} Arbust cu flori galbene, din familia leguminoaselor (n. tr).

{44} Organizaţia Todt, numită astfel după fondatorul ei, Fitztodt, a fost o organizaţie de inginerie civilă, care folosea munca forţată (n.tr.).

{45} Zidul Atlanticului – sistem de fortificaţii construit de Germania nazistă în 1942–1944 de-a lungul coastei de vest a Europei, în scop de apărare împotriva invaziei Aliaţilor din Marea Britanie (n.tr.).

{46} Roman pentru copii, scris de Frances Hodgson Burnett şi publicat în 1911 (n.tr.).

{47} Insule din arhipelagul britanic (n.tr.).

{48} Ioan fără de Ţară (1166–1216) – rege al Angliei şi duce de Normandia, i-

a succedat la tron fratelui său, Richard Inimă de Leu (n.tr.).

{49} Clădire istorică din St. Martin's, Guernsey (n.tr.).

{50} William Wordsworth şi Samuel Coleridge – poeţi romantici englezi. William Hazlitt – scriitor, critic, pictor şi filozof. Leigh Hunt – eseist, critic, poet (n.tr.).

{51} Oraş în nord-vestul Angliei (n.tr.).

{52} „Bucură-te de ziua de azi" – în lb. lat. în orig. (n.tr.).

{53} *For Those in Peril on the Sea,* imn al marinei britanice (n.tr.).

{54} Cu genunchii ţepeni, stil de mar; al armatei naziste (n.tr.).

{55} Bătălie din Primul Război Mondial (n.tr.).

{56} Nefertiti – regină a Egiptului, renumită pentru frumuseţea ei (n.tr.).

{57} Uncie – unitate de măsură anglo-saxonă, între 28 şi 35 de grame (n.tr.).

{58} Lagăr de exterminare nazist, situat în nordul Germaniei şi destinat, în principal, prizonierilor evrei (n.tr.).

{59} Scriitorul francez a petrecut cincisprezece ani exilat pe insula Guernsey (n.tr.).

{60} Replică din piesa *Regele Lear* de William Shakespeare (n.tr.).

{61} Plantă căţărătoare, ornamentală, originară din America (n.tr.).

{62} Marcus Aurelius, împărat roman şi filozof stoic (n.tr.).

{63} Joc pentru copii, cu pioni, zaruri şi tablă (n.tr.).

{64} Serie de marşuri, compusă de Sir Edward Elgar (n.tr.).

{65} *Lagerstrasse,* în germ., aleea principală dintr-un lagăr de concentrare (n.tr.).

{66} Prescurtare pentru „Mademoiselle" (n.tr.).

{67} Lichid uleios, folosit la impregnarea lemnului (n.tr.).

{68} Vrăjitoare din legendele argonauţilor (n.tr.).

{69} Poliţia secretă a Germaniei Naziste (n.tr.).

{70} Frenologie – teorie conform căreia ar exista o legătură între forma craniului şi facultăţile psihice ale individului (n.tr.).

{71} „Nestemate ale ecranului" – în engl. în orig. (n.tr.).

{72} Sonja Henie (1912–1969) – patinatoare şi actriţă norvegiancă, de trei ori campioană olimpică şi de zece ori campioană mondială (n.tr.).

{73} Edward Rochester, personaj principal din romanul *Jane Eyre* de Charlotte Brontë (n.tr.).

{74} *Solange* – „serios, solemn" (n.tr.).

{75} Pseudonim literar al poetei irlandeze Jane Francesca Agnes, Lady Wilde, mama lui Oscar Wilde (n.tr.).

{76} Operă a lui Geoffrey Chaucer (1343–1400) (n.tr.).

{77} Miliţie, forţă paramilitară creată de nazişti în Franţa, în anul 1943, pentru lupta împotriva Rezistenţei franceze (n. tr.).

{78} Jane Marple, personaj din multe romane şi povestiri ale Agathei Christie (n.tr.).

{79} Reiner Maria Rilke (1875–1926), unul dintre cei mai importanţi poeţi de limbă germană din toate timpurile (n.tr.).

{80} Roger de Coverley, personaj al unei serii de articole apărute în revista *The Spectator* (n.tr.).